

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

**UMUTLARIN VE HAYAL KIRIKLIKLARININ SOSYO-
KÜLTÜREL ARKA PLANI: TÜRK ERKEKLERİYLE EVLENEN
KAZAKİSTANLI KADINLARIN EVLİLİK MEMNUNİYETİ
ÜZERİNE NİTEL BİR ÇALIŞMA**

Zhanar NAKİPBAYEVA

Doktora Tezi

Ankara, 2020

UMUTLARIN VE HAYAL KIRIKLIKLARININ SOSYO-KÜLTÜREL
ARKA PLANI: TÜRK ERKEKLERİYLE EVLENEN KAZAKİSTANLI
KADINLARIN EVLİLİK MEMNUNİYETİ ÜZERİNE NİTEL BİR
ÇALIŞMA

Zhanar NAKİPBAYEVA

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2020

TEŞEKKÜR

Bu alıŐma bugünde gerçekleŐmiŐse, çok değerli danıŐmanım, Prof. Dr. Esra BURCU SAğLAM sayesinde. Zira hocam bu uzun ve benim için zor yolda benimle sadece bilgilerini, tecrübelerini, zamanını paylaŐmadı, üstelik benden manevi desteğini de esirgemedi. Hocam bana ‘elini sonuna kadar bırakmayacağım’ demişti, bırakmadı... Çok değerli hocama ne kadar teşekkür etsem azdır.

Çalışmanın ortaya çıkmasında katkısı olan değerli tez izleme komitesi üyeleri Prof. Dr. Emine Feryal TURAN, Doç. Dr. Aslıhan ÖğÜN BOYACIOğLU ve tez sınavı jürisine katılarak bilgilerini ve tecrübelerini paylaşan Prof.Dr. Nevin GÜNGÖR ERGAN, Prof. Dr. Serdar SAğLAM hocalarıma sonsuz teŐekkürlerimi sunarım.

Bu alıŐma kendi rızasıyla katılmayı kabul ederek benimle deneyimlerini paylaşan Türk erkekleri ile evlilik yapmış Kazakistanlı kadınlar olmazsa gerçekleŐemezdi. Dolayısıyla bana bu tezin verilerini toplamada yardımcı olan, özel hayatlarının kapısını açan, evlilik deneyimlerini, sırlarını, gerçeğini, duygularını benimle paylaşan, zamanını ayıran tüm katılımcılarıma minnettarım.

Ankara’daki eğitim hayatımda bana yol arkadaşlığı yapan ve tez yazım süreci boyunca desteğini esirgemeyen, her durumda yanımda bulunan arkadaşım Dr. Olta Murataj’a teşekkür ediyorum.

Benim Türkiye’ye gelip, Hacettepe Üniversitesi’nde doktora programına baŐlamamı maddi olarak destekleyen, doktora programı dışında ek bilimsel ve kültürel programlarıyla Türkiye’deki hayatımı canlandıran Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’na minnettarım.

Tez yazım sürecinde uzakta olsalar da hep yanımdaymıŐ gibi hissettiren, manevi ve maddi desteklerini hiç bir zaman esirgemeyen, canım annem Kamila Tashmatova başta olmak üzere tüm kardeŐlerime, gelinime, özellikle sevgileriyle beni hep motive eden yeğenlerime ne kadar teşekkür etsem azdır. Ayrıca benim bu yola gelmemde hep

destekçi olan, tüm başarıımı, başarısızlığımı paylaşan, kendime güvenimi sağlayan, arkamda duran kocaman bir dağ gibi olan rahmetli babam Abduakan Nakipbayev'a teşekkür ederim. Bu tezi babama adamaktan büyük bir onur duyuyorum.

ÖZET

NAKİPBAYEVA, Zhanar. *Umutların ve Hayal Kırıklıklarının Sosyo-Kültürel Arka Planı: Türk Erkekleriyle Evlenen Kazakistanlı Kadınların Evlilik Memnuniyeti Üzerine Nitel Bir Çalışma*, Doktora tezi, Ankara, 2020.

Kazakistanlı kadınlar ve Türk erkekleri ile yapılan evlilik, Kazakistan ve Türkiye arasındaki sosyo kültürel, ekonomik, siyasi ilişkilerin gelişmesi ile ortaya çıkmış olan bir evliliktir. Bu evlilikler, birçok yabancı ile yapılan evlilikler gibi eşlerin bireysel farklılıkları, etnik kimlikleri, kültürel özellikleri, eşlerin benimsedikleri değerleri, toplumsal cinsiyet rolleri, yaşanan coğrafiya gibi birçok iç içe girmiş bir yapıya sahiptir. Bu çalışmada Kazakistan ve Türkiye arasındaki kültür, dil ve sınır farklılıkları dikkate alınarak iki ülke vatandaşları arasında gerçekleşen yabancı evliliklerde evlilik memnuniyeti evliliğin önemli aktörlerinden biri olan ve evliliği deneyimleyen Kazakistanlı kadınların gözünden anlaşılmaya çalışılmıştır. Daha açık bir ifadeyle bu çalışmada Kazakistanlı kadınların Türk erkekleriyle olan evliliğindeki evlilik memnuniyetinde rol oynayan öznel faktörler incelenmiştir. Kazakistanlı kadınların Türk erkekleriyle evlenme nedenleri, evlilikten beklentileri, evlilik deneyimleri, Kazakistanlı kadınlara göre ‘Türk erkeğine’, ‘Türk erkeği ile evli olmaya’ ilişkin verilen anlamların neler olduğu hem Türkiye’de yaşayan hem de Kazakistan’da yaşayan Türk erkekleriyle evli Kazakistanlı kadınlar üzerinden anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada Türk erkekleriyle evli olan Kazakistanlı kadınların gözünden evlilik memnuniyetleri anlaşılmaya çalışılırken evlilikteki beklentilerine ulaşip ulaşamama noktasında ‘hayal kırıklıkları’ metaforu üzerinden sosyolojik olarak bir yorumlamaya gidilmiştir.

Araştırmanın ampirik verileri Kazakistan’da (Astana, Almaty, Şimkent, Atyrau) ve Türkiye’de (Ankara, İstanbul,) yaşayan toplam 22 Kazakistanlı kadınla 2018 – 2019 yıllarında yapılmış olan derinlemesine görüşmeler aracılığıyla derlenmiştir. Derinlemesine görüşmelerle toplanan veriler tematik analiz ile değerlendirilmiştir. Çalışmanın önemli sonucu Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evliliğinde aşk ve sempati dışında rasyonel nedenlerin (kültürel benzerlikler, aile/akraba ve arkadaş onayı,

dini ortaklık, dil yakınlığı, yurtdışına çıkma, yurtdışında yaşama, yurtdışını gezme, maddi anlamda rahatlama, yaşı geçmeden evlenme) rolü olduğudur. Ayrıca Kazakistanlı kadınların Türk erkekleriyle evliliklerindeki en önemli beklentisi ‘iyi bir erkekle güven veren ve sürdürülen bir aile yaşamına sahip olmaktır’. Hem Türkiye hem Kazakistan’da yaşayan kadınların evlilik beklentilerine ulaştıkları söylenmekte birlikte evlilik nedenleri, beklentileri, evlilik memnuniyetleri onların yaşadıkları ülkeye göre değişmektedir. Buna göre Kazakistan’da yaşayan ve Türk erkekle evli olan kadınların evlilik memnuniyeti kriterleri ile Türkiye’de yaşayan ve Türk erkekle evli olan kadınların evlilik memnuniyetinden daha farklı olduğu anlaşılmıştır. Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyetinde eşler arasındaki ilişkilerde ve dolayısıyla evlilik memnuniyetinde benzer kültürel faktörlerin (inanç, gündelik yaşam uygulamaları, gelenekler, dil) anlamlı rolü olduğu görülmüştür.

Bu çalışmanın bulguları Li ve Fung (2011)’in *dinamik hedefler* ve Skowroński vd. (2014)’nin *eko sistem* kuramları ile desteklenerek sosyolojik olarak yorumlanmıştır.

Anahtar Sözcükler

Evlilik, yabancı ile evlilik, Kazakistan – Türkiye vatandaşları arasındaki evlilik, evlilik memnuniyeti, eşlerin arasındaki ilişkiler, kültürel faktörler.

ABSTRACT

NAKIPBAYEVA, Zhanar. *The Socio-cultural Background of Hopes and Disappointment: Qualitative Research on Marriage Satisfaction of Kazakhstan Women's married to Turkish Men. PhD Thesis, Ankara, 2020.*

The foreign marriages of Kazakhstani women with Turkish men started to increase the socio-cultural, economic and political relationships between Kazakhstan and Turkey. These marriages have many interconnected structures, such as individual differences, ethnicity, cultural features, spouse values, gender roles and place of residence. This study, taking into account the language, culture and geographical differences between Kazakhstan and Turkey, there was an attempt to understand the marital satisfaction in foreign marriage between the citizens of these two countries, through the eyes of women, especially the Kazakhstani women who are the main actors in this marriage. More specifically, this study examined factors that play an important role in satisfying the marriage of Kazakhstani women; expectations of Kazakhstani women from this marriage and their experience after marriage; purposes for their marriage; understanding “Turkish men”, “Marriage with Turkish men” in the perception of Kazakhstani women before marriage and after marriage; as well as the state of fulfillment of expectations in marriage were sociologically interpreted through the metaphor of “disappointment”.

The empirical data of the study were implemented in total with 22 Kazakhstani women living in Kazakhstan (Astana, Almaty, Shymkent, Atyrau) and Turkey (Ankara, Istanbul) in 2018 and 2019. An in-depth interview was chosen as the method of collecting information. As a result of the analysis of these data obtained during the interview, it turned out that in the marriage of Kazakh women with Turkish men, instrumental reasons are basic, in addition to love and mutual feelings of sympathy, their expectations to create a strong family with a good man, and these expectations are met. In addition, it was found that relations between spouses, their relations with the social environment, with family and relatives of both spouses and cultural factors (religion, daily life practices, traditions, and language) play a decisive role in marital satisfaction of Kazakhstani women.

Discussing marital satisfaction of Kazakhstani women in the framework of theories of dynamic goals and theories of ecosystems, it's possible to conclude that although women married to foreigners encountered some problems and misunderstandings due to cultural differences that negatively affected their marital satisfaction, their expectations from marriages that have been fully implemented have a positive effect on their marital satisfaction. And also the justification of the reasons why they agreed to this marriage and the efforts of their Turkish spouses to make them happy, determine the marital satisfaction of Kazakhstani women positively.

The results of this study were sociologically interpreted in the framework of the dynamic goals theory (Li and Fung; 2011) and the eco-system theory (Skowroński et al., 2014).

Keywords

Marriage, foreign marriage, marriages between citizens of Kazakhstan and Turkey, marital satisfaction, relations between spouses, cultural factors.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	vi
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	vii
ETİK BEYAN	viii
TEŞEKKÜR	ix
ÖZET	xi
ABSTRACT	xiii
TABLolar DİZİNİ	viii
GİRİŞ	9
1. BÖLÜM	12
ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE METODU	12
1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU	12
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	19
1.3. ARAŞTIRMANIN PROBLEM CÜMLELERİ	24
1.4. LİTERATÜR TARAMASI VE TANITIMI	25
1.4.1. Kazakistan’da ‘Yabancı İle Evlilik’ ve ‘Evlilik Memnuniyeti’ Üzerinde Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi.....	26
1.4.2. Türkiye’de ‘Evlilik Memnuniyeti’, ‘Yabancı İle Evlilik’ Konuları Üzerinde Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi.....	32
1.4.3. ‘Evlilik Memnuniyeti’ ve ‘Yabancı İle Evlilik’ Konularında Rusya’da Yayınlanan Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme.....	39
1.4.4. Batı Literatüründe ‘Evlilik Memnuniyeti’ ve ‘Yabancı İle Evlilik’ Konularında Yayınlanan Çalışmaları	46
1.5. ARAŞTIRMANIN METODU	54
1.5.1. Araştırmanın Tasarımı	54
1.5.2. Veri Toplama Teknikleri ve Süreci	56
1.5.3. Verilerin Analizi ve Süreci	60
1.5.4. Araştırmada Karşılaşan Güçlükler	62
1.5.5. Saha ve Katılımcıların Sosyo Demografik özellikleri.....	64
2. BÖLÜM	69
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ARKA PLAN	69
2.1. EVLİLİK MEMNUNİYETİNİ TANIMLAMAK VE AÇIKLAMAK	69
2.2. EVLİLİK MEMNUNİYETİNİ AÇIKLAYAN FAKTÖRLER	75
2.3. YABANCI İLE EVLİLİĞİ TANIMLAMAK VE AÇIKLAMAK	81

2.4. YABANCI İLE EVLİLİKLERDE EŞLERİN EVLİLİK MEMNUNİYETİNİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER	83
3. BÖLÜM	89
ARAŞTIRMANIN BULGULARI	89
3.1. EVLİLİK ÖZELLİKLERİ VE HİKAYELERİ	89
3.2. KAZAKİSTANLI KADINLARIN TÜRK ERKEKLERLE YAPTIKLARI EVLİLİKLERİN NEDENLERİNİN KADINLARIN GÖZÜNDEN BETİMLENMESİ	94
3.2.1. Erkeğin Çekici Karakteristik Özellikleri: <i>O Benim Arkamda Duran Kocaman Bir Dağdı</i>	95
3.2.2. Erkekle Anlaşıyor Olmak - Ortak Değerler, Konular, Karakteristik Benzerlikler: <i>Yeter Ki Kafalar Aynı Yönde Baksın</i>	107
3.2.3. Aile ve Aile Rızalığı: Benzerlikler, İyi İlişkiler	109
3.2.4. Kadın ve Erkeğin Arkadaş Çevresi	113
3.2.5. Erkeğin Ekonomik Gücü: <i>Aşk Olmuştur Bizde, Ama Hesap ta Vardı</i>	115
3.2.6. Evlenmek İçin Son Şans Ya Da Yaşın Geçmesi: <i>Ailem Sürekli 'Yaşın Geçiyor', 'İyi Birisini Bulamazsın' Diyordu</i>	118
3.2.7 Dini Ortaklıklar: <i>Kendimizden Yani</i>	122
3.2.8. Kazak kültürü: <i>Kazakları çok seviyor</i>	124
3.2.9. Kader	126
3.3. KAZAKİSTANLI KADINLARIN EVLİLİK BEKLENTİLERİ	127
3.3.1. Kazakistanlı Kadınların Evlenmeden Önce Evlilikten Beklentileri	128
3.3.1.1. Sağlam ve Mutlu Bir Aile Kurmak: <i>Hayatta İstedğim İyi Bir Eşim Olsun, Mutlu Bir Ailem Olsun</i>	128
3.3.1.2. Hayatını Beraber Geçirebilecek İyi Bir Eş Beklentisi: <i>En Büyük Beklentim, Beraber Yaşlanmaktı</i>	131
3.3.1.3. Çocuk Sahibi Olmak: Anelik ve Çocuk Büyütmek İsteği: <i>Kadının Amacı Evlenmek, Anne Olmaktır</i>	133
3.3.1.4. İyi bir yaşam beklentisi: <i>Ben Öyle Zorluklar Bekleyen Bir Hayat İstemedim</i>	135
3.3.1.5. Kadınların Beklentisiz Evlilikleri: <i>Ben Kendi Hayallerimi Neden Başkasına Yüklemeliyim?</i>	137
3.3.2. Kazakistanlı Kadınların Evlilik Sürecinde Evlilikten Beklentilerinin Gerçekleşme Durumuna İlişkin Düşünceleri	140
3.3.2.1. Katılımcıların sağlam aile kurmaya ilişkin beklentilerinin gerçekleşme durumu	141

3.3.2.2. Katılımcıların Hayatını Beraber Geçirebilecek İyi Bir Eş Beklentisinin Gerçekleşme Durumu.....	143
3.3.2.3. Katılımcıların Çocuk Sahibi Olmak Beklentisinin Gerçekleşme Durumu.....	145
3.3.2.4. Katılımcının İyi Bir Yaşam Beklentisinin Gerçekleşme Durumu...	145
3.3.3. Kazakistanlı Kadınların Evlenmeden Önceki ‘Türk Erkeği’ Ve Bir ‘Türk Erkeği İle Evli Olmaya’ İlişkin Düşünceleri ve Evlilik Sürecindeki Düşünceleri Arasındaki Farklılıklar	149
3.3.3.1. Evlenmeden Önce Kazakistanlı Kadınların ‘Türk Erkeği’ Hakkındaki Düşünceleri	150
3.3.3.2. Kazakistanlı Kadınların Evlenmeden Önceki ‘Türk Erkeği İle Evli Olmaya’ İlişkin Düşünceleri	152
3.3.3.3. Kazakistanlı Kadınların Evlenmeden Önceki ‘Türk Erkeği’ ve Bir ‘Türk Erkeği İle Evli Olmaya’ İlişkin Düşünceleri ve Evlilikten Sonraki Düşünceleri Arasındaki Farklılıklar	156
3.4. KAZAKİSTANLI KADINLARIN TÜRK ERKEKLERLE YAPTIKLARI EVLİLİKLERİNDE, EVLİLİK YAŞAM MEMNUNİYETLERİNİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER.....	159
3.4.1. Kazakistanlı Kadınların Evlilik Sürecindeki Eşleri İle Olan İlişkileri ve Kadının Evlilik Yaşam Memnuniyeti	160
3.4.1.1. Kazakistanlı Kadınların Evlilik Sürecindeki Eşleri İle Olan İlişkilerinde Rol Oynayan Faktörler	161
3.4.1.2. Kazakistanlı kadınların evlilik sürecinde eşleri ile olan ilişkilerinin evlilik yaşam memnuniyetlerindeki rolü.....	188
3.4.2. Kazakistanlı Kadınların Evlilik Sürecinde Eşlerinin ve Kendilerinin Kültürlerinin (İnanç, Gündelik Yaşam Uygulamaları, Gelenekler, Dil) Evlilik Yaşam Memnuniyetindeki Rolü	207
3.4.2.1. Kazakistanlı Kadınların Eşlerinin ve Kendilerinin Kültüründeki Geleneksel Farklılıkları (inanç, gündelik uygulamalar, gelenekler, dil)	208
3.4.2.2. Kazakistanlı Kadınların Evliliğindeki Eşlerinin Ve Kendilerinin Kültürel (İnanç, Gündelik Yaşam Uygulamaları, Gelenekler, Dil) Farklılıklarının Onların Evlilik Yaşam Memnuniyetindeki Rolü	229
3.5. TÜRKİYE’DE YAŞAYAN KADINLAR İLE KAZAKİSTAN’DA YAŞAYAN KADINLARIN EVLİLİK YAŞAM MEMNUNİYETLERİ	249
3.5.1. Türkiye’de Yaşayan Kadınların Evlilik Memnuniyeti	250
3.5.2. Kazakistan’da Yaşayan Kadınların Evlilik Memnuniyeti	260
3.5.3. Türkiye’de Yaşayan Ve Kazakistan’da Yaşayan Kadınların Evlilik Memnuniyetindeki Farklılıklar	269

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	275
KAYNAKÇA	286
EK 1. ORİJİNALLİK RAPORU	313
EK 2. ETİK KURUL	314
EK 3. GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU	315
EK 4. GÖRÜŞME SORULARI	317

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri.....	64
--	----

GİRİŞ

Evlilik kalitesi ve memnuniyeti açıklamaları aile ilişkilerinin incelenmesini hedefleyen çalışmalarda sıklıkla ilgi odağı olmuştur. Fincham vd. (1997: 275) özellikle 20. yüzyılının başında değişen ekonomik ve sosyal koşulların sonucunda aile ilişkilerine yönelik toplumun ilgisinin artmaya başladığını belirtmiştir. Evlilik kalitesi çalışmaları 20. yüzyılın başında aile yaşamının daha çok nesnel parametrelerine önem vererek ilerlemiştir. Ancak aile yaşamının kalitesi sadece aile yaşam döngüsünün ‘nesnel’ parametreleri ve aile davranışı (sosyalleşme, üreme, boşanma) parametreleri ile değil ‘öznel’ parametrelerle de değerlendirilmektedir (Antonov vd., 2010: 62). Öznel olarak algılanan evlilik kalitesinin en önemli göstergelerinden biri ise araştırmacılara göre, eşlerin evlilik ilişkilerinden memnuniyetidir. Evlilik memnuniyeti (marital satisfaction), evliliğin mutluluğunu ve istikrarını gösteren kavramdır. Evlilik memnuniyeti, bireyler, aileler ve bir bütün olarak toplum için birçok olumlu sonuçları getirmektedir. Bu bağlamda evlilikten memnun olduğunu dile getiren çiftler, evliliklerinin istikrarlı olduğunu da belirtmektedirler. Diğer taraftan, eşlerin evlilik memnuniyetinin düşük olması, evliliğin kendisi için de sorun yaratmaktadır. Zira, evlilik memnuniyeti, evlilik ve aile ilişkisindeki istikrarı doğrudan etkiler. Evlilik memnuniyetsizliği ailenin dağılmasına neden olabilir.

Evlilik memnuniyeti, çeşitli bilimsel alanlarda yaygın olarak incelenen karmaşık ve çok boyutlu bir fenomendir. Aynı zamanda, evlilik memnuniyeti tanımı, evlilik ile ilgili en çok çalışılan kavramlardan biridir. Bu duruma rağmen evlilik memnuniyeti çalışmalarının, sosyal bilimler alanında derin bir tarihe sahip olmadığı söylenebilir. Sosyal bilimlerde evlilik memnuniyeti çalışmaları, 20 yüzyılın sonundan itibaren gelişen bir alan olmuştur.

Yabancı ile evlilikler yaşam memnuniyeti açısından araştırılması gereken bir konudur. Çünkü yabancı evlilikler (foreign marriage) olarak kavramsallaşmış yabancı ile olan evlilikler, eşlerin farklı toplumların üyesi olması, eşlerin bireysel farklılıkları, farklı etnik gruba ait olmaları, etnik kimlikleri, kültürel özellikleri, eşlerin benimsedikleri

değerler, toplumsal cinsiyet rolleri, yaşanan coğrafya gibi birçok iç içe girmiş bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda yabancı ile gerçekleşen evlilik ilişkilerindeki başarısızlık riski evlilik memnuniyetsizliğine bağlı olarak ilişkilerde kopuşa kadar gidebilir. Zira yabancı evliliklerin evlilik memnuniyeti dinamikleri iki bireyin ortak yaşamındaki dinamiklerin yanı sıra sosyal, kültürel dinamiklerle de belirlenmektedir.

Son dönemlerde özellikle küreselleşmenin etkisiyle farklı kültürler arasında yapılan evliliklerin sayısının artmaya başladığını söylemek mümkündür. Farklı ülkeler arasında yapılan evliliklerde de yaşam memnuniyetini etkileyen avantajlı ya da dezavantajlı yönler vardır. Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evliliği dünya çapında hızla gelişmekte olan bu tür yabancı ile evliliklerin bir örneği olarak sayılabilir.

Bu çalışmada Türk erkeklerle evlilik yapan Kazakistanlı kadınların ‘evlilik memnuniyeti’ incelenmiştir. Çalışma, kadının ‘evlilik memnuniyetinin’ ‘Kazakistan-Türkiye vatandaşları arasındaki evlilik’ olarak ele alınan ‘yabancı evlilik’ üzerinden anlaşılmasını ve bu evliliği deneyimleyen Kazakistanlı kadınların gözünden ‘evlilik memnuniyetinin’ betimlenmesini amaç edinmiştir. Bu amaç çerçevesinde Türkiye’de yaşayan ve Türk erkekle evli olan kadınların evlilik memnuniyetleri ile Kazakistan’da yaşayan ve Türk erkekle evli olan kadınların evlilik memnuniyetleri arasındaki öznel kriterlerin nasıl farklılık gösterdiği de anlaşılacak istenmiştir.

Bu çerçevede bu çalışmada Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evliliğindeki evlilik memnuniyeti üç bölümde tartışılmıştır. Araştırmanın birinci bölümünde araştırmanın konusu, önemi, amacı, problem cümleleri, literatür tanıtımı ve metodu açıklanmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde araştırmanın konusuna ilişkin tartışmaların daha iyi değerlendirilebilmesi için evlilik memnuniyeti, yabancı ile evlilik, yabancı ile evlilikteki evlilik memnuniyetine yönelik kavramsal ve kuramsal arka plan ele alınmıştır. Bu bölümde öncelikle evlilik memnuniyetinin tanımlanmasına yönelik kavramsal tartışmalara yer verilmiştir. Daha sonrasında bu evlilik memnuniyetini belirlemede olan faktörler izlenmiştir. Bu bölümün ikinci kısmında yabancı ile evlilik tanımı

kavramlaştırılmıştır. Son olarak ta yabancı ile evliliklerdeki evlilik memnuniyetini belirlemekte olan faktörlerin analizi yapılmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümü olan bulgular bölümünde ise araştırmanın problem cümlelerine cevap niteliğindeki sonuçlara yer verilmiştir. Araştırmanın problem cümleleri araştırmanın dört ana odağı çerçevesinde incelenmiştir. Bu çerçevede araştırmanın üçüncü bölümünde ilk problem cümlesi çerçevesinde, yani Kazakistanlı kadınların Türk erkeklerle yaptığı evliliklerinin nedenleri kadınların gözünden nasıl betimlenmekte olduğuna dair problem cümlesi çerçevesinde ulaşılan temalar sunulmuştur. İkinci olarak Kazakistanlı kadınların evlilik beklentilerine ilişkin düşüncelerine yönelik problem cümlesi çerçevesinde de Kazakistanlı kadınların evlilikten beklentilerinin neler olduğu, bu beklentilerin gerçekleşme durumuna ilişkin düşünceleri, Kazakistanlı kadınların evlenmeden önceki ‘Türk erkeği’ ve bir ‘Türk erkeği ile evli olmaya’ ilişkin düşünceleri ile evlilik sürecindeki düşünceleri arasındaki farklılıklar, Kazakistanlı kadınların evlenmeden önceki ‘Türk erkeği’ ve bir ‘Türk erkeği ile evli olmaya’ ilişkin düşünceleri ile evlilik sürecindeki düşünceleri arasında farklılıkların olup/olmadığına ilişkin ortaya çıkan temalar sunulmuştur. Üçüncü problem cümlesi çerçevesinde Kazakistanlı kadınların Türk erkeklerle yaptığı evlilikte, evlilik yaşam memnuniyetlerini belirleyen faktörler (eşle ilişkiler, kültür) hakkındaki bulgular tartışılmıştır. Son olarak ta dördüncü problem cümlesi çerçevesinde Türkiye’de yaşayan kadınlar ile Kazakistan’da yaşayan Kazakistanlı kadınların evlilik yaşam memnuniyetleri arasında farklılıkların olup olmadığı tartışılmaya değer bulunmuştur.

Araştırmanın sonuç bölümünde ise, bu ulaşılan temalar bağlamında Kazakistan ve Türkiye arasında gerçekleşen yabancı ile evliliklerdeki evlilik memnuniyeti durumu sosyolojik bakış açısı ile kuramsal desteklerden hareketle yorumlanmaya çalışılmıştır.

1. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE METODU

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Toplumdaki bireylerin gereksinimlerini ve beklentilerini anlamak ve bunları karşılayabilmek toplumdaki sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmenin anahtarıdır (Lastochkina 2012:132). ‘Yaşam kalitesi’ kavramı, Batı’da 1960-70’li yıllarda sanayi toplumlarında bir yandan gayri safi milli hasıla (GSMH), üretim, tüketim ve gelir düzeyinin yükselmesi ve diğer yandan da çevre kirliliği, kaynakların akılcı olmayan kullanımı, enerji açığı, terörizm, işsizlik, insan haklarının ihlal edilmesi gibi sorunların gündeme gelmesi sonucu geliştirilen bir kavram olmuştur. Belirtilen sorunların ortaya çıkması hızlı ekonomik büyümenin toplumsal bedeli hakkında kafalarda soru işareti yaratmıştır. Bu noktada Land ve Ferriss (2006:519) ‘fazla’nın ‘iyi’ anlamına geldiği konusunda şüpheler olabileceğini belirtmiştir. Bu fark etmeler insan yaşamının sadece maddi unsurunu değil, tüm alanlarını dikkate alacak yeni bir kalkınma ölçütüne ihtiyaç duyulduğuna dikkat çekmiştir. Dolayısıyla artık seviye yükseltilmesinden yaşam kalitesinin yükseltilmesine doğru vurgu yapılmaya başlanmıştır (Almakayeva 2006:41).

‘Yaşam kalitesi’ kavramının mevcut tanımlarının analizi hem bireyin ve toplumun varlığının nesnel koşullarını hem de bu koşulların öznel bir değerlendirmesini yansıtmaktadır (Smoleva ve Morev 2016:8). Bu nesnel ve öznel koşullar ‘yaşam kalitesi’ne yönelik yaklaşımlar olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda yaşam kalitesinin nesnel yaklaşımı, toplumdaki suç oranlarının, gelir düzeyinin, ürün kalitesinin, sağlık hizmetlerinin, toplumsal sorunların düzeyinin, eğitim seviyesinin, nüfus yoğunluğunun, vd. nesnel ölçümlerini ele alırken, öznel yaklaşımı, değer ve deneyimlerin incelenmesine odaklanmıştır. Dolayısıyla yaşam kalitesinin öznel yaklaşımında bireylerin manevi huzurları, yaşam memnuniyeti ve mutluluğu önemlidir (Smoleva ve Morev 2016:10; Nugayev ve Nugayev 2003:10, Almakayeva 2006:42).

Sosyo-kültürel açıdan yaşam memnuniyeti etkisini, özellikle bireyler arasındaki sosyal gereksinimlerin karşılanması ve değer yönelimlerinin oluşturulmasında göstermektedir (Kulaykin, Zadesenets ve Zarakovskyi 2008:7). Yaşadığı toplumsal çevreden memnun olan bir birey sadece iç uyumunu hissetmekle kalmaz aynı zamanda uygar bir toplumun gelişmesi için gerekli olan toplumsal ilişkileri de yeniden üretir (Harchenko, 2011:4).

Sosyologlar yaşam kalitesinin öznel yönünü değerlendirmede yaşam memnuniyeti kavramını kullanmaktadır. Literatürde yaşam memnuniyetine ilişkin pek çok tanımlama bulunmaktadır. Ancak bu tanımlamalar ortak bir noktada buluşmamıştır, zira araştırmacılar tanımlarını, yaptıkları araştırmalara göre çeşitli problemler bağlamında geliştirmişlerdir. Bu bağlamda yapılan tanımlamalardan biri ‘yaşam memnuniyeti’ bireyin sürdürdüğü hayatı bir bütün olarak olumlu bir şekilde değerlendirmesi anlamındadır (TÜİK 2004, akt. Gürsakal, 2008 : 2). Lastochkina (2012 : 132)’ya göre ise, yaşam memnuniyeti karmaşık bir kavramdır ve bu kavram bireyin mesleğinin ve yüksek gelir düzeyinin olmasını, aile refahını ve toplumdaki diğer bireyler tarafından kabul görmesini içermektedir ve bunlar öznel bir değerlendirmeye tabidir. Yaşam memnuniyeti aynı zamanda bireylerin beklentileri ile içinde buldukları gerçek durum arasındaki boşluk olarak da tanımlanabilir. Bu memnuniyet duygusunun oluşumu, sosyal durumun nesnel özelliklerinden, bu durumun algılanışının öznel özelliklerinden ve tahmini özelliklerinden etkilenir (Osipov 1979 : 241). Boniwell (2009 : 53)’e göre de insan mevcut durumu ile idealize ettiği durum ya da hak ettiğini düşündüğü durum arasında bir boşluk olduğu zaman memnuniyet duygusuna sahip değildir. Dolayısıyla, memnuniyetsizlik, gerçeklik ile bir ideal arasında önemli bir boşluğun bir sonucudur ve ayrıca bireyin kendini diğer insanlarla karşılaştırmasından da kaynaklanabilir.

Yukarıda bazı örnekleri verilen yaşam memnuniyetinin farklı tanımlamalarının ortak özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Yaşam memnuniyeti yaşam kalitesinin öznel bir yönüdür (Smoleva ve Morev 2016 : 9);
- Yaşam memnuniyeti bireyin beklentilerinin ve deneyimlerinin sonucunu öznel değerlendirmesidir (Osipov 1979, Boniwell 2009);

- Yaşam memnuniyeti kişinin yaşadığı problemleri ve sosyo-kültürel ve ekonomik durumlarını değerlendirmesinden oluşur.

Farklı tanımlamaları yapılsa da ortak özellikleri benimsenen yaşam memnuniyeti kavramı bu çalışmada Campbell, Converse ve Rodgers (1976)'in yaşam memnuniyetine ilişkin tanımlaması üzerinden ele alınmıştır. Campbell, Converse ve Rodgers'e göre, yaşam memnuniyeti kişinin çeşitli alanlardan tamamıyla memnun olması olarak tanımlanır. Onlara göre memnuniyet duygusu kişisel bir deneyimdir, büyük ölçüde geçmiş tecrübeye ve kişinin mevcut beklentilerine bağlıdır. Campbell ve arkadaşlarının yaşam memnuniyeti kavramının değerlendirilmesindeki göstergeler 'insanın özlem seviyesi (bir kişinin neyi başarmak için uğraştığı)', 'beklenti düzeyi (yakın gelecekte bir kişinin ulaşmayı umduğu pozisyon)', 'eşitlik seviyesi (bir kişinin kendisini layık gördüğü konumu)', 'referans grubunun seviyesi (diğerlerinin üzerinden kendini tanımlaması)' ve 'kişisel ihtiyaçlar ya da belirli bir ödülün miktarı (kendisini güvenli hissetmek için birikim miktarı)' ve kişisel değerler olarak sıralanmaktadır (Campbell, Converse ve Rodgers 1976: 14). Başka bir deyişle, yaşam memnuniyeti bireyin kendi hayatının kalitesini genel olarak olumlu bir şekilde değerlendirme derecesidir. Yani, bir insanın hayatını ne kadar çok sevdiğinin derecesidir (Veenhoven 1996:6).

Diğer taraftan yaşam memnuniyetini etkileyen faktörler de farklılık göstermektedir. Karataş (1990 : 106) bir bireyin beklentileri ve elinde olanların karşılanması ile elde edilen durum ya da sonuç şeklinde tanımlanan yaşam doyumunun/memnuniyetinin belirleyicilerini cinsiyet, yaş, eğitim, gelir, sosyal köken, medeni durum, sağlık, sosyal ilişkiler ağı, sosyal etkinlik düzeyi olarak belirtmiştir. Balatskyi (2005: 42-44)'e göre yaşam memnuniyetini etkileyen faktörler ise 'kişisel ve aile güvenliği (suçun olmaması, insan kaynaklı felaketlerin asgariye indirilmesi)', 'maddi refah (ortalama konut, giysi, yiyecek, kendisine ve ailesine eğitim ve sağlık hizmeti sunma olanağı)', 'aile refahı (aile üyeleriyle uyumlu ilişkiler, karşılıklı sevgi ve saygı)', 'belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesi (sosyal ve siyasi özgürlük, toplumsal hareketlilik potansiyelini gerçekleştirme fırsatları)', 'kendini yaratıcı gerçekleştirme' (kamu hayatında da dahil olmak üzere, işte ve iş yerinde kendini ifade etme imkânı)', 'verimli boş zaman (serbest zamanın olması ve etkin kullanımı, kültürel değerlere erişim, vs.)', 'uygun iklim

koşulları (doğal afetler, uzun süren yağışlar, sıcaklık ve basınçta ani değişimlerin olmaması, havanın mevsim koşullarıyla uyuşması, güneşli günlerin yeterli sayıda olması vd.)’, ‘yüksek sosyal statü (saygın bir meslek, sağlam bir pozisyon, yeterlilik derecelerinin mevcudiyeti, unvanlar, dereceler, ödüller vd.)’, ‘etkili gayri resmi sosyal ilişkiler (dostluk, iletişim, karşılıklı anlayış vd.)’, ‘sosyal istikrar, geleceğe olan güven (sosyal ve politik karışıklıkların yokluğu, iyi düşünülmemiş ve hazırlıksız ekonomik reformların olmaması, ılımlı enflasyon, vd.)’, ‘rahat çevre (iyi ekoloji, gelişmiş sosyal altyapı, vd.)’ ve ‘sağlık (kronik hastalıklar, ciddi ve ölümcül yaralanmalar olmaması)’ şeklinde açıklanmıştır. Gorsheneva (2012; 217) ise yaşam memnuniyetinin bireyin kendi yaşamına ilişkin memnuniyetini ortaya çıkaracak olan ölçütlerine ve standartlarına göre kendisinin belirlediği faktörlerle (hayatın bireye bağımlı olmayan dış koşulları veya kararları, yaptığı işler, iş dünyasında başarı vs.) açıklanabileceğini belirtmiştir.

Diğer taraftan yaşam memnuniyetini etkileyen faktörlerin arasında sıklıkla vurgulanan ve öne çıkan sosyal faktör ‘aile ve evlilik’tir. Karataş, Balatskyi, Lastochkina gibi birçok bilim insanı yaşam memnuniyetine yönelik araştırmalarında medeni durum, ailedeki veya evlilikteki çocuk sayısı, ailenin ekonomik durumu, aile ilişkileri, ailedeki güvenlik sorunları gibi faktörler üzerinde durmuşlardır. Örneğin, Lastochkina (2012: 137) yaşam memnuniyetinin ailenin türüne, yapısına, ekonomik açıdan aktif üyelerin sayısına ve konumlarına da bağlı olduğunu vurgulamıştır. Zira Lastochkina, yaptığı araştırmada evli kişilerin yaşam kalitelerinin boşanmış ve dul olanlardan daha yüksek olduğunu, çok çocuklu ailelerin yaşam memnuniyetinin tek çocuklu ailelere göre belirgin şekilde düşük olduğunu gözlemlemiştir. Dolayısıyla aile içindeki çocuk sayısındaki artış yaşam memnuniyetini olumsuz yönde etkilemiştir. Bunun yanı sıra aynı araştırmada yaşam memnuniyetinin en yüksek olduğu ailelerin iki çocuğa sahip ailelerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Evlilik, aile yaratmanın geleneksel bir yoludur ve hayatın memnuniyetini olumlu ya da olumsuz etkileyen önemli bir göstergedir. Evlilikte eşlerin ilişkileri, onların evlilikten beklentileri, deneyimleri, ailedeki sosyo-demografik ve ekonomik sorunlar, kültürel farklılıklar belli bir derecede kişinin yaşam memnuniyetini etkilediği yönde bazı

çalışmalar (Antonov vd., 2009, Aistov ve Leonova 2012, Botha ve Booyesen 2013) bulunmaktadır. Bu çalışmalar evliliği yaşam memnuniyetini oluşturan önemli bir değişken olarak ele almışlardır. Diğer taraftan doğrudan evlilik yaşam memnuniyeti üzerine yapılan çalışmalar (Smoleva ve Morev 2016, Evans ve Kelley 2004, Karataş 1990, Balatskyi 2005, Lastochkina 2012) da mevcuttur.

Bu çalışmalardan Smoleva ve Morev (2016; 46)'in Rusya'da 2015 yılında yapmış oldukları çalışmada Vologda bölgesinin nüfusunun mutluluğu ve memnuniyeti seviyesi incelenmiş ve bu bölgede kendisini mutlu hisseden bireylerin birçoğu mutluluğunun nedenini ailedeki huzurları, çocuklarının ve torunlarının onları memnun etmesi, sevdiği kişilerin olması şeklinde açıklamışlardır. Bununla birlikte Smoleva ve Morev (2016: 46) bu durumun yalnızca Vologda bölgesine özgü olmadığını aynı zamanda Rusya'daki bütün toplumlar için de geçerli olduğunu vurgulamışlardır. Yine bu çalışmada elde edilen bulgulara göre, kendisini mutsuz hissedenler daha çok bekarlardır.

Evans ve Kelley (2004: 1-2) resmi bir evliliğin getirdiği güvenlik ve hukuken tanınırlığı ile çiftler arasında karşılıklı sevgi odaklı kişisel ilişkilerin varlığının evliliğin insanları mutlu etme nedenleri olarak görmüştür. Yine Evans ve Kelley (2004)'e göre bu nedenlerden dolayı evli insanların bekarlardan daha mutlu olabildiğini ve evlenmemiş çiftlerin (evlenmeden birlikte yaşayan) evli çiftlerden daha mutlu olmadığını çünkü çiftlerin birbirlerine karşı taahhüt problemleri olabileceğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Türkiye'de TÜİK tarafından yapılan 2016 yılındaki *Yaşam Memnuniyeti Araştırması*'na göre de bireyleri en çok (% 64,7) evlilik mutlu etmektedir (TÜİK, 2016). Bu araştırmadan evli bireylerin, evli olmayanlara göre daha mutlu olduğu görülmüştür. Evli bireylerin 2016 yılında % 64,7'si mutlu iken evli olmayanlarda bu oran %53,5 olarak belirtilmiştir.

Belirtilen tüm araştırmalarda görüldüğü gibi evliliğin bireyin yaşam memnuniyetini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyeceğine ilişkin net bir açıklama bulunmamaktadır ya da bunu söylemek güçtür. Ancak evlilikteki yaşam memnuniyeti bir çok değişkenden de etkilenmektedir. Farklı araştırmacılar sosyo-kültürel, ekonomik ve çeşitli faktörlere dayanarak evlilikteki yaşam memnuniyetini etkileyen faktörleri incelerken bu faktörler

arasında eşlerin din, kültür, gelenek ve dil farklılıklarının da rol oynadığını belirtmişlerdir. Örneğin, Rebello vd. (2014:778) evlilik yaşam memnuniyetini etkileyen faktörler olarak kültür, din, hukuk ve eğitimdeki farklılıkları göstermişlerdir. Araştırmacılara göre eşlerin evlilik yaşam memnuniyeti onların kültürel ve sosyal ortamının sunmuş olduğu beklentilerine ve görevlerine göre belirlenecektir.

Son dönemlerde özellikle küreselleşmenin etkisiyle farklı kültürler arasında yapılan evliliklerin sayısının artmaya başladığını söylemek mümkündür. Farklı ülkeler arasından yapılan evliliklerde de yaşam memnuniyetini etkileyen avantajlı ya da dezavantajlı yönler vardır.

Yabancı ile evlilikler, yaşam memnuniyeti açısından araştırılması gereken bir konudur. Çünkü yabancı ile evlilikler eşlerin bireysel farklılıkları, farklı etnik gruba ait olmaları, etnik kimlikleri, kültürel özellikleri, eşlerin benimsedikleri değerler, toplumsal cinsiyet rolleri, yaşanan coğrafya gibi birçok iç içe girmiş bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda bu tür ilişkilerde başarısızlık riskinin ve stresli engellerin daha yüksek olduğu, bu evliliklerin daha çok boşanma ile sonuçlanmakta olduğu ve monokültürel çiftlerle kıyaslandığında genel memnuniyet düzeyinin daha düşük olduğu bulunmuştur (Solsberry, 1994; Chan ve Smith, 1995; Donovan, 2004; Nomura, 2007; Okitikpi, 2009).

Yabancı ile evlilikler dünya literatürlerinde birçok sosyal bilimci (Altun ve Dınç 2016, Deniz ve Özgür 2013, Irastorza ve DeVoretz 2009, Korniyukh 2014, Lee 2008) tarafından açıklanmıştır. Bu sosyal bilimcilerin açıklamalarına göre yabancı ile evlilik, iki farklı ülke vatandaşı arasında gerçekleşen resmi evlilik biçimidir. Yabancı ile evliliklerde evlilik memnuniyetini araştıran çalışmalara (Korosteleva ve Nas 2011, Romano 1988) göre ise bu tür evliliklerde eşlerin sosyo-kültürel farklılıklarından dolayı daha farklı sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, Korosteleva ve Nas (2011:29)'a göre yabancı ile evlilik yapan çiftler din, kültür, gelenek farklılıkları yüzünden endogamik evliliklere göre daha çok sorunlarla karşılaşmaktadır. Romano (1988) ise yabancı ile evlilikte siyaset, dil, erkek ve kadının ailedeki rolü, çocukları yetiştirme biçimi, ailenin refah düzeyi ve stres gibi özelliklerin ve sorunların yer almakta

olduğundan bahsetmiştir. Bu bahsedilen özellikler ve sorunlar yabancı ile evlilikteki çiftlerin yaşam memnuniyetini etkileyen faktörler olarak da tanımlanabilir. Rus – Türk evlilikleri üzerindeki yapılan bir araştırmada Rus kadınlarının bireysel, kültürel ve toplumsal sorunlarla karşılaştıkları ve bu sorunlardan rahatsız oldukları açıklanmıştır (Korosteleva ve Nas 2011: 31).

Evlilikteki memnuniyet derecesi cinsiyet farklılıklarına göre de değişmektedir (Stolyarskaya 2010). Örneğin evlilikte erkek için, sevgi, sempati, hassasiyet, güven, zaman kullanımı, aile içinde olumlu bir duygusal ortamı yaratmak, kadının sadık olması önemliken; kadın için, yukarıda gösterilenlerin dışında kocasının yüksek toleransı önemlidir (Golod 1988: 124). Gurko ve Kearberg (1998:91)'e göre erkeğin ev işlerine yardım etmediği evliliklerde kadının evlilik memnuniyetinin düşük olduğu görülmektedir.

Genel olarak evlilikte erkeğe göre kadının aile üyelerine her anlamda destek vermesi, bakımını sağlaması ya da sürdürmesi, eğitim vermesi, aile üyelerinin ihtiyaçlarını karşılaması, onlara yardım etmesi, deneyimlerini paylaşması ve aktarması gibi işlevleri olduğu söylenebilir. Kadın teselli eden, teşvik eden ve ilham verebilendir ve bu anlamda erkeğe – yardımcıdır ve erkeğin eşidir. Böylece kadın evlilikte rahatlığı sağlayan, temizliği ve düzeni oluşturan ve ailede sıcak atmosfer yaratandır (Lysenko 2015).

Tüm bu belirtilenler çerçevesinde kadının evlilikte önemli işlevlere sahip olduğu ve bu durumun da erkeklere göre farklılaştığı söylenebilir. Buna göre evliliklerde ve özellikle farklı ülkelerin vatandaşlarıyla gerçekleştirilen yabancı ile evliliklerde kadının evlilikteki yaşam memnuniyeti sosyo-kültürel özellikler göz önünde bulundurularak araştırılmalıdır.

Bu araştırmada Kazakistan ve Türkiye arasındaki kültür, dil ve sınır farklılıkları dikkate alınarak iki ülke vatandaşları arasında gerçekleşen yabancı ile evliliklerdeki memnuniyet evliliğin önemli aktörlerinden biri olan Kazakistanlı kadınlar üzerinden anlaşılmaya çalışılmıştır. Daha açık bir ifadeyle, bu tezin ana konusu, Türk erkekleriyle evlilik yapan Kazakistan'da ve Türkiye'de yaşayan Kazakistanlı kadınların evlilikteki

memnuniyetinde rol oynayan ana faktörlerin neler olduğu ve bu faktörlerin kadınlar için hangi anlamları taşıdığı kadınların gözünden anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu durumun hem Kazakistan'daki evliliklerde hem de Türkiye'deki evliliklerde nasıl bir benzerlik ve farklılık oluşturduğu karşılaştırmalı olarak değerlendirilmek istenmiştir.

Bu çalışmada Kazakistanlı kadınların Türk erkekle evliliğindeki adaptasyon ve refahı neyin teşvik ettiği veya engellediği anlaşılacak amaçlanmış ve bu kadınların evlilikteki yaşam memnuniyetleri, evlilik nedenleri, evlenmeden önceki evlilik beklentileri ve evlendikten sonra beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığı onların evlilik deneyimleri üzerinden incelenmiştir. Buna ilişkin olarak Kazakistanlı kadınların evlenmeden önce 'Türk erkeğine' ve 'Türk erkeği ile evli olmaya' ilişkin hangi anlamları yüklediği ve evliliklerinde karşılaştıkları gerçeklikleri nasıl anlamlandırdıkları ortaya konulmak istenirken kadınların evliliklerinde hangi sorunları yaşadıkları ve onların beklentileri ve yaşadıkları gerçeklikleri arasında ne tür boşlukların olduğu anlaşılmasına çalışılmıştır. Buna göre Kazakistanlı kadının Türk erkeği ile yaptığı evlilikteki memnuniyet durumu 'umutlar ve hayal kırıklıkları' metaforu üzerinden sosyolojik olarak yorumlanmaya çalışılmıştır. Son olarak tüm bu belirtilen anlama çabaları her iki ülkenin farklı sosyo-kültürel özellikleri dikkate alınarak karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

İnsanlığın en eski sosyal oluşumlarından biri sayılan, bireylerin günlük yaşamının ayrılmaz bir parçası olan evlilik ve aile, tarih boyunca düşünürler, bilim adamları, araştırmacılar tarafından ilgi çekmiştir (Burova, 2010: 6). Bilimsel olarak ilk kez 19. yüzyılın ortasından Le Play (1855), Bachofen (1861), McLennan (1865) ve Morgan (1877) çalışmalarında ele alınmaya başlayan aile ve evlilik günümüzde de en çok tartışılan konulardan biridir.

Aile insanlığın yarattığı ilk sosyal kurumlardan biridir. Toplumsal organizmanın birincil hücresi olarak tanınan aile, erkek ve kadının evlilik birliği temelinde oluşan, çocuklar ve ebeveynler arasındaki kan ilişkisini kastetmektedir (Khachatryan, 2011: 89). Evlilik,

ailenin temeliyse (Khachatryan, 2011: 89), aile, toplumun merkezidir. Cünümüzde aile, toplumun hümanizasyonu ve pekiştirilmesi, bireyin sosyalleşmesi, uluslararası çatışmaların üstesinden gelmek, sivil uyumu sağlamak, çok kültürlü bir toplumda hoşgörölü etkileşim kurmak için etkili bir araç olarak tasarlanan birincil sosyo - kültürel kurumdur (Borisenkov ve Gukalenko, 2014: 3).

Aile ilişkilerinin araştırılmasında zamanla ilgisini kaybetmeyen sorulardan biri de evlilik kalitesi sorusudur (Voskovskaya ve Haladzhieva, 2016: 124). Fincham vd. (1997: 275)'nın da dediğı gibi özellikle 20. yüzyılının başında değışen ekonomik ve sosyal koşullar, aile ilişkilerine yönelik toplumun ilgisini çekmeye başlamıştır. İlk yıllarda, evliliğı değerlendirmek için evlilik başarısı, evlilik istikrarı, evlilik mutluluğu, evlilik uyumu, evlilik kalitesi ve evlilik memnuniyeti gibi birçok endeksler kullanılmıştır. Bu endeksler farklı ancak örtüşen kavramları temsil ederek ilgili araştırmalarda birçok karışıklıklara neden olmuştur (Bradbury, 1995; Fincham ve Bradbury, 1987). Bu konuyu ele alan diğer bir araştırmacılar Li ve Fung (2011: 247) ise 'evlilik memnuniyeti' teriminin, aile ilişkilerini araştırmakta 'evlilik kalitesine' göre daha uygun olduğunu dile getirmişlerdir. Zira onlara göre 'evlilik memnuniyeti', yapının öznel doğasını vurgulamaktadır.

Aile yaşamının kalitesi sadece aile yaşam döngüsünün "nesnel" parametreleri ve aile davranışı (sosyalleşme, üreme, boşanma) parametreleri ile değil "öznel" parametrelerle de değerlendirilmektedir (Antonov vd., 2010: 62). Öznel olarak algılanan evlilik kalitesinin en önemli göstergelerinden biri ise, eşlerin evlilik ilişkilerinden memnuniyetidir (Voskovskaya ve Haladzhieva, 2016: 124). Bu bağlamda Gelles (1995) evlilik memnuniyetini, bireyin ihtiyaçlarının, beklentilerinin ve arzularının tatmin derecesini içeren, evliliğin niteliğinin genel öznel değerlendirmesi olarak tanımlamıştır. Rusya sosyoloğu Golod (1984) ise evlilik memnuniyetini, bireyin zihininde çeşitli olayların etkisi altında oluşan, onun bu faaliyetler alanındaki tecrübesini (geçerli veya sembolik) kapsayan aile hakkındaki görüşlerin uygun bir şekilde gerçekleştirilmesinin (adequate implementation) sonucu olarak anlatmıştır.

Toplumun sağlıklı gelişiminde önemli rol oynayan aile ve evlilik ilişkileri Temirgalyeva (2010: 95)'ya göre günümüzde, boşanma oranındaki artış, tek ebeveynlerin ve evliliğini kaydetmek istemeyen çiftler sayısındaki artış gibi bir dizi olumsuz fenomen ile karakterize edilmektedir. Bu fenomenler de, evlilik memnuniyeti sorunu ile yakından ilgilidir. Çünkü Mirfardi vd. (2010) vurguladığı gibi evlilik memnuniyeti derecesinin azalması sonucu, sadece ailede kabul edilemez bir atmosfer oluşturmakla kalmamakta, aynı zamanda ailenin istikrarsızlığına ve çiftlerin boşanmasına yol açmaktadır. Borodina ve Wacker (2014: 112) göre de evlilik memnuniyeti, evlilik ve aile ilişkisindeki istikrarı doğrudan etkiler, dolaylı faktörlerin etkisinden oluşan evlilikteki memnuniyetsizlik ailenin dağılmasına yol açabilmektedir. Temirgalyeva (2010), Mirfardi vd. (2010), Borodina ve Wacker (2014)'ın çalışmalarından hareketle aile ve evlilikteki sorunlar, olumsuz değişimler sadece kişisel bir sorun değil, toplumsal bir sorun olduğunu vurgulamak önemlidir. Oysa, evlilikteki sorunların önemli kaynaklarından biri sayılan 'evlilik memnuniyeti', günümüzde sosyoloji alanındaki önemli konulardan biri olarak ele alınmalıdır.

Bu bağlamda 20. yüzyılın sonununda Kazakistan Cumhuriyeti bağımsızlığını ilan ettikten sonra, öncelikle yakın ve uzak yurt dışı ilişkilerini geliştirmek amacıyla, küresel sürecin bir katılımcısı olarak tüm dünyayla diplomatik, mali, ekonomik, siyasi, ticari ve turizm odaklı ilişkiler kurmaya başladığı söz konusudur. Bu ilişkilerin dışında Kazakistan Cumhuriyeti akrabalık ilişkilerini canlandırmak için Kazakistan ve Türkiye arasında sosyo-kültürel ilişkilerini de geliştirmeye başlamıştır. İki ülke arasındaki hızla gelişen ilişkiler ve Kazakistan'ın Türkiye'yi akraba toplumu olarak tanıması her iki ülke arasında iş ve eğitim göçünün gelişmesine neden olmuştur.

Bazı araştırmacılar (Nomura, 2007; Suzuki, 2007), yabancı ile evliliklerin motiflerini analiz ederken, bu evliliklerin sayısının artmakta olmasında, askeri hareketlilik, dünya ticareti, yurtdışında öğrenci değişimi, turizm ve daha düşük seyahat masrafları, para dahil olmak üzere dünya çapında giderek artan göç oranlarından kaynaklandığını iddia etmişlerdir. Bunun dışında Pogodina, (2009), Tyuryukanova (1996), Tsallagova (1996), Altun ve Dinç (2016), Deniz ve Özgür (2013) de turizmin göçle birlikte yabancı ile evliliklerin artışında önemli bir faktör olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çerçevede

Kazakistan ve Türkiye arasındaki diplomatik, mali, ekonomik, siyasi, ticari ve turizm odaklı sosyo-kültürel ilişkiler gelişirken eğitim, iş ve turizm odaklı göç iki ülke vatandaşları arasında evliliklerin ortaya çıkmasında rol oynamaktadır.

Daha önce de vurgulandığı üzere bu çalışmada Türkiyeli erkeklerle evlilik yapan Kazakistanlı kadınların ‘evlilik memnuniyeti’ incelenmiştir. Bu çalışma, kadının ‘evlilik memnuniyetinin’ ‘Kazakistan-Türkiye vatandaşları arasındaki evlilik’ olarak ele alınan ‘yabancı ile evlilik’ konusu üzerinden anlaşılmasını ve bu evliliği deneyimleyen Kazakistanlı kadınların gözünden ‘evlilik memnuniyetinin’ betimlenmesini amaç edinmiştir.

Yabancı ile evlilikler dünya literatürlerinde birçok sosyal bilimci (Altun ve Dinç 2016, Deniz ve Özgür 2013, Irastorza ve DeVoretz 2009, Korniyukh 2014, Lee 2008) tarafından açıklanmıştır. Araştırmacılar yabancı ile evliliği bir taraftan demografik kriz sonucunu ortaya çıkaran bir göç süreci olarak incelemişken (Koludarova 2010, 2012), diğer taraftan evliliği yapan çiftlerin yabancı ile evliliği tercih etme nedenleri, yabancı kültürüne ve yabancı aile yapısına alışma süreçleri, kültürel farklılıklarla baş etme yolları ve yabancı aile hayatı içinde meydana getirmiş oldukları değişiklikleri (Korostyleva ve Nas 2011, Altun ve Dinç 2016, Yean-Ju Lee 2006, Irastorza ve DeVoretz 2009) ortaya koymaya çalışmışlardır.

Yaşam memnuniyeti ise sosyolojide nispeten yeni bir kavramdır. Bu kavramı ilk olarak 1961 yılında Neugarten kullanmıştır (Beşel 2015). Bilim alanında genel olarak yaşam memnuniyeti bireyin, beklentilerinin ve deneyimlerinin sonucunun öznel değerlendirilmesi olarak açıklanmıştır. Bu konuyu sıklıkla dünya literatüründe inceleyenlere örnek olarak Kulaykin, Zadesenets ve Zarakovskiyi (2008), Lastochkina (2012), Osipov (1979) ve Boniwell (2009) verilebilir.

Yaşam memnuniyetinin bir alt inceleme konusu olan ‘evlilikteki memnuniyeti’ ise Antonov vd. (2009), Aistov ve Leonova (2012), Botha ve Booysen (2013) gibi araştırmacılar tarafından araştırılmıştır. Bu araştırmacıların çalışmalarında, evlilikte eşlerin ilişkileri, onların evlilikten beklentileri, deneyimleri, ailedeki sosyo-demografik

ve ekonomik sorunları ve kültürel farklılıkların belirli bir derecede kişinin evlilik memnuniyetini etkilediğine ilişkin bazı sonuçları bulunmaktadır. Bu araştırmalar doğrudan ‘evlilik memnuniyeti’ üzerine yapılan çalışmalardır. Diğer taraftan Smoleva ve Morev (2016), Evans ve Kelley (2004), Karataş (1990), Balatskyi (2005), Lastochkina (2012) gibi araştırmacılar çalışmalarında daha dolaylı bir biçimde evliliği yaşam memnuniyetini oluşturan önemli bir değişken olarak ele almışlardır.

Kazakistan medya haberlerinde yabancı ile evliliklerin yanı sıra Kazakistan vatandaşı ile Türkiye vatandaşı arasındaki evlilikler geniş tartışmalarla ele alınmasına rağmen bugüne kadar bu evlilikler hakkında Kazakistan’da istatistiksel veriler toplanmamış ve bilimsel araştırmalar yapılmamıştır. Türkiye’de ise yabancı ile evlilikler Altun ve Dinç (2016), Deniz ve Özgür (2013) tarafından incelenmiştir. Bu çalışmalardan Altun ve Dinç (2016) Türk erkekleri ile evlilik yapan Suriyeli, Almanyalı ve Azerbeycanlı kadınlar üzerinden yabancı ile evlilik konusunu araştırmıştır. Deniz ve Özgür (2013) ise Türkiye ve Rusya vatandaşları arasındaki yabancı ile evlilikleri incelemiştir. Türkiye literatüründe Türkiye ve Kazakistan vatandaşları arasındaki evlilikleri ele alan herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Ayrıca hem Türkiye, hem Kazakistan’da hem de dünya literatüründe Türkiye - Kazakistan vatandaşlarının evliliği ve bu evlilik üzerinden ‘evlilik memnuniyeti’ odaklı herhangi bir araştırma bulunmamaktadır.

Bu çalışmada Türkiyeli erkek ve Kazakistanlı kadın arasındaki evlilik ve bu evlilikteki kadının memnuniyeti kadınların gözünden nitel bir araştırmayla ilk kez ele almayı amaçlamakta ve bu bağlamda literatüre ve özel anlamda da Türkiye ve Kazakistan literatürüne ampirik verilerle katkı sağlamayı umut etmektedir.

Bu bağlamda çalışmanın amaçları aşağıda belirtilmiştir.

- Kazakistan ve Türkiye arasındaki kültür, dil ve sınır farklılıkları dikkate alınarak iki ülke vatandaşları arasında gerçekleşen yabancı ile evliliklerdeki ‘evlilik memnuniyetini’ evliliğin önemli aktörlerinden biri olan ve evliliği deneyimleyen Kazakistanlı kadın üzerinden anlamak;

- Türk erkekleriyle evlilik yapan Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyetinde rol oynayan faktörlerin neler olduğunu yine Kazakistanlı kadının gözünden anlamak;
- İki farklı ülkedeki (Kazakistan’da ve Türkiye’de yaşayan Kazakistanlı kadınların gözünden) evlilik memnuniyetinin anlaşılmasında rol oynayan faktörleri incelemek;
- Kazakistanlı kadınların evlenmeden önce evlilikten beklentileri ve evlendikten sonraki evlilik yaşamındaki deneyimlerini değerlendirmek;
- Kazakistanlı kadınların evlenme nedenlerini incelemek;
- Kazakistanlı kadınların dünyalarında evlenene kadar ‘Türk erkeğine’, ‘Türk erkeği ile evli olmaya’ ilişkin hangi anlamların yer aldığını betimlemek;
- Kazakistanlı kadınların Türk erkeklerle evliliklerinde hayal kırıklıkları yaşayıp yaşamadıklarını onların deneyimleri üzerinden anlamak;
- Kazakistanlı kadının evlilikteki beklentilerine ulaşip ulaşamamasını ‘hayal kırıklıkları’ metaforu üzerinden sosyolojik olarak yorumlamak;

Bu çalışmanın bulgularının Kazakistan için Kazak kadınların yabancı ile evlilik yapma nedenleri, onların bu evlilikten memnun olup/olmamasına neden olan faktörlerin neler olduğu konusunda göç ve evlilik politikaları ve programlarının tekrar gözden geçirilmesine ve geliştirilmesine yönelik yol gösterici bir fikir vermesi umut edilirken Türkiye için, yabancı ile evlilikteki eşlerin memnuniyetini arttırmak konusundaki evlilik politikaları ve programlarının geliştirilmesinde yardımcı olabilmektir.

1.3. ARAŞTIRMANIN PROBLEM CÜMLELERİ

Bu çalışmanın problem cümleleri aşağıdaki gibi tasarlanmıştır.

1. Kazakistanlı kadınların Türk erkeklerle yaptığı evliliklerinin nedenleri kadınların gözünden nasıl betimlenmiştir?
2. Kazakistanlı kadınların evlilik beklentilerine ilişkin düşünceleri nelerdir?
 - 2.1. Kazakistanlı kadınların evlenmeden önceki evlilikten beklentileri ne/nelerdir?

- 2.2. Kazakistanlı kadınların evlilik sürecinde evlilikten beklentilerinin gerçekleşme durumuna ilişkin düşünceleri nelerdir?
- 2.3. Kazakistanlı kadınların evlenmeden önceki ‘Türk erkeği’ ve bir ‘Türk erkeği ile evli olmaya’ ilişkin düşünceleri ile evlilik sürecindeki düşünceleri arasında bir farklılık var mıdır?
3. Kazakistanlı kadınların Türk erkeklerle yaptığı evlilikte, evlilik yaşam memnuniyetlerini belirleyen faktörler (eşle ilişkiler, kültür) nelerdir?
 - 3.1 Kazakistanlı kadınların evlilik sürecinde eşleri ile olan ilişkileri evlilik yaşam memnuniyetlerinde nasıl rol almıştır?
 - 3.2 Kazakistanlı kadınların evlilik sürecinde eşlerinin ve kendilerinin kültürleri (inanç, gündelik yaşam uygulamaları, gelenekler, dil) evlilik yaşam memnuniyetinde nasıl rol almıştır?
4. Türkiye’de yaşayan kadınlar ile Kazakistan’da yaşayan kadınların evlilik yaşam memnuniyetleri arasında farklılık var mıdır?

1.4. LİTERATÜR TARAMASI VE TANITIMI

Aile ve evlilik, tüm insanların dahil edildiği bir sosyal kurumdur. Toplumdaki her birey, bu kuruma bir şekilde dahil edilir (Makarova, 2014). Evlilik, devlet tarafından tanınan, belirli bir yasal biçimde sonuçlanan, belirli kişisel ve mülkiyeti hukuki sonuçları gerektiren eşlerin birleşmesinin temelidir (Sorokin, 1913).

Modern dünyadaki dönüşümsel değişimler yaşamın tüm alanlarını etkilemektedir. Küreselleşme süreçlerinin etkisi sonucunda bireyler, geleneksel büyük ve küçük topluluklar (ulusal-devlet, sosyo-profesyonel, etnik, dini, bölgesel) ile özdeşleşmeyi sürdürürken, eski çerçevenin ötesine geçen yeni kimlikler yaratmaktadırlar. Bu koşullar altında, aile ve evlilik ilişkileri yeni bir ‘uluslararası’ seviyesine ulaşabilir: günümüzde birey herhangi bir ülkede evlenme ortağı bulabilmektedir (Korobleva, Antonova ve Gerasimova, 2005).

Aile ve evlilik, insan varoluşunun tüm özel alanları gibi genel olarak stil, kalite ya da yaşam tarzı görüşünden ayrılamaz. Yaşamın refahı, büyük ölçüde, evlilik ve aile ilişkileri ve sağlığının durumuna bağlıdır. Ayrıca, aile yaşamının niteliği, aile yaşam döngüsünün, aile davranışının (sosyalleşme, üreme, boşanma) sadece “nesnel” parametreleriyle değil, aynı zamanda “öznel” değerlendirmelerle de belirlenir (Antonov, Lebed ve Sokolov, 2010).

21. yüzyılda yaşamdan ve onun çeşitli alanlarından memnuniyet sorusu, bu fenomenin çeşitli yönlerini analiz eden sosyal ve beşeri bilimler (sosyologlar, psikologlar, ekonomistler) temsilcileri arasında giderek tartışılan bir konu haline gelmektedir (Beskova, 2013). Farklı sosyal, ekonomik, tarihsel ve siyasi süreçlere bağlı olarak ‘yabancı ile evlilikler’ ve ‘evlilik memnuniyeti’ üzerine yapılan araştırmalarda sorular ve kullanılan metotlar farklılık göstermektedir. Bu araştırma kapsamında sosyoloji alanında yapılmış olan çalışmalar üzerinden ‘yabancı ile evlilik’ ve ‘evlilik memnuniyeti’ne ilişkin bilgilere ulaşabilmek, bu bilgileri karşılaştırmak ve analiz edebilmek amacıyla literatür taraması ve tanıtımı Türkçe, Kazakça, Rusça ve İngilizce metinler üzerinden yapılmıştır. Dört ayrı dilde literatür tarama amacı öncelikle belirtilen dillerle konuya ilişkin hangi çalışmaların yapıldığının gösterilmesidir. Bu geniş çaplı literatür taramasının bir diğer amacı ise araştırmacının dört dili biliyor olmasının avantajını farklı dillerdeki literatürden haberdar olmak için kullanma gayretinden oluşmaktadır.

1.4.1. Kazakistan’da ‘Yabancı İle Evlilik’ ve ‘Evlilik Memnuniyeti’ Üzerinde Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi

‘Evlilik memnuniyeti’ tez çalışmasının ana konusu sayılmaktadır, dolayısıyla bu bölümde önce Kazakistan’da ‘evlilik memnuniyeti’, ‘yabancı ile evlilikteki evlilik memnuniyeti’ üzerine yapılan çalışmaların değerlendirilmesi yapılmıştır. Daha sonrasında tezin alt konusu olan ‘yabancı ile evlilik’ ile ilgili Kazakistan literatüründe yayınlanan çalışmalar değerlendirilmiştir.

Kazakistan'da aile konusundaki sosyolojik çalışmalar düzenli olarak yapılmaktadır. Bu araştırma projeleri üniversiteler ve 'Kamuoyu Araştırmaları Merkezi', "Strateji" Sosyal ve Politik Araştırmalar Merkezi', 'Kazakistan Kamuoyu ve Pazarına İlişkin Profesyonel Araştırmacılar Birliği' gibi araştırma merkezlerinde uygulanmaktadır. Bunun dışında Eğitim ve Bilim Bakanlığı Bilim Komitesi'nin Felsefe, Siyaset ve Din Enstitüsü tarafından aile ve evlilik alanında 'Kazakistan toplumunun istikrar faktörü olarak aile enstitüsü' konusunda önemli çalışma yapılmıştır. Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesinin Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Bölümündeki Sosyolojik Araştırma ve Sosyal Mühendislik Merkezi tarafından aile içindeki ilişki sorunları, orta sınıf hane halkının eğitim değerleri, kentsel aile ile sosyal çalışma, Kazakistan toplumundaki modern ailenin sorunları gibi çeşitli aile sorunları üzerinde araştırmalar yapılmaktadır. Son yıllarda ise Kazakistan'da demografik politika, gençliğin ahlaki eğitimi, yurtseverlik, aile değerlerinin propagandası gibi ailenin sosyal sorunlarını kapsayan konulara dikkat çekilmektedir (Zhanazarova, 2015).

Kazakistan literatüründe aile ve evlilik konusu Argynbayev (1975), Kauanova (1982), Zhanazarova (2004, 2012, 2016), Kalış (2010, 2013a, 2013b), Kabakova (2012), Esensariyeva (2012), Dzhakupov (2012), Yem (2012, 2013), Tashimova (2013), Soloviyova (2013), Baudiyarova (2015a, 2015b, 2016) gibi birçok araştırmacıların çalışmasında ele alınmıştır. Bu çalışmalarda Kazak ailesi ve evliliğinin özellikleri, Kazak ailesinin yaşam tarzı, sorunları, işlevleri, aile içindeki çatışma ve onların çözüm yolları, ailedeki kadın statüsü, rolü, kadına yönelik şiddet, boş zamanların organize edilmesi, aileye yönelik sosyal hizmet, çekirdek aile, tek ebeveynli aileler, medeni evlilik, çok uluslu aile, etnik arası evlilikler gibi konular tartışılmıştır. Bu çalışmalardan hareketle aile ve evlilik konusunun Kazakistan literatüründe çeşitli alanlarda geniş tartışılmakta olan, araştırmacılar tarafından daha çok ilgi çeken bir konu sayıldığını ifade etmek mümkündür. Ancak aile ve evlilik çok tartışılan ve araştırılan bir konu olmasına rağmen Kazakistan literatüründe evlilik kalitesi, evlilik memnuniyeti konusunda yapılan çalışmalar yeterli sayıda gözlenmemektedir.

Kazakistan literatüründe evlilik yaşam memnuniyetini hem de yabancı ile evlilikle ilişkilendiren tek çalışmanın bulunduğu ve onun Yem (2015) tarafından yapıldığını ifade etmek mümkündür. Adı geçen çalışmada Yem (2015) Güney Koreli erkekler ile evlilik yapan Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerinden etnik Koreli kadınların evlilik yaşam memnuniyeti düzeyini demografik ve sosyo-kültürel faktörlerle ilişkili araştırmıştır. Yem (2015) çalışmasında BDT (Bağımsız Devletler Topluluğu) ülkelerinin kültürel ve ideolojik yönlerinin farklılığı bu ülkelerden kadınlar ile Güney Koreli erkekler arasındaki evliliği daha az uyumlu hale getirmekte olduğu düşüncesinden ilerlemiştir. Bu bağlamda araştırmacı kar topu örneklemini kullanarak seçildiği örnek gruplara yarı yapılandırılmış görüşme metodunu uygulamıştır. Yem (2015) katılımcı kadınlara evlilik yaşamından memnuniyet düzeyini belirlemek için ‘Evliliğinizi nasıl değerlendirmektesiniz?’, ‘Sizin aile yaşamınız evlilik düşüncenize uyuyor mu?’, ‘Geriye dönme şansınız olsa eşinizi tekrar seçecek miydiniz?’ sorularını sormuştur. Bu sorulardan elde edilen verilere göre Yem (2015) etnik Koreli kadınların baba evini bırakmak, sosyal destekleri kaybetmek, kültürel şok geçirmek, dil bilmemek, eğitim seviyesi, kendisine yönelik Kore toplumunun klişe tutumunu hissetmek gibi nedenlerden dolayı evlilik memnuniyetinin orta seviyede olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Aile memnuniyetinin faktörleri olarak ta araştırmacı yaş, evliliğin süresi, maddi durum, dilsel yetkinlik seviyesi olarak göstermiştir. Bu bağlamda araştırmacı, yaşı büyük etnik Koreli kadınların evlilik memnuniyetini daha düşük değerlendirdiğini; evlilik süresi arttıkça evlilik memnuniyetinin düşük olduğunu vurgulamıştır. Bunun dışında bu araştırma sonucunda evlilik memnuniyetinin maddi durum ile doğrudan ilişkili olduğu, dil bilgisinin de yaşam memnuniyetiyle ilişkili olmadığı tespit edilmiştir. Eğitim seviyesinin de yaşam memnuniyetiyle ilişkili olduğu, başka bir deyişle, yüksek eğitilmiş kadınların yaşam memnuniyetini düşük değerlendirdiği ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak Yem (2015) Güney Kore’de evlilik yapan BDT’den etnik Koreli kadınların evlilik memnuniyetinin maddi durum ve iletişimle ilişkili olmadığını, kültürel ve psikolojik özelliklerin de yaşam memnuniyetini olumsuz etkilediğini vurgulamıştır.

Yem (2015) çalışmasında ‘yabancı ile evlilikteki evlilik memnuniyeti’ konusunu Güney Koreli erkekler ve BDT kadınları arasındaki evlilikler kapsamında inceler ve bu evliliği ‘uluslararası evlilik’ olarak adlandırmıştır. Ayrıca ‘yabancı ile evlilik’ konusunu

Kazakistan literatüründe ilk kez bilimsel araştırma konusu olarak ele alan Yem (2013, 2015) olduğunu ifade etmek mümkündür. Yem (2013:65) 1990 yılının sonlarında Kazakistanlı etnik Koreliler ve Güney Kore arasında gelişmeye başlayan ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerin sonucunda, Kazakistan vatandaşı etnik Koreli kadınlar ve Güney Kore erkekleri arasındaki evliliklerin ortaya çıktığını vurgulamıştır. Yem (2013) kendi çalışmasında ‘halklararası evlilik’ olarak adlandırılan bu evliliklerin yapılmasında demografik (kadın ve erkek) dengesizliğinin önemli faktörlerden biri sayıldığını vurgulamıştır. Başka bir deyişle, Güney Kore’deki doğum politikası sonucunda evlilik yaşındaki erkeklerin sayısının kadınlardan, Kazakistan’da ise kadınların sayısının erkeklerden fazla olması bu iki ülkede talep – arz ilişkisi üzerinde evliliklerin yapılmasına neden olmuştur. Diğer bir taraftan, araştırmacıya göre etnik Koreli Kazakistanlı kadınların Koreli erkeklerle evlenmesinin bir nedeni de, bu kadınların Kore geleneklerine sahip erkeklerle evlilik yapmak istemesidir.

Tezin ana konularından biri sayılan ‘yabancı ile evlilik’ Kazakistan toplumunda 1990’lı yıllardan itibaren daha çok yapılmaya başlamasına rağmen, Kazakistan literatüründe bu konuya ilişkin yeterli sayıda bilimsel araştırma ve istatistiksel verilere rastlanmadığını vurgulamak mümkündür. Ancak, Kazakistan literatüründe iki farklı kültürlerden bireylerin evliliği, yani ‘karma evlilik’, ‘uluslararası evlilik’ olarak adlandırılan evlilikler geniş tartışılmıştır.

Kazakistan Cumhuriyeti tarihi geçmişindeki siyasi, sosyo-kültürel özellikler bu ülkedeki çok uluslu etnik yapının oluşumunda, sonrasında da karma evliliklerin gelişiminde önemli rol oynadığını söylemek mümkündür. Ualiyeva ve Edgar (2011)’in çalışmalarından farkedildiği gibi Kazakistan’daki karma evliliklerin gelişim tarihi Sovyetler Birliği’ndeki siyasi bakışlarla ilişkilidir. Ualiyeva ve Edgar (2011) ulusların tek bir “Sovyet halkı” haline getirilmesinde katkı sağlaması beklenen karma evliliklerin SSCB döneminde hem teorik hem pratikte desteklendiğini vurgulamışlardır.

Kazakistan’da, bugün de önemli konulardan biri sayılan uluslararası evlilikler Sovyet döneminde daha sık yapılmaya başlamıştır. Ualiyeva (2017)’nin diğer bir çalışmasında, Sovyet dönemindeki nüfus sayımına göre Kazakistan’da yapılan tüm evliliklerin

1970'da %20, 1979'da %21,5, 1989'da ise %23,9'ı uluslararası evlilikler olduğu, başka bir deyişle 1989'da yapılan her dördüncü ailenin farklı etnik grupların temsilcilerinden oluştuğu dile getirilmiştir.

Modern bağımsız Kazakistan, günümüzde de çok uluslu, çok kültürlü ve çok dinli bir devlettir. Kazakistan topraklarında dört büyük dünya dinini temsil eden yaklaşık 130 millet yaşamaktadır. Bu nüfusun heterojen etnik yapısı ve çift dillilik, karışık evliliklerin ve polietnik ailelerin sayısının artışında önemli rol oynamaktadır (Kabakova ve Musa, 2012).

Sovyet döneminden başlayarak günümüzdeki Kazakistan'da yapılmaya devam eden uluslararası evlilikler Ualiyeva (2017), Kozlov (2017), Kabakova ve Musa (2012), Aubakirova ve Zhunusova (2017), Ali (2008) çalışmalarında konu olmuştur. Bu çalışmalarda Kazakistan'daki yaşayan ulus ve etnik grupların arasındaki evliliklerin dinamikleri, sosyo-kültürel ve etno-demografik özellikleri, süreçteki eğilimler, eşlerin ilişkileri, çocukların etnik kimliği gibi sorunlar ele alınmıştır.

Yukarıda sunulan bilgiler ışığında çok uluslu bağımsız Kazakistan için karma evlilikler konusunun yeni tartışılmaya başlayan bir konu olmadığını vurgulamak mümkündür. Aubakirova ve Zhunusova (2017: 49) XX. yüzyılın son on yılında ve XXI. yüzyılın başlarında, Kazakistan'daki evlilik süreçleri büyük değişikliklere uğradığını vurgulamışlardır. Evliliğin yeni bir yönü olarak, yabancı ülke vatandaşları ile yapılan evlilikler sayılabilir. Artık, Kazakistanlılar, Afrika, Güney ve Kuzey Amerika, Avustralya, Avrasya gibi dünyanın tüm kıtalarının vatandaşları ile evlilik yapmaktadır (Aubakirova ve Zhunusova, 2017: 48). Bu araştırmacılara dayanarak Kazakistan'daki evliliklerin, karma evliliklerin niteliksel olarak değişmekte olduğunu dile getirmek mümkündür. Yani bu dönemlerde karma evliliğin yeni bir türü, iki farklı ülke vatandaşları arasındaki yapılan evlilikler söz konusu olmaya başlamıştır. Bu konu son 10 yılda 'Kazakistan'da yabancılar ile evlilik arttı' (www.nur.kz), 'Yabancı ülkelere kadınlar neden Kazak erkeklerle evlenmek istiyor?' (www.kaz.caravan.kz), 'karma evliliklerin acısı' (www.qazaquni.kz), 'Güney Bölgenin erkekleri yabancı kadınlarla daha çok evlenmektedir' (www.turkystan.kz) gibi başlıklarla Kazakistan media alanında

haber olarak sık yayınlanmaktadır. Bu haberlerde Kazakistan’da bağımsızlık yıllarından sonra yabancı ile evliliklerin sayısının artmaya başladığı, onların nedenleri ve sonuçları tartışılmaktadır. Gazete ve internet media alanında sık tartışılan konu olmasına rağmen, Yem (2013)’e göre Kazakistan literatüründe ‘yabancı ile evliliğe’ dair yeterli sayıda araştırmalar ve istatistiki veriler rastlanamamıştır. Özellikle Sovyetlerin dağılımından sonra bağımsızlığını kazanan ülkelerdeki kadınlarla yapılan yabancı ile evliliklere ilişkin çalışmaların olmadığını söylemek mümkündür (Yem, 2015).

Yabancı ile evlilik konusunu Kazakistan literatüründe ilk kez bilimsel araştırma konusu olarak ele alan Yem (2013, 2015) olmuştur. Yem (2013:65) 1990 yılının sonlarında Kazakistanlı etnik Koreliler ve Güney Kore arasında gelişmeye başlayan ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerin sonucunda, Kazakistan vatandaşı etnik Koreli kadınlar ve Güney Kore erkekleri arasındaki evliliklerin ortaya çıktığını vurgulamıştır. Yem (2013) kendi çalışmasında ‘halklararası evlilik’ olarak adlandıran bu evliliklerin yapılmasında cinsiyet oranı dengesizliğinin önemli faktörlerden biri sayıldığını vurgulamıştır. Başka bir deyişle, Güney Kore’deki doğum politikası sonucunda evlilik yaşındaki erkeklerin sayısının kadınlardan, Kazakistan’da ise kadınların sayısının erkeklerden fazla olması bu iki ülkede talep – arz ilişkisi üzerinde evliliklerin yapılmasına neden olmuştur. Diğer bir taraftan, araştırmacıya göre etnik Koreli Kazakistanlı kadınların Koreli erkeklerle evlenmesinin bir nedeni de, bu kadınların Kore geleneklerine sahip erkeklerle evlilik yapmak istemesidir.

Kazakistan’daki yabancı ile evlilikle ilgili literatür taraması sonucunda daha önce de Yem (2013)’in belirttiği gibi 1990’lı yıllardan itibaren Kazakistan toplumundaki uluslararası sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkiler sonucunda yabancı ile evliliklerin yapılmaya başlamasına rağmen, bu konuya ilişkin yeterli sayıda bilimsel araştırma ve istatistiksel verilerin rastlanmadığını vurgulamak mümkündür.

1.4.2. Türkiye’de ‘Evlilik Memnuniyeti’, ‘Yabancı İle Evlilik’ Konuları Üzerinde Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi

Bu bölümde Türkiye literatüründe ‘evlilik memnuniyeti’, ‘yabancı ile evlilik’ konuları üzerine yapılan çalışmaların taraması ve tanıtımı yapılmıştır. ‘Evlilik memnuniyeti’ tezin ana konusu olmasından dolayı bu bölümde önce ‘evlilik memnuniyeti’ ile ilgili yapılan çalışmalar, sonrasında altkonu ‘yabancı ile evlilik’ ile ilgili çalışmalar taranmış ve tanıtılmıştır.

Türkiye literatüründe evlilik memnuniyetinin farklı değişkenler ve faktörlerle ilişkisini inceleyen birçok bilimsel makaleler ve araştırmalar gözükmektedir. Bu makaleler ve araştırmaların dışında evlilik memnuniyetini ele alan doktora ve yüksek lisans tezleri de bulunmaktadır. Ancak, tüm bu çalışmalara yapılan taramanın sonucunda evlilik memnuniyetinin psikoloji, sosyal hizmetler, eğitim ve öğretim alanlarında daha çok araştırılan konu olduğunu ifade etmek mümkündür. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi verilere göre 1995-2018 yılları arasında evlilik memnuniyeti (doymu) konusunda 138 doktora ve yüksek lisans düzeyinde tez yazılmıştır. Evlilik memnuniyeti (doymu) konusundaki bu tezlerin 105’i psikoloji ve psikiyatri, 18’i eğitim ve öğretim, 6’sı sağlık alanında (halk sağlığı, hemşirelik), 4’i sosyal hizmetler, 2’si din, 1’i aile hekimliği alanında yazılmıştır. Sosyoloji alanında evlilik memnuniyetini araştıran 2 tez bulunmaktadır (YÖK, 1995-2018).

Psikolojide evlilik memnuniyeti, bireyin evliliği hakkında duygu ve düşüncelerini içerdiği ve bireyin evlilik ilişkisinden memnuniyet durumu olarak tanımlanabilir (Batık ve Kalkan, 2017, s. 2631). Bu alanda yapılan çalışmalarda araştırmacılar bireylerin evlilik doymu eşler arasındaki davranışların, şiddet, çocuk sahibi olmak, cinsiyet, evlenme yaşı (Eskin, 2012) gibi faktörlerin etkilediğini vurgulamışlardır. Bunun dışında çalışmalarda evlilik doymu ile ilişki sürdürme (açıklık, görevlerin paylaşımı, olumluluk) davranışları, ilişkisel eşitlik, algılanan ve ifade edilen takdir (Kayabol, 2017), boyun eğici davranışlar (Hünler ve Gençöz, 2003), TV dizilerinde yer alan karakterlerle kurulan parasosyal etkileşim (Batıgün ve Sunal, 2017), iletişim çatışmaları

eğilimi, duygusal zeka ve romantik kıskançlık düzeyleri, cinsiyet ve evlenme biçimleri (Güngör, 2009), ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar (yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma) ve evlilikte algılanan problem çözme becerileri (Güven ve Sevim, 2007), maternal bağlanma (Durualp, Kaytez ve Girgin, 2017), aile yılmazlığı ve iletişim becerileri (dil, etkin dinleme, kendini tanıma-kendini açma, empati, ben dilini kullanma) (Buluş ve Bağcı, 2016) arasındaki ilişkileri ele alınmıştır. Bu çalışmaların dışında Canel (2013), Derebaşı (2004) tarafından evlilik memnuniyetinin ölçeğini geliştirmeye yönelik çalışmalar da yapılmıştır.

Yine Türkiye literatüründeki sosyal bilimciler tarafından evlilik doyumunu üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında, ‘evlilik doyumunu’ tanımının bilimsel çerçevesinin net olarak belirlenmediğini görmek mümkündür. Yılmaz (2001)’a göre evlilik memnuniyeti en çok incelenen konulardan biri olmasına rağmen literatürde bariz bir biçimde tanımlanmış kavram değildir. Türkiye’de bu konuda kuramsal bilgilerin çok sınırlı düzeyde olduğu görülmektedir ve bu, terimin tanımlanmasında karışıklıktan kaynaklanmaktadır.

Türkiye’de ‘evlilik memnuniyeti’ tanımının en uygun açıklaması Tezer (1996) tarafından bireyin kendi evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısı olarak tanımlanmaktadır (Tezer, 1996: 1). İngilizcede ‘marital satisfaction’ olarak adlandırılan bu kavram, Türkiye’de yapılan çalışmalarda ‘evlilik doyumunu’ (Haylı vd., 2017; Arvaş ve Hökelekli, 2017; Dinç ve Şar, 2015 vd.), ‘evlilik tatmini’ (Polatçı, 2015; Coşkuner, 2013) olarak ele alınmıştır.

Yukarıda sunulan bütün bilgiler ışığında Türkiye’de evlilik doyumunu tanımının, evlilik ile ilgili çok çalışılan konulardan biri olduğunu ifade etmek mümkündür. Yapılan çalışmalar ve bu çalışmaların sonuçlarına göre, evlilik memnuniyetini etkileyen birçok etken bulunmaktadır. Örneğin, Baltık ve Kalkan (2017) evli bireylerin evlilik doyumlarını ‘evlilikte sorun çözme’, ‘ekonomik durum’ ve ‘evlilik süresi’ değişkenlerinin anlamlı olarak etkilediğini vurgulamışlardır. Yıldız ve Çevik (2016) evlilik doyumunu eğitim düzeyi, gelir, cinsiyet, yaş, evlenme biçimi gibi değişkenlerin etkilediğini tespit etmiştir. Haylı vd. (2017a)’a göre evlilik memnuniyetini bireylerin

evlenme biçimi de etkilemektedir. Araştırmacılar bireylerin evlenecekleri eşi kendilerinin seçmesi ya da istediği kişi ile evlenmesi ve flört aşamasında onu tanıma fırsatı bulması, evlilik ilişkisinde yaşadığı doyumun daha yüksek olmasına neden olabileceğini belirtmişlerdir. Bunun dışında Haylı vd. (2017b) diğer bir çalışmalarında evlilik memnuniyetini cinsiyet açısından da incelemişlerdir. Araştırmacılar tarafından yapılan meta-analiz çalışmasının sonucunda evlilik memnuniyetini cinsiyet farklılıklarının önemli bir düzeyde etkilemediği ortaya koyulmuşlardır. Kabasakal ve Soylu (2016) da buna benzer çalışmalarında cinsiyet açısından evlilik doyumunun anlamlı düzeyde farklılaşmadığını tespit etmişlerdir. Ancak, Kabasakal ve Soylu (2016) evli bireylerin evlilik memnuniyetini eş desteğinin pozitif yönde anlamlı bir düzeyde etkilediğini vurgulamışlardır.

Diğer bir çalışmada Polatçı (2015) algılanan örgütsel ve sosyal desteğin evlilik memnuniyeti (tatmini) üzerindeki etkisini incelemiştir. Bu çalışmanın sonucuna göre sosyal alandan algılanan destek evlilik memnuniyetini olumlu etkilemekteyken, örgütsel desteğin evlilik tatmini üzerindeki etkisi tespit edilmemiştir. Balcı Arvaş ve Hökelekli (2017) kendi çalışmalarında evlilik doyumunda ve evlilikte problem çözme becerilerinde dindarlığın etkisini araştırmışlardır. Evlilik doyumunu, evlilikte sorun çözme ve dindarlık arasındaki ilişkiye dair yapılan analiz sonuçları, bu değişkenler arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir.

Hamarta vd. (2015) ise evlilik içi ilişki ile evlilikteki yaşam doyumunu evli bireylerin değerleri açısından incelemiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, evlilik yaşam doyumunu, değerler ölçeğinin alt boyutlarından güç, uyarılma, yardımseverlik ve güven ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca değerler ölçeğinin başarı, hazcılık, uyarılma, evrensellik, geleneksellik ve uyum alt boyutlarının evlilik yaşamı doyumunu yordadığı görülmüştür.

Araştırmalardan hareketle, Türkiye litaretüründe evlilik memnuniyeti ve iş doyumunu arasındaki ilişkiye daha çok dikkat çekildiğini ifade etmek mümkündür. Bu konuyu ele alan araştırmacılar iş alanındaki çatışmaların, taleplerin, yoğunlukların, iş karakterinin evlilik memnuniyetini etkilediğini öne sürmüşlerdir. Örneğin, kendi araştırmasında

Tezer (1992) evlilik ve işten sağlanan doyumun birbiriyle ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Coşkuner (2013) ise tez çalışmasında evlilik doyumunu ve iş doyumunu arasındaki ilişkiyi daha derinden incelemeye çalışmıştır. ‘Akademisyenlerin İş Ve Aile Karakteristiklerinin Evlilik, Aile Ve Yaşam Tatmini İle İlişkisi: İş Ve Aile Çatışmasının Aracı Rolü’ adlı tez çalışmasında Coşkuner (2013) aile-iş çatışmasının evlilik ve iş tatminini karşılıklı etkilediğini tespit etmiştir. Dinç ve Şar (2015) ise mesleki tükenmişlik ve evlilik doyumunu arasındaki ilişkiyi göstermeye çalışmışlardır. Araştırmacılar çalışmalarında polislerin evlilik doyumunu ile mesleki tükenmişlikleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda da polislerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile evlilik doyum düzeyleri arasında ters yönde bir ilişkinin olduğu tespit etmişlerdir.

Tüm evlilik memnuniyetini ele alan Türkiye çalışmalarının arasında evlilik memnuniyetinin ölçeğini geliştirmeye yönelik yapılan çalışmalar da bulunmaktadır. Literatürlerden görüldüğü gibi evlilik ilişkisinden sağlanan genel doyumunu ölçmek amaçlı 10 sorudan oluşan ilk Evlilik Yaşamı Ölçeği Tezer (1996) tarafından geliştirilmiştir. Tezer (1996) dışında Çelik (2006) bu konuyu ‘Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması’ adlandırılan tez çalışmasında ele almıştır. Çelik (2006)’in üç faktörlü yapıdan oluşan çalışmasında “aile”, cinsellik” ve “benlik” alt ölçek olarak kullanılmıştır.

Tüm tarama ve tanıtım yapılan çalışmalardan hareketle, Türkiye literatüründe evlilik memnuniyetini etkileyen değerler, ekonomik durum, iş ve mesleki tükenmişlik, örgütsel ve sosyal destek, dindarlık, evlilik süresi, evlenme biçimi, evlilikte sorun çözme becerileri, eş desteği gibi değişkenlerin gözükmekte olduğu vurgulanabilir. Ayrıca, konuyla ilgili yapılan çalışmaların birçoğunda cinsiyet farklılığına önem verildiğini görmek mümkündür.

Bu bahsedilen çalışmalardan hareketle Türkiye literatüründe ‘evlilik memnuniyeti’ konusunun XX. yüzyılın sonundan itibaren farklı alanlarda geniş tartışılmakta olduğunu vurgulamak mümkündür. Ayrıca, tez çalışmasının alt konusu sayılan ‘yabancı ile

evliliğin' Türkiye toplumundaki tarihinin derinde olmasına rağmen, araştırmacılar tarafından XXI. yüzyılda ele alınmaya başladığı ifade edilebilir.

Türkiye literatüründe yabancı ile evlilik konusuna ilgili çalışma yapan araştırmacılar Türkiye toplumundaki yabancı ile evliliğin tarihinin derinde olduğunu vurgulamışlardır. Parlaz (2013) ve Kırpık (2009) Türkiye toplumundaki yabancı ile evliliğin Osmanlı Dönemi'nden başladığına dair çalışmalar yapmışlardır. Parlaz (2013) kendi çalışmasında Osmanlı hanedanları ve yabancı hanedanlar arasındaki yapılan evliliği 'politik evlilik' olarak adlandırmıştır. Kırpık (2009) ise Osmanlı şehzadeleri ve yabancı kadınların arasındaki evlilikleri araştırmışsa da, bu evliliğe yönelik bir tanımlama vermemiştir. Bu noktada Parlaz (2013) ve Kırpık (2009) yabancı ile evliliğin Osmanlı Dönemindeki tarihi ve nedenleri üzerine araştırmalar yaptığını söyleyebiliriz. Bu araştırmalardan hareketle Osmanlı döneminde şehzadelerin yabancı kadınlarla olan evliliklerinin siyasi bir arka planı olduğunu söylemek mümkündür. Altun ve Dinç (2016) ise Türkiye'deki yabancı ile evliliğin tarihinin derinde olduğunu, ancak belli bir tarihi söylemek mümkün olmadığını, ayrıca, Türkiye'de son yıllarda yabancı ile evliliklerin daha çok gözükmeğe başladığını ifade etmişlerdir.

Türkiye'de Parlaz (2013) ve Kırpık (2009) dışında yabancı ile evlilik konusu Gökmen (2011), Deniz ve Özgür (2013), Altun ve Dinç (2016), Sağlam (2006) tarafından yapılan araştırmalarda ele alınmıştır. Bu araştırmalarda Türkiye'deki yabancı ile evlilikler konusu 'evlilik göçü' üzerinden açıklanmıştır. Diğer bir taraftan, 'yabancı ile evliliği' ele alan Altun ve Dinç (2016) son yıllarda Türk erkekleriyle evlilik yaparak Türkiye'de yaşamaya başlamış yabancı kadınların daha sık rastlanmakta olduğunu, ancak buna rağmen 'yabancı ile evlilikle' ilgili çalışmaların sınırlı olduğu vurgulamışlardır. Çalışmaların sayıca az olmasını da araştırmacılar Türkiye'de yabancı ile evliliklerin yoğun olmayışı, bu yönde bir ihtiyacın son yıllara kadar çok hissedilememiş oluşuna bağlamışlardır. Ancak bundan sonraki süreçte bu tür evliliklere yönelik çalışmaların artırılması, artık yabancı ile evlilikler Türkiye'nin toplumsal bir gerçeği olarak kabul edilmesi ve karma evliliklerle ilgili bilimsel çalışmalara daha çok yer verilmesi gerektiğini de araştırmacılar kendi çalışmasında vurgulamışlardır. Zira yabancı ile

evlilikler sonucunda ortaya çıkan tecrübe, beklenti, sorunlar ve kültürel uyumla ilgili nitel ve nicel çalışmalara ihtiyaç her geçen gün artmaktadır.

Yapılan literatür taraması sonucunda görüldüğü gibi Türkiye literatüründe Türkiye vatandaşı ve diğer ülke vatandaşı arasındaki yapılan evliliğe yönelik ortak bir tanım ve açıklama bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, bu evliliğin kavramsal çerçevesinin daha net belirlenmediği gözlenmektedir. Yapılan çalışmalarda araştırmacılar bu evliliği farklı tanımlamalarla ifade edilmiştir. Örneğin Altun ve Dinç (2016) kendi çalışmalarında bu evliliği ‘yabancı evlilik’ ve ‘karma evlilik’ olarak adlandırır, ‘karma evliliği’ de ‘farklı gruplardan, ırklardan, dinlerden, kültürlerden bireyler arasında gerçekleşen evlilikler’ olarak tanımlar. Sağlam (2006: 232) Türkiye vatandaşları ve Almanyalıların arasında yapılan evliliği ‘karma evlilik’ olarak adlandırır, ve bu evliliği, farklı milliyetten bireylerin bir araya gelmesiyle oluşan evlilik olarak açıklamıştır. Deniz ve Özgür (2013) de çalışmalarında Türkiyeli erkek ve Rusyalı kadın arasındaki evliliğe yönelik ‘ulusaşırı evlilik’, ‘melez evlilik’ tanımlarını kullanmışlardır.

Türkiye’de yabancı ile evlilik konusunda yapılan çalışmalarda, bu evliliklerin yapılma nedenleri, mekanizması, bu evliliklerde çiftlerin etnik kökenleri, sosyo-kültürel farklılıkları ve bu farklılıklara bağlı olarak yaşadıkları uyum gibi birçok farklı sorular üzerinde durulmuştur. Örneğin, Altun ve Dinç (2016) ‘Yabancı gelinlerin türk ailesi içindeki yerine sosyolojik bir bakış’ adlı çalışmasında Türkiye’de evlenen yabancı uyruklu kadınların Türk aile yapısındaki yeri, Türk aile kültürüne uyum süreçleri, Türk aile yapısına ve kültüre bakış açıları, uyum sürecinde elde ettikleri kazanımlar ve yaşadıkları sorunlar ile kültürler arası etkileşimin boyutlarını araştırmışlardır. Deniz ve Özgür (2013) de Türkiye’de evlilik yapan Rus kadınlarının demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri, onların göç ve evlilik süreçlerinde kullandıkları ağlar ve deneyimleri, Antalya’da yarattıkları değişimlerini kendi çalışmalarında ele almışlardır. Yabancı ile evliliği kadın göçü kapsamında ele alan Gökmen (2011) Marmaris’te yaşayan göçmen kadınları Türk erkekleri ile yapmış oldukları evlilikler faktörlerini gruplaştırmaya çalışmıştır. Sağlam (2006) ise Almanya vatandaşı ve Türkiye vatandaşı arasındaki evlilikteki çocukların dilsel gelişimi üzerinde durmuştur.

Ayrıca, yabancı ile evlilik üzerine yapılan araştırmalar evlilik yapan bireylerin hangi ülkelerden geldiğine de değinilmiştir. Bu noktada, Gökmen (2011:202) ‘Türk Turizminin Yabancı Gelinleri: Marmaris Yöresinde Turizm Sektöründe Çalışan Göçmen Kadınlar’ adlı çalışmasında evlilik nedeni ile göç edenlerin çoğunun kadın olduğuna ve onların Orta Doğu ve Asya ülkelerinden, Bulgaristan, Azerbaycan, Moldova, Ukrayna, Gürcistan, Ermenistan, Romanya gibi eski Doğu Bloğu ülkelerinden gelmekte olduğundan bahsetmiştir. Altun ve Dinç (2016) ise Türkiye’nin son yıllarda Suriye’deki siyasal ve ekonomik istikrarsızlıkların etkisiyle Suriye’den önemli ölçüde göçmen kabul ettiğini, bu durum da yabancı ile evliliklerde Suriye uyrukluların oranını arttırdığını vurgulamışlardır.

Literatür taramasından hareketle Türkiye’deki yabancı ile evliliğin çoğunlukla post Sovyet ülkelerinden kadınlar ve Türkiyeli erkekler arasında yapıldığını, genel olarak bu evliliklerin nedeninin iş ve turizm göçüyle ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Yukarıda sunulan tüm bilgiler ışığında Türkiye toplumundaki yapılan ‘yabancı ile evliliklerle’ ilgili çalışmaların birçoğu ampirik araştırmalarla desteklenmekte olduğunu dile getirmek mümkündür. Bu çalışmalarda daha önce de bahsedildiği gibi ‘yabancı ile evlilik’ kavramı kültürel etkileşim, evlilik yoluyla kültür aktarımı, kültür çatışması, Türk aile yapısında meydana gelen değişiklikler, vd. açılardan incelenmiştir. Diğer bir taraftan ‘yabancı ile evlilik’ konusunda Türkiye’de yapılan kuramsal çalışmaların yetersiz bulunduğu da farkedilmektedir. Türkiye’de yabancı ile evliliğin aktörlerinin uyruğunu, onların motivelerini açıklayan çalışmalar bulunmasına rağmen, bu evliliğin tanımını teorik olarak doğrulayan, onun tarihi gelişimini inceleyen çalışmalar literatürde gözükmemektedir. Ayrıca Türkiye literatürüne yapılan değerlendirmede yabancı ile evlilikteki memnuniyeti araştıran çalışmaların da rastlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

1.4.3. 'Evlilik Memnuniyeti' ve 'Yabancı İle Evlilik' Konularında Rusya'da Yayınlanan Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme

Tez çalışmasında ele alınmış olan 'evlilik memnuniyeti' ve 'yabancı ile evlilik' kavramları daha önce de vurgulandığı gibi açıklanması ve tanımlanmasında birçok zorluklarla karşılaşan, daha çok karmaşık tanımlardır. Bu nedenle tez çalışması esnasında 'evlilik memnuniyeti', 'yabancı ile evlilik' ve 'yabancı ile evlilikteki memnuniyet' tanımlarına ilişkin daha çok bilgilere ulaşmak, bu bilgileri karşılaştırmak ve analiz edebilmek amacıyla Rusya literatüründeki metinlerin de taranması ve tanıtılması yapılmıştır.

Rusya'da yapılan evlilik memnuniyeti ile ilgili çalışmalar çok yönlülüğü ve fazla sayıda olmasıyla karakterize edilmektedir. Daha önce de Türkiye çalışmalarında dikkat edildiği gibi Rusya'da yapılan çalışmaların da birçoğu psikolojik bakışta ele alınmıştır.

Psikoloji alanında evlilik memnuniyeti üzerine yapılan çalışmalar, eşlerin psikolojik uyumluluğu (Sopun, 2007), aile kimliği (Vagapova ve Perova, 2015), ailedeki tesisler (romantik sevgiye ve çocuklara karşı tutum, eşlerin birbirlerine bağımlılığı ya da bağımsızlığı, aile deneyimi, cinsel yaşam) (Shiryaev, 2017), ailenin gelişim aşamaları, çocuk yaşı ve evlilikteki çatışmalar (Voronovich, 2010), ilişkilendirme stili (Gusarova vd., 2016), evlilik ilişkilerinde sorumluluk almak (Dorofeyeva, 2018), eşlerin birinin ebeveynleriyle yaşamak (Silayeva, 2018), iletişim kurmadaki sıkıntılar (Gavrilenko, 2014), duygusal stres, duygusal stresin düzenlenmesi (Zurabyan, 2014), orta yaş krizi süresi (Tolstaya ve Topal, 2009), kadınsı (femininity) (Bochkareva, 2017), bireyin kendini gerçekleştirme düzeyi (Stolyarskaya ve Zhuk, 2010), eşleri hakkındaki kurduğu ve gerçekleştiği fikirler (Voskovskaya ve Khaladzhieva, 2016), olumlu kişilik özellikler (Elshansky vd., 2016) gibi belirleyici faktörlere odaklanmışlardır.

Zolotnyik (2014) 'A Sociological View on Marital Satisfaction: Measuring Capabilities' adlandırılan çalışmasında evlilik memnuniyetini, aile-kompleks çalışmasının temel bileşeni olduğunu ifade etmiştir. Araştırmacıya göre evlilik memnuniyeti, eşlerin

yaşamının, karşılıklı anlayış düzeyi, cinsiyet yaşamlarıyla tatmin düzeyi, ailede iletişimin sıklığı vd. gibi birkaç yönünün bir göstergesi olarak görülebilmektedir. Bu nedenle evlilik memnuniyeti konusunun sosyolojik bir kavram olarak ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. Zira evlilik memnuniyetini belirlemek, eşler arasındaki ilişkiyi, aile etkileşimlerinde dengeleyici ve dengesizleştirici faktörleri incelemekte, genel aile ortamını ölçmekte, çocuğun kişiliğinin nasıl oluştuğunu anlamakta önemlidir (Zolotnyik, 2014: 169).

Rusya literatürüne yapılan taramadan hareketle bu ülkedeki araştırmacıların evlilik memnuniyeti konusunu SSCB döneminde ele almaya başladığını görmek mümkündür. Kishinets (1986:5) SSCB bilim adamlarının bu konuyu 20. yüzyılın sonunda tartışmaya başladığını vurgulamaktadır. Araştırmacıya göre 20. yüzyılın 70. yıllarında sovyet sosyologları Z.A.Yankova, I.Yu.Radzinskaya, V.A. Avanesov'ın kentsel ailedeki evlilik memnuniyeti ile çatışma seviyesi ve istikrarı arasındaki negatif korelasyonu; N.G.Yurkevich ve S.I. Golod'ın ise evlilik memnuniyeti seviyesi ve evlilik motifleri, evliliğin süresi, ev işlerinin paylaşımı gibi değişkenler arasındaki ilişkileri araştırdığını tez çalışmasında belirtmiştir (Kishinev, 1986:5). Ayrıca Kishinev (1986: 13) kendisinin yazdığı 'Kentsel Ailenin İstikrarı ve Evlilik Memnuniyeti' konusundaki tez çalışmasında evlilik memnuniyetini sosyolojik bakışta incelemiş ve evlilik memnuniyetini 'bireyin, dünya görüşü, kültürü, psikolojik ve fizyolojik özellikleri belirleyen ve evlilikte gerçekleştirilebilme fırsatına bağlı olan evlilik ve aile ilişkileri alanındaki ihtiyaçlarından memnuniyet derecesinin duygusal algılanması' olarak ele almıştır.

Rusyalı sosyologların arasında 'evlilik memnuniyeti' tanımının en uygun açıklamasını ilk olarak Golod (1984) sunmuştur. Golod (1984)'a göre evlilik memnuniyeti, bireyin zihinde çeşitli olayların etkisi altında oluşan, onun bu faaliyetler alanındaki tecrübesini kapsayan aile hakkındaki görüşlerin uygun bir şekilde gerçekleştirilmesinin sonucudur.

Necheporenko ve Samchenko (2014: 52) konuya aile işleyişinin prizmasından bakmışlar ve evlilik memnuniyetini 'çiftlerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanması

açısından aile işleyişinin verimliliğinin öznel algılanmasıdır' olarak açıklamışlardır. Bu algı araştırmacılara göre sosyokültürel normlar temelinde oluşturulmaktadır.

İlgili literatür ışığında evlilik memnuniyetini etkileyen faktörleri kapsamlı olarak ilk Gurko (1987) sınıflandırdığını dile getirilebilir. Gurko (1987) kendi çalışmasında evlilik memnuniyetini etkileyen faktörleri ailenin sosyo-demografik ve ekonomik, eşlerin aile dışı yaşam alanlarının özellikleri, aile yaşamının ana alanlarında eşlerin tutumları ve davranışları, eşlerin ilişkilerinin özelliklerine göre sınıflandırmaya çalışmıştır. Gurko (1987)'nın bu sınıflandırmasına Savenysheva ve Engelgardt (2016) eşlerin ilişkilerinin özellikleri, evlilikteki bireylerin kişisel özellikleri, evlilik öncesi özellikler gibi faktörleri eklemişler. Ayrıca Savenysheva ve Engelgardt (2016) kendi araştırmalarında evlilik memnuniyetini en çok sosyal biyografik faktörlerin etkilediğini vurgulamışlardır.

Zolotnyik (2014: 169) için evlilik memnuyeti, çiftlerin yaşamlarının anlayış düzeyi, cinsel yaşamlardan memnuniyet düzeyi, ailede arasındaki yakın ilişki vd. çeşitli yönlerinin bir göstergesi olarak ele alınabilmektedir.

Klyueva (2012) ise evli bireylerin evlilik memnuniyetini onların aile senaryosunun etkilediğini vurgulamıştır. Ona göre senaryo, bireyin erken çocukluk döneminde ebeveynlerinin etkisi altında oluşturulan, sürekli gelişen bir yaşam planıdır. Oluşturulan senaryo planını birey bilinçsizce gerçekleştirir. Aile senaryosu, yaşam senaryosunun bir kısmıdır ve onun önemli bileşeni, değerlerdir (Klyueva, 2010: 129). Bu çalışmaya benzer çalışma Romanova ve Sherbakova (2011) tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar çiftlerin ebeveyn ailesindeki alan deneyimlerinin onların kendi evlilik ilişkilerini oluşturmasındaki etkisini incelemeye çalışmışlardır. Dubovskih ve Ilyinsky (2015) ise ailenin yaşam tarzı ve çiftlerin evlilik memnuniyeti arasındaki ilişkiyi bireysel ve ailevi değerler, ailedeki rollerin dağılımı çerçevesinde irdelemişlerdir.

Bir başka araştırmacı Belous (2011) çiftlerin evlilik memnuniyeti ile onların uyumluluk faktörleri arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Çiftlerin uyumluluk faktörleri olarak Belous (2011: 96) değerler, iletişim ihtiyacı, idealizm, duyguların ifadesi, doğallık, libido,

naziklik, materyalizm, dışa dönüklük, estetikçilik, etkin olmak seviyesi, entellektüellik ve öznel refah hissini göstermiştir.

Tüm bu bahsedilenlerin dışında Rusya’da yapılan çalışmalarda evlilik memnuniyeti ile çiftlerin çatışma durumlarında davranış stratejileri (Borodina ve Wacker, 2014; Khafizova ve Kalinina, 2017), profesyonel faaliyetlerden memnuniyeti (Serdyukova, 2016) gibi bazı değişkenler ile ilişkisi de irdelenmiştir.

Rusya’daki evlilik memnuniyeti üzerine yapılan çalışmaların taranması sonucunda bu konunun 20. yüzyılın 70. yılları sonunda sosyolojik bakışta ele alınmaya başladığını görmek mümkündür. Golod (1984), Kishinev (1986) ve Gurko (1987), daha sonrasında Zolotnyik (2014) te kendi çalışmalarında evlilik memnuniyetini bir sosyolojik kategori olarak değerlendirmek için çaba göstermişlerdir, zira onlara göre evlilik memnuniyeti sadece bireylerin durumunu değil, toplumun durumunu da etkileyebilecek güce sahip bir öznel algıdır.

Evlilik memnuniyeti Rusya literatüründe Golod (1984), Kishinev (1986), Necheporenko ve Samchenko (2014) tarafından çeşitli tanımlanmasına rağmen, bu konuyu ele alınan araştırmacıların birçoğunun (Savenysheva ve Engelgardt, 2016; Serdyukova, 2016; Voskovskaya ve Haladzhieva, 2016; Belous, 2011) Golod (1984)’ın tanımına dayanmakta olduğunu gözlemlemek mümkündür.

Rusya literatürü üzerinde yapılan değerlendirmeden hareketle, Rusya’da evlilik memnuniyetinin kavramsallaştırmaya çalışıldığı, bu konuya ilişkin yapılan çalışmaların daha çok nicel metotlara dayandığı, daha çok faktör analizlerin yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Rusya literatüründe çiftlerin evlilik memnuniyeti ve onların diğer yaşam alanları arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalar yeterli bulunmadığı da gözlemlenmiştir.

Bu bölümün altkonusu sayılan ‘yabancı ile evlilik’ te Rusya literatüründe geniş tartışılmakta olan bir konudur. Yabancı ile evlilik Rusya literatüründe aynı tanımlara sahip olmasına rağmen farklı adlandırılmaktadır. Bu bağlamda yabancı ile evlilik

konusuna birçok çalışmasıyla katkı sağlayan Koludárova, çiftlerin birinin uzak yurt dışı temsilcisi sayılan evlilikleri ‘yabancı eşle uluslararası evlilik’ (2010), daha sonraki çalışmasında da ‘yabancı ile evlilik’ (2015) olarak adlandırmıştır. Buna benzer tanımları sunan Korneeva (2006), partnerlerin biri uzak yurtdışı devletlerinden sayılan evliliği ‘yabancı ile uluslararası evlilik’, Pochagina (2008) ise bu tür evliliği ‘sınır ötesi’ evlilik olarak açıklamıştır. Korosteleva ve Nas (2011) çalışmalarında ‘yabancı ile evlilik’ yerine ‘karma evlilik’ tanımını kullanmışlardır. Araştırmacılar ‘karma evliliği’ tanımlarken Irastorza ve DeVoretz (2009)’in verdiği tanımları kullanmışlar ve ‘karma evliliği’ ‘partnerlerden birinin başka ülke vatandaşı sayılan çiftlerin evliliği’ olarak belirlemişlerdir. Bunun yanı sıra Tangalycheva ve Tsoy (2011) yabancı ile evliliğin açıklamasını vermemişler de Güney Kore ve Rusya vatandaşları arasındaki evliliğe yönelik ‘karma evlilik’ tanımını kullanmışlardır.

Ayrıca yabancı ile evliliği ele alan araştırmacılar Rusya toplumdaki bu evliliğin tarihinin derinde olduğunu vurgulamışlardır. Örneğin, Korosteleva ve Nas (2011:29) Türk-Rus evliliğinin tarihinin Osmanlı Döneminde başladığını belirtmişlerdir. Pochagina (2008: 126) ise ‘sınır ötesi evlilik’ fenomeninin yeni olmadığını, sadece belirtilerinin yeni olduğunu belirtmekte olup, ‘karma evlilik’ oranının artışıyla birlikte, etnik yapıyı karıştırma dinamiklerinin tarihte 3 dönemde (halkların büyük göçü sırasında, Yeni Dünyanın gelişimi ve 20. yüzyılın sonundan günümüze kadar) oluştuğunu belirtmiştir. Araştırmacı bu tarihi dönemlerde gerçekleştirilen ‘sınır ötesi evliliklerdeki’ cinsiyet farklılıklardan da bahsetmiştir. Ona göre ilk iki dönemde erkekler kadınlara göre daha çok yabancı ile evlilikler yapmışlardır. Ancak son yıllardaki ‘sınır ötesi evlilikler’ niteliksel farklılık göstermektedir. Son dönemdeki yabancı ile evlilikler daha yoksul ve ekonomik açıdan daha az gelişmiş ülkelere (Asya, Latin Amerika, Doğu Avrupa, eski Sovyet cumhuriyetleri) sanayileşmiş ülkelere (Batı Avrupa, Kuzey Amerika, Avustralya, Doğu Asya’nın zengin ülkelerinden bazılarına) doğru olmakla birlikte, göç eden kişilerin çoğunlukla kadın olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, araştırmacı ulus ötesi evlilikleri yapmakta çiftlerin beklentileri ve ekonomik motivasyonları önemli olduğundan bahsetmiştir.

Ayrıca buna benzer düşünceyi Koludaroova (2012 a), Korneeva (2006), Anaşkina ve Pogodina (2009)'nın da çalışmalarından görmek mümkündür. Araştırmacılar günümüzdeki Rusya toplumunda 'yabancı ile evliliklerin' oranının artmakta olup, yabancı ile evliliklerde kadınların oranının erkeklere göre daha fazla bulunduğunu dile getirmişlerdir.

Rusya toplumunda yaygınlaşmakta olan 'yabancı ile evlilik' konusu literatürde sebep-sonuç ilişkisinde analiz edilmiştir. Bu bağlamda araştırmacılar yabancı ile evliliğin nedenini farklı açıklanmakta olduğunu ifade etmek mümkündür. Örneğin, Korneeva (2006: 106) 'yabancı ile evliliğin' Rusya'da dönüşüm süreçlerinin etkisi altında ortaya çıkmış ve gelişmiş olduğunu vurgulamıştır. Bu dönüşümler Rusya'da uluslararası şirketlerin kurulması, Rusya toplumuna yabancı uyrukluların çok sayıda nüfuz etmesi, yurtdışında eğitim imkânı, yurt dışında istihdam için uluslararası programların uygulanması, uluslararası turizme erişilebilirlik, bilgilendirme teknolojilerinin geliştirilmesi gibi değişimlerden dolayıdır. Koludaroova (2012: 63-64) geleneksel ailenin parçalanması, boşanma ve evlilik dışı ilişkilerin oranındaki artış, demografik krizle ilişkili göç 'yabancı ile evliliklerin' sayısının artmasına neden olduğunu göstermiştir.

Tangalycheva ve Tsoy (2011: 299) sosyokültürel dönüşümler bağlamında açılan sınırların farklı bireyler arasındaki etkileşim için sosyal alanı genişlettiğini, bu durumun ise evlilik alanı dahil olmak üzere yaşam stratejilerini seçmek için yeni fırsatlara yol açtığını, bu çerçevede de yabancı ile evliliklerin sayısının artmakta olduğunu vurgulamışlardır.

Bunun dışında Korneeva (2006), Koludaroova (2015), Korobleva, Antonova ve Gerasimova (2005) 'yabancı ile evliliklerin' gelişmesinde rol oynayan uluslararası evlilik ajansları ve uluslararası tanışma internet sitelerini de etkili bir neden olarak değerlendirmişler.

Diğer bir taraftan Koludaroova (2015) Rusyalı kadın ile yabancı erkekler arasında yapılan evliliklerin toplum için demografik sonuçlara yol açabileceğini, bunun dışında kadının kendisi için de sosyal riskleri yaratabileceğini tespit etmeye çalışmıştır.

Araştırmacıya göre Rusyalı kadınların yurtdışına evlilik yoluyla göç etmesi Rusya toplumunda demografik göstergelerin düşüşü gibi sorunları ortaya çıkarabilmektedir. Bunun dışında Koludarova (2015) yabancı ile evliliğin Rusyalı kadınlar için yaratabilecek olan sosyal risklerini, toplumsal ve bireysel olarak ayırt etmiştir. Anaşkina ve Pogodina (2009) ise kadın evlilik göçünün artmasının olumlu ve olumsuz sonuçları göstermeye çalışmışlardır. Onlara göre Rusya'dan kadınların evlilik yoluyla göç etmesi Rusya toplumundaki kadın ve erkek nüfusu arasındaki demografik dengesizliği düzenlemede önemli rol oynayabilir. Diğer bir taraftan da yabancı ile evliliklerin sayısının artması ulusal gen havuzunda önemli azalmanın olması, Rus süper-etnoslarının ve Slav metaetnik toplumunun zayıflaması gibi sonuçlara yol açacağını vurgulamıştır.

Rusya literatüründe 'yabancı ile evlilikteki' sosyo-kültürel farklılıkları ve onların çiftlerin yaşamındaki etkisini tespit etmek amaçlı yapılan ampirik çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin, Korosteleva ve Nas (2011: 29 -34) çalışmalarında çiftlerin 'karma evlilik'lerinde yaşadıkları din, kültür ve geleneklerle ilgili ortaya çıkan sorunları Türk erkekleri ile Rusyalı kadınlar arasında yapılan yabancı ile evlilik örneğinde açıklamaya çalışmışlardır.

İlgili literatür taraması sonucunda görüldüğü gibi Rusya'da 'evlilik memnuniyeti' ve 'yabancı ile evlilik' konusunda farklı soruları kapsayan birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak bu çalışmaların arasında tezin ana konuları sayılan iki 'evlilik memnuniyeti' ve 'yabancı ile evlilik' konu arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmaların rastlanmadığını ifade etmek mümkündür. Ancak buna rağmen Tangalycheva ve Tsoy (2011) tarafından yapılan 'Kore-Rus Karma Evliğinde Kültürel Farklılıklar' çalışması bu bağlamda incelenmeye değer bulunmuştur. Zira araştırmacılar adı geçen çalışmada 'evlilik memnuniyeti' olarak adlandırmamışlar da, yabancı ile evlilikteki çiftlerin yeni sosyo-kültürel ortama uyum sağlamasında olumsuz rol oynayan etkenleri göstermeye çalışmışlardır. Araştırmacılara göre çiftlerin yeni sosyo-kültürel ortama uyum sağlamasını olumsuz etkileyen faktörlerin biri, sınırı geçmek, vatandaşlık ve oturma izni sorularıyla ilişkili olan yasal normlardır. Çünkü hukuki direktiflerinin birçok açıdan sürekli gözeticiliği çiftlerin eylemlerini sınırlandırmakta ve evlilik yaşamlarını oldukça

dar bir mevzuat çerçevesine yerleştirmektedir. Araştırmacıların gösterdiği en çok belirgin diğer faktör, bireyin menşe yerine bağımlılığıdır. Bireyin menşe yerine bağımlı olması onun sosyal ve kişisel özelliğinden kaynaklanmakta olup, evlilik yaşamının birçok yönünü etkileyebilmektedir. Zira bu durum belli bir kültürel ortamda oluşan bireyin psikolojik, kültürel ve ahlaki özelliklerini de etkileyecektir (Tangalycheva ve Tsoy, 2011: 300).

1.4.4. Batı Literatüründe ‘Evlilik Memnuniyeti’ ve ‘Yabancı İle Evlilik’ Konularında Yayınlanan Çalışmaları

Bu bölümde Batı literatüründe ‘evlilik memnuniyeti’ ve ‘yabancı ile evlilik’ konuları ile ilişkin çalışmaların taranması ve tanıtımı yapılmıştır. Diğer ülkelerdeki literatürlerin taranması ve tanıtımında yapıldığı gibi bu altbölümde de önce tezin ana konusu ‘evlilik memnuniyeti’ üzerine yapılan çalışmaların değerlendirmesi yapılmıştır. Sonrasında altkonu sayılan ‘yabancı ile evlilik’ ile ilgili çalışmalar, daha sonrasında ‘yabancı ile evlilikteki memnuniyet’ ile ilişkin çalışmalar taranmış ve tanıtılmıştır.

Batı literatüründe evlilik memnuniyeti konusunu emek piyasası, hanehalkı ve sosyal medya gibi farklı yaşam alanları ile ilişkili olarak ele alan birçok çalışma gözükmektedir. Bu çalışmalara yapılan taramalardan hareketle Batılı çalışmaların evlilik memnuniyetini daha çok ekonomik, sosyo-kültürel, sosyo-demografik yaklaşımlar kapsamında değerlendirdiğini görmek mümkündür.

Batı literatüründe emek piyasası ve evlilik memnuniyeti arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmaların birçoğunda iş yerindeki çatışmaların, sorumluluklar ve yükümlülüklerin, iletişimin eşlerin evlilik memnuniyeti üzerindeki etkisi tartışılmıştır. Bu bağlamda Pedersen ve Minnotte (2012) çiftlerin evlilik memnuniyetini onların iş yerindeki kültürü ile ilişkilendirmişlerdir. Onlara göre evlilik memnuniyetini eşlerin cinsiyet farklılıklarına göre değerlendirilmek önemli olduğu gibi, iş yerindeki geçirdiği zaman, iş yerindeki baskı ve sosyal destek gibi 3 geçitli model üzerinde değerlendirmek te

önemli sayılmaktadır. Evlilik memnuniyeti ve iş yerindeki ilişkiyi araştırmada cinsiyet farklılığına Minnotte vd. (2010) önem vermişlerdir. Diğer bir ifadeyle, araştırmacılar çalışmalarında eşlerin cinsiyet ideolojisinin iş-aile çatışması ile evlilik memnuniyeti arasındaki ilişkileri nasıl etkilemekte olduğuna odaklanmışlardır. Carroll vd. (2013: 530) ise eşlerin arasındaki yapıcı ve yıkıcı iletişimin iş-aile ve evlilik memnuniyeti arasındaki ilişkilerini incelemişlerdir. Onlara göre iş ve aile içindeki çatışma, iş ve aile yaşamındaki bazı talepleri yönetmedeki sorunlar evliliği büyük ölçüde etkileyebilmektedir. Lavner ve Clark (2017) ise eşlerin iş yerindeki yüksek yükümlülükleri ve onların evlilik memnuniyeti arasındaki ilişkisini evlilik süresini dikkate alarak irdelemişlerdir.

Literatürde araştırmacılar evlilik memnuniyetini etkileyen sosyoekonomik faktörlere de önem vermişlerdir. Bu bağlamda Aida ve Falbo (1991) evlilik memnuniyeti, kaynaklar (gelir) ve güç stratejileri arasındaki ilişkileri irdelemişlerdir. Daha açık bir ifadeyle çalışmada evlilik memnuniyeti, cinsiyet ve kaynaklar (yani gelir) gibi faktörlerin evlilikteki anlaşmazlıklar sırasında güç stratejilerinin kullanımı ile nasıl ilişkili olduğu ele alınmıştır. LeBaron vd. (2017) eşlerin evlilik önemini algılamasının materyalizm ve evlilik memnuniyeti arasındaki potansiyel bir araç olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırmacılar evlilik ilişkilerini etkileyen materyalizmin mekanizmalarını belirlemeye çaba göstermişlerdir.

Troost vd. (2006) kendi çalışmalarında kadınların ekonomik kaynaklarının eşlerin evlilik memnuniyeti üzerindeki etkisini ve bu etkiyi düzenleyen kültürel koşulları araştırmışlardır. Başka bir deyişle, araştırmacılar eşlerin sosyoekonomik pozisyonlarının ve kültürel yönelimlerinin onların evlilik memnuniyetlerine etkisini irdelemişlerdir.

Li ve Fung (2011) evlilik memnuniyetini evlilik hedefleri kapsamında incelemişlerdir. Onlara göre evlilik hedefi - bireylerin evliliklerinde ulaşmak istedikleri hedefler - evlilik memnuniyetinin dinamik hedef teorisinin temel unsurlarından biridir. Bireylerin evlilik hedeflerine, özellikle öncelikli olan hedeflerine evlilikte ulaşması onların evlilik memnuniyetini belirlemektedir. Araştırmacılar evliliğin hedefleri üç kategoride sınıflandırmışlar: kişisel gelişim hedefleri, arkadaşlık hedefleri ve araçsal hedefler.

Bu konuların dışında Batı literatüründe eşlerin evlilik memnuniyeti ile hanehalkındaki bazı sorularla ilişkisini irdeleyen çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Oshio vd. (2013) Çin, Japonya ve Kore'deki evlilik görevlerinin paylaşımı ve evlilik memnuniyeti arasındaki ilişkiyi karşılaştırmışlardır. Oshio vd. (2013) evlilik memnuniyetini araştırırken ülkelerin sosyo-kurumsal geçmişlerine, bireyci kültürlerine dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Evlilik memnuniyetini ev işlerinin etkilediğine dair diğer bir çalışma Kobayashi vd. (2016) tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar Japonyalı çalışan çiftlerin ev işlerinde bir birine yardım etmesinin onların evlilik memnuniyetini olumlu etkilediğini tespit etmişlerdir.

Bu yapılan çalışmaların yanı sıra Vijayanthimala vd. (2004) tarafından evlilik memnuniyetini etkileyen sosyoekonomik heterojen faktörler de ele alınmıştır. Araştırmacılar eşlerin evlilikten memnuniyetini etkileyen sosyoekonomik heterojenler olarak yaş, eğitim, meslek ve dindarlığı göstermişlerdir.

Batı literatüründe evlilik memnuniyetinin sosyokültürel arkaplanına önem veren araştırmacılar da bulunmaktadır. Örneğin, Shachar (1991) çeşitli sosyokültürel değişkenlerin her bir eşin evlilik memnuniyeti üzerindeki etkilerini ayrı analiz etmek için karşılıklı (cross – effect) bir model sunmaktadır. Bu modelde araştırmacı, eşlerin liberalizm derecesi, eşlerin evlenme isteği, eş seçiminin şekli (düzenlenmiş evlilik-otonom seçim), evliliğin süresi, evlilik öncesi birlikte yaşama ve eşlerin sosyoekonomik durumlarındaki homogamy, dindarlık, etnik köken ve erkek-kadın ilişkilerine ilişkin tutumların serbestliği gibi faktörlerin evlilik memnuniyeti üzerindeki etkisine önem vermiştir.

Literatür taramasından hareketle evlilik memnuniyeti üzerine yapılan Batı çalışmalarında dindarlıkla ilgili birçok çalışmalar bulunduğunu vurgulamak mümkündür. Bu bağlamda Rostami ve Gol (2014) evlilikte dini inançların önemli rol oynadığını öne sürerek, manevi zekâ ve evlilik memnuniyeti arasındaki ilişkiyi irdelemişlerdir. Orathinkal ve Vansteenwegen (2006) ilk ve ikinci evliliklerdeki dindarlık ile evlilik memnuniyeti arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Fard vd. (2013) ise

evli öğrencilerin evlilik memnuniyetini onların dini tutumları üzerinde değerlendirmişlerdir .

Bu çalışmaların yanı sıra birçok literatürde evlilik memnuniyetinin sosyodemografik boyutu olarak eşlerin sosyal durumunu, onların değerleri ve demografik göstergelerini ele alınmıştır. Örneğin, Madanian vd. (2013) yurtdışında eğitim görmekte olan evli öğrencilerin evlilik memnuniyetini belirleyen faktörleri araştırmışlardır. Bu bağlamda Madaniana vd. (2013) ‘Marital Satisfaction and Demographic Traits in an Emigrant Sample: Rasch Analysis’ adlı çalışmalarında Malezya’da eğitim gören İranlı öğrencilerin evlilik memnuniyetini onların yaşı, eğitim seviyesi, ailesindeki çocuk sayısı, evlilik süresi, finansal düzeyi gibi demografik özelliklerine göre değerlendirmişlerdir. Diğer bir çalışmalarında ise Madanian vd. (2013) Malezya’da ikamet eden İranlı kız öğrencilerin evlilik memnuniyetini etkileyen faktörleri araştırmışlardır. Araştırmacılara göre İranlı kız öğrencilerin evlilik memnuniyetini finansal sorunlar, yakınlık (intimacy), sorumluluklar (commitment) ve çocukların eğitimi gibi faktörler etkilemektemiştir.

Bahmani vd. (2013) ailedeki eşitlik ve evli kadınların istihdam durumunun onların evlilik memnuniyetine etkisini araştırmışlardır. Başka bir deyişle, Bahmani vd. (2013) eşitlik ve onun bileşenleri ile evlilik memnuniyeti arasındaki ilişkiyi çalışan ve işsiz kadınların gözünden anlamaya çaba göstermişlerdir. Zimmerman (2000) çocuk bakımı için evde oturan kadın ve evde oturan erkeğin evlilik memnuniyetini araştırırken evlilik ilişkilerindeki eşitliği önemli faktör olarak ele almıştır. Bu çalışmasında araştırmacı evlilik ilişkilerindeki eşitliğin, ev işleri ve çocuk bakımı görevlerinin paylaşımı, güç dengesi (balance of power), sorumluluklara verilen değer ve bireysel refah gibi 4 bileşenini belirtmiştir.

Evlilik memnuniyetini belirleyen diğer bir konu ailedeki çocuk sayısı, bakımı, ebeveynliğe hazırlıkla ilgilidir. Örneğin, Belal ve Gaheen (2016) çalışmalarında ilk doğumunu yapan kadınların evlilik memnuniyetini Tanta şehri örneğinde araştırmıştır. Lawrence vd. (2007) eşlerin ilk ebeveynliğinin, ebeveynlikten beklentileri ve

karşılaştığı gerçeklerinin evlilik memnuniyetine etkisini cinsiyet farklılıklarını dikkate alarak incelemiştir.

Bu çalışmaların dışında Zainah vd. (2012) ENRICH (ilişkilerin değerlendirilmesi ve beslenmesi, iletişim ve mutluluk) Evlilik Memnuniyeti (EMS) Ölçeğini kullanarak demografik değişkenlerin evlilik memnuniyetine etkilerini incelemiştir. Zainah vd. (2012) çalışmasında eşlerin yaşı, cinsiyeti, dini, etnik kökeni, gelirleri, evlilik süresi ve çocuk sayısı gibi demografik değişkenlere göre evlilik memnuniyetini ölçmüştür. Lee ve McKinnish (2017) tarafından da eşlerin evlilik memnuniyetinin onların arasındaki yaş farkları ve evlilik yıllarına göre de değişiklik gösterebileceği konusunda araştırma yapılmıştır.

Diğer bir taraftan Ahmadi ve Sadeghi (2016: 43) aile yaşamının önemli bir boyutu sayılan evlilik memnuniyetinin azalması aile ile ilgili sosyal sorunlardan kaynaklanmakta olduğunu vurgulamışlardır. Dolayısıyla evlilik memnuniyeti sosyolojik faktörlere bağlıdır. Çiftlerin sosyo-ekonomik durumu, onların eğitim düzeyi, kadının ve ailenin geliri, kadının ailesinin ikamet ettiği yeri, eşlerin ekonomik durumu, ailelerin ikamet ettiği yeri gibi bazı sosyolojik faktörler memnuniyetini etkileyebilmektedir.

Diğer bir taraftan Ubeseke ve Luo (2008) evlilik modellerinin aile yaşam memnuniyeti üzerindeki etkisini göstermeye çalışmışlardır. Araştırmacılar aile ve evliliği bir biri ile ilişkili sosyal kurumlar olarak, evlilik modelleri ve aile yaşam memnuniyetini ise bu kurumların işlevleri olarak göstermişlerdir. Onlara göre, ailenin resmi işleyişini sağlamak için aile yaşamı memnuniyetinin tesis edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Ubeseke ve Luo (2008) virilocal, uxori-local ve neolocal evlilik, evlilik teklifi, aşk evliliği gibi evlilik modellerini kendi çalışmalarında kullanmışlardır.

Bu çalışmaların arasında evlilik memnuniyetini etkileyen faktörleri kapsamlı olarak ele alan araştırmacılar da bulunmaktadır. Zaheri vd. (2016) 'Effective Factors in Marital Satisfaction in Perspective of Iranian Women and Men: A systematic review' adlı çalışmalarında İranlı kadınların ve erkeklerin evlilik memnuniyetini etkileyen 6 faktörü göstermişlerdir, onlar, demografik (evlilik yaşı, çiftlerin eğitimi, yaş farklılığı, evlilik

süresi, kadının ve erkeğin çalışması, çocukların varlığı ve sayısı, eşin ekonomik durumu, kültürlerarası evlilik); psikolojik (psikolojik sağlık), kişiler arası (Interpersonal factors) (sorunları anlama ve değerlendirmedeki özellikler ve bileşenler), etkileşim (sözlü iletişim, evlilik taahhüdü ve karşılıklı güven), manevi ve dini, cinsel faktörlerdir. Evlilik memnuniyetini etkileyen faktörleri kapsamlı ele alan araştırmacıların biri Fowers (1991) olmuştur. Fowers (1991) eşlerin cinsiyet farklılıklarını dikkate alarak onların evlilik memnuniyetini etkileyen eşlerin kişilik sorunları, eşitlikçi rolleri, iletişim, çatışma çözümü, finansal yönetim, boş zaman etkinlikleri, cinsel ilişki, çocuklar ve ebeveynlik, aile ve arkadaşlar, dini yönelimi gibi faktörleri göstermiştir.

Tüm bu yapılan çalışmaların dışında evli çiftlerin arasındaki iletişim ve ailedeki yaşam becerilerini evlilik memnuniyeti ile ilişkilendiren çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin, Lavner vd. (2016) eşlerin evlilik memnuniyeti ve iletişimini sebep-sonuç (etken-sonuç) ilişkisinde irdemişlerdir. Başka bir deyişle, araştırmacılar bir taraftan eşlerin evlilik memnuniyetini iletişimin sonucu olarak, diğer taraftan da iletişimi evlilik memnuniyetinin sonucu olarak değerlendirmeye çalışmışlardır.

Evlilik memnuniyeti üzerindeki yaşam becerilerini öğrenmenin etkili olup olmadığı konusunda Hosseinkhanzadeh ve Yeganeh (2013) araştırma yapmışlardır. Yaşam becerileri olarak ise bireylerin karar verme, problem çözüme, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, etkili iletişim, kişilerarası beceriler, öz-farkındalık, empati, duygu ile baş etme ve stresle başa çıkmadaki becerilerini göstermişlerdir.

Bu bölümde yapılan literatürlerin değerlendirilmesi sonucunda Batı literatüründe ele alınan birçok çalışmaların evlilik memnuniyetinin sosyoekonomik ve sosyodemografik yönlerine odaklandığını vurgulamak mümkündür. Bunun dışında tüm bu konuda yapılan çalışmaların ampirik karaktere sahip olduğu, dolayısıyla evlilik memnuniyetinin kuramsal ve kavramsal altyapısını tartışan çalışmaların yeterli bulunmadığını vurgulamabilmektedir. Kuramsal ve kavramsal çalışmaların bulunmaması evlilik memnuniyeti ile ilgili ortak bir tanımın olmamasına da neden olmuştur. Batı literatüründe ele geçirilen çalışmaların ışığında evlilik memnuniyeti tanımının Zainah vd. (2012), Zeinab vd. (2016), Oshio vd. (2013) tarafından açıklanmaya başladığı ifade

edilebilmektedir. Bu bağlamda Zainah vd. (2012: 46) evlilik memnuniyeti, bireyin evliliğinin genel bir değerlendirmesi ve evlilik mutluluğu, aile işleyişinin bir yansıması olarak açıklamıştır. Zeinab vd. (2016: 1) için ise evlilik memnuniyeti evliliğin mutluluğunu ve istikrarını gösteren tanımıştır. Diğer bir araştırmacı Oshio vd. (2013) evlilik memnuniyetini algılanan mutluluğun anahtar unsurlarından biri olarak açıklamışlardır.

Tez çalışmasının altkonusu sayılan ‘yabancı ile evlilik’ Batı literatüründe geniş tartışılmıştır. Bu bağlamda ‘yabancı ile evlilik’ olarak ele alınan evlilik türü, İngilizce dilde yapılan çalışmalarda (Jones ve Shen, 2008; Irastorza ve DeVoretz, 2009; Seah, 2012) ‘uluslararası evlilik’ (international marriage) olarak adlandırılmıştır. Uluslararası evliliği de Irastorza ve DeVoretz (2009: 1), eşlerinin biri farklı ülkeden sayılan evlilik olarak açıklamışlardır.

Batı literatüründe yapılan yabancı ile evlilikle ilgili çalışmalarda bu evliliğin sayısının artmasında ve bu evliliğin devam etmesinde rol oynayan temel etkenler, yabancı eşlerin marjinalleşmesi, internet çöpçatanlık (matchmaking) ajansları gibi konular birçok araştırmacı tarafından ele alınmıştır. Örneğin, İmamura (1990: 171)’ya göre ekonomik kalkınma ile, yurt dışında çalışan, okuyan ve / veya seyahat eden kişilerin sayısının artması uluslararası evliliklerin artışına yol açmıştır. Rosario (2005) Amerikanlı erkekler ve Filipinli kadınlar arasındaki evlilikleri araştırırken, bu evliliklerin yapılmasında etkili olan siyasi ve kültürel faktörlerden bahsetmiştir. Ayrıca yabancı literatürde yabancı ile evliliğin sadece yapılmasında değil onun devam edilmesinde de önemli rol oynayan faktörler incelemiştir. Örneğin, Irastorza ve DeVoretz (2009) mikro (bireysel), mezo (kültürel) ve makro (devletin entegrasyon politikası) faktörlerin yabancı ile evliliklerin devam edilmesinde önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bunun dışında İmamura (1990) yabancı eşlerin (wife) marjinalleşme durumlarını etkileyen sosyal ortam, istihdam ve annelik gibi faktörleri göstermiştir.

Bu bahsedilenlerin dışında yabancı ile evlilikle ilgili literatürde post Sovyet Rusya’daki internet çöpçatanlık ajansların ortaya çıkması, ajanslardaki cinsiyet özellikleri

(Luehrmann, 2007), post Sovyet ülkeleri kadınları için bu ajansların cinsel sömürü ve trafik tehlikesi (Hughes, 2004) gibi konular da araştırılmıştır.

Bunun dışında, ilgili literatürde yapılan çalışmalara baktığımızda bu çalışmaların yabancı ile evliliğin eğilimine (vatandaşlık, cinsiyet) daha çok odaklandığını görmek mümkündür. Bu bağlamda, Jones ve Shen (2008), Chee vd. (2012), Lee (2008), Morgan ve Hoffman (2007), Piper (2003)'in çalışmalarında daha çok Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerindeki yabancı ile evliliklerin farklı bakışlarda tartışıldığını söylemek mümkündür. Chee vd. (2012), Lee (2008: 91) son yirmi yılda, Doğu ve Güneydoğu Asya'da uluslararası evliliklerde keskin bir artış gözlenmekte olduğunu vurgulamışlardır. Jones ve Shen (2008: 9)'e göre de halklararası evlilik Doğu ve Güneydoğu Asya'da uzun bir geçmişe sahiptir. Son zamanlarda ise bu evliliğin sayısının gittikçe artış göstermesi hükümet, sivil toplum örgütleri ve akademisyenlerin de bu konuya yönelik ilgisini arttırmıştır.

Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerindeki yabancı ile evliliklerle ilgili yapılan çalışmalarda daha çok bu evliliklerin coğrafik yönüne dikkat çekilmiştir. Morgan ve Hoffman (2007), Piper (2003) halklararası evlilikler çerçevesinde Japon erkekleri ve Güneydoğu Asya ülkelerinden kadınlar arasındaki evlilikleri araştırmışlardır. Jones ve Shen (2008) Japonya, Kore, Tayvan ve Singapur ülkelerinden erkeklerin daha çok Çin, Vietnam, Filipin ve Endonezya vatandaşı kadınlarla evlenmekte olduğunu vurgulamıştır. Bu ifade edilenlerden farkedildiği gibi, Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerindeki yabancı ile evlilikler cinsiyet kapsamında da incelenmiştir. Bunu Lee (2008: 91)'yin çalışmalarındaki 'Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerindeki uluslararası evliliklerin bir kısmının zengin ülkelerden erkekler ve fakir ülkelerden gelen kadınlar arasında oluşmakta' ifadesi rastlamaktadır.

Bunun dışında ilgili literatürlerde yabancı ile evliliklerin sayısının artmasını etkileyen faktörlere de önem verilmiştir. Jones ve Shen (2008) Doğu ve Güneydoğu Asya bölgelerindeki uluslararası evliliğin artmasının temel sebebinin seyahat yoluyla iletişimin genişletilmesi, iletişimdeki ve teknolojiye gelişmeler olduğunu vurgulamışlardır. Bunun dışında araştırmacılar uluslararası evliliğin ticarileşmesinin de

bu evliliğin sayısını arttırdığını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerindeki yabancı ile evliliklerle ilgili yapılan çalışmalarda bugünün 'çöpçatan' rolünü oynayan 'evlilik ajanslarının' da araştırma konusu olduğu söylenebilmektedir. Bu ülkelerdeki evlilik ajanslarının görevleri, onların gelişiminde etkili olan faktörleri inceleyen çalışmalar (Chee vd., 2012; Lee, 2008; Lee vd., 2016) tarafından yapılmıştır.

Bu yapılan çalışmaların yanı sıra literatürde Güney Kore'nin kırsal bölgelerinden erkeklerinin yabancı kadınlarla evlendiklerinden sonraki kendi erkekliklerini (Masculinity) ifade etme durumları (Kim 2014), yabancı ile evlilik yapan Singapurlu erkeklerin deneyimi (Yi'En, 2011), Japonyalı erkeklerle evlilik yapan Güneydoğu ve Kuzeydoğu Asya kadınlarının statüsünün değişimi (Piper, 2003), Güney Kore'deki evlilik politikasının değişimi, yabancı ile evlilik yapan kadınların sorunları, sahte evlilikler (Lee, 2008) gibi sorular da Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerindeki yabancı ile evlilikler ile ilgili çalışmalarda ele alınmıştır.

1.5. ARAŞTIRMANIN METODU

1.5.1. Araştırmanın Tasarımı

Nitel araştırmalarda araştırmanın tasarımı önemli bir kavramdır. Araştırma tasarımı Bogomolova (2012)'nin da vurguladığı gibi adeta bir evi inşa etme sürecidir. Tasarım bağlamında, araştırma, "evi inşa etmek" süreci metaforunde düşünüldüğünde orijinal olmasa da, yeterince durumu açıklayabilir. Bu durumda araştırmacı, inşaatçı-mimar rolüne yakın bir rol oynamaktadır (Bogomolova, 2012). Başka bir deyişle, tasarım, araştırmanın temelidir, proje amaçlarının koordineli ve rasyonel çözümü için veri toplama ve analiz için bir çerçevesidir (Poluhina, 2017: 45). Bütün bileşenleri uyumlu şekilde inşa edilen araştırma tasarımı verimli ve başarılı bir çalışmanı teşvik eder. Kusurlu bir tasarım ise başarısızlıklara ve hatalara yol açar (Maxwell, 2012: 2). Bu

açıklamadan hareketle bu araştırmanın tasarımını yaparken, konusu, amacı, problem cümleleri ve metodolojik yaklaşımı üzerinde önemle durulmuştur.

Literatürde evlilik ve yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışmada birincil verilerle analiz yapıldığı (Evans ve Kelley, 2004; Botha ve Booysen, 2013; Broman, 1988; Kwan, 2008; Çevik ve Korkmaz, 2014), farklı bölgeler ve gruplardaki bireylerin yaşam memnuniyetini araştıran çalışmalarda (Akın ve Yalnız, 2015; Altunel ve Akova, 2017) nicel yöntemlerin (anket) sıklıkla uygulandığı söylenebilir. Ancak, araştırmacılar yaşam memnuniyetini objektif ölçmekte metodolojik sorunlarla da karşılaşmaktadırlar. Örneğin, Veenhoven (1991: 10) yaşam memnuniyeti ve mutluluğun objektif ölçülmesinde anket uygulamalarının olanaklarının yeterli olup olmadığına şüpheyle yaklaşmıştır. Zira, sosyal bilimlerde kullanılan ampirik araştırma yöntemleri ile doğa bilimleri disiplinlerinin yöntemleri arasındaki fark, gerçek hayat algısının bireyin sosyal davranışına kısmen yansımadaştır. Bu bağlamda yabancı ile evlilikteki kadının yaşam memnuniyetini derinden incelemede öznel değerlendirmelere dikkat edecek nitel yaklaşım uygun bulunmuş ve bu çalışmada benimsenmiştir. Semenova (1998)'nın da ifade ettiği gibi nitel yaklaşım şimdiye kadar bilinmeyen bir olgunun doğasını anlamada, bilinen sorunların yeni yönlerini ayrıntılı olarak tanımlamada ya da kitlesel anketler ve nicel verilerle araştırılamayacak sosyal uygulamanın işlevinin gizli öznel anlamlarını veya mekanizmalarını açığa çıkarmada önemli rol oynamaktadır.

Diğer bir taraftan, günümüzde yaşam memnuniyetinin ve yabancı ile evliliğin kuramsal çerçevesi tartışılmaya devam etmektedir. 'Yabancı ile evlilik' ve 'yaşam memnuniyeti' kavramlarıyla ilişkin kuramın bulunmaması, bu çalışmada veri toplamak için nitel yaklaşımı kullanmaya ikinci bir neden olmuştur.

Rusyalı bilim adamı Petrenko (2011: 75) bilginin, gerçeğin bir izleme kağıdı (yansıma) olmadığını, ancak onun birey tarafından dünya ile etkileşim deneyimi temelinde inşa edilmekte olduğunu ve bu bireyin motifleri, açıklama dili, operasyonel araçlarına vd. bağlı olduğunu, sonuç olarak toplumun kültürü ve bireyin kişisel özellikleri, onun 'dünya resmi' olarak açıklanabileceğini vurgulamıştır. Bu çalışmada araştırmacı, yabancı ile evlilikteki memnuniyeti kadınların gözünden

anlamaya, öylece onların gerçeklerini kendilerinin yorumlarına dayanarak inşa etmeye çalışmıştır. Bu nedenle bu çalışmanın altyapısını sosyal inşaacı paradigmanın oluşturduğu söylenebilir.

İnşacılık, psikolojide, sosyolojide, felsefede oluşturulan, bilişin yansıtıcı olmayan, yapısal (inşacı) doğasını, bilincin dilsel ve kültürel-tarihsel koşullanmasını, yapıcı alternatifçilik fikrini (olayların kavramlaştırılmasının birçok yöntemleri) ve gerçeğin çoğulcülüğünü belirten heterojen teoriler grubudur. Bu yöndeki ana fikir, bilişi bir yansıma ve temsil olarak göstermesi değil, öznenin bilincindeki bilişsel nesnelere ve olayların görüntüsünün aktif inşa edilmesidir (Ulanovsky, 2009: 37).

1.5.2. Veri Toplama Teknikleri ve Süreci

Yabancı ile evlilikler eşlerin bireysel farklılıkları, farklı etnik gruba ait olmaları, etnik kimlikleri, kültürel özellikleri, eşlerin benimsedikleri değerler, toplumsal cinsiyet rolleri, yaşanan coğrafya gibi birçok iç içe girmiş bir yapıya sahiptir. Bahsedilenler yabancı ile evlilikteki kadının yaşam memnuniyetini belirlemede önemli rol oynamakta olup, araştırma sürecinde derinden incelenmeyi gerektirmektedir. Araştırmanın konusu ve amacına göre çalışmada veri toplama tekniği olarak derinlenmesine görüşme ile veri toplama yöntemi uygun görülmüştür. Zira, derinlemesine görüşme, yetkin bir şekilde yapıldığında, sosyolojik araştırma için veri elde etmede oldukça etkili yöntemdir.

Derinlemesine görüşme, araştırılan konunun bütün boyutlarını kapsayan, daha çok açık uçlu soruların sorulduğu ve detaylı cevapların alınmasına imkan veren, yüz yüze, birebir görüşülerek bilgi toplanmasına imkan veren bir veri toplama tekniğidir (Tekin, 2006: 101).

Çağdaş toplumda, insanların yaşamları, karşılaştıkları sorunları, deneyimleri, dünya görüşleri ve anlayışları, son derece çeşitlidir ve araştırmacıya göre belirgin değildir.

Ayrıca, statü, gelir, zenginlik, etnik köken, yaş, cinsel yönelim ve yaşam tarzı açısından farklılıklar, kitlesel nüfus yoğunluğu ile birleştiğinde, araştırmacının anlık deneyiminin bir parçası olmayan iyi bir toplumsal gerçeklik olacağı anlamına gelir. Görüşme, araştırmacının katılımcıların düşüncelerine, yansımalarına, motivasyonlarına, deneyimlerine, anılarına, anlayışlarına, yorumlarına ve değerlendirilen konunun algılarına erişmesini sağlar. Bu da araştırmacıya, insanların dünyayı neden belirli şekilde kurduklarını ve düşündüklerini belirlemeye fırsat verir. Görüşülen bireylerin hikayeleri, ‘onları tanımanın bir yoludur’ (Seidman, 2013: 7). Araştırmada anket, gözlem, bloglar ve ikincil kaynaklar kullanarak katılımcıların dünyayı nasıl gördükleri hakkında bir fikir edinebilmek mümkündür, ancak derinlemesine görüşmelerde katılımcı hikayelerini anlatabilir ve araştırmacıya belirli bir konu hakkında bir dizi fikir ve düşünce verebilir. Derinlemesine görüşmeler, araştırmacının göz önünde bulundurulan sosyal gerçekliği anlayabilmesi ve koşullara bağlı olarak zengin verileri oldukça hızlı toplayabilmesidir (Morris, 2015: 5).

Görüşme esnasında daha çok ayrıntı ve açıklamaya ulaşabilmek için yarı yapılandırılmış görüşme formatı kullanılmıştır. Çünkü, yarı yapılandırılmış görüşmede, görüşmecinin tüm önemli konuları kapsayan görüşme rehberi dışında, uygun olduğunda müdahale etme fırsatı olacaktır. Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşme görüşmeciye katılımcının gerçekte neden bahsettiğini ve neden bu cevabı verdiklerini açıklamaya yardımcı olur. Bu durumda detaylı bir tartışma için fırsat sağlayacaktır (Morris, 2015:10). Yarı yapılandırılmış görüşmede öncelikle araştırma konusunun önemini açıklayacak ve daha fazla bilginin elde edilmesi gereken hususları vurgulayan tematik blokları kapsayan genel konuşma planı yapılacaktır. Bireysel soruların hazırlanması ve öngörülen cevap türleri serbest ve açık kalır, onların net tasarlanması görüşme sırasında gerçekleşir (Semenova, 1998).

Literatürden faydalanılarak, yabancı ile evlilikteki kadınların sosyo-kültürel özellikleri ve onların deneyimleri göz önünde bulundurularak derinlemesine görüşmedeki yarı yapılandırılmış sorular hazırlanmıştır. Görüşme yarı yapılandırılmış formatta olması nedeniyle araştırmacının bilgileri daha netleştirmek amacıyla ek sorular sorulmuştur. Bunun dışında araştırma esnasında daha çok faydalı olabilecek soruları ve önemli

noktaları gözden kaçırmamak ve soruları netleştirmek amaçlı araştırmacı tarafından sahaya başlamadan önce pilot çalışma yapılmıştır. Bu pilot çalışması Ankara’da yaşayan ve Türk erkeklerle evli olan iki Kazakistanlı kadınla yapılmıştır. Pilot görüşmelerin sonucunda görüşme soruları netleştirilmiş ve saha için görüşme formunun son versyonu hazırlanmıştır.

Sahada katılımcılara sorulan sorular hazırlanan görüşme formundaki soruların çerçevesinde olmuştur, başka bir deyişle ana konudan uzaklaşan sorular sorulmamıştır. Bunun dışında katılımcının psikolojik durumunu, onun sonraki yaşamını, düşüncelerini olumsuz etkileyebilecek sorular sorulmamıştır. Görüşmedeki sorular katılımcının psikolojik rahatlığı dışında zamanını da dikkate alarak yapılmıştır. Semenova (1998) araştırmacının amacına göre görüşme sürecinin 1,5-2 saata uzayabileceğini ve bazı durumlarda, bilgileri ayrıntıları açıklamak ve konuyu derinleştirmek için aynı katılımcıya geri dönüş olabileceğini ifade etmiştir. Semenova (1998)’ya dayanarak, katılımcını yormamak ve onun ilgisini kaybetmemek amacıyla görüşme genellikle 1,5 saat, en fazla 2 saat sürmüştür.

Bunun dışında, görüşmelerin katılımcının kendisini rahat hissettiği ve sessiz bir ortamda yapıldığını da vurgulamak önemlidir. Görüşme esnasında veri kaybını önlemek amacıyla ses kaydı yapılmıştır.

Araştırma için örnek grubu seçmekte kartopu örnekleme tekniği kullanılmıştır. Kartopu örnekleme araştırmacının bir örnek olayla başladığı, daha sonra o örnek olaydan aldığı bağlantılı ilişkilerle ilgili bilgilere dayanarak başka örnek olaylar belirlediği ve süreci tekrarladığı rastlantısal olmayan bir örneklemdir (Neuman, 2006 :337). Araştırma bir örnekle başlar ve benzersiz veriler toplanıncaya kadar kartopu örneklemesiyle devam edilmiştir. Bu bağlamda Türk erkeği ile evlenen ve Türkiye’de yaşamakta olan Kazakistanlı kadınlara başlangıç ulaşım aracı olarak Ankara’da kurulan Kök Tuğ Kazak Kültür Derneği’nden yardım alınmıştır. Kazakistan’da yaşayan ve Türk erkeği ile evli olan Kazakistanlı kadınlara ise Facebook platformundaki Türkiye’deki Kazakistanlılar (Kazakhstantsy v Turcyi) ve Sınırsız Antalya. Türkle evli olmak (Antalya bez granits. Zamuzhem za Turkom) gruplarından ulaşılmıştır.

Türk erkeği ile evlilik yapan Kazakistanlı kadınlar Türkiye'nin birçok bölgelerinde yaşadığı gibi Kazakistan'ın da farklı bölgelerinde yaşamaktadır. Tez çalışmasının konusunda gösterildiği üzere saha araştırması iki ülkede, yani Kazakistan'da (Şymkent, Almaty, Astana, Atyrau) ve Türkiye'de (Ankara, İstanbul) yaşayan ve Türkiyeli erkeklerle evli olan Kazakistanlı kadınlarla yapılmıştır. Kadınların kendi memleketlerinde yaşama durumlarının onların Türkiyeli bir erkekle evlilik yapma kararında, evlenmedeki beklentilerinin oluşmasında ve bu beklentilerin gerçekleşip, gerçekleşmemesinde nasıl bir rol oynadığı merakı içinde Kazakistan'da ve Türkiye'de olmak üzere kadınların ikamet ettiği bölgelere göre katılımcılar seçilmiştir. Bu bağlamda hem Kazakistan'da hem de Türkiye'de farklı şehirlerden 22 katılımcılarla görüşülmüştür. Daha açık bir ifadeyle Kazakistan'da 9 katılımcı ile, Türkiye'de 13 katılımcı ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir.

Saha çalışmalarının iki ülkede yani Türkiye'de ve Kazakistan'da yapılmasından dolayı araştırma süreci ortalama bir senelik zamanı almıştır. Saha araştırması ilk olarak Ankara'da 2018 yılının Eylül ayında başlatılır ve Kasım ayına kadar uzamıştır. 2018 yılının 20 Kasım ve 25 aralığında ise saha araştırması Kazakistan'da Şymkent, Almaty ve Atyrau şehirlerinde gerçekleştirilmiştir. Astana'da yaşayan bir katılımcının da yaz tatili için Almaty'ya gelmesi de araştırmacı için bir avantaj olmuştur. Zira bu avantaj katılımcı ile görüşmenin Almaty şehrinde yapılmasını sağlamıştır.

Kazakistan'daki veri toplama süreci 35 gün sürmüştür. Araştırmacı Kazakistan'daki saha araştırmasını tamamladıktan sonra Ankara'ya dönüş yapar ve İstanbul'da görüşmelerini devam ettirmiştir.

Bunun dışında araştırma esnasında gözden kaçmış ya da araştırmacıya göre çalışma için önemli olabilecek ek bulgulara ulaşabilmek amaçlı Türkiye'deki ve Kazakistan'daki katılımcılara geri dönüş yapılmıştır. Bu bağlamda ek bulgulara ulaşmak için Türkiye'deki katılımcılarla yüz yüze görüşebilmek imkanı olmuşken, Kazakistan'da görüşmeleri tekrarlamak için geri gitmek hem zaman hem maddi açıdan araştırmacıya sıkıntılı bir durum olduğu söylenebilmektedir. Dolayısıyla araştırmacı bu sorunun

çözümü olarak Kazakistan'daki katılımcılara İnternet üzerinden ulaşmayı tercih etmiştir. Akabinde Kazakistan'da yaşayan katılımcılarla ek görüşmeler Skype, Messanger üzerinden yapılmıştır.

1.5.3. Verilerin Analizi ve Süreci

Nitel araştırma sahada veri toplamakla bitmeyecektir. Tüm çalışmanın doruk noktası, saha aşaması değil, sonuçların analiz edilmesi, yorumlanması ve sunulmasıdır. Sorun, toplanan verilerin kütesindeki gizli anlamı bulmak, büyük miktarda bilgiyi etkili bir şekilde 'katlamak', önemli modeller veya yapılar yaratmak ya da açmak ve veriler tarafından bize aktarılanları iletmenin daha iyi bir yolunu bulmaktadır (Kovalyov ve Steinberg, 1999: 237). Bu bağlamda elde edilen verileri analiz etmek esnasında Miles ve Huberman'ın (1994: 9) 'sıradan klasik analitik hareketler dizisine' uygun şekilde görüşmede elde edilen ilk malzeme setine kodlar sağlanmıştır; yorum ve yansımalar eklenmiştir (yaygın olarak not olarak adlandırılır); alt gruplar arasındaki benzer ifadeleri, kalıpları, temaları, ilişkileri, dizileri ve farklılıkları tanımlamaya çalışan materyaller gözden geçirilmiştir; verilerde ayırt edilen tutarlılığı kapsayan küçük bir genelleme kümesi aşamalı olarak detaylandırılmıştır; yapılar (kuram) şeklindeki biçimselleştirilmiş bilgi kümesine genellemeler bağlanmıştır.

Daha önce de bahsedildiği gibi katılımcılarla görüşme esnasında bulguların kayıp riskini önlemek ve katılımcıların cevaplarını daha derin bir şekilde yorumlamak amaçlı araştırmacı tarafından ses kaydı alınmıştır. Dolayısıyla araştırmacı veri analizinin ilk adımı olarak, ses kaydını metinleştirmeye başlamıştır. Bu bağlamda görüşme Kazakistanlı katılımcılarla yapılmış olmasına rağmen görüşme dili Kazakça ve Rusça olmuştur. Daha önce yapılan pilot ve ilk yapılan görüşmeler Kazak dilinde gerçekleştirilmiştir. Ancak bu yapılan görüşmeler sürecinde araştırmacı katılımcıların soruları cevaplandırma esnasında dil sıkıntısını yaşadığını farketmiştir. Bu nedenle araştırmacı bir sonraki görüşmelerde görüşmeye başlamadan önce katılımcılara kendisini rahat bir şekilde ifade edebilecek dilde görüşmenin yapılabileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda araştırmacının üç dili de (Kazakça, Rusça ve Türkçe) ileri seviyede bilmiş

olması görüşme esnasında dil sıkıntısını ortadan kaldırmıştır. Bu dil farklılığı nedeninden hareketle görüşmelerin metinleştirilmesi yapılırken aynı zamanda onların Türkçeye çevirisinin de yapıldığını belirtmek önemlidir.

Verileri analize başlamadan önce ilk olarak, ayrı bir vakayı analiz etmek ile vakaları birbiriyle karşılaştırmak arasında birisini seçmek kararını almak önemlidir. Verilerin analizini vaka analizi ile başlamaya karar verilirse, her katılımcı veya incelenen her bir birim (yani, her kritik olay, her grup, vd.) için ayrı bir araştırma yapılması gerekmektedir. Çapraz analiz ile başlamaya karar verilirse, farklı katılımcılardan alınan cevapları aynı sorulara gruplandırmak veya aynı problemler üzerinde farklı bakış açılarını analiz etmek gerekmektedir (Kovalyov ve Steinberg, 1999: 239).

Görüşmelerin metinleştirilmesi yapıldıktan sonraki adım, verilerin analizinin stratejisini belirlemek olmuştur. Bu çalışmada araştırmacı kavramlaştırmaya, Kovalyov ve Steinberg (1999)'in bahsettiği analiz stratejilerinden birisinden yola çıkmıştır. Daha açık bir ifadeyle araştırmacı için farklı katılımcılardan alınan cevapları aynı sorulara gruplandırmak veya aynı problemler üzerinde farklı bakış açılarını analiz ederek kavramlaştırmaya başlamak mantıklı bir yol görünmüştür.

Diğer bir taraftan yine Kovalyov ve Steinberg (1999: 239) bu iki stratejinin bir birini dışlamamakta olduğunu, aksine aynı çalışmada bereber kullanılabileceğini, ancak sadece birisinden yola çıkarak, ikincisinin tamamlayıcı role sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada da veri analizi yapılırken bu iki stratejinin de kullanıldığı, ancak çapraz analizden yola çıkıldığı dile getirilebilmektedir.

Nitel araştırmacı, verileri, temalar, kavramlar veya benzer özellikler temelinde kategorilere ayırarak analiz eder. Araştırmacı, yeni kavramlar geliştirir, kavramsal tanımlar formüle eder ve kavramlar arasındaki ilişkileri inceler. Nihayet, kavramları, bir dizi halinde, karşıt kümeler (X, Fnin karşıtıdır) veya benzer kategori kümeleri olarak birbirine bağlar ve bunları kuramsal açıklamaların örgüsüne dahil eder. Araştırmacılar, verileri (örn. saha notları, tarihsel belgeler, ikincil kaynaklar, vd.) incelerken ve onlara dair eleştirel sorular sorarken kavramları oluşturur (Neuman, 2006 :316).

Bu açıklamadan hareketle elde edilen verilerden temalar veya kavramlar yaratmak amaçlı yapılan sonraki bir adım, verileri kodlamak olmuştur. Bu bağlamda bu çalışmada verilere yönelik üç türlü (açık, eksen, seçici) kodların kullanıldığı, onların sayesinde de ana temalara ulaşıldığı söylenebilmektedir. Ayrıca, araştırmacı nitel verilerden açık, eksen ve seçici kodlara ulaşmakta Neuman (2006)'ın bu kodlara yönelik verdiği açıklamalarından destek almıştır.

Verileri kodlamada ilk olarak saha notları birkaç defa tekrarlanarak gözden geçirilmiştir. Sonrasında kritik terimler, merkezî önemdeki bireyler, kilit olaylar veya temalar aranmış ve not edilmiştir. Bu notlar bilgisayarda Excell programında açık kodlar halinde kayıtlanmıştır. Bir sonraki kodlama aşamasında verilerin üzerinden “ikinci geçiş” yapılmıştır. Bu ikinci geçişte, verilerden çok, başlangıçta kodlanan açık kodlara odaklanılmıştır. Bu durumda ilk not edilen kavramlar arasında bağlantılar kurulmuş ve eksen kodlara ulaşılmıştır. Eksen kodlar da, açık kodlarla benzer şekilde Excell programında kaydedilmiştir. Üçüncü aşamada, bütün verilere ve önceki kodlara tekrar tarama yapılmıştır. Tüm veriler tekrar okunduktan sonra eksen kodlar araştırmanın problem cümleleri çerçevesinde ilişkilendirerek daha soyut bir düzey olan seçici kodlara ulaşılmıştır. Bu elde edilen seçici kodlar arasındaki bağlamsal ilişkiler araştırmanın temalarına ulaşmaya yol açmıştır.

1.5.4. Araştırmada Karşılaşan Güçlükler

Araştırma esnasında en çok karşılaşılan güçlükler sahada veri toplama sürecinde olmuştur. Özellikle bu güçlükler, katılımcılara ulaşmakta araştırmacının yaşadığı konumsal güçlükler olduğunu belirtmek mümkündür. Daha önce de bahsedildiği gibi araştırmanın örnek grubu iki ülkede, Kazakistan ve Türkiye’de yaşayan Türk erkeklerle evli olan Kazakistanlı kadınlardan oluşmaktadır. Diğer bir taraftan da katılımcılara kar konu yöntemiyle ulaşıldığından dolayı görüşmeyi kabul eden kadınların farklı şehirlerden bulunduğunu söylemek te önemlidir. Öylece, Türkiye’de saha araştırması

Ankara ve İstanbul şehirlerinde, Kazakistan'da Almaty, Şymkent şehirlerinde gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda araştırmacı gittiği yeni bölgelerde kaldığı zaman aralığını görüşmeyi iki taraf için de (araştırmacı ve katılımcı) uygun olarak ayarlamak, görüşme için katılımcının belirlediği adresi bulamamak gibi güçlüklerle karşılaşmıştır.

Bunun dışında araştırmacı, katılımcıların tarafından görüşmeyi kabul etmesi ile ilgili güçlüklerle karşılaşmıştır. Bu çerçevede hem Türkiye'de hem Kazakistan'da yaşayan Kazakistanlı kadınların birçoğu ekonomik ve sosyal anlamda aktif hayat yaşamakta olup, görüşme için müsait zamanlarının olmadığını ya da zaman ayırmak istemediklerini belirtmişlerdir. Bunun dışında her ne kadar araştırmacı tarafından çalışmanın konusu ve amacı detaylı açıklanmış olsa da katılımcıların bu görüşmeye şüpheli bakması, araştırmacının sosyolog olduğunu anlatmasına rağmen katılımcıların onu bir gazeteci olarak kabul etmesi görüşme için katılımcı bulmakta yaşanan güçlüklerden birisidir. Diğer bir taraftan da katılımcıların kendileri görüşmeye onay verdiği halde onların Türk eşlerinin izin vermemesi de görüşmenin gerçekleşmesine engel olan bir durum olarak ortaya çıkmıştır.

Bunun dışında araştırmacı için sahada yaşanan diğer bir güçlük, katılımcıların sorumsuz davranışları olmuştur. Başka bir deyişle, katılımcıların arasında görüşmeyi kabul edip, görüşme için uygun zamanı ve yerini belirleyen, ancak sonra hiç haber vermeden görüşmeye gelmeyen, telefonlarını açmayan katılımcılar da bulunmuştur. Bu durum özellikle şehir dışında birkaç kere yaşanmıştır. Bu bağlamda araştırmacının şehir dışına sahaya çıkmadan önce yapılacak görüşmelerin zamanını ve katılımcıların sayısını dikkate alarak zaman planlamasını yaptığını söylemek önemlidir. Dolayısıyla bazı katılımcıların sorumsuz davranışları araştırmacı için tanımadığı bir şehirde kısa bir süre içinde yeni katılımcılara ulaşmak, onları görüşmeye ikna etmek gibi güçlükler yaratmıştır.

Tüm bu bahsedilen saha ve katılımcılara ulaşım ile ilgili yaşanan güçlüklerle rağmen araştırmacı yeni katılımcılara ulaşmaya devam etme çabasını sürdürmüş, akabinde görüşmeyi kabul eden katılımcılara ulaşmıştır. Ancak araştırmacının sahadaki karşılaştığı güçlükleri bunlarla bitmemiştir. Aksine katılımcılarla görüşme esnasında

araştırmacı yeni güçlüklerle karşılaşmıştır. Bu güçlük, görüşme esnasında katılımcıların kendi özel hayatını araştırmacıya açmak istememesi, gerçekçi cevaplar vermemesi ile ilgili yaşanan güçlükler olmuştur. Görüşme esnasında katılımcıların, görüşmeden önce gönüllü katılımcı formundaki belirtilen katılımcı hakları, gizlilik şartları ile tanışmasına rağmen, araştırmacı ile açık konuşmaya hazır olmadığı farkedilmiştir. Bu durumun nedenini araştırmacı, katılımcıların hem Türkiye’de hem Kazakistan’da azınlık sayıldığı ve bir birini iyi tanıdıklarına bağlamıştır. Başka bir deyişle araştırma esnasında iki ülkede yaşayan Türkle evli Kazakistanlı kadınların bir birlerini bir şekilde tanımakta olduğu farkedilmiştir. Dolayısıyla onların bir birini tanımış olmaları, görüşme esnasında özel hayatını araştırmacıya açmak istememesi, gerçekçi cevaplar vermemesine neden olmuştur, zira araştırmacıya göre katılımcılar, küçük topluluk içinde özel hayatının başkalarına açılacağı düşünmüşlerdir. Bu durumda araştırmacı güvenli ve geçerli verilere ulaşabilmek amaçlı katılımcılara kontrol soruları sormuştur. Öylece kontrol soruları araştırmacıya daha gerçekçi, daha açık cevapları ortaya çıkarmakta yardımcı olmuştur.

Araştırmada karşılaşılan diğer bir güçlük elde edilen verilerin metinleştirilmesi ile ilgili olmuştur. Daha önce de bahsedildiği üzere, görüşmeler katılımcıların kendisini rahat ifade edebilecek dilde yapılmıştır. Bu diller Kazakça ve Rusça olmuştur. Araştırmacı görüşmeleri metinleştirme ile aynı zamanda onların Türkçeye çevirimini yapmıştır. Dolayısıyla araştırmacı için metinleştirme dışında çevirinin de yapılması zaman açısından bir güçlük yaratmıştır.

1.5.5. Saha ve Katılımcıların Sosyo Demografik özellikleri

Daha önce de vurgulandığı gibi Türk erkeği ile evlilik yapan Kazakistanlı kadınlar Türkiye’nin birçok bölgelerinde yaşadıkları gibi Kazakistan’ın da farklı bölgelerinde yaşamaktadırlar. Tez çalışmasının konusunda gösterildiği üzere saha araştırması iki ülkede, yani Kazakistan’da (Şymkent, Almaty, Astana, Atyrau) ve Türkiye’de (Ankara, İstanbul) yaşayan ve Türkiyeli erkeklerle evli olan Kazakistanlı kadınlarla yapılmıştır.

Katılımcıların kimliklerinin gizli kalması amaçlı bu çalışmada bulguların değerlendirmesinde Kazakistan'da yaşayan katılımcılar için KzK1, KzK2 vs., Türkiye'de yaşayan katılımcılar için TrK1, TrK2 vs. kodları kullanılmıştır. Bu kodlardaki Kz – Kazakistan, Tr. – Türkiye, K1 – 1. Katılımcı, K2 – 2. Katılımcı anlamını taşımaktadır. Bunun dışında, 'Kazakistan'da yaşayan ve Türk erkeği ile evlilik yapan Kazakistanlı kadın', 'Türkiye'de yaşayan ve Türkiyeli erkekle evlilik yapan Kazakistanlı kadın' ifadelerinin tez çalışmasında sürekli tekrarlanmaması açısından ilerdeki bölümlerde bu katılımcılara yönelik 'Türkiye'de yaşayan katılımcı', 'Kazakistan'da yaşayan katılımcı' kelimeleri yukarıdaki gösterilen kelimelerin eş anlamlısı olarak kullanılmıştır.

Araştırmada Kazakistan ve Türkiye'de yaşayan toplam 22 kadınla (9 Kazakistan, 13 Türkiye) görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Daha önce de bahsedildiği üzere ulaşım zorluklarından dolayı Kazakistan'da sadece 9 kişiye ulaşılabılmıştır. Türkiye'de ise 13 kadınla görüşülmüştür. Tüm katılımcıların genel sosyo demografik özellikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri

Katılımcılar	Yaşı	Yaşadıkları ülke ve şehir	Eğitimi	İstihdam durumu	Evlilik süresi	Eşi ile yaş farkı	Çocuk sayısı
Katılımcı 1 KzK1	33	Kazakistan, Almaty	Lisans	Kendi işi	10 yıl	17 yaş	3
Katılımcı 2 KzK2	34	Kazakistan, Almaty	Yüksek lisans	Kendi işi	8 yıl	20 yaş	1
Katılımcı 3 KzK3	38	Kazakistan, Almaty	Yüksek lisans	Freelancer	11 yıl	1 yaş	2
Katılımcı 4 KzK4	33	Kazakistan, Şymkent	Lisans	Kendi işi	2 yıl beraber, 6 ay evli	Aynı yaş	-
Katılımcı 5 KzK5	33	Kazakistan, Şymkent	Lise mezunu	Özel sektör	10 yıl	17 yaş	2
Katılımcı 6 KzK6	39	Kazakistan, Almaty	Lisans	İşsiz	11 yıl	19 yaş	4
Katılımcı 7 KzK7	37	Kazakistan, Atrrau	Lisans	Kendi işi	11 yıl	9 yaş	3

Katılımcı 8 KzK8	36	Kazakistan, Şymkent	Lisans	İşsiz	8 yıl	6 yaş	1
Katılımcı 9 KzK9	40	Kazakistan, Astana	Lisans	İşsiz	17-18 sene	4 yaş	2
Katılımcı 10 TrK1	34	Türkiye, Ankara	Lise mezunu	Özel sektör	15 yıl	5 yaş	2
Katılımcı 11 TrK2	33	Türkiye, Ankara	Doktora	Özel sektör	7 yıl	14 yaş	1
Katılımcı 12 TrK3	50	Türkiye, Ankara	Lisans	Devlet memuru	25 yıl	6 yaş	2
Katılımcı 13 TrK4	38	Türkiye, Ankara	Lisans	İşsiz	8 yıl	1 yaş küçük	4
Katılımcı 14 TrK5	36	Türkiye, Ankara	Lisans	İşsiz	3 yıl	5 yaş	1
Katılımcı 15 TrK6	30	Türkiye, Ankara	Yüksek lisans	İşsiz	3 yıl	10 yaş	1
Katılımcı 16 TrK7	37	Türkiye, Ankara	Yüksek lisans	Kendi işi	9 yıl	2 yaş	1
Katılımcı 17 TrK8	36	Türkiye, Ankara	Lisans	Kendi işi	4 yıl	2 yaş küçük	1
Katılımcı 18 TrK9	29	Türkiye, Ankara	Doktora	Okuyor	1 yıl	3 yaş	-
Katılımcı 19 TrK10	35	İstanbul, Türkiye	Lisans	İşsiz	6 sene	3 yaş küçük	2
Katılımcı 20 TrK11	30	İstanbul, Türkiye	Lisans	Özel sektör	7 sene	Aynı yaş	1
Katılımcı 21 TrK12	55	Ankara, Türkiye	Lisans	Kendi işi	25 sene	9 yaş	2
Katılımcı 22 TrK13	38	İstanbul, Türkiye	Lisans	Özel sektör	17 sene	4 yaş	2

Tabloda da görüldüğü üzere katılımcılar genel olarak 30 ile 55 yaş aralığındadır. Kadınların ortalama evlenme yaşı 26-27'dir. Bu çerçevede kadınların en küçük evlenme yaşı 19, en büyüğü ise 33 yaş olmuştur. Bunun dışında eşlerin yaş aralığının da farklılık göstermekte olduğunu ifade etmek mümkündür. Türk erkekle evlilik yapan katılımcıların büyük kısmı eşlerinden en az 1-5 yaş küçüktür (7 kişi), ya da aynı yaşlardır (2). Buna ek olarak, eşlerin arasında 5-10 yaş farkı olan beş evlilik ve 16-20 yaş farkı olan dört evlilik bulunmaktadır. 10-15 yaş aralığında farkı olan sadece bir evlilik bulunmaktadır. Ancak, bu evliliklerde sadece erkeklerin kadınlara göre yaşı

büyüklik göstermemektedir, çiftlerin arasında kadınların yaşının erkeklerden 2-3 yaş büyük olan 3 evlilik bulunmaktadır. Yine de, genel olarak çiftlerin arasında anlamlı bir yaş farkı olduğu ifade edilebilir.

Evlilik deneyimlerine bakıldığında kadınların arasında en az 5 ay, en çok 25 yıl evli olanlar vardır. Kadınların birçoğunun evlilik deneyimi ortalama 9-10 yıldır. Bu bağlamda katılımcıların büyük kısmının (9 kişi) 6-10 senelik evlilik deneyimi olduğu, beş kişinin 1-5 senelik, dört kişinin 11-15 senelik, dört kişinin 16-25 senelik evlilik deneyimleri olduğu söylenebilmektedir.

Evlilikteki çocuk sayısı 1 ve 4 çocuk arasındadır. Ancak eşlerin büyük kısmının 1 (8 aile) ve 2 (8 aile) çocuk sahibi olduğunu 1. Tablodan görmek mümkündür. 3 çocuk (2 aile) ve 4 çocuk (2 aile) sahibi olanlar azınlığı oluşturmuşken, 2 ailenin çocuk sahibi olmadığı görülmüştür.

Bunun dışında bu kadınların büyük kısmının Türk erkekle evliliği ilk evliliğidir. Sadece altı kadının bu evlilik ikinci evliliği olduğu belirlenmiştir. Türk erkeklerinin de on dördünün ilk ve yedisinin ikinci evliliği olduğu görülmüştür. İkinci kere evlilik yapmış olan Türk erkeklerinin hepsinin ve üç Kazakistanlı kadının ilk evliliğinden çocuklarının olduğu dile getirilmiştir. Ayrıca boşanmış katılımcıların birinin dışında kalanlarının ilk eşleri Kazak ve Türk erkeklerinin karıları ise Türk olmuştur. Katılımcıların büyük kısmı ilk evliliğinin bozulmasında eşi ile arasındaki anlaşmazlıkların ve karakter farklılığının neden olduğunu dile getirmişlerdir. Sadece bir kadın eşinin hastalıktan vefaatt ettiğini açıklamıştır.

Katılımcıların eğitim seviyesine bakıldığında, onların büyük kısmının yüksek eğitimli olduğunu vurgulamak mümkündür. Kadınların on dördü lisans ve dördü yüksek lisans mezunlarıdır. İki katılımcı Türkiye’de Ankara şehrinde doktora seviyesinde eğitimlerini devam ettirmektedir. İki katılımcı ise lise mezunudur. Bunun dışında katılımcıların arasında Türkiye’de ve başka yurtdışında eğitim almış olanları da bulunmaktadır. Dört katılımcı evlenmeden önce Türkiye’de, iki katılımcı İngiltere ve ABD’de eğitim almışlardır.

Katılımcıların büyük kısmı yüksek eğitilmiş olmasına rağmen onların bir çoğunun (10 kadın) almış oldukları eğitimle ilgili işler yapmadığı ve yedi kadının ise herhangi bir işte çalışmadığı görülmüştür. Sadece dört kadının almış oldukları eğitimle ilgili işler yaptığı söylenebilmektedir. Çalışan kadınlar giyim ve kozmetik ürünleri satışında, elektronik kütüphane ve dil kurslarıyla ilgili kendi işlerinde, özel sektörde, freelancer, aşçı, şarkıcı ve satıcı olarak çalışmakta olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca bir katılımcı da doktora yapmaktadır.

Katılımcıların istihdam durumu yaşadığı ülkelere göre bakıldığında kendi işini açan yedi kadının dördü Türkiye’de, üçü Kazakistan’da yaşamakta olduğu görünmektedir. Özel sektörde çalışanların da biri Türkiye’de, kalan dördü Kazakistan’da oturmaktadırlar. Çalışmayan yedi katılımcının üçü Kazakistan’da, dördü Türkiye’de yaşamaktadırlar. Kazakistan’da yaşayan ve çalışmayan katılımcıların hepsi eşi, çocuğu ve kendi isteğinden dolayı çalışmamaktadırlar, işsizlik durumunu da kendi tercihi olarak açıklamaktadırlar. Bu katılımcıların hepsi çalışmama durumlarını ailesinin ekonomik ihtiyacı olmamasıyla ilişkilendirmektedirler. Türkiye’de yaşayan ve işsiz olan katılımcıların durumu Kazakistan’daki katılımcıların durumundan biraz farklıdır. Türkiye’de yaşayan dört katılımcının üçü çocuk bakımından dolayı geçici olarak, birisi kendisini geliştirmek amaçlı katıldığı kurslarından dolayı çalışmamaktadırlar. Ancak Kazakistan’daki katılımcılar kendilerinin çalışma ihtiyacını duymadığını ve ileride de ailesinin ihtiyacı olmayınca çalışmayı düşünmediklerini açıklarken, Türkiye’deki katılımcılar geçici olarak evde oturduklarını belirtmektedirler. Bu bağlamda katılımcılar Türkçeyi iyi seviyede öğrendikten ve çocukları büyüdükten sonra iş hayatına başlayacaklarını düşünmektedirler. Ayrıca iki katılımcı Türkiye’de yeni işini başlamak için şimdiden başlangıç temelini oluşturmuşlardır.

Katılımcıların Türk eşleri ise farklı alanlarda, yani inşaat, ticaret, bilim, kültür, bilgisayar ve uçak teknolojisi alanlarında çalışmaktadırlar. Ayrıca, Kazakistan’da yaşayan Türk damatları ticaret ve inşaat alanında çalıştığını belirtmek önemlidir.

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ARKA PLAN

2.1. EVLİLİK MEMNUNİYETİNİ TANIMLAMAK VE AÇIKLAMAK

Aile ve evlilik insan varlığının tüm özel alanları gibi yaşamın stili, kalitesi ya da tarzı düşüncelerinden ayrı olamaz. Bireyin yaşam refahı ise (life well-being), büyük ölçüde, aile - evlilik ilişkileri ve sağlık durumuna bağlıdır (Antonov vd., 2010:61). Oysaki, aile ilişkilerindeki sorunların incelenmesi, ayrıca ailenin refahını etkileyen önemli faktörlerin belirlenmesi günümüzde çok önemli olan konulardandır (Necheporenko ve Samchenko, 2014:52). Zira, evliliğin en önemli hedefi, evlilik memnuniyetine ulaşmak isteğidir (Heshmati vd., 2016).

Evlilik kalitesi aile ilişkilerinin araştırılmasında zamanla ilgisini kaybetmeyen sorulardan birisidir. Fincham vd. (1997: 275) özellikle 20. yüzyılının başında değişen ekonomik ve sosyal koşulların sonucunda aile ilişkilerine yönelik toplumun ilgisinin artmaya başladığını belirtmiştir. Bu bağlamda ilk yıllarda, evliliği değerlendirmek için evlilik başarısı, evlilik istikrarı, evlilik mutluluğu, evlilik uyumu, evlilik kalitesi ve evlilik memnuniyeti gibi birçok endekslerin kullanıldığı söz konusudur. Bu endeksler farklı ancak örtüşen kavramları temsil ederek ilgili araştırmalarda birçok karışıklıklara neden olmuştur (Bradbury, 1995; Fincham ve Bradbury, 1987). Aile yaşamının kalitesi sadece aile yaşam döngüsünün “nesnel” parametreleri ve aile davranışı (sosyalleşme, üreme, boşanma) parametreleri ile değil “öznel” parametrelerle de değerlendirilmektedir (Antonov vd., 2010: 62). Öznel olarak algılanan evlilik kalitesinin en önemli göstergelerinden biri ise, eşlerin evlilik ilişkilerinden memnuniyetidir (Voskovskaya ve Haladzhieva, 2016: 124). Bu bağlamda Gelles (1995) evlilik memnuniyetini, bireyin ihtiyaçlarının, beklentilerinin ve arzularının tatmin derecesini içeren, evliliğin niteliğinin genel öznel değerlendirmesi olarak tanımlamıştır. Bu konuyu

ele alan diğere bir araştırmacılar Li ve Fung (2011: 247) ise ‘evlilik memnuniyeti’ teriminin, aile ilişkilerini araştırmakta ‘evlilik kalitesine’ göre daha uygun olduğunu dile getirmişlerdir. Zira onlara göre ‘evlilik memnuniyeti’, yapının öznel doğasını vurgulamaktadır.

Evliliğin mutluluğunu ve istikrarını gösteren ortak kavramlardan biri, evlilik memnuniyeti kavramıdır (Fatehizadeh & Ahmadi, 2006). Evlilik memnuniyeti, bireyler, aileler ve bir bütün olarak toplum için birçok olumlu sonuçları getirmektedir. Örneğin evlilikten memnun olduğunu dile getiren bireyler, evliliğinin istikrarlı olduğunu da belirtmektedirler (Bui vd., 1996). Diğere bir taraftan, eşlerin evlilik memnuniyetinin düşük olması, evliliğin kendisi için de sorun yaratmaktadır. Zira, Gottman (1994)’ın vurguladığı gibi evlilik memnuniyetinin düşük olması, çiftlerin ayrı yaşamak ya da boşanmak düşüncesini değerlendirmesine yol açabilmektedir. Gottman (1994) dışında Mirfardi vd. (2010), Borodina ve Wacker (2014)’e göre de evlilik memnuniyeti, evlilik ve aile ilişkisindeki istikrarı doğrudan etkiler, küçük bir faktörlerin etkisinden oluşan evlilikteki memnuniyetsizlik, ailenin dağılmasına neden olabilmektedir.

Evlilik memnuniyeti, çeşitli bilimsel alanlarda yaygın olarak incelenen karmaşık ve çok boyutlu bir fenomendir (Msmann vd. 2007, akt. Rebello vd., 2014: 777). Aynı zamanda, evlilik doğunu kavramı, evlilik ile ilgili en çok çalışılan kavramlardan biridir (Arvas ve Hökelekli, 2017: 131). Ancak, daha önce de değerlendirilmiş olan literatür taramasından hareketle evlilik memnuniyeti kavramının evlilik ile ilgili en çok tartışılan kavramlardan birisi olmasına rağmen, sosyal bilimler alanında derin bir tarihe sahip olan kavram olmadığı vurgulanabilmektedir. Daha açık bir ifadeyle evlilik memnuniyeti, 20 yüzyılın sonundan başlayarak günümüzde daha çok hızla gelişmekte olan kavram olarak tanımlanabilmektedir. Bu bağlamda Li ve Fung (2011: 246)’ın da aynı görüşte olduğunu belirtmek mümkündür, zira araştırmacılar evlilik memnuniyeti kavramının, günümüzdeki modern toplumda daha çok ilgi çekmeye başladığını belirtmişlerdir.

Evlilik memnuniyeti, günümüzde her ne kadar sık tartışılmaya başlayan konuya dönüşmüş olsa da, literatür taraması sonucunda ilgili tanımın gelişim tarihini ele alan

çalışmaların bulunmadığı görünmüştür. Ancak araştırmacı tarafından yapılan evlilik memnuniyetine ilgili dört dildeki (Kazakça, Rusça, Türkçe ve İngilizce) yayınların literatür taraması ve değerlendirilmesinden hareketle, bu tanımın dünya çapında 20. yüzyılın 70. yıllarından itibaren ele alınmaya başladığını ve 21. yüzyılda daha sık tartışılmaya başlayan konuya dönüştüğü söylenebilmektedir.

Türkiye’deki çalışmalara bakıldığında evlilik memnuniyeti konusu ilk olarak 1992 yılında Tezer tarafından ele alınmıştır. 1992 yılında Tezer’in evlilik memnuniyeti ile ilgili iki makalesi yayınlandığını görmek mümkündür. Bu makalelerinin birinde Tezer iş ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi irdelemeye çalışmışken, diğerinde evlilik yaşam ölçeğini geliştirmeye odaklanmıştır.

Rusya araştırmacıları tarafından evlilik memnuniyeti kavramı biraz daha erken çalışılmaya başlamıştır. Örneğin, Kishinets (1986:5) evlilik memnuniyetinin 20. yüzyılın 70. yıllarından itibaren sovyet sosyologları Z.A.Yankova, I.Yu.Radzinskaya, V.A. Avanesov, N.G.Yurkevich ve S.I. Golod tarafından ele alındığını belirtmiştir. Bunun dışında evlilik memnuniyeti çalışmasını 1987 yılında Gurko tarafından da çalışılmıştır.

Bradbury vd. (2000: 964) evlilik memnuniyeti üzerine yapılan bilimsel araştırmaların 1990'larda çeşitli alanlar ve hedefleri temsil eden araştırmacıların dikkatini çektiği belirtmiştir. Ancak literatür taraması sonucunda elde edilen diğer çalışmalara bakıldığında Batı’da evlilik memnuniyeti konusundaki ilk çalışmaların 1970-80 yıllarından sonra yayınlanmaya başladığını görmek mümkündür. Bu yıllarda evlilik memnuniyeti konusundaki en eski çalışmaların Rollins ve Feldman (1970), Donahue ve Ryder (1982)’e ait olduğu görünmüştür. 1970 yılında Rollins ve Feldman daha sonrasında başka da araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan ‘Marital Satisfaction Over the Family Life Cycle’ çalışmasını, Donahue ve Ryder ise 1982 yılında ‘A methodological note on marital satisfaction variables’ (Evlilik Memnuniyeti Değişkenleri Hakkında Bir Metodolojik Not) çalışmasını yayınlamışlardır. Akabinde Batı’da 1970’te Rollins ve Feldman, 1982’de Donahue ve Ryder, 1983’te Gray-Little ve Burks, 1989’da Olson ve Fowers, Whisman ve Jacobson, 1991’de Shachar, Aida ve

Falbo tarafından yeni konu olarak ele alınan evlilik memnuniyeti, bugünde Batı'da sık tartışılan konulardan birinisine dönüşmüştür.

Dünya çapında 20. yüzyılın 70. yıllarında tartışılmaya başlamayan evlilik memnuniyeti ilgili yayınlarda araştırmacılar bu tanımın açıklamasını vermeye (Golod, 1984; Tezer, 1992); metodolojisini (Donahue ve Ryder, 1982) ve ölçeğini (Tezer, 1996; Olson ve Fowers, 1989) geliştirmeye, onu etkileyen faktörleri (Gurko, 1987) ve değişkenleri (Yurkevich, 1972; Shachar, 1991) göstermeye çalışmışlardır. Bunun dışında bu dönemlerde araştırmacılar eşlerin evlilik memnuniyetini başka değişkenlerle de ilişkilendirmişlerdir. Örneğin, Gray-Little ve Burks (1983) küvvet, Aida ve Fablo (1991) kaynaklar ve güç stratejileri, Tezer (1992) iş hayatı ile eşlerin evlilik memnuniyeti arasındaki ilişkiyi irdelemeye çalışmışlardır. Diğer bir taraftan araştırmacıların arasında kentsel ailedeki eşlerin evlilik memnuniyetini ele alan araştırmacılar da bulunmaktadır (Yankova vd., 1978).

1990'larda evlilik memnuniyeti üzerindeki etkileyici geniş ve kapsamlı çalışmalar, bu konudaki araştırmanın kendi başına bir literatür olmadığını, ancak birbiriyle örtüşen, genel olarak farklı birçok literatüre yayıldığını göstermektedirler. Bunlar, örneğin, evlilik kalitesinin bazı yönleriyle ilişkili olarak, psikolojik faktörler, sosyodemografik değişkenler ve eğilimler, ebeveynlik, fiziksel sağlık ve psikopatoloji veya bunların bir kombinasyonuna odaklanmaktadır (Bradbury vd., 2000: 965). Ancak bu tez konusuyla ilgili çalışmaların bulunmadığı anlamına gelmiyor. Aksine dünya çapında yapılan çalışmaların arasında evlilik memnuniyetini sosyolojik kategori olarak ele alan ve eşlerin yaşamının sadece sağlık ve psikoloji yönlerini değil, sosyal hayatı ile de ilişkisini ele alan çalışmalar da sık görünmektedir.

21. yüzyılın başından ele alınmaya başlayan çalışmalarda araştırmacıların daha çok evlilik memnuniyetini etkileyen faktörlere (Vaijayanthimala vd., 2004; Troost vd., 2006; Belous, 2011; Rostami ve Gol, 2014; Hamarta ve arkadaşları, 2015; Savenysheva ve Engelgardt, 2016, vd.) ve değişkenlere (Li ve Fung, 2011; Romanova ve Sherbakova, 2011; Klyueva, 2012; Zolotnyik, 2014; Borodina ve Wacker, 2014; Polatçı, 2015; Dubovskih ve Ilyinsky, 2015; Yıldız ve Çevik, 2016; Baltık ve Kalkan, 2017; Haylı vd.,

2017a; Arvas ve Hökeleli, 2017; Khafizova ve Kalinina, 2017; LeBaron vd., 2017; vd.) ilgi gösterdiğini farketmek mümkündür. Diğer bir taraftan araştırmacıların arasında bu değişkenleri kullanarak evlilik memnuniyetini ölçmeye ve ölçeği geliştirmeye çalışanları da bulunmaktadır (Çelik, 2006; Zainah vd., 2012). Bunun dışında eşlerin evlilik memnuniyetini onların yaşamının farklı alanları ile ilişkisini irdeleyen (Coşkuner, 2013; Dinç ve Şar, 2015; Serdyukova, 2016; Pedersen ve Minnotte, 2012; Minnotte vd., 2010; Carroll vd., 2013, vd.) ve evlilik memnuniyetini eşlerin cinsiyet özelliklerine (Haylı vd., 2017b; Kabasakal ve Soylu, 2016; Bahmani vd., 2013; Bahmani vd., 2013, vd.) göre de farklılık gösterebileceğini öne sürdüren araştırmacılar bulunmuştur.

Evlilik memnuniyeti tanımının açıklamasına bakıldığında, her ne kadar bu konuda yapılan çalışmaların çeşitli alanları ve konuları kapsamasına rağmen, onun ortak bir tanımının olduğu söylenemez. Bu bağlamda dünya çapında yapılan çalışmalarda evlilik memnuniyetinin farklı açıklamaları verildiğini vurgulamak mümkündür. Örneğin, Batı literatüründe Chadwick vd. (1976: 431) tarafından evlilik memnuniyetini, hem tüm evlilik ilişkisi ile ilişkili küresel bir evlilik mutluluğu ölçüsü hem de belirli aile rolü faaliyetlerine katılımdan küresel bir memnuniyet ölçüsü olarak kavramsallaştırılmıştır.

Roach (1981: 537) evlilik memnuniyetini, bireyin kendi evlilik ilişkisine karşı daha az ya da çok olumlu tutumu olarak tanımlamıştır. Rice (1985: 281; akt. Osinowo ve Oyefeso, 1990: 229) ise evlilik memnuniyetini, her bireyin bireysel ihtiyaçlarının karı-koca etkileşimi yoluyla ne ölçüde yerine getirildiğinin ya da her bir evlilik partnerinin diğer eşten ne kadar duygu, tutum, hizmetler ve gereken ürünler aldığını hissettiği derecesinin değerlendirilmesi olarak tanımlanmıştır. Bunun dışında Kwok-Fai Ting (2014: 115) evliliği eşlerin beklentilerin üzerinde kurulan bir kurum olarak açıklayarak, evlilik memnuniyetinin öncelikle rollerin başarılı bir şekilde yerine getirilmesinden ve eşin güvenilirliğinden kaynaklanmakta olduğunu öne sürmüştür. Bu nedenle evlilikten memnuniyet Kwok-Fai Ting (2014)'ge göre, öncelikle evlilikteki rollerin başarılı bir şekilde yerine getirilmesi ve eşin güvenilirliğinden kaynaklanmaktadır.

Türkiye’de ‘evlilik memnuniyeti’ tanımının en uygun açıklaması Tezer (1996: 1) tarafından bireyin kendi evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısı olarak tanımlanmıştır. Batık ve Kalkan (2017: 2630) ise evlilik doyumunun bireyin evliliği hakkında duygu ve düşüncelerini içerdiği ve bireyin evlilik ilişkisinden memnuniyet durumu olduğunu vurgulamışlardır.

Rusya’da evlilik memnuniyeti tanımı Golod (1984), Kishinets (1986), Necheporenko ve Samchenko (2014) tarafından kavramlaştırılmaya çalışılmıştır. Kishinets (1986: 13) evlilik memnuniyetini ‘bireyin, dünya görüşü, kültürü, psikolojik ve fizyolojik özellikleri belirleyen ve evlilikte gerçekleştirilebilme fırsatına bağlı olan evlilik ve aile ilişkileri alanındaki ihtiyaçlarından memnuniyet derecesinin duygusal algılanması’ olarak tanımlamıştır. Golod (1984)’a göre evlilik memnuniyeti, bireyin zihinde çeşitli olayların etkisi altında oluşan, onun bu faaliyetler alanındaki tecrübesini kapsayan aile hakkındaki görüşlerin uygun bir şekilde gerçekleştirilmesinin sonucudur. Necheporenko ve Samchenko (2014: 52) ise evlilik memnuniyetini ‘çiftlerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanması açısından aile işleyişinin verimliliğinin öznel algılanmasıdır’ olarak açıklamışlardır. Bu algı araştırmacılara göre sosyokültürel normlar temelinde oluşturulmaktadır.

Rice (1985: 281; akt. Osinowo ve Oyefeso, 1990: 229) ise evlilik memnuniyetini, her bireyin bireysel ihtiyaçlarının karı-koca etkileşimi yoluyla ne ölçüde yerine getirildiğinin ya da her bir evlilik partnerinin diğer eşten ne kadar duygu, tutum, hizmetler ve gereken ürünler aldığı hissettiği derecesinin değerlendirilmesi olarak tanımlanmıştır. Golod (1984)’a göre evlilik memnuniyeti, bireyin zihinde çeşitli olayların etkisi altında oluşan, onun bu faaliyetler alanındaki tecrübesini kapsayan aile hakkındaki görüşlerin uygun bir şekilde gerçekleştirilmesinin sonucudur.

Bu çalışmada evlilik memnuniyeti konunun amacına göre Rice (1985) ve Golod (1984) açıklamalarından hareket ederek kavramlaştırılmıştır. Başka bir deyişle bu çalışmada, evlilik memnuniyeti, bireylerin ihtiyaçlarının karı-koca etkileşimi yoluyla ne ölçüde karşılandığı ya da eşin diğer eşten evlilik beklentileri (duygu, tutum, hizmet vd.) üzerinden değerlendirilmiştir.

2.2. EVLİLİK MEMNUNİYETİNİ AÇIKLAYAN FAKTÖRLER

Evlendikten sonra eşler mutluluk ve memnuniyet dolu bir yaşam ararlar; bu nedenle evlilikte, evliliğin kendisinden daha önemli olan onun başarısı ve memnuniyetidir (Pakravan vd., 2014; Narimani vd., 2015). Daha önce de vurgulandığı üzere eşlerin evlilikten memnuniyetsizliği ailede çatışma ya da boşanma gibi olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Dolayısıyla ailenin dengeli işlevinin önemi, onun parçalanmasının önlenmesi için, evliliğin güçlendirilmesinin temeli olan evlilik memnuniyetini etkileyen faktörlerin bilinmesi gerekmektedir (Copen vd., 2012).

Literatür taraması ve değerlendirilmesi sonucunda belli olduğu gibi birçok araştırmacı evliliğin memnuniyetini yordayan faktörlerden biri olarak eşlerin evebeyn atanması ve ailedeki çocuk sayısını göstermişlerdir. Örneğin, DeMaris vd. (2012) ailede okul öncesi çocukların olmasının herhangi bir zamanda aile memnuniyetinin tahrip olmasına yol açmakta olduğunu belirtmişlerdir. Luckey ve Bain (1970)'e göre evliliğinden memnun olan eşler için iletişim önemli bir etken olmuşken, evliliğinde memnuniyetsizlik duyan eşler için ise çocuklar en büyük ve tek zevklerden biri olarak kabul edilmekteydi. Buna göre evliliğinden memnun çiftlerin evliliklerini birbirleriyle iletişim kurarak güçlendirdiği, ve aksine evliliğinde ortak konuları olmayan çiftlerin, öncelikle memnuniyet için çocuklarına güvendikleri söylenebilmektedir. Bunun dışında Hurley ve Palonen (1967) de ilk olarak 40 çift üniversite öğrencisi arasında çocuk yoğunluğu (çocuk sayısının evlilik yıllarına bölünmesiyle tanımlanmıştır) ve evlilik memnuniyeti arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bu araştırma sonucuna göre ailedeki çocukların ve evlilik yıllarının oranı yükselince, evlilik memnuniyeti azalmamıştır. Diğer bir taraftan Miller (1975) ise daha önce Hurley ve Palonen (1967) tarafından yapılan araştırma sonucunun kendi çalışmasında rastlanmadığını belirtmiştir. Başka bir deyişle, Miller (1975) çocukların yoğunluğu ve evlilik süreçleri arasındaki bir ilişkinin ortaya çıkmadığını vurgulamıştır.

Diğer bir taraftan evliliğin memnuniyetini etkileyen faktörleri araştıran çalışmalarda eşlerin iş yerindeki yoğunluğu, işten memnuniyetinin de evliliği etkilemekte olduğunu

vurgulanmaktadır. Özellikle Türkiye literatüründe evlilik memnuniyeti ve iş doyumu arasındaki ilişkiye daha çok dikkat çekildiğini ifade etmek mümkündür. Bu konuyu ele alan araştırmacılar iş alanındaki çatışmaların, taleplerin, yoğunlukların, iş karakterinin evlilik memnuniyetini etkilediğini öne sürmüşlerdir. Örneğin, kendi araştırmasında Tezer (1992) evlilik ve işten sağlanan doyumun birbiriyle ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Coşkuner (2013) ise tez çalışmasında evlilik doyumu ve iş doyumu arasındaki ilişkiyi daha derinden incelemeye çalışmıştır. ‘Akademisyenlerin İş ve Aile Karakteristiklerinin Evlilik, Aile Ve Yaşam Tatmini İle İlişkisi: İş Ve Aile Çatışmasının Aracı Rolü’ adlı tez çalışmasında Coşkuner (2013) aile-iş çatışmasının evlilik ve iş tatminini karşılıklı etkilediğini tespit etmiştir. Dinç ve Şar (2015) ise mesleki tükenmişlik ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi göstermeye çalışmışlardır. Araştırmacılar çalışmalarında polislerin evlilik doyumu ile mesleki tükenmişlikleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda da polislerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile evlilik doyum düzeyleri arasında ters yönde bir ilişkinin olduğu tespit etmişlerdir.

Literatür taramasından hareketle araştırmacıların evlilik memnuniyeti ile eşlerin inançları arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu sıklıkla vurguladığı da söylenebilmektedir. Bu bağlamda eşlerin evlilik memnuniyetinde onların inançları, dini davranışlarının ne kadar etkili olduğu konusu araştırmacıların dikkatini çektiğini vurgulamak önemlidir. Dindarlık ve evlilik memnuniyeti arasındaki ilişkiyle ilgili ilk 1957 yılında yapılan ilginç çalışma Wallin’e ait olduğu söylenebilmektedir. Wallin (1957) kendi çalışmasında dindarlığın evlilik memnuniyeti ve cinsel ilişkiden memnuniyeti üzerindeki etkisini araştırmıştır. Wallin (1957) dindarlığın cinsel ilişki ve evlilik memnuniyeti arasında bir dengeleyici rol oynamakta olduğu hipotezini göz önünde bulundurarak çalışmasını başlatmıştır. Ancak araştırmacı çalışmasının sonucunda bu hipotezinin rastlanmadığını dile getirmiştir. Başka bir deyişle, Wallin (1957) eşlerin evlilik memnuniyeti ve cinsel ilişkiden memnuniyeti arasındaki ilişkide dindarlığın bir etkisi olmadığını tespit etmiştir. 1957 yılında Burchinal da eşlerin dini davranışları ve evlilik memnuniyeti arasındaki ilişkiye bakmıştır. Kendi çalışmasında araştırmacı özellikle, kiliseye üye olan veya düzenli olarak kiliseye katılan eşlerin kiliseye üye olmayan veya kiliseye katılmayan eşlerden önemli ölçüde daha yüksek

evlilik memnuniyeti oranlarına sahip olduğu hipotezini test etmeye çalışmıştır. Ancak Burchinal (1957) çaişmasının sonucunda bu hipotezinin doğrulanmadığı söylenebilmektedir. Diğer bir taraftan Dudley vd. (1990) tarafından dindarlık ve evlilik memnuniyeti üzerinde yapılan çalışmalarında aile ibadeti, dindarlık ve kiliseye katılım konusunda eş ile uyumluluğun (dini faaliyetleri paylaşmak) evlilik memnuniyetinin en güçlü belirleyicileri olduğu ortaya konulmuştur. Dindarlık ve evlilik memnuniyeti arasındaki ilişki konusunda yapılan diğer bir çalışma da Arvaş ve Hökelekli (2017)'ye aittir. Arvaş ve Hökelekli (2017) kendi çalışmalarında evlilik doyumunda ve evlilikte problem çözme becerilerinde dindarlığın etkisini araştırmışlardır. Evlilik doyumunu, evlilikte sorun çözme ve dindarlık arasındaki ilişkiye dair yapılan analiz sonuçları, bu değişkenler arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir.

Diğer bir taraftan araştırmacılar eşlerin evlilik memnuniyetinde onların bir birine gösterdiği desteklerinin de önemli rol oynadığını vurgulamaktadırlar. Örneğin, Kabasakal ve Soylu (2016) evli bireylerin eş desteği ve evlilik doyumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle bazı çalışmalara bakıldığında eşlerin bir birine ev işlerinde destekçi bulunması/bulunmaması onların evlilik memnuniyetini etkilemekte olduğunu görmek mümkündür. Ayrıca hanehalkı işgücünün çiftler arasında bölünmesinin evlilik memnuniyeti ile ilişkili olduğuna dair önemli kanıtlar bulunmaktadır (Greenstein, 2009; Grote ve Clark, 2001). Örneğin, Frisco ve Williams (2003) ev işlerinin bölünmesinde algılanan eşitsizliğin, hem erkeğin hem de kadının evlilik mutluluğu ile negatif ilişkili olduğuna dair kanıt sağlamışlardır. Buna benzer şekilde Oshio vd. (2012) da eşlerin evlilik memnuniyeti ve hanehalkında ev işlerinin bölünmesi arasındaki ilişkiye ilgili Doğu Asya bölgesinde, daha açık bir ifadeyle Japonya, Çin ve Kore ülkelerinde karşılaştırmalı araştırmalarını yapmışlardır. Bu çalışmanın sonucunda araştırmacılar iş bölümündeki dengesizliğin her ülkede evlilik memnuniyeti ile negatif ilişkili olduğunu göstermişlerdir. Bunun dışında hanehalkındaki ev işlerini ve evlilik memnuniyeti ile ilgili ilgnç bir çalışma Kobayashi vd. (2016) tarafından yapılmıştır. Kobayashi vd. (2016) da hem erkek hem kadının evlilik memnuniyetini hafta içi yapılan ev işlerinin etkilediğini vurgulamışlardır. Onlara göre kadının hafta içi ev işlerini yapması erkeğin evlilik memnuniyetini arttırdığı gibi, erkeğin ev işlerini yapması da kadının evlilik memnuniyetini arttırmaktadır.

Araştırmacıların arasında ekonomik faktörlerin de evlilik memnuniyetini yordayan bir etken olduğunu vurgulayanlar bulunmaktadır. Bu bağlamda araştırmacıların daha çok evlilikte ekonomik sorunlardan dolayı ortaya çıkan anlaşmazlıklar ve çatışmalara, bu anlaşmazlıklar ve çatışmaların ise evlilik memnuniyeti üzerindeki etkisi konularına odaklandığı söylenebilmektedir. Örneğin, Campbell vd. (1976) eşlerin arasındaki para konusunda çıkmış olan anlaşmazlıkların sıklığı onların evlilik memnuniyetini etkilemekte olduğunu vurgulamışlardır. Berry ve Williams (1987) ise evlilik memnuniyetini etkileyen ekonomik unsurları olarak aile geliri, eşlerin eğitim düzeyi, aile gelirinden memnuniyet, çocukların durumu ve eşin istihdam durumu gibi değişkenlerle ölçülmüştür. Bu çalışmanın sonucunda da eşlerin evlilik memnuniyetini finanse konusunda eşler arasında ortaya çıkan anlaşmazlıkların sıklığı etkilemekte olduğu belli olmuştur. Madanian vd. (2013) ise Malezya’da eğitim gören İranlı öğrenci çiftlerin evlilik memnuniyetini araştırmışken onların da evlilik memnuniyetini yakınlık, alışkanlık ve çocukların eğitimi gibi diğer faktörlerle beraber ekonomik sorunların da etkilemekte olduğunu göstermiştir. Bunun dışında LeBaron vd. (2017) materyalizm ve evlilik memnuniyeti arasındaki ilişkiyi irdelemeye çalışmışlardır. Bu çalışmanın sonucunda araştırmacılar evlilik memnuniyeti ve materializm arasında olumsuz bir ilişkinin olduğu sonucuna varmışlardır. Diğer bir taraftan da Brinkerhoff (1978) ekonomik faktörlerin evlilik memnuniyetini doğrudan etkilemediğini dile getirmiştir. Ancak araştırmacılara göre, ailedeki ekonomik stresleri ve gerilimleri evlilik memnuniyetinin önemli belirleyicileri haline getiren bir eşik olduğunu belirtmişlerdir.

Bu çalışmalardan hareketle evlilik memnuniyetini belirleyen ailedeki çocuk sayısı, ebebeynlik, eşlerin işi, inançları, eş desteği, ekonomik durum gibi faktörlerin araştırmacıların daha çok ilgilerini çektiği söylenebilmektedir. Bu bağlamda bu faktörler dünya çapında bir birinden ayrı bir konu olarak araştırıldığı söylenebilmektedir.

Diğer bir taraftan literatürde evlilik memnuniyetini etkileyen faktörleri kapsamlı olarak ele alan araştırmacılar da bulunmaktadır. Örneğin, Snyder (1979) kendi çalışmasında evlilik memnuniyetinin çok faktörlü ölçeğini geliştirmeye çalışmıştır. Bu çalışmasında Snyder (1979) evlilik memnuniyetini geleneksellik (Conventionalization, eşlerin kendi

evliliklerini toplumsal arzu edilen yönlerde değerlendirmelerini çarpıtma eğilimini yansıtmaktadır); küresel tehlike (Global Distress, bireyin evliliğe olan genel memnuniyetsizliğini yansıtmaktadır); duyuşsal iletişim öğeleri (eşinin ifade ettiği duygu ve anlayış miktarıyla bireyin kendi genel memnuniyetsizliğini değerlendirmesidir); problem çözme iletişimi (bireylerin problemleri çözmek için iletişimin verimsizliğini ve anlaşmazlıkları çözememeyi değerlendirmesidir); birlikte zaman geçirmek (bireylerin eşi ile ortak çıkarların olmaması, birlikte boş zaman geçirmenin niteliği ve miktarı ile memnuniyetsizliğini yansıtmaktadır); finanse ilişkin anlaşmazlık (aile finansmanının yönetilmesiyle ilgili bildirilen anlaşmazlıkları değerlendirmektedir); cinsel memnuniyetsizlik (eşlerin cinsel ilişkinin sıklığı ve kalitesinden ve diğer cinsel aktiviteden memnuniyetsizliği); rol yönelimi (geleneksel ve geleneksel olmayan yönelimin evlilik ve ebeveynlik cinsel rollerine odaklanması); aile sıkıntı tarihi (bireyin ebeveynlerin evliliğindeki uyumsuzluğu ve mutsuz çocukluk raporlarını yansıtmaktadır); çocuklardan memnun olmama (ebeveynlik memnuniyetsizliği veya çocukların hayal kırıklığına uğratmasını yansıtmaktadır); çocuk yetiştirme üzerindeki çatışma (çocuk yetiştirme ile ilgili uygulamalara yönelik eşler arasındaki çatışmaların değerlendirilmesi).

Zaheri vd. (2016) evlilik memnuniyetini demografik (çiftlerin eğitimi, evlilik yaşı, çiftlerin arasındaki yaş farkı, evliliğin süreci, eşlerin istihdam durumu, çocukların varolması ve sayısı, eşin ekonomik durumu, kültürler arası evlilik); kişiler arası (açıklık, dışadönüklük, vicdanlılık, uyumluluk ve nevroitiklik); psikolojik; etkileşim (iletişim, samimiyet (samimiyet, bireylerin birbirlerine yaklaşıma, duygu, düşünce ve davranışlarındaki benzerlikleri ve farklılıkları keşfetmeye çalıştıkları bir süreç olarak düşünülebilir), evlilik taahhüdü (bireyin evliliği sürdürme ve eşe, aileye ve değerlere sonsuza dek sadık kalma eğilimidir); manevi ve dini; cinsel faktörlerin etkilediğini vurgulamışlardır.

Rusya'da ilk olarak Gurko (1987) evlilik memnuniyetini etkileyen faktörleri sınıflandırdığını dile getirilebilmektedir. Gurko (1987) kendi çalışmasında evlilik memnuniyetini etkileyen faktörleri ailenin sosyo-demografik ve ekonomik özellikleri (ailenin toplam geliri, eşlerin yaşı, ailedeki çocuk sayısı); eşlerin aile dışı yaşam

alanlarının özellikleri (profesyonel alan, eşlerin en yakın sosyal ortamla ilişkisi, vb); aile yaşamının ana alanlarında eşlerin tutumları ve davranışları (hanehalkı sorumluluklarını bölmek, aile hayatının bu alandaki tutumlarının benzemesi, boş zamanı organize etmek); eşlerin ilişkilerinin özellikleri: duygusal ve ahlaki değerlerine (eşine yönelik duygu ve saygı, ortak düşünceler ve ilgi alanları, evlilik sadakati vd.) göre sınıflandırmaya çalışmıştır. Gurko (1987)'nin bu sınıflandırmasına Savenysheva ve Engelgardt (2016) eşlerin ilişkilerinin özellikleri (çatışmaları çözme yöntemleri, aile-evlilik ilişkilerinin ihtiyaçlarını karşılamak); evlilikteki bireylerin kişisel özellikleri (mizaç, kontrol odağı, değer yönelimleri, psikolojik olgunluk, karakter vurgulama, bağlanma türü vb); evlilik öncesi özellikler (evlilik öncesi arkadaşlık zamanı, evliliğe giriş nedenleri) gibi faktörleri eklemişler. Ayrıca Savenysheva ve Engelgardt (2016) kendi araştırmalarında evlilik memnuniyetini en çok sosyal biyografik (cinsiyet, evlilik türü (resmi ve medeni evlilik), aile deneyimi, ailenin gelişim aşaması) faktörlerin etkilediğini vurgulamışlardır. Araştırmacılar yaptığı çalışmalarının sonucunda evlilik memnuniyetini cinsiyet farklılığının etkilemediği tespit edilmiştir. Diğer bir değişken sayılan evlilik türünün ise kadınların evlilik memnuniyetini etkilediği, başka bir deyişle medeni evlilikteki kadınların evlilik memnuniyeti derecesinin resmi evlilikteki kadınlardan düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun dışında evlilik memnuniyetini evliliğin aşamasına ve çocuk sayısına göre de farklılık gösterdiği belli olmuştur. Başka bir deyişle, çocuğun doğumunu beklemek süresinde ve 2 çocuk sahibi olan eşlerde evlilik memnuniyetinin düşük, tek çocuk sahibi olan eşlerde ise yüksek gözüktüğü ortaya çıkmıştır.

Baltık ve Kalkan (2017) evli bireylerin evlilik doyumlarını 'evlilikte sorun çözme', 'ekonomik durum' ve 'evlilik süresi' değişkenlerinin anlamlı olarak etkilediğini vurgulamışlardır. Yıldız ve Çevik (2016) evlilik doyumunu eğitim düzeyi, gelir, cinsiyet, yaş, evlenme biçimi gibi değişkenlerin etkilediğini tespit etmiştir.

2.3. YABANCI İLE EVLİLİĞİ TANIMLAMAK VE AÇIKLAMAK

Modern dünyada, küreselleşme bağlamında, farklı kültürlerin yakınlaşması ve kaynaşması gerçekleşmektedir. İletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişimi, uluslararası kültürel değişimler, farklı kültürlerden bireyler arasında doğrudan milyonlarca temasın gerçekleşmesini sağlamıştır. Küreselleşmenin iş, politika, uluslararası ilişkiler, göç, turizm, öğrenci ve bilimsel değişim, ayrıca aile ve evlilik ilişkileri gibi çeşitli alanlarda kültürlerarası temaslar üzerinde etkisi vardır (Tangalycheva ve Tsoy, 2011: 299).

Tangalycheva ve Tsoy (2011)'ın da dediği gibi küreselleşmenin etkisi altında tüm dünya çapında evlilikler artık farklı kültürler ve sınırlar arası seviyede gerçekleşmede ve gelişmektedir. Yapılan literatür ışığında bu evliliklerin 20.yüzyılın başından itibaren ele alınmaya başlayan yeni bir konu olduğunu da söylemek mümkündür. Özellikle son 10-15 sene içinde yapılan çalışmalarda bu evliliklerin artış göstermekte olduğu ifade edilmeye başlamıştır, oysa bu durum son yıllarda konuya ilişkin araştırmacıların da ilgisinin artmakta olmasının nedenini açıklayabilmektedir.

Bu evliliklerle ilgili tüm literatürlerde yapılan çalışmalara bakıldığında onların farklı adlandırılmakta olduğu belli olmuştur. Örneğin, Kazakistan literatüründe Güney Koreli erkek ile Kazakistanlı Kore kökenli kadınların arasındaki evlilikleri 'halklararası evlilik' (Yem, 2013), Türkiye'de ise tüm yabancı gelinlerin evliliğini 'yabancı evlilik' ve 'karma evlilik' (Altun ve Dinç, 2016), Türk-Alman evliliklerini 'karma evlilik' (Sağlam, 2006), Rusyalı ve Türkiyeli vatandaşların evliliklerini de 'ulus-aşırı evlilik', 'melez evlilik' (Deniz ve Özgür, 2013) adlandırmışlardır. Rusya'da da Rusyalı kadınların yabancı ile evliliği dahil tüm yabancı ile evliliklere 'yabancı eşle uluslararası evlilik' (Koludarova, 2010), 'yabancı ile evlilik' (Koludarova, 2015), 'yabancı ile uluslararası evlilik' (Korneeva, 2006), Asya ülkelerinden vatandaşların diğer ülke vatandaşları ile yapmış olan evliliklerine yönelik 'sınır ötesi' (Pochagina, 2008), Rus erkekleri ve Türk kadınları arasındaki evliliğe (Korosteleva ve Nas, 2011), Güney Kore ve Rusya vatandaşları arasındaki evliliklere de 'karma evlilik' (Tangalycheva ve Tsoy, 2011) tanımını kullanmışlardır. Bunun dışında İngilizce dilde yapılan çalışmalarda Asya

lkelerinden (Güney Kore, Kzey Kore, Japon, Çin) vatandaşlarının kendi aralarında ya da diğer yabancı ülkelerin vatandaşları ile yaptığı evliliklere (Piper, 1997; Morgan vd., 2007; Lee, 2008; Jones ve Shen, 2008; Seah, 2012), Filippin ve Amerika vatandaşları arasındaki evliliklere (Rosario, 2005) ‘uluslararası evlilik’ (international marriage), post-Sovyet ülkelerinden kadınların Türk erkeklerle evliliklerine yönelik ‘sınır ötesi evlilik’ (Bloch, 2010) tanımını kullanmışlardır. Araştırmacılar bu tanımları farklı ülkelerin vatandaşları arasındaki yapılan evliliklere yönelik kullanmış olmalarına rağmen onları araştırma konularına göre farklı adlandırmışlardır. Örneğin kültür odaklı çalışmaları ele alan araştırmacılar bu evlilikleri ‘kültürlerarası evlilikler’; gç ve kimlik ile ilgili konuları çalışan araştırmacılar ‘sınırötesi evlilikler’, ‘ulusaşırı evlilikler’, ‘halklararası evlilikler’; vatandaşlık ve coğrafik sınırı odak noktası olarak çalışanlar ise ‘yabancı ile evlilik’, ‘yabancı evlilik’ gibi adlandırmışlardır. Bu çalışmada iki ülkenin vatandaşları üzerinden çalışıldığından vatandaşlık odağında Kazakistan ve Türkiye vatandaşları arasındaki evlilikler ‘yabancı ile evlilik/yabancı evlilik (foreign marriage)’ olarak ele alınmış ve kullanılmıştır.

Yapılan literatür taraması sonucunda görüldüğü gibi tüm dünya literatüründe iki farklı ülke vatandaşı arasındaki yapılan evliliğe yönelik ortak bir tanım ve açıklama bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, bu evliliğin kavramsal çerçevesinin daha net belirlenmediği gözlenmektedir. Yapılan çalışmalarda araştırmacılar bu evliliği farklı tanımlamalarla ifade etmekle beraber, farklı açıklamışlardır. Örneğin Altun ve Din (2016) kendi çalışmalarında ‘yabancı ile evlilik’ ve ‘karma evlilik’ olarak adlandıran bu evliliği, ‘farklı gruplardan, ırklardan, dinlerden, kültürlerden bireyler arasında gerçekleşen evlilikler’ olarak tanımlamışlardır. Sağlam (2006: 232) ‘karma evliliği’, farklı milliyetten bireylerin bir araya gelmesiyle oluşan evlilik olarak açıklamıştır. Koludarova (2015) ise çiftlerin birinin uzak yurt dışı temsilcisi sayılan evliliklere ‘yabancı eşle uluslararası evlilikleri’ adını vermiştir. Bunun dışında Korneeva (2006) ve Pochagina (2008) bu evlilikleri ‘yabancı ile uluslararası evlilik’ ve ‘sınır ötesi evlilik’ olarak farklı adlandırmış olsalar da bir birine benzer açıklamayı sunduklarını söylemek mümkündür. Bu araştırmacılar için partnerlerin biri uzak yurtdışı devletlerinden sayılan evlilikler ‘yabancı ile uluslararası evlilik’ ve ‘sınır ötesi evlilik’ olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir taraftan literatürde Irastorza ve DeVoretz (2009)’in de

verdiği tanımı mevcuttur, onlara göre de ‘karma evlilik’, ‘partnerlerden biri başka ülke vatandaşı sayılan evliliktir’.

Bu çalışmada Kazakistan ve Türkiye vatandaşları arasındaki evlilik ele alınmıştır. Dolayısıyla bu evlilik iki farklı ülke vatandaşları arasında yapılan evlilik sayılmaktadır. Oysa bu çalışmada Koludarova (2015), Korneeva (2006), Altun ve Dinç (2016)’in tanımları dikkate alınarak Kazakistan ve Türkiye vatandaşları arasındaki evliliklere yönelik ‘yabancı ile evlilik’ tanımı kullanılmaya değer bulunmuştur. Yabancı ile evlilik tanımı ise Irastorza ve DeVoretz (2009), Koludarova (2015), Korneeva (2006)’nın tanımına benzer şekilde, ‘iki farklı ülke vatandaşları arasındaki yapılan evlilikler’ olarak kavramlaştırılmıştır.

2.4. YABANCI İLE EVLİLİKLERDE EŞLERİN EVLİLİK MEMNUNİYETİNİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER

Bir önceki alt bölümlerden farkedildiği üzere evlilikteki her bir çift kendi evlilik memnuniyetini belirleyebilecek farklı sorunlarla karşılaşmaktadır. Ancak bazı araştırmacıların çalışmalarına bakıldığında mono kültürlü evliliklerle kıyaslandığında yabancı ile evliliklerdeki eşlerin arasındaki kültürel farklılıklar bu çeşitli faktörlere katkı olduğu belli olmuştur. Ayrıca eşlerin bireysel farklılıkları, farklı etnik gruba ait olmaları, etnik kimlikleri, kültürel özellikleri, eşlerin benimsedikleri değerler, toplumsal cinsiyet rolleri, yaşanan coğrafya gibi birçok iç içe girmiş bir yapıya sahip olan yabancı ile evliliklerde daha önce de bazı araştırmacıların (Solsberry, 1994; Chan & Smith, 1995; Donovan, 2004; Nomura, 2007; Okitikpi, 2009) tarafından dile getirildiği üzere, başarısızlık riski ve stresli engellerin daha yüksek olduğu, bu evliliklerin daha çok boşanma ile sonuçlanmakta olduğu ve monokültürel çiftlere kıyaslandığında genel memnuniyet düzeyinin daha düşük olduğu belli olmuştur. Ayrıca Korosteleva ve Nas (2011) yabancı ile evliliklerdeki eşlerin monokültürlü evliliklerle karşılaştığında kültür, din ve gelenekler arasındaki farklılıklardan dolayı bazı sorunlarla karşılaşmakta olduğunu belirtmişlerdir.

Eşlerin arasındaki kültürel homology, onların birbirlerinin beklentilerini daha iyi anlamasına katkıda bulunmaktayken, kültürel farklılıklar da afet seviyeleri ve çatışmaların artmasına neden olabilmektedir (Goodman, 1991, akt. Fu ve et al., 2001), bu neden ise eşlerin evlilikteki memnuniyetsizliğine yol açabilmektedir (Larson, 2000). Bu bağlamda Romano (2008) ve Daneshpour (2009) din, inanç sistemleri ve değerleri, iktidar sorunları, cinsiyet ilişkileri, zaman yönelimleri, siyasi görüşler, ekonomik ve finansal konular, geniş aile tepkisi, ebeveynlik, problem çözme ve iletişim, değerler, yiyecek ve içecek, cinsiyet, ikamet yeri, arkadaşlar, akrabalar, sosyal sınıf, hastalık ve ıstırap ve etnosentrizm gibi farklılıkların gözlemlenebileceği on dokuz farklı faktör tanımlamışlardır. Diğer bir taraftan Crohn (1995) da eşlerin arasındaki ortak ritüel ve geleneklerin olmaması evlilik üzerinde önemli bir strese neden olabileceğini vurgulamıştır. Bunun dışında Korosteleva ve Nas (2011) ta kendi çalışmalarında yabancı ile evlilikte en çok karşılaşılan sorunlardan biri olarak toplumsal geleneklerin farklılığını belirtmişlerdir.

Kültürlerarası herhangi bir evlilikte, ortaklardan biri başka bir ülkeden göçmen sayılmaktadır. Dolayısıyla, yerli olmayan taraf için, bir ülkenin kültürü, halkı ve gelenekleri ilk başta korkutucu ve garip görünebilir. Bu yeni kültürel inançları ve çoğunluk grubunun davranışını kabul etme girişimine “kültürleşme” denir (Matsumoto ve Juang, 2008; akt. Skowroński vd., 2014: 346). Bu girişimde bireyler genellikle dört temel kültür stratejisinden (ayırma, asimilasyon, marjinalleştirme veya entegrasyon) birini kullanarak yanıt verirler (Skowroński vd., 2014: 346).

Koo (2007) Koreli erkeklerle evlenen yabancı kadınların bu evlilik için vatanlarını ve ailelerini sınırdan geçmek için terk etmek gibi yüksek bir bedel ödemekte olduğunu dile getirmiştir. Koo (2007)'nin bu ifadeleri aslında sadece Kore'ye evlilik için göç eden kadınların evlilik yolunu değil, evlilik için göç eden tüm dünyadaki yabancı gelinlerin evlilik yolunu karakterize edebilmektedir. Bunun dışında Abuzahra (2004) te kültürel olarak çeşitli ortamlarda önemli kaynaklar, tanıdık kurallar, yerler, arkadaşlar, ağlar ve tanıdık yiyeceklerin önemli ölçüde kaybolmakta olduğunu dile getirmiştir. Oysa tüm alışkanlıklarını, geçmişini ve değerlerini terk ederek yabancı bir ülkeye evlilik için göç

eden kadınlar, sadece eş olarak yeni rollerine alışmak ta değil, aynı zamanda yeni ortama uyum sağlamakta birçok zorlulukla karşılaşabilmektedir. Bu bağlamda Skowroński vd. (2014: 346) göç ettiği yeni ortamlarla kültürleşmesi için yabancıların genelde dört temel kültür stratejisinden (ayırma, asimilasyon, marjinalleştirme veya entegrasyon) birini kullanmakta olduğunu belirtmişlerdir. Negi ve Snyder (2000) ise kültürleşme stratejilerinin karışık çiftlerin evliliğinde büyük ölçüde olumsuz etki yaratabileceğinden bahsetmişlerdir.

Kültürler arası ilişkilerde etkili iletişim modellerinin bulunmaması, bu ilişkide evlilik memnuniyetini olumsuz belirleyen önemli bir faktör olabilmektedir (Kittivipart, 1987, akt. Tay ve ark., 2012; Renalds, 2011). Ayrıca kültürlerarası evlilikteki çiftler ortak bir dili paylaşmak konusunda anlaşmaya varamıyorsa iletişim sorunları kolayca ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda iletişimde dilin bir engel olması eşlerin kendi aralarında ve aile üyeleri arasında anlaşmazlıkları arttırabileceği söz konusudur (Kim, 2009; Koo, 2007; Yang vd., 2009). Örneğin, Korosteleva ve Nas (2011: 32)'ın yaptığı çalışmasında Türk-Rus evliliklerindeki eşlerin en çok karşılaştıkları sorunları dil farklılıklarından kaynaklanan iletişim sorunları olmuştur. Diğer bir taraftan Kim (2009), Koo (2007), Yang vd. (2009) kendi çalışmalarında da Koreli erkeklerle evlilik yapan yabancı kadınların eşi ve yeni aile üyeleri ile arasında dil engelinin olması onların bir birinin ihtiyaç ve beklentilerini anlamalarını zorlaştırmakta olduğunu belirtmişlerdir (Kim, 2009; Koo, 2007; Yang ve ark., 2009). Bunun dışında, çiftlerin arasında ortak bir dili kullanmakta sorun olmasa bile, iletişim modellerindeki ince farklılıklar, karma çiftlerin ilişkilerdeki genel memnuniyeti etkileyebilecek, yanlış yorumlama (Renalds, 2011), kültürel olarak bağımlı eleştiri algısı, duygusal ifade, duygusal durumdaki değişiklikler gibi engeller yaratabilmektedir (Galloway, 2006).

Evlilik memnuniyeti konusunu ele alan araştırmacıların çalışmasında (Wallin, 1957; Burchinal, 1957; Dudley vd., 1990; Arvaş ve Hökelekli, 2017 vd.) eşlerin evlilik memnuniyeti ve inançları arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu sıklıkla vurguladığı da söylenebilmektedir. Romano (1988) ise karma evliliklerdeki eşlerin arasında kadın ve erkek rölü, politika, dil, evebeylik, maddiyat gibi diğer faktörlerle birlikte dinin de sorun yaratan bir faktör olduğunu vurgulamıştır. Kalmijn vd. (2005) te yabancı ile

evliliklerdeki boşanmaya sebep olan nedenleri irdelerken, eşlerin etnik kökeni dışında dini farklılıkların da etkili olduğunu göstermiştir.

Çiftler kendilerinin ırklararası ilişkilerine karşı toplumun olumsuz reaksiyonlarını hissettiğinde toplumun bu ilişkiye karşı tutumu onların evlilik memnuniyetini etkileyebilmektedir (Reiter vd., 2009). Skowroński (2014: 351) karma evlilikteki eşlerin ailelerinin onların evliliklerine rızalığını vermesi/vermemesi de onların arasındaki ilişkiyi olumlu ya da olumsuz etkileyeceğini belirtmiştir. Daha açık bir ifadeyle, çiftlerin ailelerinin itirazları, ortamda suçluluk, düşmanca ilişkiler ve aile üyelerinin özel günler için bir araya geldiği hoş olmayan sosyal durumlara yol açabilmektedir. Bu nedenle, aile itirazı, bu tür evliliklerin önündeki en büyük engellerden biridir ve çift için büyük bir yük oluşturabilmektedir. Bunun dışında, Larson (2000) de aile ve arkadaşlarının tepkisinin evlilik süreci üzerinde evrensel olarak tanınmış bir etkiye sahip olduğu ve ailenin ve arkadaşların onayının evlilik memnuniyeti ile olumlu bir şekilde ilişkili olduğunu belirtmiştir. Diğer bir taraftan evlilikten sonraki eşin ebeveynleri veya kardeşleri ile olumlu ilişkilerin oluşması, uzun vadeli başarılı bir evliliğin göstergelerinden biri sayılmaktadır (Larson, 2000). Bu açıklamalardan hareketle yabancı ile evlilikteki eşlerin memnuniyeti onların sosyal ortamı, daha açık bir ifadeyle eşin ailesi ve akrabaları ile ilişkisinden de etkilenmekte olduğu söylenebilmektedir. Bu bağlamda yabancı ile evlilikte eşin ailesiyle anlaşamaması evlilikte sorun çıkartabileceği söz konusudur. Örneğin, Korosteleva ve Nas (2011) Rus kadınların Türk erkeği ile evliliğinde bu tür sorunların yer aldığını belirtmişlerdir. Daha açık bir ifadeyle Korosteleva ve Nas (2011) Türkiye’de yaşayan ve Türk erkekle evli olan Rus kadınlarının evliliğinde karşılaşılan en büyük sorunlarından biri, eşinin annesi ve akrabaları ile ilişkisinden kaynaklanmakta olduğunu dile getirmişlerdir. Bu bağlamda Türk eşinin annesinin gelini ile daha çok ve sık zaman geçirmeye çalışması, eşinin akrabalarının ise onu kontrol etmeye ve bir şeyleri öğretmeye çaba göstermesi Rus kadınları için evliliğinde sorun yarattığı söylenebilmektedir.

Yabancı ile evliliklerdeki eşlerin memnuniyetini etkileyen diğer bir faktör de Reiter vd. (2009)’nın da dediği gibi toplumun eşlere ve onların evliliklerine yönelik tepkisidir. Zira toplumdaki insanların bu tür çiftlere karşı onaylamayan bir yanıtı çiftlerde

rahatsızlık ve güvensizlik yaratabilmektedir (Sung, 1990). Bununla birlikte toplum ve ailenin olumsuz tepkileri gibi herhangi bir dış baskı sonucu kültürlerarası evliliklerde evlilik memnuniyetinin azalması neden olabilmektedir (McFadden ve Moore, 2001). Bu açıklamalara Korosteleva ve Nas (2011)'ın Türkle evli olan Rus kadınlarına yönelik toplumun etkisi üzerinde yapılan çalışma örnek olabilmektedir. Çalışmada araştırmacılar Rus kadınlarının kendileri hakkındaki Türk toplumunda oluşan olumsuz imajdan dolayı ciddi bir sorun yaşamakta olduklarını belirtmişlerdir. Rus kadınları toplumda takip etmek, Türk erkekleri ve kadınlarının bakışı, rahatsız etmek, tanışma ve konuşma arzusunda bulunmak, bazen saygısız davranmak gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu durum ise kadınların Türk eşi tarafından kıskanç davranışına yol açmakla beraber, onların toplumda kendilerini rahatsız hissetmesi ve bazen hareketlerine dikkat etmesi gibi evliliklerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Tüm bu açıklamalardan hareketle yabancı ile evliliklerde çiftlerin yaşadığı toplumun etkisinin onların evlilik memnuniyetini etkileyebileceği söylenebilmektedir.

Daha önce de vurgulandığı üzere yabancı ile evlilikte eşlerin biri yaşadığı coğrafi bölgeye göre göçmen olarak sayılmaktadır. Bu bağlamda birçok araştırmacılar, göçmenlerin ev sahibi toplumun koşullarına adaptasyonunda sosyal ağların katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir (Litvinova, 2011: 63). Diğer bir taraftan Sung vd. (2013: 229)'na göre de göçmenlerin sosyal ağlar ve topluluk üyeleri ile etkileşim kurmaları onların yaşam memnuniyetlerini olumlu etkilemekteştir. Göçmenlerin yaşam memnuniyetindeki sosyal ağların rolü konusundaki bu çalışmalar ve yabancı ile evliliklerde eşlerin birinin de göçmen sayıldığı dikkate alındığında, evlilik için göç eden tarafın evlilik memnuniyetinde sosyal ağların etkili olduğunu tahmin edilebilmektedir. Zira, Cui (2007), Kim ve Un (2007) ve Shin ve Chang (2010) Kore'ye evlilik yoluyla göç eden kadınlar kendi etnik grup üyeleriyle yakın etkileşimin onların kültürleşme stresi ve aile çatışmasıyla başa çıkmalarına yardımcı olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmacıların arasında Campbell vd. (1976), Berry ve Williams (1987), Madanian vd. (2013), LeBaron vd. (2017) vd. eşlerin memnuniyetini ekonomik faktörlerin etkilemekte olduğunu vurgulamışlardır. Bu bağlamda araştırmacıların daha çok evlilikte ekonomik sorunlardan dolayı ortaya çıkan anlaşmazlıklar ve çatışmalara, bu anlaşmazlıklar ve çatışmaların ise evlilik memnuniyeti üzerindeki etkisi konularına

odaklandığı söylenebilmektedir. Diğer bir taraftan yabancı ile evliliklerdeki eşlerin ilişkilerini irdeleyen araştırmacılar da ekonomik faktörün onların evliliklerini etkilediğini belirtmişlerdir. Örneğin, Kye vd. (2009) Kore’de evlilik yapan yabancı kadınların bu ülkeye genellikle ekonomik istikrar ve sevgi dolu evlilik ilişkileri umutlarıyla göç ettiğini dile getirmişlerdir. Zamanla, göçmen kadınlar bu beklentileri ve gerçek yaşam koşulları arasındaki boşluğu fark ettiklerindeki oluşan hayal kırıklıkları ve beklentilerinin düşmesi onların eşlerine karşı kritik tutumlarını ve topluma adaptasyonunu olumsuz etkileyebilmektedir. Bunun dışında Skowroński vd. (2014: 352) kültürlerarası evlilikte eşlerin memnuniyetini onların parayı yönetime yönelik bakışlarının da etkilemekte olduğunu belirtmişlerdir. Zira onlara göre farklı kültürlere sahip olan eşlerin paraya yönelik tutumları da farklılık gösterebilmektedir. Yem (2015) Güney Koreli erkekle evlenen BDT ülkelerinden kadınların evlilikten sonra maddi durumunun iyileştiğini dile getirerek, evlilik memnuniyeti ve ekonomik durum arasında doğrudan ilişkinin olduğunu belirtmiştir.

Çalışmanın bu alt bölümünde yabancı ile evliliklerdeki eşlerin evlilik memnuniyetini etkileyen sosyo kültürel faktörlerin analizi yapılmıştır. Tüm bu çalışmaların ışığında Türk erkekle evlenen Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyetini belirleyen faktörler ortaya koyulmuştur. Daha açık bir ifadeyle Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyetinde eşi ile arasındaki ilişkiler, kültürel (inanç, gündelik yaşam uygulamaları, gelenekler, dil) gibi faktörlerin ne kadar önemli bir rol oynadığı belirlenmiştir. Bu çalışmada Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyeti onların yaşı, eğitimi, istihdam durumu, Türk erkekle evlilik deneyimi, evlilikteki çocuk sayısı, onların yaşadığı bölgesi (Kazakistan ya da Türkiye) gibi özel durumları dikkate alınarak araştırılmıştır.

3. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.1. EVLİLİK ÖZELLİKLERİ VE HİKAYELERİ

Türkle evlenen Kazakistanlı kadınların eşleri ile tanışma şekilleri farklılık göstermektedir. Katılımcıların büyük kısmı eşleri ile Kazakistan'da çalıştıkları iş yerlerinde ya da arkadaşları aracılığıyla tanışmışlardır. Kazakistanlı kadınlar hizmet sektörü, üniversite ve özel sektör alanlarında eşleri ile tanışmışlardır. Bu dönemlerde kadınların Türk eşleri kısa ya da uzun süreli işlerde çalışmak amacıyla Kazakistan'da bulunmuşlardır.

Örneğin, TrK11 (30 yaş) Kazakistan'daki bir restorantta çalışırken oraya müşteri olarak gelen Türk eşiyile tanışmıştır.

Almaty şehrinde 2. sınıf üniversite öğrencisiyken ben garson olarak işe başladım. O bir Türk restorantıydı. O restoranın sahibi benim kayınpererimin arkadaşıydı. Eşim o zaman Kazakistan'da okuyordu. Sonra kayınpederim söylemiş restoranın sahibine 'benim oğluma göz kulak ol' diye. Onun için eşim her gün oraya yemek yemeye geliyordu. Öylece tanıştık (TrK11, 30 yaş).

Yine, KzK5 (33 yaş) çalıştığı restorantta kendisi gibi çalışan bir Türk erkeği ile evlilik yaptığını belirtmiştir.

Eşimle Almaty'da tanıştım. Ben yemek firmasında bulaşıkçı olarak çalışıyordum. O ise orda aşçıların yöneticisiydi. O zamanlarda tanışmıştık. Yani, ilk işe başladığım gün öğleden sonra onu gördüm. Sonra şef olarak, işçi olarak aramızda konuşma oldu. O zamanlarda ben resmi evliydim. Yani ilk evliliğim devam ediyordu. Ama o evliliğim sürmüyordu, ayrılmak üzeriydik. İlk başta aşk olmadı. Sonra arkadaş olarak devam ettik (KzK5, 33 yaş).

Katılımcılardan KzK7 (37 yaş) Kazakistan'da şarkıcı olarak çalıştığı Kazak – Türk düğününde Türk eşi ile tanıştığını belirtmiştir.

Eşim ile Atırau'da 18 yıl önce tanıştık. Ben o zamanlarda şarkı söylüyordum. Beni kültür merkezinden davet etti, onlar düğün yapıyormuş. Bir Kazak kıızı ile Türk erkeği evleniyormuş. Ben şarkıcı, dombıracı olarak geldim oraya. Terme söylüyorken beni beğenmiş. Öylece tanışmış olduk (KzK7, 37 yaş).

Bunun dışında katılımcıların arasında üniversitede çalıştığı zaman eşi ile tanışanlar da bulunmaktadır. Örneğin katılımcı KzK9 (40 yaş) üniversitede çalışırken üniversiteye bir iş için gelmiş olan Türk eşi ile tanıştığını, bir sene boyunca arkadaş olduğunu, sonrasında evlendiklerini dile getirmiştir.

Eşimle Kazakistan'da tanıştım. Ben o zaman üniversitede çalışıyordum. Eşim rektora bir mektup getirdiğinde tanışmıştık (KzK9, 40 yaş).

Türk eşi ile üniversitede tanışan diğer bir katılımcının hikayesi bir öncekinden farklılık göstermektedir. Daha açık bir ifadeyle katılımcı Türk eşi ile tanıştığı zamanlarda vefat etmiş olan eski eşinden bir çocuğu olduğunu ve Türk erkeğinin de eski ailesinden çocukları olduğunu belirtmiştir. Katılımcıya göre ikisinin anne-baba statüleri, yaşları onun Türk erkeği ile evliliği düşünmesine engel olmuştur. Katılımcının ifadelerinden anlaşıldığı üzere Türk erkeğinin kadına yönelik duygusu ve ciddi düşüncesi olmasına rağmen, kadın daha rasyonel ve dikkatli davranmak gerektiği düşüncesinde olmuştur. Dolayısıyla Türk erkeği ile tanıştıktan sonra onların arasında bir sene boyunca sadece iş arkadaşlığı devam etmiştir.

Eşimle Kazakistan'da tanıştım. Eşim çalışmaya gelmiş. Aslında Türk erkeği ilk eşim değil. İlk eşim Kazak, ikimizin bir çocuğumuz var. Eşimle 1 senedir sadece iş arkadaşı olarak konuşuyorduk. Ama eşim beni ve çocuğumu sevmiş. Aslında eşim ile aramızda bir ilişki olmadı. Sevgili olmadık. Çocuklarımız vardı ve biz genç değildik, onun için düşünerek yaparsın ya yaptığın şeyleri. Eşimin ilk ailesinden 2 çocuğu vardı, ama eşi ile 6 sene önce boşanmış (TrK12, 55 yaş).

Eşi ile üniversitede tanışan katılımcıların arasında ilişkisini öğrenci – öğretmen olarak başlayan bir katılımcı da bulunmaktadır. Bu bağlamda Türk erkeğinin Kazakistan'daki üniversitelerin birine davetli hoca olarak geldiği söz konusudur. Onların arasındaki bu dönemlerde hoca ve öğrenci olarak başlayan ilişki sonrasında evliliğe dönüşmüştür.

Üniversitede. Almaty’da tanışmıştık. İlk tanıştığımızda 2007 yılında O öğretmendi, ben de öğrenciydim. İlişkimiz 2009’da başladı. Sonra 2012’de evlendik (KzK2, 34 yaş).

Türk eşi ile iş yerinde tanışan diğer bir katılımcının tanışma olayı da bu çalışmada yorumlanya değer bulunmuştur. Katılımcı TrK4 (38 yaş) eşi ile tanışması sorunlardan başlamıştır. Türk erkeği Kazakistan’da çalıştığı iş yerinde finansal sorun yaşamıştır ve bu alanda çalışmış olan katılımcı ona yardım etmeye çaba göstermiştir. Bu çerçevede onların arasında anlaşmazlıklar olduğu da söz konusudur. Ancak katılımcının gösterdiği tüm ters karakterlerine rağmen Türk erkeği ona aşık olduğunu belirtmiştir. Kadın ise o zamanlarda Kazak erkeği ile evlenmeyi düşündüğü için Türk erkeğinin teklifini reddetmiştir. Ancak katılımcının ifadesine göre bu durum Türk erkeğine engel olmamıştır. Kadın bugündeki mutlu evliliğini Türk eşinin evlenmeden önceki ısrarcı karakteri ile ilişkilendirmektedir.

İş sayesinde tanışan diğer bir katılımcı da eşi ile tercümanlık işi yaparken tanıştığını belirtmiştir. Bu çerçevede Türk erkeğinin Kazakistan’a iş için kısa bir süreliğine geldiği söylenebilir. Tercümana ihtiyacı olan Türk erkeğine konsolluk tarafından katılımcının iletişim bilgileri verilmiştir. Böylece iş sayesinde başlayan katılımcının ilişkisi sonrasında evliliğe neden olmuştur. Ayrıca bu katılımcının daha önce Türkiye’de eğitim gördüğü, ancak Türk erkeği ile evlenmemek için Kazakistan’a dönmüş olması katılımcının hikayesine renk katmaktadır.

Eşim o zaman Kültür bakanlığı tarafından organize edilen bir projeye katılmıştı. Ben de o zamanlar Astana’daydım. Eşime tercüman lazım olmuş. Elçi benim numaramı vermiş. Eşim de beni aramıştı. Ben onun tercümanı olarak çalıştım. İşte öyle olmuştu bizim tanışmamız (TrK2, 33 yaş).

Kazakistan’da Türk erkeği ile arkadaşları sayesinde tanışanların hikayelerine bakıldığında onların arkadaşlarının bu ilişkiye tesadufen sebep olduğu belli olmuştur. Örneğin katılımcı TrK6 (30 yaş) arkadaşının yardım isteği sayesinde Türk eşi ile tanıştığını belirtmiştir. Katılımcı İngilizce dilde yeterli konuşabildiği için arkadaşı onun Türkiye’den gelen bir arkadaşına dil konusunda yardımcı olmasını istemiştir. Öylece katılımcının evlilik hikayesi Astana’da havalimanında başlar ve sonrasında internet üzerinde devam etmiştir.

Biz eşimle 2016 yılında Kazakistan'ın havalimanında tanıştık. Benim eşim Astana'ya gelmiş iş için. Ben de Rusya'dan konferansa gelen misafirlerimizi yollamak için gelmişim. Benim arkadaşım eşimin de arkadaşı olarak bana rica etti, 'İngilizce biliyorsun Türkiye'den bir misafirimiz var onu da yolcu eder misin?' diye. Tanıştırdı. Biz eşimle orda konuştuk, sonra o benim telefonumu aldı. Bana İngilizceyi geliştirmek lazımdı. Ben Türkçe bilmiyorum, o Rusça bilmiyor. Her gün skype, whatsapp üzerinde konuşuyorduk. 3-4 ay sonra Kazakistan'a geldi, benim ailemle tanışmak için. Evlenmeye kararlıydı (TrK6, 30 yaş).

Türk erkeği ile evli olan diğer bir katılımcı da Türk eşi ile arkadaşının iş yerinde tanışmıştır. Akabinde katılımcı Türk erkeğinin ilgisini çekmiştir. Sonrasında Türk erkeği katılımcıya ortak bir iş yapmak konusunda teklifte bulunmuştur. Beraber çalışmaya başladığı zamanda Türk erkeği katılımcının geçmişi ile ilgilenmeye başlamıştır, iyi tanımaya başladıktan sonra ise evlilik teklifinde bulunmuştur. Ancak Kazakistanlı kadının daha öncesinde başarısız bir evlilik tecrübesi ve erkek ile arasındaki 19 yaş farkı Türk erkeğinin evlilik teklifini kabul etmesinde bir engel olmuştur. Daha sonrasında ise bu teklifi kabul etmesinin nedenini de katılımcı eşinin ısrarcı karakteri ile ilişkilendirmiştir.

...Arkadaşına geliyordum sohbet etmeye. Ama bir gün ben gittiğimde mağaza sahibi geldi. Ben gitmeye hazırlanmışım. O kişi 'arkadaşın geldiğinde nasıl çay vermeden gönderiyorsun?' diye söyledi arkadaşına. Ve biz orda sadece tanıştık. Arada zaman geçince mağaza sahibi beni soruşturmuş. Beni buldu ve beraber çalışmayı teklif etti. O düşünmüş bu kadınla bir iş yapılabilir diye. Bana bir kaç teklifte bulundu iş konusunda. Arada medeni durumum konusunda da ilgileniyordu. Aslında ben ondan önce evli olmuştum. Anlaşamadığımız için yarım seneden sonra boşanmıştık. 1-2 seneden sonra bu kişiyle karşılaştım. Bu kişiye 'yok' dememe rağmen vazgeçmiyordu. Çok ısrarcıydı. 3 ay boyunca gündüz gece haberleşiyordu. Sorunlarımı çözüyordu (KzK6, 39 yaş).

Türk eşleri ile Kazakistan'da tanışan katılımcıların arasında İnternet üzerinde tanışmış olan bir kadın bulunmaktadır. Bu katılımcı eşi ile tanışmak için Badoo tanışma platformunu kullandığını dile getirmiştir. Bu çerçevede katılımcının Türk eşinin Kazakistan'da çalıştığı söylenebilir.

İnternet üzerinde tanıştım. Badoo sayfasında. İki sene önce Almaty'da yaşıyordum, işte internette tanıştım. O zamanlar eşim Çimkent'te çalışıyordu (KzK4, 33 yaş).

Türkiye'de tanışan katılımcıların bir kısmı Türk eşleri ile Antalya'ya tatil için geldiğinde, bir kısmı da Ankara'ya okumaya geldiğinde tanışmışlardır. Türk erkekleri

ile tanışan katılımcıların arasında ilişkilerini sosyal ağlar (Facebook, Moy Mir) üzerinde sürdürenler de bulunmaktadır.

Ankara’da eğitim görmüş olan katılımcıların Türk eşi ile tanışmasında okul yerinden ortak arkadaşlarının vesile olduğu söylenebilmektedir. Çiftlerin ortak arkadaşlarının sayesinde başlayan tanışma hikayeleri sonrasında aşk hikayesine, daha sonrasında evliliğe dönüşmüşlerdir. Bunun dışında katılımcıların arasında ortak arkadaşları olmasına rağmen eşi ile internet üzerinde tanışan ve ilişkisini ilerleten bir katılımcı bulunmaktadır. Türk erkeği Kazakistanlı kadını okulda gördükten sonra arkadaşlarından soruşturarak Facebook adresine ulaşarak iletişim kurmuştur.

Eşimle Facebookta tanıştım. 1,5 sene önce. O beni üniversiteden arkadaşımın yanında görmüş, sonra beni sormuş arkadaşına ve facebook sayfasından buldu, sonra konuşmaya başladık. 1 aydan sonra buluştuk. Hemen arkadaş olduk. 1,5 aydan sonra teklif etti, evlilik. Ciddi düşüncesinin olduğunu belirtti (TrK9, 29 yaş).

Eşi ile Türkiye’de tanışan katılımcıların biri Türkiye’nin Antalya şehrine tatil için geldiğinde tanıştığını belirtmiştir. Bu bağlamda Türk erkeğinin de Antalya’ya tatil yapmak için geldiği söylenebilmektedir. Antalya’da başlayan bu ilişki sonrasında Kazakistan ve Türkiye arasında Facebook üzerinde devam etmiştir. Bu çerçevede kadının yaşının evlilik için uygun olması ve Türk erkeğinin ciddi düşüncesi onların ilişkilerinin kısa bir sürede evlilik kararına dönüşmesinde rol oynadığı söylenebilir.

Ben o zaman üniversitede çalışıyordum ve yaz tatilinde Antalya’ya gelmiştim. Eşim de orda arkadaşları ile tatil yapıyormuş. Biz Kazakistan’a gitmeden 2-3 gün önce tanıştık. Sonra biz Kazakistan’a döndük. Sonra facebook ve mail.ru üzerinde konuşuyorduk. İlişkimiz öyle başladı. Kışın o Kazakistan’a geldi. Bir hafta kaldı. Tanıştık, sonra ciddi karar aldık o zaman. O yılın yazında evlendik (TrK10, 35 yaş).

Türkiye’de eşi ile tanışan diğer bir katılımcı da Antalya şehrine kısa bir süre için İngilizce kursuna katılmak amacıyla geldiğinde tanıştığını belirtmiştir. Eş zamanlı olarak Türk erkeğinin de Antalya’da organize edilen bir fuara gelmiş olması onların tanışmasına neden olmuştur. Bu fuarda başlayan tanışma sonrasında başlayan ilişki iki ülke arasında devam etmiştir. Akabinde çiftler kendi duygularından emin olduğunda beraber yaşamaya, sonrasında evlenmeye karar vermişlerdir.

Eşimle Antalya’da tanıştık. 2014 yılında İngilizce okumaya gelmiştim. Annemi ve çocuğumu getirmiştım. Öylece tanıştık. Fuarda. İnternet üzerinde konuşuyorduk. Ben Almatı’ya döndüm. Ama arada sırada geliyordum Ankara’ya. Sonra eşim beraber yaşayalım dedi. İşte öyle oldu (TrK5, 36 yaş).

Kazak-Türk evliliklerinin coğrafi özelliklerine bakıldığında çiftlerin büyük kısmının (18 evlilik) tanışmaları Kazakistan’da olup çoğunluğu bu ülkede yaşadığı anlamına gelmiyor. Kazakistan’da tanışan çiftlerin sadece sekizi bu ülkede yaşamaktadırlar. Kalan on çift evlilik yaptıktan sonra Türk eşinin işinin değişmesi ya da eşinin isteği nedeniyle Türkiye’ye taşınmışlardır. Türkiye’de tanışan çiftlerin büyük kısmı İstanbul’da ve Ankara’da yaşamaktadırlar. Sadece bir çift evliliğinden sonra Kazakistan’a taşınmışlardır.

Katılımcı kadınların büyük bir kısmı eşleri ile Kazakistan’da tanıştığı için anlaşma dili olarak ilk zamanlarda Rusçayı kullanmışlardır. Bu bağlamda Kazakistan’a gelen Türk erkeklerinin hepsi orta seviyede olsa da Rusça konuşabildikleri söylenebilir. Türkiye’de tanışan kadınların bir kısmı Ankara’da eğitim gördükleri için eşleri ile Türkçe, Antalya’ya tatile gelenler ise İngilizce dilde anlaştıklarını dile getirmişlerdir.

3.2. KAZAKİSTANLI KADINLARIN TÜRK ERKEKLERLE YAPTIKLARI EVLİLİKLERİN NEDENLERİNİN KADINLARIN GÖZÜNDEN BETİMLENMESİ

Toplumda oluşan ve yaygınlaşan fenomenlerin özünü tanımak, onları düzenlemek, kontrol altında tutmak, doğru tarafa yönlendirmek için bu fenomenin oluşum temelini, nedenini öğrenmek önemlidir. Daha açık bir ifadeyle, bireylerin evlilik yapma nedenleri onların evlilik ilişkilerinin istikrarında ve evlilik memnuniyetinde önemli bir etki yaratmaktadır. Bu nedenlerin incelenmesi, yapılacak evlilik ve aile ilişkilerinin oluşum mekanizmasını belirlemekte ve onların olumlu ya da olumsuz sosyal potansiyellerini tahmin etmeye izin verebilmektedir.

Araştırmada Kazakistanlı kadınların Türk erkeklerle yaptıkları evliliklerindeki memnuniyeti belirlemek için öncelikle onların Türk erkeklerini eş olarak seçmesinin nedenlerine önem verilmiştir. Kazakistanlı kadınların Türk erkeklerle evlilik yapmalarının nedenlerinin anlaşılması amacıyla tez çalışmasında ‘Kazakistanlı kadınların Türk erkeklerle yaptığı evliliklerinin nedenleri kadınların gözünden nasıl betimlenmiştir?’ şeklinde birinci problem cümlesi geliştirilmiştir. Bu problem cümlesi çerçevesinde kadınların Türk erkeklerle evlenme kararında önemli rol oynayan nedenlerin neler olduğu kadınların gözünden anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede nedenlerle ilgili olarak 9 temaya ulaşılmıştır. Bu temalar aşağıda açıklanmıştır.

3.2.1. Erkeğin Çekici Karakteristik Özellikleri: *O Benim Arkamda Duran Kocaman Bir Dağdı*

Günümüzde evlilikler, esas olarak serbest eş seçimine, kişisel duygulara ve sorumlu karara dayanmaktadır. Araştırmalara bakıldığında günümüzde yapılan evliliklerin nedenleri arasında en önde gelen neden sevgi, sevdiği kişisi ile birlikte olmak, ‘sevinçleri ve üzüntülerini’ onunla paylaşmak olmuştur (Kartashova, 2009: 133).

Bu açıklamadan hareketle araştırmada ister Kazakistan’da yaşayan, isterse Türkiye’de yaşayan Kazakistanlı kadınların Türk erkeklerle evlilik kararında karşılıklı aşk, sempati duygusu önemli rol oynadığı söylenebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle Kazakistanlı kadınlar için Türk erkeğinin çekici karakteristik özellikleri onlara karşı bir aşk ve sevgi duygusunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Daha öncesinde bir yabancı ile evliliği düşünmeyen Kazakistanlı kadınlar Türk erkeği ile yakından tanıştıktan sonra onların karakteristik özelliklerine dikkat eder ve aşık olurlar. Akabinde aşık olan ya da sempati hisseden kadınlar Türk erkeklerine bir yabancı gözüyle bakmamaya başlamışlardır. Dolayısıyla bu kadınlar için yapacağı evlilik bir yabancı ile evlilik olarak görülmemektedir. Genel olarak kadınların ifadelerinden aşk ve sempati duygusu olmayınca evlilik yapmanın mantıksız bir hareket olduğu düşüncesi farkedilmiştir.

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinde karşılıklı aşk ve sempati duygusunun ne kadar önemli rol oynadığını KzK2 (34 yaş) ve KzK3 (38 yaş) katılımcıların şu cümlelerinden anlaşılabilir:

Aşk olmazsan zaten evlilik olmaz. Aşk önemlidir. Uygun gördüğüm aşkla bir evlilik diyelim. Önemli olduğu bu evlilikte aşk (KzK2, 34 yaş).

Yani, genç bir kız çocuğu olmadığımdan dolayı kendi irademle, karşılıklı sevgi rol oynadı. Ne diyebilirim, birçok nedenler vardı. Ama bizimki gayet sıradan, aşk ve sevgi (KzK3, 38 yaş).

Kazakistanlı kadınlara Türk erkeği ile evlilik yapmasında önemli rol oynayan nedenleri sorulduğunda onların evlendiği erkeklerini iyi kalpli, insani, yardımsever, iyi bir insan olarak karakterize ettiği farkedilmiştir. Bu açıklamadan hareketle Kazakistanlı kadınların Türk erkeğine yönelik aşk veya sempati duygusunun ortaya çıkmasında, sonrasında evlilik yapmaya karar almasında erkeklerin iyi kalpli, yardımsever ve insancıl bir karaktere sahip olması önemli rol oynadığı söylenebilmektedir. Bu bağlamda Türk erkeğini yardımsever olarak tanıyan kadınlar, onların yardıma ihtiyacı olan insanları tanıdığı ya da tanımadığı durumda da destekçi olduğu ve sorunlarını çözmeye çalıştığını dile getirmişlerdir. Bu kadınların ifadeleri katılımcı KzK6 (39 yaş)'nın cümleleriyle daha net bir şekilde açıklayabilmektedir.

Bir kişi zor durumdaysa tanıyorsa tanımiyorsa bile hemen yardıma koşuyor. Hiç bir problemden kaçmıyor. Her şeyin bir çözümünü bulmaya çalışıyor. Ben onun bu karakterini sevdim (KzK6, 39 yaş).

Türk erkeklerini iyi kalpli, iyi karakterli, iyi bir insan olarak tanıyan katılımcılar da erkeklerin ilişkide kendilerini insancıl, dürüst ve samimi olarak gösterebildiğinden dolayı böyle bir düşünceye varmışlardır.

...benim durumumda insaniyet, samimi, dürüstlük bir ilişki beni çok etkiledi (KzK1, 33 yaş).

Türk erkeğinin aileye yönelik sorumluluğu da Kazakistanlı kadınlarda onlara karşı bir aşk ya da sempati duygusunu ortaya çıkarmıştır, bu durum ise sonrasında kadınların evlenme kararını değerlendirmesinde etkili rol oynamıştır. Daha açık bir ifadeyle katılımcılar evlilik kararını değerlendirirken erkeğin aileye yönelik davranışı ve

sorumluluğuna dikkat etmişlerdir. Zira katılımcıların amacı ilk önce sağlam bir aile kurmak olmuştur. Bu nedenle Türk erkeği ile evlenmeden önce katılımcılar erkeğin aileye yönelik davranışlarını, görüşlerini gözlemlemişlerdir. Bu bağlamda katılımcıların nerdeyse tümü için evlilik kararını onaylamasında Türk erkeklerinin aileye düşkün olması ve sorumlu davranması büyük bir rol oynamıştır. Özellikle de kadınlar için Türk erkeğinin ailesine ve karısına sahip çıkabileceği karakteri onların evlilik kararlarını etkilemiştir.

O tam bir erkek, ailesine sorumlu, ailesine düşkün (TrK8, 36 yaş).

Çünkü o evine, ailesine sahip çıkan biriydi. İlk önce bence bu niteliği rol oynamıştır. Sorumluluğu, ailesi için ve karısı için. Bu en önemlisiydi (TrK11, 30 yaş).

Genel olarak Kazakistanlı kadınların özellikle evlilik yapmaya hazır, ailesi ve karısı için sorumluluğu alabilecek cesarete sahip erkeklerle evlilik yapmayı düşündüğü söylenebilir. Ayrıca kadınların evlilik konusunu düşünürken söz konusu özelliklere sahip bir erkeği aradığı ve bu özellikleri daha öncesinde karşılaştıran Kazakistanlı erkeklerden bulamadığı onların Kazakistanlı erkekler hakkındaki anlattığı şikayetlerinden anlaşılmaktadır. Kadının kendi yaşadığı deneyimler üzerinden Kazakistanlı erkeklerin evlilik sorumluluğunu üstlenmedeki güvensizliği söz konusu iken aynı açıdan Türk erkeklerinin kendilerine bu güveni verdikleri vurgulanmıştır. TrK10 (35 yaş)'nın aşağıdaki ifadesi bu konuyu örneklendirmektedir.

...Yani yaşım büyüdükçe erkeklere farklı bakmaya başlıyorsun, onu eş yerinde denemeye çalışıyorsun. Nasıl bir eş olacak, nasıl bir baba olacak diye. Öyle birisi olmadı yanımda. Onların karakterinde ve davranışlarında istediğim şeyleri bulamadım. Onlar evlilik yapmaya hazır değil gibi geldi bana. Korkuyordu aile için sorumluluk almaya. Sorumsuz davranıyordu. Öyle davranışları farkettiğim için istemiyordum. Bu erkekle tanıştığımda onun karakterinde istediğim özelliklerin olduğunu gördüm. O evlenmeye hazır, ailesi için sorumluluk almaya hazır. Eşim o zaman Kazakistan'a ilk kez gelmişti. Tanımıyor kimseyi. Ona rağmen geldi bana. O zaman onun cesaretli olduğunu farkettim. Beni bile iyi tanımiyor ya. Sonra ben anladım benim adamım diye. Evlenmeye karar verdim. ...Aileye davranışı doğru. Bana da. Aile onun için ilk sırada. Ben onu sevdim (TrK10, 35 yaş).

Kazakistanlı kadınlar Türk erkeği ile evlilik yapmayı düşünüyorken onların sadece aileye yönelik sorumluluğuna değil çocuklara yönelik sorumluluğuna da dikkat etmişlerdir. Zira katılımcılar ileri zamanlarda doğacak çocuklarının anne ve baba rolleri ve işlevleri yerine getirilen bir ailede yetiştirilmesi gerektiğini de düşünmüşlerdir. Bu

çerçevede kadınların Türk erkeğini eş olarak değerlendirmesinde onların iyi bir baba olabilecek beceriye sahip olup olmadıklarına da önem verdiği söz konusudur. Bunun dışında kendi sosyal ortamındaki olumsuz örneklerden etkilenen katılımcılar da Türk erkeğinin çocuklarına iyi baba olabileceğini düşünerek evlilik yapmaya karar vermişlerdir. Bu bağlamda bazı Kazakistanlı katılımcıların verdiği cevaplarından Türkiyeli erkeklerin ve Kazakistanlı erkeklerin çocuğa yönelik davranışlarını karşılaştırdığı görülmektedir. Genel olarak görüşme esnasında Kazakistanlı katılımcıların Türk erkeklerinden ‘iyi baba’ potansiyelini görebildiği farkedilmiştir.

Bi de Türklerdeki sevdiğim tarafı onlar çocuklarını bırakmıyorlar. Kazak boşandı mı bitti, yok. Hatta çocukları için nafaka bile ödemeye zorlanıyorlar. Doğru mu? Türklerin iyi tarafı çocuklarını bırakmıyorlar, kadını bırakabilirler, çocuğu asla (KzK4, 33 yaş).

Bizde Kazakistan’da o zamanlarda böyle bir durum çoktu, erkekler boşandıktan sonra çocuklarına bakıyorlardı. Benim kardeşimde de oldu böyle bir durum, onlar eşi ile boşandılar. Sonra eşi gelmedi bile. Yani ben öyle çok erkek gördüm sorumsuz olan. Benim için bu çok önemliydi. Erkek çocuğuna ve ailesine sorumlu olmalı, sahip çıkmalı. Bu konuda ben doğru seçim yaptım diye düşünüyorum (TrK11, 30 yaş).

Katılımcılarımızın arasında daha önce evli olan, ancak eşinin vefat etmesinden dolayı çocuğu ile yalnız kalan kadın da bulunmaktadır. Katılımcı TrK12 (55 yaş) Türk erkeği ile tanıştıktan sonra erkeğin sadece aileye yönelik sorumluluğuna değil çocuğuna da karşı özenli davranmasına önem vermiştir. Bu bağlamda çocuğunun baba terbiyesini görerek büyümesini isteyen katılımcı Türk erkeğinin çocuğa yönelik sorumluluğu ve özen gösterebilmesinin evlilik kararında ne kadar önemli yer aldığını şu şekilde anlatmıştır:

...O ilk önce çocuğumdan başladı. ‘Ben senin çocuğunu sevdim, evlenelim, ben senin çocuğunun iyi bir okulda okumasını isterim’ dedi. ‘Kendin evlenmek istemiyorsan da çocuğunu bana ver’ demişti. Ben çok kızdım. ‘Ne diyor bu bana?’ diye. Ama ben sonra dikkat etmeye başladım. Benim çocuğumu düşünmesi de hoşuma gitti. Çünkü ben çocuğum için her şeyi yapan bir kadınum. Eşim iyi bir insan olarak kendisini gösterdi. Kötü huyları yok. Ondan sonra benim arkamdan da bana destek oluyormuş. Onu ben sonra farkettim. Sonra bir gün annem aradı beni, ‘hemen eve gel’ diyor. Gittim. O evdeymiş. Babama Kuran kitabını hediye etmeye gelmiş. İşte onun böyle sorumlu, aile yapmaya hazır bir insan olduğunu o zaman anladım. Babam da sevmiş onu. Sonra ben de onun iyi taraflarını farketmeye başladım. İyi birisi olduğunu anladım (TrK12, 55 yaş).

Kazakistanlı kadınlar Türk erkeği ile tanıştıktan sonra onlardan iyi eş ve iyi baba potansiyelini görür ve güveni hissetmeye başlamışlardır. Daha açık bir ifadeyle

Kazakistanlı kadınlar Türk erkeğinin aileye sorumlu davranışını gördükten sonra kendilerini evlilikte mutlu edebileceğine güvenmişlerdir. Böylece kadınların gözünde Türk erkeğinin ‘güvenli erkek’ imajının oluşması onların evlenme kararında etkili olmuştur.

En önemlisi ben ona güvenebildim. Çünkü o evine, ailesine sahip çıkan biriydi (TrK11, 30 yaş).

Türk erkeği ile kadınların iyi anlaşabilmesi de bu erkeklere yönelik güveni hissetmesine, akabinde evlilik kararını düşünmesine neden olmuştur.

Eşimin maddi durumuna bakmadım. Çünkü sıradan bir aileden geliyor eşim, ben de öyle. Bir birimizi anlıyorduk. Ben ona güvendim sadece. Şimdi de güveniyorum (TrK10, 35 yaş).

Diğer bir taraftan da kadınlar Türk erkeğini sağlam karakterli ve sırtını dayayabileceği bir erkek olarak tanımışlardır. Dolayısıyla bu kadınların sırtını dayanıp, güvenebilecek bir erkekle evlilik yapmaya karar verdiği söylenebilmektedir.

Eşimle tanıştıktan sonra aşık oldum. Onun sırtımı dayayıp, güvenebileceğim, sağlam karakterli bir insan olduğunu anladım. Dolayısıyla evlilik teklifini kısa bir sürede yaptı ve ben de kabul ettim. Yani hiçbir engel, hatta bir şüphe gibi bir duygularım olmadı. Ben ona çok güvendim, sevdim ve evlendim (TrK3, 50 yaş).

Bunun dışında Kazakistanlı kadınlar Türk erkeğini sadık, çapkın olmayan bir erkek olarak tanırlar ve kendilerini aldatmayacağına güvenmişlerdir. Bu bağlamda kadınların gözünde Türk erkeğinin sadık olarak algılanması onların evlilik kararında etkili rol oynayan nedenlerden biri olduğu söylenebilmektedir.

İnsanlığı önemliydi, aldatmayacağına güvendim. Onun için karar verdim (KzK7, 37 yaş).

Türk erkeğinin kişisel özelliklerine önem veren Kazakistanlı kadınlar onların evlenmeden önce her konuda destekçi olduğuna dikkat etmişlerdir. Dolayısıyla erkeğin tanıştıktan sonra gösterdiği maddi, özellikle manevi desteği de katılımcıların evlilik kararında önemli bir etken olmuştur. Daha açık bir ifadeyle eş olarak değerlendirilen bir erkeğin kadınların sorunlarını çözmesinde, hayal ve hedeflerini gerçekleştirmesinde yardımcı olması, hasta olduğunda yanında bulunması onların evlilik kararını olumlu etkilemiştir. Eşi ile karşılaşmadan önce tüm sorumluluğu kendisi taşıyan ve güçlü olmak zorunda olan kadınların evlilik kararında erkeğin tüm yükümlülüğü kendisine

alabilmesinin, destekçi bulunmasının ne kadar önemli rol oynadığını katılımcı TrK3 (50 yaş) örneğinde açıklamak mümkündür. Bu durumu anlatırken TrK3 (50 yaş) Türk eşini ‘sırtımı dayanabileceğim birisiydi’ ifadesi ile karakterize etmiştir.

...ben çok küçük yaştan beri yatılı okullarda okudum, annem ve babamdan uzakta. Dolayısıyla 7-8 yaşından itibaren her şeyi kendim yaparak, kendim karar vererek, turnaklarımla kazıyarak bu seviyeye geldim diyebilirim. Dolayısıyla ben eşimle tanışıp, evlendiğim zaman o benim arkamda duran kocaman bir dağdı, yani sonunda her işi ben yapmayacağım, benim destekçim, benim yardımcım, güvenebileceğim, sevdiğim biri var diye bir rahatlama geldi diyebilirim açıkçası. O benim için büyük bir yardımdı, destektir, rahatlattım ben açıkçası, çünkü 26 yaşına gelene kadar ben devamlı birçok zorluk oldu, ama hepsini ben tek başıma hallettim, sonra sevgilim de benim yanımda olup, benimle evlendikten sonra ben gerçekten huzura kavuştum diyebilirim. O sırtımı dayanabileceğim birisiydi (TrK3, 50 yaş).

Kadınların arasında psikolojik açıdan zor durumdayken Türk erkeği ile tanışmış olanlar da bulunmaktadır. Kadınların bu zor dönemlerini atlattırmasında Türk erkeklerin kadınların hep yanında olduğu, onlara manevi destek ve ilgi verdikleri anlaşılmıştır. Erkeğin zor durumda kadının yanında bulunması, manevi destek vermesi kadınların gözünde büyük bir destek olarak anlaşılmakta ve onların evlilik kararını değerlendirmelerinde önemli rol oynamaktadır.

Eşim kadına saygılı. ... Ben yeniden boşanmıştım, biraz küstüm eski eşime. Tam öyle bir zamanda desteğe ihtiyacım varken yanımda bulundu. Ama şimdi pişman değilim. Doğru yapmışım diyorum (KzK8, 36 yaş).

Türk erkeği ile evlilik yapan kadınların arasında ‘asla bir yabancı ile evlenmem’ prensipinde olan katılımcı da bulunmaktadır. Katılımcının bu ‘asla’ prensibinin bozulmasına da Türk erkeğinin destekçi karakteri neden olmuştur. Daha açık bir ifadeyle Türkiye’de eğitim görmekte olan katılımcı TrK9 (29 yaş) hayatının belli bir döneminde zor durumları baştan geçirmiştir. Katılımcı TrK9 (29 yaş) Türk eşi ile tanışmadan önce kendisinin bir ‘milliyetçi’ olduğunu ve dolayısıyla ‘asla bir yabancı ile evlenmeyeceğini’ düşündüğünü vurgulamıştır. Ancak hayatının dönüm noktasını yaşayan katılımcı Türk eşinin o dönemlerde hep yanında bulunduğunu, destek verdiğini dile getirmiştir. Katılımcıya göre bu zorlukların altından kalkmaya çalışırken Türk erkeğinin destekçi olması, onun daha önceki ‘asla’ prensibinin bozulmasına ve evlenme kararını almasında etkileyici bir neden olmuştur.

Bunun dışında Türk erkeklerinin arasında evlenmek istediği kadının arkasından ona belli etmeden destekçi olanları da bulunmuştur. Bu durum daha öncesinde Türk erkeği ile evlilik konusunu hiç düşünmeyen, aksine onunla evlenmeyeceği kanaatinde olan katılımcı TrK12 (55 yaş)'in evlilik kararında doğrudan etkileyici olmamışsa da dolaylı bir neden olmuştur.

Türk erkeklerinin destekçi davranışlarını anlatan Kazakistanlı kadınlar onların sorun çözümede becerikli olduğuna da değinmişlerdir. Daha açık bir ifadeyle Türk erkeklerinin sorunlardan kaçmaması, aksine onları çözmeye odaklı olması kadınların evlilik kararını olumlu etkilediği onların görüşme esnasında verdiği cevaplarından anlaşılmıştır.

Hiç bir problemden kaçmıyor. Her şeyin bir çözümünü bulmaya çalışıyor. Ben onun bu karakterini sevdim (KzK6, 39 yaş).

Bunun dışında katılımcılar evlilik nedenlerinden biri olarak evleneceği Türk erkeğinin onların sorunlarını da çözmesinde yardımcı olmasını da belirtmiştir. Katılımcılara göre Türk erkeğin sorunlardan kaçmaması dışında, onlar için sorumluluğu alabilmesi, sorunlarını çözmesi bu erkeği 'eş' olarak değerlendirmesinde olumlu bir unsur olmuştur. Daha önce de vurgulandığı üzere katılımcılar için evlilik yapacağı kişinin ailesi ve karısı için sorumluluğu alabilmesi önemli bir etken olduğu anlaşılmıştır. Bu durum katılımcıların evlilik kararını değerlendirirken erkeğin bu karakterine neden önem verdiğini açıklayabilmektedir. Bu bağlamda katılımcıların arasında evleneceği erkeğin sadece onun sorunlarını değil ailesinin de sorunlarını çözülmesinde yardımcı olduğunu, bu durumun ise evlilik kararında etkileyici olduğunu anlatanları da bulunmaktadır. Daha açık bir ifadeyle evlenmeden önce erkeğin ailesi ile tanışmak amaçlı İstanbul'a gelen katılımcı TrK11 (30 yaş) evleneceği erkeğin sorun çözme niteliğini farketmiştir, ayrıca katılımcı erkeğin bu niteliğini ailesi ve karısı için sorumlu davranış olarak değerlendirir, sonrasında evlenmeye karar vermiştir.

Kazakistanlı kadınlara göre bir evlilikte saygı olmak zorundadır, zira saygı, evlilikte önemli olan unsurlardan biri sayılmaktadır. Dolayısıyla Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliği kararında önemli rol oynayan nedenlerin biri de, Türk erkeğinin kadına yönelik saygılı davranışı olmuştur. Özellikle daha öncesinde boşanmış olan katılımcıların evlilik kararında Türk erkeğinin kadına yönelik saygılı davranışlarının

önemli rol oynadığı söz konusudur. Bunun dışında katılımcılar erkeğin sadece kendisine değil ailesine de saygı göstermesinden etkilenmişlerdir.

Yani, ilk eşimden kadına yönelik saygıyı göremedim. Sen ne yaptın, ne içtin, ne istersin hiç umrunda değildi. Saygı yoktu. İlk önce kadına ne lazım? Saygı. Kadın çok şeye hızlı küser, hızlı mutlu olur. Eşim beni mutlu edebilir. Saygı verebilir. Sen hasta olduğunda yanında olur. Hasta olduğunda ne yemek ne içmek istediğini bilir. Problem olunca yani tek başına çözme, bana söyle, beraber çözeriz der. Sevgiden başta saygılıktır. Bu eşimden saygılık gördüm (KzK5, 33 yaş).

Eşim beni üzmeyecek, başkasına da izin vermez. Beni yalnız bırakmaz. Saygısı yüksek bana yönelik. Önemlisi saygı (KzK8, 36 yaş).

Türk erkekle evlilik yapan kadınların arasında yabancı ile evlilik yapmadan önce Kazakistanlı erkekle evlilik yapmayı düşünen, ancak bu erkekten eşine ait olması gereken, özellikle saygılı davranışı göremeyen kadın da bulunmaktadır. Katılımcı KzK9 (40 yaş)'ın verdiği cevaplarına bakıldığında onun evlenmek istediği Kazakistanlı erkek ve evlendiği Türk erkeğini karşılaştırdığı, akabinde Kazakistanlı erkekten saygıyı göremediği farkedilmiştir.

Yurtdışında evlenmek hedefim olmamıştı. Aslında Kazak erkekler de olmuştu benimle evlenmek isteyen, ama bilmiyorum bizim Kazaklarda Türkler gibi kadına o kadar önem vermiyor gibi bence. Kadına yönelik saygı da o kadar değildir (KzK9, 40 yaş).

Kazakistanlı kadınlar evleneceği kişinin toplumsal cinsiyet rollerine de önem vermiştir. Kadınlar için erkeklerin erkeklik karakteri, daha açık bir ifadeyle erkeklerin maskülen özellikleri önemli olmuştur. Erkeklerin bu maskülen özellikleri kadınların evlilik kararlarında etkili olmuştur. Zira kadınlar evlilik yapma nedenlerini anlatırken evlendiği erkeği 'o tam bir erkek', 'erkek karakterli' olarak açıklar ve bu nedenle evlenmeye karar verdiklerini vurgulamışlardır.

Yani erkeğin boyundaki erkeklik özellikleri bu çok önemlidir. Ve bir ince duygusuyla kadın bunu hissediyor, erkeğe güvenebilir mi yok mu (TrK13, 38 yaş).

'Erkek karakterli' tanımını kullanan kadınlar erkeklerin toplumsal rollerini yerine getirmesi, erkeklik karakteristiklere uygun olması anlamında kullanmıştır. Örneğin katılımcı KzK9 (40 yaş) evlenecek olan erkeğin erkeklik karakterini onun toplumdaki rollerini iyi bilmesi ve yerine getirmesi ile ilişkilendirmiştir.

O kendi yolunu biliyor erkek olarak. Kadına nasıl saygı göstermeli, çocuklara nasıl davranmalı, yani ailedeki kendi yerini bilen birisi (KzK9, 40 yaş).

Diğer bir katılımcı TrK10 (35 yaş) için onu yeterli tanımayan bir Türk erkeğinin arkasından Kazakistan'a gelmesi, evlilik teklif etmesi cesur bir erkeğe ait karakter olarak algılanmıştır. Dolayısıyla bu erkeğin cesur karakterinin kadının evlilik kararını olumlu etkilediği söylenebilmektedir.

Daha önce de vurgulandığı üzere Kazakistanlı kadınlar Türk erkekleri ile tanışmadan önce bir yabancı ile evlilik yapmayı düşünmemişlerdir, dolayısıyla katılımcıların arasında Türk erkeği ile tanıştıktan sonra da onları potansiyel eş olarak görmeyenleri de bulunmaktadır. Örneğin katılımcı TrK4 (38 yaş) Türk eşi ile tanışmadan önce bir Kazakistanlı erkekle evlilik yapacağı düşüncesinde olmuştur. Bu nedenle katılımcı TrK4 (38 yaş) Türk erkeğine umut vermediğini, aksine onların arasında bir ilişkinin olamayacağını net bir şekilde anlattığını vurgulamıştır. Ancak katılımcının ifadesinden anlaşıldığına göre Türk erkeği kadından vazgeçmemiştir. Akabinde erkeğin bu ilişkiden vazgeçmemesi, ısrarcı bulunması katılımcının ona yönelik görüşünü değiştirmesine, evlilik konusunu ciddi düşünmeye başlamasına neden olmuştur. Daha net bir ifadeyle Türk erkeğinin ısrarcı karakteri katılımcı TrK4 (38 yaş)'nın evlilik kararında etkili rol oynamıştır.

Türk erkeğinin ısrarcı karakterinin evlilik kararında etkili olduğunu diğer bir katılımcı KzK6 (39 yaş) da dile getirmiştir. Katılımcı KzK6 (39 yaş) Türk erkeği ile evlilik yapmasında iki engelin olduğunu belirlemiştir. Bu nedenlerden birisi, katılımcının kendisinin daha öncesinde başarısız bir evlilik deneyimini yaşaması iken, ikincisi Türk erkeği ile arasındaki yaş farkı olmuştur. Bu bağlamda Türk erkeğinin katılımcıdan 19 yaş büyük olduğu söylenebilmektedir. Dolayısıyla katılımcı KzK6 (39 yaş)'nın Türk erkeğinin ilk evlilik teklifini reddetmesinde bu iki nedenin önemli olduğu görüşme esnasında ortaya çıkmıştır. Ancak katılımcının evlilik teklifini kabul etmemesi Türk erkeği için bir engel olmamıştır. Akabinde bu erkeğin ısrarcı karakteri katılımcının evlilik kararını tekrar bir gözden geçirmesine neden olmuştur.

Türk erkeği ile evlenen Kazakistanlı kadınlar eşlerini dikkatli, özen ve ilgi göstermeyi bilen erkekler olarak karakterize etmişlerdir. Katılımcılara göre evleneceği erkeğin ince

düşünceli olması onların küçük detaylara önem vermesinden farkedilmiştir. Örneğin TrK13 (38 yaş) için evlenme konusunu değerlendirirken Türk eşinin evlenmeden önce onun yemeği yediğini, yemediğini, soğuk havada üşüyüp, üşümediği merak etmesi önemli bir etken olmuştur.

O bana çok ilgi gösteriyordu. Biz onunla haftada bir gün sadece buluşabiliyorduk. Ve biliyor musunuz? Birisinin sadece arayıp sen bugün yemek yedin mi? Bugün hava soğuktan üşümedin mi demesi önemliydi. Yani o her zaman arayıp benim durumumu öğreniyordu (TrK13, 38 yaş).

Bunun dışında katılımcıların arasında kendi tecrübesine dayanarak Kazakistanlı erkeklerden göremedikleri ilgiyi Türk erkeğinden gördüğünü, bu durumun da yabancı ile evlilik yapmasına neden olduğunu vurgulayan kadın da bulunmaktadır.

...Belki ben Kazak erkeklerinden görmediğim ilgiyi eşimden gördüğüm içindir (KzK9, 40 yaş).

Türk erkeğinin kadına ilgi ve dikkat verebilme becerisine sahip olduğunu diğer bir katılımcı TrK13 (38 yaş)'de kendi ifadesiyle tasdik etmiştir.

Eşim beni dikkat göstermesi ile kazandı. Aslında Türkler kalp kazanmayı biliyorlar (TrK13, 38 yaş).

Kazakistanlı kadınların arasında evlendiği Türk erkeğini sabırlı ve ciddi karakteri için eş olarak tercih ettiğini vurgulayanlar da bulunmaktadır. Türk eşini ciddi bir erkek olarak karakterize eden katılımcı onun dışarıda eğlenerek zaman geçirmeyi sevmediğini, boş zamanını ailesi ile geçirdiğini dile getirmiştir.

...O ciddi bir erkekti. Böyle sürekli dışarıya çıkalım, gezelim, eğlenelim gibi karakteri yoktu. Çoğunda evde oturuyordu. ... Bensiz gidip gemek, eğlenmek gibi bir şey yapmadı asla (TrK11, 30 yaş).

Evlendiği Türk erkeğini sabırlı ve sakin olduğunu dile getiren TrK7 (37 yaş) ve TrK9 (29 yaş) ise eşlerinin hiç bir zaman kendilerine karşı üzücü ve ağır kelimeleri kullanmadıklarını, kızmadıklarını belirtmiştir.

Ağır sözü yok. Kızılmıyor. Çok sakin. Onu kızdırmak zordur (TrK7, 37 yaş).

Bana karşı bir şey dediğini, kötü bir şey dediğini duymadım. İlk tanıştığımızda nasıldı hala öyle. Belki beni bu etkilemiştir (TrK9, 29 yaş).

Kazakistanlı kadınlar eşi ile evlenmeden onları hayatı tanımış, hayat tecrübesine sahip olan bir erkek olarak tanımışlardır. Dolayısıyla öncelikle sağlam aile kurmayı amaç edinen bu kadınlar için evleneceği erkeğin eğitilmiş, intellektüel ve modern bir düşünceye sahip olması onlarla evlilik yapmasında önemli bir neden olmuştur.

O ileri düşünen bir insan. Öyle bir insan istedim, sağlam aile kurabilecek (TrK8, 36 yaş).

Eğitilmiş, mütevazî insan. Hayatı tanımış, dünyayı gezmiş. Bana onunla anlaşmak kolay oldu. Çünkü biz bir birimizi anlıyoruz (TrK5, 36 yaş).

Bunun dışında Türk erkeği ile evlilik yapan bazı Kazakistanlı kadınlara yabancı ile evlilik yapmasının, özellikle Türk erkeğini bir eş olarak seçmesinin nedeni sorulduğunda, evlenmeden önceki ilişkisinde bu erkeğin zeki ve akıllı olduklarını farkettileri, dolayısıyla bu durumun evlilik kararlarını olumlu etkilediği farkedilmiştir.

Sonra O kendi yaşına göre daha zeki bir erkekti (TrK11, 30 yaş).

Evlendiği Türk erkeğini eğlenceli birisi olarak karakterize eden katılımcılar da evlenme konusunu değerlendirirken erkeğin bu karakterinin olumlu bir etken olduğunu dile getirmişlerdir. Örneğin tanıştığı Türk erkeğin hep eğlenceli olması, onu güldürebilmesi TrK7 (37 yaş) için bu erkeğe aşık olmasına bir neden olmuştur.

Diğer bir katılımcı TrK13 (38 yaş) ise kendisini aşık eden eşinin eğlenceli karakterini açıklarken, onun yeni şeyleri keşfetmeyi, onları paylaşmayı sevdiğini belirtmiştir. Katılımcı TrK13 (38 yaş) için kendisini güldürmek, güzel bir keyf verebilmek için keşfettiği yeni bilgilerini sürekli paylaşan Türk eşinin bu karakteri ona aşık olmasına, sonrasında evlenmeye karar vermesine bir neden olmuştur.

Türk erkeğinin yalan konuşmaması, gerçekçi karakteri bazı Kazakistanlı kadınların onlar ile evlenmek, hayatı boyunca beraber yaşamını sürdürmek kararını olumlu etkileyen nedenlerden biri olmuştur.

Eşim yalan söylemiyor. Çok gerçekçi (TrK8, 36 yaş).

Bazı katılımcılar Türk eşlerini gerçekçi karakteri için seçtiğini dile getirmişse de, bununla ilgili fikri tüm katılımcıların desteklediği söylenemez. Türk erkeklerle evlenen katılımcıların arasında Türk erkeklerini gerçekçi olarak tanımlamayan, ancak onların güzel konuşma becerisine sahip olduklarını vurgulayan bir kadın bulunmaktadır. Daha açık bir ifadeyle katılımcı KzK8 (36 yaş) kendisi tanıştığı Türk erkeğinin örneğinde onların gerçekçi bir erkek olduğuna şüpheli bakmaktaymıştır, ancak katılımcıya göre Türk erkeleri güzel kelimelerle kendisine kadınları bağlayabilecek bir niteliğe sahip olduklarını düşünmekteymişlerdir.

Bununla birlikte Türk erkeğinin güzel kelimelerle kendisine güvendirilecek özelliğe sahip olduğu düşüncesini TrK1 (34 yaş) ifadesi de desteklemektedir.

Eşim bana evleneceğiz, mutlu oluruz dedi. Güvendiren güzel kelimeler söyledi bana. Ben güvendim (TrK1, 34 yaş).

Kazakistanlı kadınlar için evleneceği eşinin kötü alışkanlıklarının olmaması önemli olmuştur. Bu nedenle Kazakistanlı kadınlar Türk erkeği ile tanıştıktan sonra onların, sigara içmek, alkol kullanmak gibi kötü alışkanlıklara sahip olmadığına dikkat etmişlerdir. Kadınların Türk erkeği ile evlilik kararında erkeğin alkol ve sigara kullanmamasının ne kadar önemli rol oynadığını katılımcı TrK9 (29 yaş)'ın ifadesi daha iyi açıklayabilmektedir.

Ben her gün dua ediyordum benim istediğim gibi sigara içmeyen, alkol kullanmayan, beni seven, saygı gösteren bir eş karşıma çıksın diye (TrK9, 29 yaş).

Evleneceği Türk erkeğinin kötü huylarının olmamasını önemli gören diğer bir katılımcı TrK2 (33 yaş) çocukluğunda alkol kullanan babasının örneğinden dolayı erkeğin bu özelliğini, evlilik kararındaki ikinci bir etkileyici neden olarak göstermiştir.

İkincisi ise sigara, alkol kullanmamasıdır. Bizde biliyordur. Babam içki içerdi, sonra kavga çıkarıyordu. İçki öyle etkiler ya. Sakin yaşam istedim. İçki olmayan eve bereket geliyormuş. (TrK2, 33 yaş).

Kazakistanlı kadınların arasında evleneceği Türk erkeğinin fiziksel görünüşüne de önem veren katılımcılar bulunmaktadır. Örneğin, katılımcı TrK11 (30 yaş) için erkeğin yakışıklı ve uzun boylu olması diğer evlilik nedenlerine ek bir neden olmuşken,

katılımcı KzK7 (37 yaş) için ise aşık olmasında doğrudan rol oynayan etkili bir neden olmuştur.

Bir de O yakışıklı, uzun boylu bir erkekti (TrK11, 30 yaş).

Yakışıklıydı. Benim için farklı geldi. Çocuklarım da ona benzeyen güzeller. Sonra içeriğine bakıyorsun. Karakterine. Herkeste var bir eksiklik. Kimse mükemmel değil. Ama biz bir birimize alıştık. Bence önce fiziksel görünüşüne önem verdim ben, sonra kalbine. Öyledir bence (KzK7, 37 yaş).

3.2.2. Erkeklerle Anlaşıyor Olmak - Ortak Değerler, Konular, Karakteristik Benzerlikler: Yeter Ki Kafalar Aynı Yönde Baksın

Bir önceki alt bölümde günümüzdeki evliliklerin yapılmasında bireyler arasındaki sevgi ve sevdiği birisi ile hayatını geçirmek öne çıkan neden olduğu belirtilmiştir. Ancak yine araştırmacı Kartashova (2009: 134) kendi çalışmasında katılımcılara evlilik nedenleri sorgulanırken cevap listesinde ‘manevi yakınlık’ ve ‘görüş ve çıkarların ortaklığı’ cevapları olursa, onların ‘sevgi’ motifini yok sayarak ‘manevi yakınlık’ ve ‘görüş ve çıkarların ortaklığı’ kavramlarını seçeceğini belirtmiştir.

Bu açıklamadan hareketle Türk erkeklerle evlenen Kazakistanlı kadınların durumunda da evleneceği erkek ile manevi yakınlık, görüş ve çıkarların ortaklığı motiflerinin önemli rol oynadığı söylenebilmektedir. Kazakistanlı kadınlar Türk erkeğiyle evliliği düşünürken onlar ile uyumlu olup olmadıklarına da önem vermişlerdir. Kadınlar için evleneceği erkek ile anlaşabilmesi, ortak anlaşma noktalarının ve ilgi alanlarının bulunması, geleceğe bakışlarının benzerlik taşıması da evlilik kararında etkili olmuştur.

Evlenmeden önce Türk erkeği, Kazakistanlı kadın için her şeyini paylaşabilen iyi bir arkadaş olmuştur. Bu durum ise daha öncesinde yabancı ile evlilik yapmayı hiç düşünmeyen kadınlar için etkileyici bir durum olmuştur. Zira bu kadınlar için yapacağı evliliğinde etnik kökenden daha çok eşi ile anlaşıyor olmak önemli bir unsur sayılmıştır. Bu bağlamda eşi ile anlaşıyor olmayı evlilik kararında öne çıkaran katılımcılar onlarla fikirlerini, bakışlarını paylaşabilmekte olduklarını belirtmişlerdir.

Benim bir Türkle evleneceğim gibi düşüncem olmadı. Biz tanıştığımızda çok iyi anlaşıyorduk. Bu aramızdaki ilişkiyi beğeniyordum. Buna kadar ben başka erkeklerle konuştuğumda farkediyordum onlarla biraz anlamsız, zor olduğunu. Hep kendim anlaşabilecek bir insanı arıyordum (TrK6, 30 yaş).

Eşimi neden seçtim, bizim bakışlarımız benziyor. Tam %100 demiyorum, ama %70-80 benziyoruz. Örneğin onun bakışı şöyle, kadın da, erkek te ayrı bir birey. O beni kadınsın diye evde kapatmıyor (TrK5, 36 yaş).

Şimdi biz evlenmeden önce eşim önceden çok iyi arkadaşımды. Her şeyi paylaşabileceğim, fikrimi beyan edebileceğim bir arkadaşımды (KzK3, 38 yaş).

Bunun dışında Türk erkeklerini eş olarak seçen kadınlar onlarla ortak noktalarının olmasını da önemli bulmuşlardır. Daha açık bir ifadeyle bu kadınlar için erkeğin sanatla ilgilenmesi onların dikkatini çeken bir durum olmuştur. Bu bağlamda bu unsuru evlilik kararında dikkate alan kadınların kendilerinin de sanatla ilgilendiği söylenebilmektedir. Örneğin tasarımcı olarak kendisini tanıtan katılımcı TrK5 (36 yaş) için evleneceği erkeğin kendisi gibi müziği sevmesi, resim çizmesi onların evlilikte uyumlu olacağı anlamına gelmiştir.

...Bunun dışında ikimizin de ruhsal sakinlik isteğimiz. O da sanatı seviyor. Kendisi mühendis olmasına rağmen müziği çok seviyor, resim çizmeyi. Ben de öyleyim. Bu konuda bir birimize uyuyoruz (TrK5, 36 yaş).

Evleneceği erkeğin sanatla ilgilenmesine önem veren diğer bir katılımcı TrK3 (50 yaş) te kendisini sanatçı olarak tanıtmıştır. Bu bağlamda katılımcının evleneceği erkeği ile ortak ilgi alanının sanat olmasına önem vermesi anlaşılan bir durumdur. Zira katılımcı için Türk erkeğinin sanatla ilgilenmesi, özellikle genel Türk dünyası kültürü ile ilgilenmesi onun iş hayatını ve doğduğu kültürünü daha iyi anlayabileceğini göstermiştir.

Bizim kültürümüzü çok iyi bilen, Türk dünyası aşığı böyle bir insan. Kendisi de kültür sanatla ilgileniyordu, dolayısıyla bizim bir çok ortak noktamız vardı. Bana gerçekten çok güven verdi. Dolayısıyla ben çok kısa sürede kararımı verdim ve evlendim. Geriye dönüp te arkama, ya böyle olsaydı, daha mı iyi olurdu gibi bir düşüncem olmadı hiç bir zaman (TrK3, 50 yaş).

Bunun dışında Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinde karakterlerinin benzer olduğunu etkileyici bir neden olarak göstermişlerdir. Örneğin katılımcı TrK5 (36 yaş) evleneceği erkeğin kavgadan uzak duran, çok okuyan olmasını kendinde gördüğü

özellikler olarak açıklarken, diğerk bir katılımcı TrK4 (38 yaş) eşi olarak seçtiğı erkeğı ile aynı burçta olduğunu, dolayısıyla bir birine benzediklerini dile getirmiştir.

O da çok okuyan, kavga falandan kaçan birisidir. Ben de öyleyim. Bizim karakterimiz, terbiyemiz, düşüncemiz benziyordur. Bunlar evlenmemize neden olmuştur (TrK5, 36 yaş).

Eşim ikimiz çok benziyoruz. Eşim ikimiz de Şubatta doğmuşuz. İkimiz de kovayız (TrK4, 38 yaş).

3.2.3. Aile ve Aile Rızalığı: Benzerlikler, İyi İlişkiler

Kazakistanlı kadınların Türk erkeğı ile evlenmesinde önemli olan nedenlerden bir tanesi de, aile faktörü olmuştur. Daha açık bir ifadeyle erkeğın ailesinin sosyo ekonomik durumu, bu ailedeki kişisel ilişkiler, kendi ailesi ve erkeğın ailesinin yapısal ve kültürel benzerlikleri, kadının kendi ailesinin rızalığı Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evlenmek kararında önemli rol oynamıştır.

Kazakistanlı kadınlar evleneceğı Türk erkeğine her ne kadar yabancı gözüyle bakmamış olsalar da, söz konusu evlilik olunca bu evliliğın içinde farklı sosyokültürel yapının olacağını anlamışlardır. Farklı sosyo kültürel yapıya sahip bir evlilikte Kazakistanlı kadın ülkesini, sosyal ortamını değıştirmek, aileden, arkadaşlarından uzak kalmak, yeni bir ortama alışmak gibi dönüşümleri yaşayacağını farkında olmuştur. Fakat bu çerçevede yeni yaşamındaki dönüşümler konusunu Türk erkekle evlilik yapan tüm kadınların düşündüğü söylenemez. Genel olarak bu düşünce tereddütünü yaşayan kadınların evlendikten sonra Türkiye'ye göç edeceğini ve yaşayacağını anlayanlar olduğu dile getirilebilmektedir. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınlar Türkiye'ye taşındıktan sonraki yeni hayatında yeni ailesi, eşinin Türk ailesi olacağını anlamışlardır. Diğerk bir taraftan da katılımcıların arasında Türk erkeğı ile evlenme konusunda ikili, yani 'evlenmek – evlenmemek' düşüncesinde olanları da bulunmuştur. Dolayısıyla bu kadınların Türk erkeğı ile evliliğini değıerlendirmesinde erkeğın ailesini de hesaba kattığı belli olmuştur. Bu bakışta olan Kazakistanlı kadınlar Türk erkeğı ile evlilik

yapmadan önce onların ailesi ile tanışmaya, öylece ailesinin durumu ve erkeğin ailesi ile arasındaki ilişkilerine göre konuyu değerlendirmeye karar vermişlerdir.

Bu çerçevede Türkiye’de yaşayan ya da Türkiye’ye gelmeye fırsatı olan Kazakistanlı kadınlar evlenme kararını kesinleştirmek için önce eşinin ailesine ziyarete gitmeyi doğru bulmuşlardır. Diğer bir taraftan Türkiye’ye ziyaret için gelemeyen kadınlar da eşinin Kazakistan’daki sosyal ortamı (akrabaları, kardeşleri ve arkadaşları) ile tanışır ve onların arasındaki ilişkiye göre kararını değerlendirmişlerdir.

Kazakistanlı kadınların evleneceği Türk erkeğinin ailesi ve akrabaları ile tanıştıktan sonraki aldığı olumlu izlenimleri onların sonraki evlilik kararında rol oynamıştır. Bu bağlamda kadınlar erkeğin ailesindeki sıcak karşılama, yakın ilişki, güler yüzlülük gibi unsurlarının dışında ailenin ve sosyal ortamının sosyo-ekonomik durumuna da önem vermişlerdir.

...Uçaktan indiğimizde kardeşi gelmiş bizi karşılamaya. Yanında eşimin ilk evliliğinden doğmuş iki kızı vardı, ellerinde çiçekler. Bu benim hoşuma gitti. Sonra eve geldik. Ailesi kapının önünde karşıladı. Herkes güler yüzlü. Kimse havalı bakmıyordu. Sen kimsin, nerden geliyorsun gibi. Çok iyi bir enerji aldım o evden. Sonra babasıyla tanıştım. Babası mutlu olmamızı diledi. Baktım ailesi de, arkadaşları da çok iyi. Eğitimli. Yüksek statülü insanlardır hepsi. Sonra tamam dedim (TrK12, 55 yaş).

Yurtdışında yaşıyordum o zamanlar, O beni Türkiye’ye davet etti, akrabalarıyla, ailesiyle tanıştırmak için. Ailesiyle tanıştım, beğendim, hoşuma gitti. İnsanları iyiydi. Geri döndüm, düşündüm, sonra karar verdim (TrK7, 37 yaş).

Ben eşimin annesini ve babasını tanyordum. O yüzden ben onların iyi bir insan olduklarına inandım. İyi bir aileden olduğunu gördüm. Onun ailesinin durumunun iyi olduğunu gördüğüm için evlenmek istedim (TrK11, 30 yaş).

Daha önce de vurgulandığı üzere Kazakistanlı kadınlar evleneceği Türk erkeğinin ailesi ile arasındaki ilişkiye dikkat etmişlerdir. Dolayısıyla Türk erkeğinin ailesi ile arasındaki yakın ilişkiyi gören katılımcılar bu erkekle bir sağlam evlilik kurabileceği düşüncesine varmışlardır.

Ailesine çok bağlı bir insan. Dediğim gibi hani benim arkamda sağlam bir kale gibi duracak erkekti (TrK3, 50 yaş).

Sorumlu. Annesi ve babasıyla sürekli konuştuğunu fark ediyordum. Kaynım yanımdaydı (TrK4, 38 yaş).

Türk erkekle evlilik yapan Kazakistanlı katılımcıların arasında evlilik öncesinde erkeğin ailesi ile ilgili şüpheli düşüncede olan kadın da bulunmuştur. Daha açık bir ifadeyle Türk erkeği ile tanıştıktan sonra, söz konusu evlilik olduğunda katılımcı (TrK9, 29 yaş) erkeğin ailesinin onun yaşam tarzını değiştirmesinde etkili olacağı ile ilgili korku yaşamıştır. Ancak erkeğin ailesi ile tanıştıktan sonra katılımcı (TrK9, 29 yaş) bu korkularının gerçekleşmeyeceğini, evleneceği erkeğin ailesinin modern bir aile olduğunu anlamıştır.

Ben bir sene boyunca onun ailesine gidiyordum misafir olarak. Görüyordum onları. Ama başta düşünmüştüm tabiki 'nasıl olacak, ben nasıl alışacağım, evlilikten sonra beni kapatırlar mı acaba?' diye. Ama tanıştıktan sonra anladım, öyle insanlar değil. Modern insanlardır (TrK9, 30 yaş).

Türk erkeğin ailesinin modern ve eğitilmiş aile olduğunu diğer bir katılımcı (TrK2, 33 yaş) da dile getirmiştir. Katılımcının görüşme esnasındaki verdiği cevaplarına bakıldığında onun evlilik kararını değerlendirmesinde evleneceği erkeğin ailesinin modern ve eğitilmiş aile olmasının önemli bir neden sayıldığını farketmek mümkündür.

Bunun dışında katılımcıların arasında Türk erkeğinin aile yapısını ve terbiyesini kendi ailesine benzetenleri de bulunmuştur. Bu katılımcıların görüşme esnasında verdiği cevaplarına bakıldığında Türk erkeğinin ailesinin kendi ailesine benziyor olması onların bu erkekle evlilik yapmasında önemli bir neden olduğu anlaşılmıştır. Söz konusu açıklamayı katılımcılar TrK4 (38 yaş) ve TrK5 (36 yaş)'in verdiği ifadeleri desteklemektedir. Örneğin katılımcı TrK4 (38 yaş) Türk erkekle evlilik kararında ailelerdeki verilen terbiyelerin benziyor olmasını, katılımcı TrK5 (36 yaş) ise terbiye dışında iki ailenin yapısının da benziyor olmasını önemli bir neden olarak göstermişlerdir.

Evlenmemin en önemli nedenlerinden biri, bizim ailelerimizin terbiyesine onun ailesindeki terbiye benziyor (TrK4, 38 yaş).

Ailemiz benziyordur diye düşünüyorum. Onun da babası ölmüş, benim de. Ailesinde O güçlü. Üç kardeşi olmasına rağmen O hepsinden güçlü. Örneğin biz evlenmeden önce eşim onlara yardım ediyordu. Kardeşlerine, annesine. Herkese. Annesi sürekli eşimi 'sen güçlüsün' diye sorumlu yapmış. Eşim tek başına onları geçindirmiş. Kendisine bir şey biriktirmemiş. Onun içindir bu yaşa kadar evlenmemiştir. Bizim ailede de öyledir. Erkek kardeşimin olmasına rağmen evde ben güçlüyüm. Erkek kardeşim için her sorunu ben çözüyordum. Örneğin para konusunda, ya da başka sorunları olduğunda da ben

çözüyordum. Çünkü annem bana baskı yapıyor. Ağlıyordum. 'Sen büyüksün, sen güçlüsün, kardeşine yardım et' diye. Onun için yapıyordum. Bu karakterler benziyor. Eşim de çok okuyan, kavga falandan kaçan. Ben de öyleyim. Bizim karakterimiz, terbiyemiz, düşüncemiz benziyordur. Bunlar evlenmemize neden olmuştur (TrK5, 36 yaş).

Daha önce de dile getirildiği gibi Kazakistanlı kadınlar Türk erkekleri ile tanışmadan önce yabancı ile evlilik konusunu hiç düşünmemişlerdir. Dolayısıyla Türk erkeği tarafından evlilik teklifi geldiğinde kadınların kararı onaylaması uzun zaman almıştır. Bu kadınların kararının uzun zaman almasının nedeni de evlendikten sonra alışık olduğu hayatını, sosyal ortamını, özellikle ülkesini bırakıp yurtdışına taşınmaya hazır olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda söz konusu açıklamanın tüm kadınları kapsamadığını belirtmek önemlidir. Daha açık bir ifadeyle Türk erkekle evlilik kararı için ikili düşüncede olan kadınların, daha öncesinde yabancı ile evliliği yapmayı düşünmeyenler ve geçmişinde olumsuz evlilik tecrübesini yaşayanlar olduğu belirtilebilmektedir. Bu bağlamda belirtilen nedenlerden dolayı Türk erkekle evlilik kararı için ikili düşüncede olan kadınların evlilik kararının olumlu değerlendirilmesinde kadınların ailesinin etkili olduğu söylenebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle Türk erkeği ile evlilik konusunda net bir karar alamayan Kazakistanlı kadınların evlilik sonucuna varmasında onların ailelerinin verdiği desteği önemli olmuştur.

Daha önce de bahsedildiği gibi katılımcıların arasında Türk erkekle evliliğe niyeti olmayan katılımcılar bulunmuştur. Örneğin katılımcı TrK2 (33 yaş)'in ifadesine bakıldığında onun daha öncesinde Türkiye'de eğitim gördüğü ve çalıştığı, akabinde Türk erkeği ile evlenmemek için Kazakistan'a döndüğü belli olmuştur. Ancak Kazakistan'da Türk erkeği ile tanışan katılımcı, o dönemlerde evlenmek isteğinde bulunan ciddi düşüncedeki bir Kazakistanlı erkeği karşılaştıramadığı, dolayısıyla Türk erkeğinin evlilik kararını doğru değerlendirmesi gerektiğini anlamıştır. Ayrıca katılımcı TrK2 (33 yaş) evlilik kararını değerlendirirken annesinin ve babasının destekçi olduğunu da dile getirmiştir. Bu bağlamda katılımcının ailesinin Türk erkeğini tanıdığı ve O hakkında iyi fikirde olduğu söylenebilmektedir.

Katılımcılara evlilik teklifinde bulunan Türk erkeklerinin arasında kadının ailesi ile de iyi ilişkiyi kurmaya, daha açık bir ifadeyle kadının ailesinin gönlünü almaya çalışanları bulunmuştur. Akabinde erkeğin bu hareketi katılımcı TrK12 (55 yaş)'nin ona yönelik

bakışını değiştirmiştir. Bu bağlamda katılımcı TrK12 (55 yaş) ile evlenmek isteyen Türk erkeğinin kadının evine tanışmak için ziyarete gittiği, öylece kadının ailesine ciddi bir niyetinin olduğunu belirtmek istediği söylenebilmektedir. Erkeğin bu cesur davranışı ise dikkatten kaçmamıştır, zira kadının babası bu durumdan etkilenir ve kızına evlilik için rızalığını vermiştir. Bu durum ise daha öncesinde Türk bir erkekle evlilik yapmak niyeti olmayan katılımcı TrK12 (55 yaş)'nin evlilik kararını tekrar gözden geçirmesine, evleneceği erkeğin diğer iyi taraflarına odaklanmasına neden olmuştur.

Bunun dışında daha öncesinde evlenmiş olan, ancak belli bir nedenden dolayı yalnız kalan katılımcıların da evlilik kararını babası ve annesine bıraktığı belli olmuştur. Örneğin daha öncesinde evlenen, ancak boşanmış olan katılımcılar KzK6 (39 yaş) ve TrK7 (37 yaş) eski hatalarına düşmek riskini yaşamamak adına anneleri ve babalarına danışmışlardır. Daha açık bir ifadeyle katılımcı TrK7 (37 yaş) bu konuyu annesi ile danışmışken, KzK6 (39 yaş) evlilik kararını babasına bırakmıştır. Bu çerçevede katılımcıların anneleri ve babalarının onların evlenmek istediği Türk erkeğini olumlu değerlendirdiği, akabinde evlilik kararını onayladığı söylenebilmektedir.

İlk evliliğim başarılı olmadı. ben düşünmem lazımdı. İkinci evliliğimi de riskle yapmak istemedim. Aslında ben çok düşündüm. Evlensem mi, yok mu diye. Annemle danıştım. Annem destek verdi, iyi birisi gibi diye. Sonra karar verdim (TrK7, 37 yaş).

...ben ilk evlendiğimde 'bu kişi ile evleneceğim' diye kendim karar almıştım. İkincisinde ben babama bıraktım. Çünkü babam Kırgızistan'da imam. Kendisi dindar kişi. Babama söyledim 'ikinci evliliğimde size söyleyeceğim, nasıl bir kişi olduğunu siz karar verirsiniz. Sadece sizin evet dediğiniz kişiye evleneceğim'. O aralarda Kazak erkekler de oldu. Ama babam onlara yok dedi. Neden bilmiyorum ama işte öyle. Kırgız da oldu. Sonra ben bu kişiye de 'yok' derse, yani ben yalan söyleyemem bu kişiye. O kişiye 'eğer benim babam 'evet' derse o zaman sizinle evlenirim, ama yok derse kusura bakmayın' dedim. Sonra yengeme söyledim babama. Yengemin söylediğine göre babam karşı olmamış. Dinde milliyet farklılığına göre yasaklamıyor demiş (KzK6, 39 yaş).

3.2.4. Kadın ve Erkeğin Arkadaş Çevresi

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinde hem kadının hem erkeğin arkadaşlarının etkili olduğunu görmek mümkündür. Bu açıklamadan hareketle bu bölümde Kazakistanlı kadınların evlilik kararında hem kendilerinin hem erkeğin

arkadaş çevresinin etkili olması iki yönlü tartışılmıştır. Birincisi, kadınların evlilik kararını düşünürken Türk erkeğinin arkadaş çevresini de değerlendirmesi olmuşken, ikincisi, kadınların arkadaşlarının evlilikle ilgili verdiği desteğidir.

Genel olarak Kazakistanlı kadınların cevaplarına bakıldığında onların evleneceği Türk erkeğinin arkadaş çevresini de değerlendirdiği farkedilmiştir. Daha açık bir ifadeyle Kazakistanlı kadınlar evleneceği erkeğinin arkadaşlarını, onların aynası olarak görmüşlerdir. Zira kadınların görüşme esnasında verdiği cevaplarına bakıldığında evleneceği erkeğin arkadaşlarının eğitim seviyesine, medeni durumuna, onların karakterlerine dikkat ettiği göze çarpan bir durum olmuştur.

Arkadaşlarına da baktım. Arkadaşları da evli, hepsi eğitilmiş, yurtdışını gezen, kitap okuyan insanlardır. Onun için beğendim (TrK5, 36 yaş).

...arkadaşları da çok iyi. Eğitilmiş. Yüksek statülü insanlardır hepsi. Sonra tamam dedim (TrK12, 55 yaş).

Bunun dışında daha önce de bahsedildiği üzere katılımcıların arasında Türk erkeği ile evlilik kararını düşünürken ‘evet’ ya da ‘hayır’ ikileminde kalanlar da bulunmuştur. Katılımcılar bu sorunun cevabını bulmak için arkadaşları ile danışmayı doğru bulmuşlardır. Diğer bir taraftan Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evlilik kararında onların arkadaş çevresinin destekçi olmasının doğrudan etkili bir neden olduğu söylenemez. Zira daha önce de vurgulandığı üzere Kazakistanlı kadınlar evlenmeden önce sadece arkadaş çevresi ile değil anne ve babaları ile de danışmışlardır. Akabinde bu danışma sürecinde hem aile hem arkadaş çevresinden aldığı tepkiye ve diğer önemli nedenlere göre kadınların bir karara vardığı söylenebilmektedir. Oysa bu açıklamadan hareketle, kadınların arkadaş çevresinin evlilikle ilgili düşüncelerinin, kadınların zaten almış olduğu kararında sadece destekçi olduğu fikri öne sürdürülmektedir.

Bunun dışında Kazakistanlı kadınların evleneceği Türk erkeğini arkadaşları ile tanıştırdığını belirtmek önemlidir. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların evlilik kararını arkadaşları etkileyici bir rol oynamamışsa da, onların verdiği desteği ve ikna etmeye çalışmaları kadınların evleneceği erkek hakkındaki düşüncelerini olumlu etkilemiştir.

Ayrıca Türk erkeğinin de kadının arkadaşlarını etkilediği, kendisi hakkında olumlu düşünce oluşturabildiğini de belirtmek önemlidir.

Ben o zamanlarda da bilmiyorum diyordum. Ama arkadaşlarım iyi bir erkek neden denemeyeceksin diye ikna ettiler (KzK7, 37 yaş).

Eşim iyi birisiydi. Arkadaşlarımın hepsi onu destekledi (KzK9, 40 yaş).

Arkadaşlarım tanıştı eşim geldiğinde beğendi onu. 'Seviyorsan evlen' dediler (TrK10, 35 yaş).

Diğer bir taraftan her ne kadar kadının arkadaşları onların evlilik kararında doğrudan etkili bir rol oynamadığı vurgulanmışsa da katılımcıların arasında evlilik kararını düşünürken arkadaşlarının verdiği önerisini kabul eden katılımcı da bulunmaktadır. Örneğin TrK2 (33 yaş) evlilik konusunu iki sene düşünmüştür. Bu zaman aralığında kadının ailesi de destekçi olmuştur. Kadının ailesinin desteği dışında Türk erkeğinin 'her kadının istediği bir eş' kriterlerine uymasına rağmen katılımcının evlilik konusunda kararsız kaldığı belli olmuştur. İki seneye kadar uzatılan bu ilişkide evliliğe yol açan son noktayı koymasında katılımcının arkadaşının verdiği tavsiyesi önemli rol oynamıştır.

3.2.5. Erkeğin Ekonomik Gücü: Aşk Olmuştur Bizde, Ama Hesap ta Vardı...

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinde ekonomik faktör önemli nedenlerden biri olmuştur. Bu bağlamda kadınların iki unsura önem verdiği söylenebilmektedir, birincisi, erkeğin ekonomik durumu, ikincisi ise erkeğin ekonomik davranışlarıdır.

Kazakistanlı kadınlar Türk erkeği ile evliliğinde erkeğin kendisinin ve ailesinin ekonomik durumuna önem verdiğini gizlememektedir. Örneğin eşi ile öğrenci iken tanışmış olan katılımcı TrK11 (30 yaş) için Türk erkeğine duyduğu sempati dışında, onun ve ailesinin maddi konuda destekçi olması evlilik konusunu düşünmesinde önemli bir neden olmuştur. Bunun dışında katılımcı TrK11 (30 yaş) çocukluğunda geçirdiği zor

ekonomik dönemleri kendisinin yapacağı evliliğinde geçirmek istemediğini de dile getirmiştir.

...görüşürken de bayağı çok yardım etti bana. Kendisi ve ailesi. Ben çalışıyordum ya restoranda. Onun babası 'çalışma. Dersine odaklan' diye benim üniversite harçımı kendisi ödedi. Benim babam rahmetli olduğu için benim sadece annem vardı ve ben çalışmak zorundaydım. Çünkü annemin emekli maaşı yetmiyordu, beni okutmak için. O yüzden çok iyi yardım ettiler bana. Sadece her kadının hayal ettiği gibi iyi yere gelin olmak istedim. Çünkü biz maddi olarak zor durumda büyüdük. Biz çok çocuklu bir aileyiz. Annem bizi tek başına yetiştirdi. Zorluklar çok oldu. Onun için ben öyle zorluklar bekleyen bir hayat istemedim. Hiç bir zaman. Öyle yaşamak istemedim. Onun için ben ailesinin durumunun iyi olduğunu gördüğüm için evlenmek istedim. Ama eşimi beğenmeseydim maddi durumunun iyi olmasına da bakmazdım, yani evlenmezdim. İkisi bir arada olduğu için seçtim bence. Şansıma göre öyle oldu (TrK11, 30 yaş).

Diğer bir katılımcı TrK9 (29 yaş) ise ilk tanıştığı dönemlerde evleneceği Türk erkeğinin maddi durumuna önem vermediğini ancak maddiyatın da evlilik için önemli bir unsur olduğunu dile getirmiştir.

Benim için eşimin arabasının, evinin olması, ya da maddi durumu hiç bir zaman ilgimi çekmedi. Ben onları düşünmedim. Benim için insanlık önemlidir. Ama nasıl desem, bu da önemlidir tabiki. Ben de düşünmedim değil bunları. Ama bazı kızlar tanışınca hemen soruşturular ya 'durumu nasıl' diye, bende öyle olmadı, ilgimi çekmedi (TrK9, 29 yaş).

Bunun dışında katılımcı TrK5 (36 yaş) evleneceği Türk erkeğinin maddi durumuna önem vermesinin birkaç nedenini açıklamıştır. Katılımcı Türk erkeği ile evlendikten sonra Türkiye'ye taşınacağını, akabinde bu ülkedeki yeni sosyal ortama alışmasının belirli bir zamanı alacağını anlamıştır. Dolayısıyla Kazakistan'daki sosyal ortamı dışında iş hayatını da bırakıp başka ülkeye taşınacağını düşünen katılımcı bu ülkedeki yaşamını erkeğin ekonomik durumu sayesinde garantiye almaya çalışmışlardır. Daha açık bir ifadeyle Kazakistan'da istikrarlı bir iş sahibi olan, kimseye muhtaç olmadan kendi parasını kendisi kazanan katılımcı TrK5 (36 yaş) Türkiye'ye taşındıktan sonra iş bulmanın belli bir zamanı alacağını ve eşine maddi durumda bağlı kalacağını farkında olmuşlardır. Dolayısıyla katılımcı Türkiye'ye alışmak sürecindeki boş zamanı doğru değerlendirmek ve kendisini geliştirmek amaçlı eğitime başlamaya karar vermiştir. Bunun dışında katılımcı daha öncesindeki evliliğinden çocuğundan sorumlu olduğunu, dolayısıyla onun geleceğini de düşünmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Diğer bir taraftan Kazakistanlı kadınlar Türk erkeğinin maddi durumundan daha çok onun para kazanmaya yönelik becerilerine önem vermişlerdir. Daha açık bir ifadeyle, bu kadınlar için erkeğin maddi durumunun iyi olması değil, para kazanma becerisine sahip olması, çalışkan olması önem taşımıştır. Zira bu gruptaki kadınların amacı evliliği büyük bir zenginlik üzerine kurmak değil, çocuklarının ve kendilerinin ihtiyaçlarını yeterli seviyede karşılayabilecek ekonomik istikrarlı bir aile kurmaya yöneliktir.

Aşk olmuştur bizde, ama hesap ta vardı. Ben onun maddi durumuna önem vermemişim. Ben onun akıllı olduğunu gördüm. Beraber işe başlayabiliriz diye düşündüm. (TrK4, 38 yaş).

Mantık vardı. İyi eş, iyi baba olacak, para kazanmayı, mal kazanmayı biliyor, beni aç bırakmaz. ... Ben belki de eşimi bu yönüne göre seçmişimdir. Çünkü eşim yok yerden para yapar. Açlıkta bırakmaz. Çalışkandır. Zor durumda kalsak bile beni aç bırakmaz. İlk sebepim eşimi seçmemin budur. (TrK2, 33 yaş).

Ben aslında eşimden bir zenginlik beklemedim, ama geçindirebilecek bir durumda olmasını istedim. Bizim Kazaklar gibi değil. Bizim insanlar biraz tembel. Onlar öyle değil. Çalışkan. Beni aç bırakmaz dedim. (KzK8, 36 yaş).

Kazakistanlı kadınların sosyo-demografik durumuna bakıldığında onların Türk erkeklerle evlenmeden önce Kazakistan'da istikrarlı bir işte çalıştığını anlamak mümkündür. Bu nedenle kendi paralarını kendileri kazanmayı başaran katılımcılar için erkeğin hangi işte çalıştığı ve ne kadar kazandığı önem taşımamışsa da erkeğin bir işte çalışması, yani istihdam durumu önemli olmuştur.

Açıkcası ben onun çalışıp çalışmadığını merak ettim. Çünkü ben kendim çalışıyordum ve bana göre bir insan bu yaşta çalışmıyorsa, ailesinin sorumluluğundaysa o zaman bir şey doğru değildir. Normal bir insan çalışmalıdır. Ama nerde çalıştığı, ne kadar kazandığı önemli değildi. Eşim o zamanda bakanlıkta çalışıyordu, ama ben buna önem vermedim, benim için onun nerde çalıştığı değil, çalıştığı önemliydi (TrK6, 30 yaş).

Bunun dışında Türk erkeğinin cömert karaktere sahip olması da Kazakistanlı kadınlar için evliliğini etkileyen bir neden olmuştur. Bu açıklamayı kadınların görüşme esnasında verdiği cevaplarındaki Türk erkeğini 'cimri değildi' olarak karakterize etmesi tasdik edebilmektedir. Bu bağlamda Türk erkeğinin Kazakistanlı kadının gönlünü almak için ilk tanıştığı dönemlerinde kendilerini cömert bir erkek olarak tanıttığı söylenebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle Türk erkeğinin kadının gönlünü almak için getirdiği çiçekleri, hediyeleri, maddi destekleri vd. kadınların gözünde onların ileride iyi bir eş olabileceği düşüncesini yaratmıştır.

Cimri değildi. Yani her gün böyle bana çiçek, hediye getiriyordu. Arabamı nereye park ettiysem oraya çiçek bırakıyordu. Bu karakterini sevdim. Her haftasonu restorana gidiyorduk arkadaşlarla. Benim gittiğim yere hep o gidiyordu. Biz kalktığımızda hesabın ödendiğini biliyordum. Böyle küçük şeylerde dikkatimi çekti (TrK4, 38 yaş).

Yani seni mutlu etmek için ne istersen yapar, yani yeni telefon mu? Yoksa elbise. Canın ne istersen onu alır. Önemlisi onun için para değil. Senin mutlu olman (KzK5, 33 yaş).

Cimri değil, çok iyi birisi. Kuruş saymıyor, bana sormuyor 'ne yaptın, nereye harcadın?' diye (TrK7, 37 yaş).

Bunun dışında çalışma esnasında katılımcıların ekonomik motifleri ile onların yaşları, evlilik deneyimleri arasındaki ilişkiye de bakılmıştır. Bu bağlamda katılımcıların ekonomik motifleri ve onların yaşlar arasındaki ilişki tespit edilmemiştir. Ancak ekonomik motifler ve evlilik deneyimi arasındaki ilişkiye bakıldığında son on senede evlilik yapan kadınların ekonomik motifleri daha çok ön olana çıkardığını görmek mümkündür. On seneden fazla evlilik deneyimine sahip olan katılımcıların arasında ekonomik motiflerin evlilik yapmasında rol oynadığını vurgulayan kadınlar bulunmamaktadır.

3.2.6. Evlenmek İçin Son Şans Ya Da Yaşın Geçmesi: Ailem Sürekli 'Yaşın Geçiyor', 'İyi Birisini Bulamazsın' Diyordu

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinde onların yaşları da etkileyici bir neden olmuştur. Daha açık bir ifadeyle Kazakistanlı kadınlar yabancı ile evlilik konusunu değerlendirirken kendi yaşının evlilik için uygun ya da geçmiş olduğunun farkında olmuşlardır. Bu bağlamda zaten yaşının farkında olan kadınların kararında toplumsal etkinin de önemli rol oynadığı söylenebilmektedir. Bu bölümde Kazakistanlı kadının yaş faktörünü baz alarak değerlendiren evlilik kararında etkili olan diğer iki neden de tartışılmıştır. Bu nedenlerden birincisi, kadının yaşına yönelik ailesinin tepkisi, ikincisi ise kadının etrafında evlilik teklifinde bulunan ya da ilişki için ciddi bir adım atan Kazakistanlı erkeğin bulunmamasıdır.

Türk erkeği ile evlilik yapan kadınların yaşına bakıldığında onların ortalama evlenme yaşının 26-27 yaş olduğu farkedilmektedir. Bu yaşın katılımcılar için evlenme kararını almakta etkili olduğunu onların görüşme esnasındaki verdiği cevaplarından anlamak mümkündür. Genel olarak 26-30 yaş aralığında evlilik yapan kadınlar kendi yaşının evlenmek için uygun olduğunu anlayarak bu karar vermişlerdir. Daha farklı bir ifadeyle yabancı ile evlilik yapmak konusunu değerlendiren katılımcılar hem kendi yaşlarının toplumsal açıdan da, sağlık açısından da evlenmeye uygun olduğunu, hem etrafında evlilik teklifi yapan başka ciddi birisinin olmadığını farkında olmuşlardır.

Yaşım 29 daydı. Evlenmem lazımdı. Evlendim. O kadar ciddi nedenlerim yoktu. Yani önemli olan ben evlenecek yaşıydım. 29 yaş! O zamana kadar evlenelim diyen bir erkek olmadı (TrK10, 35 yaş).

Kazakistanlı kadınlar için evleneceği erkeğin iyi bir insan olması, onunla iyi anlaşılıyor olması önemli bulunmuştur. Zira onlar için yaşamının kalan dönemlerini iyi bir erkekle anlaşarak geçirmesi önemli olmuştur. Bu açıklamayı katılımcı TrK7 (37 yaş)'nin örneği daha iyi anlatabilmektedir. Katılımcı TrK7 (37 yaş) yaş faktörünü baz alarak evlilik kararına varan katılımcılardan birisidir. Katılımcı Türk erkeği ile evliliği düşünürken onun iyi insan olduğunu, onunla anlaşabildiğini düşünmüştür. Dolayısıyla katılımcı bu erkek ile evlilik şansını kaçırmamaya karar vermiştir.

Yaşım 28'deydi. Evlenmem lazımdı. Böyle evlilik teklifi alınca kaçırmayım dedim. Evlendim. O kadar büyük bir neden yoktu. Yaşım 28, kişi de iyi birisi, iyi anlaşılıyor. Sonra düşündüm 'belki başkasını bulamam' diye (TrK7, 37 yaş).

Kazakistanlı kadınların evlilik kararında onların ailesi tarafından gösterildiği etkisi de bir neden olmuştur. Bu bağlamda kadınların anne ve babasının onların evlilik kararına müdahale ettiği, onların evlilik kararında etkili olmaya çalıştığı söz konusudur. Bu aile baskısının da katılımcıların sosyo-psikolojik durumunu olumlu etkilemediği söz konusudur. Dolayısıyla katılımcıların yaşı ve medeni durumu konusundaki aile ortamının düşünceleri onların evlenme kararında etkili olmuştur.

...annem ve babam sürekli söylemeye başlamıştı 'ne zaman evleneceksin?' diye. Eşim iyi birisiydi. Düğünümüzü yaptık. Aslında nasıl evlendiğimi bile farketmemişim (KzK9, 40 yaş).

Aslında benim evlenmek isteğim yoktu. Ama ailem sürekli 'yaşın geçiyor', 'iyi birisini bulamazsın' diyorlardı. 'İyi erkek' diyorlardı (TrK2, 33 yaş).

Yaşının evlilik için geç olduğunu düşünen Kazakistanlı kadınlar Kazakistan'da evlilik yapmayı düşündüklerini, ancak Kazakistanlı erkekler tarafından evlilik teklifi yapan, ciddi bir adım atan erkekleri göremediğini dile getirmişlerdir. Bu bağlamda kadınların kendi ülkesinde evlilik yapmaya hazır, aileye yönelik sorumluluğu üzerine yüklenebilecek bir erkeği bulamamaları söz konusudur. Örneğin katılımcı TrK9 (29 yaş) görüşme esnasında kendisinin Türk erkeği ile evlilik yapmasının nedenini açıklarken, hiç bir zaman yabancı birisi ile evlilik yapmak istemediğini, ancak Kazakistan'da evlilik yapacak, ciddi düşünen bir erkeği göremediğini anlatırken bu durumu erkeğin sorumsuzluğu ile ilişkilendirmiştir.

Ben hiç bir zaman Türkle evleneceğimi düşünmemişim. Ben hep derdim 'hayır hiç bir zaman Türk, yabancı ile asla evlenmem'. ...'Kazakistanlı erkekle evlenmeyeceğim' demedim. Hiç bir zaman. Evet, tanıdıklarım, arkadaşlarım oldu. Ama 'benimle evlenir misin?' diyen kimse olmadı. Teklif olmadı. Konuşuyorsun, sonra kayboluyorlar. Sorumsuzluk mu desem? Konuştuğumuz zaman kaybolan, sonra tekrar gelen erkekler oldu. Acele etmedim ben de (TrK9, 29 yaş).

Bunun dışında Türk erkeği ile evliliğinin nedenini yaş faktörü ile ilişkilendirerek açıklayan diğer bir katılımcı KzK4 (33 yaş)'in ifadesine bakıldığında onun Kazakistanlı erkeklere yönelik şikayetinin ve dargınlığının olduğunu farketmek mümkündür. Katılımcının görüşme esnasında verdiği cevaplarından onun Türk erkeği ile evlilik yapmasında bu yaşına kadar Kazakistan'da evlilik teklifinde bulunan, sorumluluğu almaya hazır olan bir erkeğin bulunmaması neden olduğu anlamak mümkündür. Bu açıklamadan hareketle katılımcının Kazakistanlı erkeğin kadına yönelik tutumundan, evliliğe karşı sorumsuzluğundan şikayetçi olduğu söz konusudur.

Ben, bizim Kazak erkeklerinin mentalitesini beğenmiyorum. Farklılar. Mentalitesini beğenemedim Kazak erkeklerinin. Onların kadına yönelik tutumu. Bilmiyorum, hayatımda şöyle 'bitti sen benimsin, hadi evlenelim' gibi bana sahip çıkan Kazak erkek olmamış. Ciddi bir adım yapan (KzK1, 33 yaş).

Türkiye'de eğitimini tamamladıktan sonra evlenmek için yaşının uygun olduğunu düşünerek ve sırf Kazakistan'da evlilik yapmak amaçlı geri dönen diğer bir katılımcı TrK2 (33 yaş) de ülkesinde evlenmek isteyen bir erkekle karşılaşmadığını dile getirmiştir. Katılımcı görüşme esnasında bu durumun sadece kendisinin başında

olmadığını, Kazakistan'daki birçok arkadaşının da bunun gibi sorunlarla karşılaştığını açıklarken, söz konusu sorunun nedenlerini de düşündüğünü belirtmiştir. Bu bağlamda katılımcı kendisinin ve arkadaşlarının Kazakistan'da evlilik yapamamasının nedeni, Kazakistanlı erkeklerin şımarık olması ile ilişkilendirmiştir.

...İki senede bir Kazak erkeği yanıma yaklaşmadı. Tanışmadı. Astana'da yaşadım. Çok arkadaşlarım vardır. Onlar da aynı şeyi yaşıyorlar. Evleri var, akıllı, zengin, güzel. Bilmiyorum, ya da Kazak erkekleri şımarmış, ya da kadınların sayısı mı fazla? Bilmiyorum. Ama öyledir durum. Yoksa iyi bir Kazak erkeği olsaydı neden düşünmezdim? İki senede kimse olmadı. Çok ilginç değil mi? Ben bu nedenle Kazakistan'a dönmüştüm (TrK2, 33 yaş).

Kazakistanlı erkeklerin şımarık olduğunu Türk erkekle evli olan diğer bir katılımcı TrK8 (36 yaş) de dile getirmiştir. Katılımcı Kazak erkeklerinin şımarık olması dışında onların sorumsuz ve ailede zayıf pozisyona sahip olduğu ve kadınlara kullanışlı davrandığı kanaatinde olduğunu anlatmıştır. Diğer bir taraftan bu düşüncede olan katılımcının genel olarak tüm Kazak erkeklerinden bahsetmediğini, sadece kendi ortamında gözlemediği gerçekliklere dayanarak söylemekte olduğunu açıklamak önemlidir. Bu bağlamda katılımcı Türk erkeği ile evlilik yapmasında bu durumun etkili olduğunu açık belirtmemiş olsa da, görüşme esnasında Kazak erkekleri hakkındaki şikayetleri sonrasında verdiği '*Benim yabancıyla evlenmek gibi bir planım yoktu, ama ben sağlam bir evliliğim olmasun istedim*' ifadesi, onun için de Kazak erkeği ile evlenmemesinde bir neden olduğunu açıklamaktadır.

Benim Kazak erkeklerine yönelik çok şikayetlerim var. Bence onlar ailede daha çok zayıf pozisyona sahiplerdir. Onlar şımartılmışlar. Ben herkes hakkında demiyorum, ama çoğunluğunda öyledir. Gördüklerim hakkında konuşuyorum. Bence Kazak erkekleri sorumsuzlardır. Aileye, çocuklara sorumsuzlardır. Ben onların kadınlara daha çok kullanışlı (sömürücü) davrandığını düşünüyorum. Çok duymuştum Türkler aldatıyor diye, ama Kazaklar da geride kalmıyorlar. Çok olayları gördüm. Örneğin bizde 'tokal' (ikinci eş) var. Ben böyle analizi etrafımdakilere göre yaptım. Ama bu tüm Kazak erkekleri öyle anlamına gelmiyor, benim evlilikte mutlu yaşayan arkadaşlarım da vardır. Ama bu bir eğilim gibi. Erkekler aileye sorumsuz davranıyorlar. Benim yabancıyla evlenmek gibi bir planım yoktu, ama ben sağlam bir evliliğim olmasını istedim (TrK8, 36 yaş).

Türk erkek ile evliliğinin nedenini açıklarken daha öncesinde Kazak erkeği ile evli olan ancak sonrasında boşanan katılımcı KzK5 (33 yaş) te onun 'boşanan kadın' statüsünün Kazak erkekleri ile ilişkisinde olumsuz rol oynadığını belirtmiştir. Katılımcının

ifadesine göre Kazak erkeklerinin boşanmış kadına yönelik geçici davranışı, onun ileri zamanlarda bir Kazak erkekle evlilik yapabileceği umutunu kesmiştir.

Çünkü ilk evliliğimden boşandıktan sonra Kazak erkeklerinin boşanan kadınlara yönelik bakışlarını farkettim. Hepsi demiyorum ama bana karşılaştığım erkeklerin çoğu sadece bir günlük rahatını düşünüyorlardı. Yani boşanmış bir kadın diye sadece bir günlük rahatını düşünüyorlardı. Boşanmış bir arkadaşım vardı. Bir erkekle buluşuyordu. Yani iki olgun insanın arasında ilişki normal bir şey. Onlar evli gibi yaşıyordu. Ama evlenmeye gelince erkek kızın evlenmeyen en yakın arkadaşını kaçırmış. Sonra da benim Kazak erkeklerinden beklentim kesildi (KzK5, 33 yaş).

Tüm bu açıklamalardan hareketle yaş faktörünü Türk erkeği ile evliliğinde önemli olarak gösteren Kazakistanlı kadınların aslında sadece sağlam bir aile kurmayı hedeflediğini söylemek mümkündür. Bu Kazakistanlı katılımcılar bir taraftan yaşının evlilik için tam uygun olduğunu ya da geç kaldığını anlamışken, diğer bir taraftan etrafında ciddi bir ilişkiye hazır, evlilik teklifinde bulunan Kazakistanlı bir erkeğin bulunmadığının farkında olmuşlardır. Böyle bir farkındalığı yaşamakta olan Kazakistanlı kadınlar için ciddi ve sorunlu Türk erkeğinin yanında bulunması onların bu erkekleri ‘potansiyel eş’ olarak değerlendirmesine neden olmuştur.

3.2.7 Dini Ortaklıklar: Kendimizden Yani...

Din, insanın ve toplumun dini anlayışı, onların dini aidiyeti; insanlık tarihinde kimliğin en çarpıcı alt yapılarından biri olmuştur ve olmaya devam etmektedir (Popova ve Vereshagina, 2015: 55). Din, toplumsal kimliklerin oluşmasında, şekillenmesinde, değişmesinde ve dışarıdan algılanmasında hem bireysel, hem de kolektif düzlemde etkili olmaktadır. Özellikle bir değerler sistemi olan ve yaşam pratiklerine etki eden güçlü bir bilinç oluşturan dini inançlar, toplumsal grupların bir arada bulunma koşullarını ve bazen de toplulukların, çok farklı etnik ve kültürel kökenlerden gelse bile ortak dini inançlar nedeniyle bütüncül bir şekilde değerlendirilmesine neden olmaktadır (Göker, 2015: 101). Kastoryano (2000: 136, aktaran Göker, 2015)’ya göre de din, yeni bir topluma girildiğinde, referans kaybına bir yanıt olarak ortaya çıkmakta ve toplumsal

bağı kurmaktadır. Bu bakımdan din, grubun bütünleşmesinde etkili bir bağ oluşturuca olarak değerlendirilmektedir.

Kazakistan Cumhuriyeti demokratik, laik, yasal ve sosyal bir devlettir (Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası, 1995). Kazakistan, dini tolerans ve dinlerarası uyumu fikrini öne sürdüren laik bir ülkedir. Diğer bir taraftan Kazakistan Cumhuriyeti Anayasa'da kendisini müslüman bir ülke olarak ilan etmemişse de Smagulav (2011: 55)'ın gösterdiği gibi, bu ülkede çoğunluk sayılan Kazak ulusunun %80'i kendisini müslüman olarak tanımlamamıştır. Bu bağlamda kendisini müslüman olarak tanıyan Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinde onun dini aidiyetine önem verdiğini vurgulamak önemlidir. Kadınların dini, evlilik kararında önemli bir neden olarak dikkate alması, Kastoryano (2000: 136)'nın dediği gibi dini kimlik üzerinde kendilerini bir grupta bütünleştirmek isteği ile ilişkilendirebilmektedir. Örneğin katılımcı KzK6 (39 yaş)'nın Türk erkekle evlilik nedenlerine bakıldığında kadının erkeği etnik kökeninden daha çok inancı üzerinde değerlendirdiği belli olmuştur. Daha açık bir ifadeyle kendisi bir dindar olan katılımcı KzK6 (39 yaş) için evleneceği erkeğin müslüman olması önemli bir unsur sayılmıştır. Zira bu katılımcı, dindar bir kadının dindar olmayan bir erkekle evlilikteki hayatı zor olacağı kanaatinde olmuştur.

Bence evlilikte din önemlidir. Ben namaz kılmayan birisi ile evlenemezdim. Namaz kılan kadın için namaz kılmayan birisi ile yaşamak zordur (KzK6, 39 yaş).

Bunun dışında kendisini müslüman olarak gören ama dindar saymayan diğer bir katılımcı KzK7 (37 yaş) için de Türk erkeğinin müslüman olması evlilik kararında etkileyici bir rol oynamıştır. Bu bağlamda kadının kararında dini kimliğin rol oynadığını onun müslüman Türk erkeğini 'kendimizden' olarak açıklaması tasdik edebilmektedir.

Ben kendim dine yakınım diyemem. Ama eşimin müslüman olması etkiledi beni. Kendimizden yani. İnsanlığı önemliydi, aldatmayacağına güvendim. Onun için karar verdim (KzK7, 37 yaş).

Bunun dışında Türk erkeği ile evliliğinde dinin bir etken olduğunu dile getiren diğer bir katılımcı da bu durumu şu ifadesiyle belirtmiştir:

Benim için müslüman olması önemliydi (KzK8, 36 yaş).

3.2.8. Kazak kültürü: Kazakları çok seviyor

Türk erkeklerinin arasında Kazakistanlı kadınla ilişki kurmadan önce Kazakistan'a en az bir kere ziyarete gitmiş veya bu ülkede uzun ne kısa vadeli çalışanları da bulunmaktadır. Çalışanların iş alanları sanat, eğitim, inşaat olmuştur. Dolayısıyla bu Türk erkekleri Kazakistan ve onun kültürü hakkında bilgiye, tecrübeye sahiptir ve Kazak kültürüne kendilerini yabancı hissetmemişlerdir.

Bu durum Türk erkeği ile evliliği düşünmekte olan Kazakistanlı kadınları olumlu etkilemiştir. Zira kadınlar Türk erkeği ile evliliğinde kültürel açıdan sıkıntılar yaşamayacağı düşüncesinde olmuşlardır. Örneğin günümüzde Türk dünyasının kültürünü sanat alanında devam ettirmekte olan Kazakistanlı kadın (TrK12, 55 yaş)'ın eşi Türk eşi onların evliliğinden önce Kazakistan'da çalışmıştır. Kendisini Kazak halkının milliyetçisi olarak tanıştıran bu katılımcı için Türk eşinin tanıştığı dönemlerde Kazakça bilmesi, Kazak geleneklerini tanınması, Kazakları çok sevmesi onunla evlilik yapmasında büyük bir rol oynayan neden olmuştur.

Türkiye'de sanatçı olarak işini devam eden diğer bir katılımcı (TrK3, 50 yaş) için de eşi ile tanıştığında onun Kazakça bilmesi, Kazak kültürünü iyi tanınması, Türk dünyası kültürü ile ilgili iş yapması, onunla iyi bir evlilik kurabileceği güvenini vermiştir.

O Türk kültürü ile ilgili işte çalışıyordu o dönemde. Ayrıca benim eşim benimle evlenmeden önce Kazakçayı iyi biliyordu ve Kazakistan'ın gelenek göreneklerini, genel Türk dünyası kültürünü çok çok iyi bilen, yakından ilgilenen Türk birisi. Kazakları çok seven, bizim kültürümüzü çok iyi bilen, Türk dünyası aşığı böyle bir insan (TrK3, 50 yaş).

Bunun dışında Türk erkeği ile evlilik kuran diğer bir katılımcı TrK 5 (36 yaş) te eşi ile evlilik kurmadan önce onunla evlilikteki kuralları konuştuğunu dile getirmiştir. Katılımcı Türk eşi ile yapacağı evliliğindeki kuralları anlaşıırken bu evlilikte Kazak kültürünü devam ettirmek istediğini belirtmiştir. Bu bağlamda katılımcının evlilik yapmasında, daha öncesinde Kazakistan'ı ziyaret etmemiş, Kazak kültürü hakkındaki bilgiye sahip olmayan bir Türk erkeğinin Türkiye'de sürdürülecek evliliğinde Kazak kültürünü ve Kazakistanlı arkadaşlarla ilişkisini devam ettirmesini kabul görmesi önemli bir neden olmuştur.

'Kendi kültürüm, kendi geleneklerimdn seninle evlendim diye vazgeçmeyeceğim. Mesela biz yarın evlendiğimizde çocuğumuz olursa ben Kazak geleneğine göre her şeyi yaparım. Kazaklarla, arkadaşlarımla buluşacağım' diye söyledim. Yani ben ona onunla evlendikten sonra tamamen ona bağlı olmayacağımı, 'ben senin oldum, istediğini yap' dedirtmeyeceğimi belirttim. 'Beninle evlenmek istersen böyle kabul edersin' dedim (TrK5, 36 yaş).

Türk erkeği ile Kazakistan'da tanışan Kazakistanlı kadınlar kendi düzenini bozup, Türkiye'ye göç etmeyi planmamamışlardır. Bu nedenle kadınlar Türk erkeği ile evlenmeden önce bu konuyu kendi aralarında anlamışlardır. Örneğin katılımcı KzK8 (36 yaş) evleneceği Türk erkeğine Kazakistan dışında başka bir ülkede yaşayamayacağını, dolayısıyla bu ülkede evliliğini sürdürmek istediğini evlenmeden önce açıklamıştır. Bu bağlamda Türk erkeğinin Kazakistan'da yaşamını sürdürmeyi devam ettirmek şartını kabul etmesi katılımcının evlilik kararında rol oynadığı söylenebilmektedir.

Kazakistan'dan başka bir ülkede yaşamayı göze alamayan diğer bir katılımcı (TrK13, 38 yaş) da tek bu nedenle Türk erkeğinin evlilik teklifini reddettiğini belirtmiştir. Diğer bir taraftan bu katılımcının kararında kendi isteği dışında annesinin de rol oynadığını söylemek önemlidir. Zira kadın görüşme esnasında Türk erkeğinin evlilik teklifini annesini düşünerek reddettiğini de dile getirmiştir. Bu bağlamda katılımcının evlendikten sonra annesinden uzakta yaşayacağı korkusunun olduğunu belirtmek önemlidir. Bu nedenlerden dolayı katılımcı TrK13 (38 yaş) Türk erkeğinin evlilik teklifine karşı Kazakistan'da evliliğini sürdürmekle ilgili kendi teklifini sunmuştur.

Kazakistanlı kadının evlilik kararında ailesinin etkili olduğunun bir örneğini de katılımcının KzK2 (34 yaş) ifadelerinden görmek mümkündür. Daha açık bir ifadeyle bu katılımcının ailesi Türk erkeği ile evliliğini kabul etmişse de onların Türkiye'ye göç etmelerini istememişlerdir. Dolayısıyla kadının ailesi Türk erkeğine evliliğini Kazakistan'da sürdürmek konusunda şart koymuştur.

Türkle evlenmeyi düşünürken, ailemin tek şartı Türkiye'de yaşamamaktı. Ailem eşime öyle bir şart koydu (KzK2, 34 yaş).

3.2.9. Kader

Kadercilik, genellikle yaşamda olup biten her şeyin önceden doğaüstü bir gücün iradesiyle belirlendiği; önceden belirlenmiş olan alinyazısının değişmeyeceği, çaba harçayarak ya da önceden harekete geçerek bu belirlenmişliğin dışına çıkılamayacağı ve bu durumun yaşamın kaçınılmaz bir olgusu olarak kabul edilmesi gerektiği, kişinin kendi yaşamını kontrol edemeyeceği, insanın seçim yapma şansının olmadığı inancı olarak tanımlanmaktadır (Kasapoğlu, 2008; Rougier, 2011; Sobol-Kwapinska, 2013; aktaran Kaya ve Bozkur 2015: 937).

Bu bölümde Kaya ve Bozkur (2015)'in verdiği bu açıklama çerçevesinde Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğine kadercil bakışı açıklanabilmektedir. Zira bu kadınlar kendi evliliğinin nedenini açıklarken onu kader ile ilişkilendirmiştir. Örneğin katılımcı TrK10 (35 yaş) 29 yaşına kadar evlilik yapamaması ve daha önce evlilik teklifinde bulunan bir erkeğin olmamasını, akabinde bir Türk erkeğinin karşısına çıkmasını kaderin belirlediği bir gerçeği olarak yorumlamıştır.

Yaşım 29'daydı. Evlenmem lazımdı. Evlendim. O kadar ciddi nedenlerim yoktu. Etrafımdaki insanlar da destekledi. Kader dedim, başka bir şeye bakmadım (TrK10, 35 yaş).

Türk erkeği ile evliliğinin tek bir nedenini kader olarak gösteren diğer katılımcı TrK1 (34 yaş) evliliğinin önceden doğaüstü bir gücün iradesiyle belirlendiği kanaatinde olmuştur. Daha açık bir ifadeyle daha öncesinde hiç bir zaman Türk erkeği ile evliliği düşünmeyen katılımcı için genç yaşında bu evliliği yapmasının tek bir nedeni, kader olarak sayılmaktadır. Zira çocukluğunda Türk şarkılarını söylemesi, Türk şarkılarıyla dans etmesi, sonrasında da Türk erkeği ile evlenmesi arasında bir ilişkinin olduğunu, ayrıca bu hareketleri arasındaki ilişkinin kendisinin isteği dışında olduğunu anlatan katılımcı, bu olaylar arasındaki ilişkiyi anlatmak için kader dışında başka bir rasyonel açıklamayı görememektedir.

Kader diyebilirim. Çünkü benim mutlaka bir Türkle evleneceğim gibi düşüncem yoktu. Ben örneğin küçükken oynuyorken ya da okulda sahnede şarkı söylüyorken Türk şarkılarını söylüyordum. Dans ediyordum Türk şarkılarıyla. Ama bu bir Türkle evlenmek

amaçlı, bilerek yapılan bir şey değildi. İçimden gelen şeylerdi. Şimdi arkadaşlarım diyorki şaka olarak 'sen o zamanlarda bilmişsin bir Türkle evleneceğini'. Ama bende mutlaka bir Türkle evlenmeliyim gibi bir düşünce olmamıştı (TrK1, 34 yaş).

Daha öncesinde 'asla bir Türkle evlenmeyeceğim' düşüncesinde olan katılımcılar da Türk erkeği ile evliliğini kader dışında başka türlü açıklayamamaktadırlar. Örneğin evlenmeden önce Türkiye'de eğitim gören katılımcı TrK2 (33 yaş) sırf Türk erkeği ile evlilik yapmamak için Kazakistan'a döndüğünü, ancak Kazakistan'da Türk erkeği ile tanışıp, onunla evliliğinden sonra Türkiye'ye geri dönmesinin nedenini kaderin ona belirlediği yaşam olarak açıklamıştır. Bu katılımcının tecrübesine benzer şekilde katılımcı TrK9 (29 yaş) da Türk erkeği ile tanışmadan önce 'hayır, hiç bir zaman Türk, yabancı ile asla evlenmem' kanaatinde olduğunu, ancak sonrasında Ankara'ya eğitim için göç ettiğini, Türk erkeği ile tanışıp, onunla evlenmesini kadere bağlamıştır.

Ben hiç bir zaman Türkle evleneceğimi düşünmemişim. Ben hep derdim 'hayır hiç br zaman Türk, yabancı ile asla evlenmem'. Diyorlar ya büyük konuşma. Bilmiyorum. Şimdi bunu sadece kader diyebilirim. Ankara'ya da belki bu kader getirmiştir beni (TrK9, 29 yaş).

3.3. KAZAKİSTANLI KADINLARIN EVLİLİK BEKLENTİLERİ

Evlilik rol beklentisi, bir eşin diğer eşten evlilikte neleri yapması ve nasıl davranması gerektiğini düşündüğü davranışlardır (Dyer, 1962, akt. Köksal ve İlhan, 2018: 304). Ailenin refahı, büyük ölçüde gençlerin hangi ideal düşüncelerle evlendiğine, evlilik mutluluğunu nasıl hayal ettiklerine bağlıdır. Ancak bireylerin ideal düşünceleri ve onların gerçek ilişkileri arasında her zaman önemli farklılıklar olmuştur, vardır ve olacaktır. Bu, eşlerin evlilik memnuniyetsizliğinin en yaygın kaynağıdır (Feschenko, 2012: 173). Bu açıklamalar her bir evlilik yapmakta olan çiftlere geçerli olduğu gibi, yabancı ile evlilikteki gençler için de geçerlidir. Dolayısıyla bu açıklamalar ışığında araştırmada Kazakistanlı kadınların Türk erkekle yaptıkları evliliklerindeki memnuniyeti belirlemek için öncelikle onların bu evlilikten beklentilerine ilişkin düşünceleri ele alınmıştır. Kazakistanlı kadınların Türk erkekle evliliklerindeki beklentilerinin anlaşılması amacıyla tez çalışmasında 'Kazakistanlı kadınların evlilik beklentilerine ilişkin düşünceleri nelerdir?' şeklinde ikinci problem cümlesi

geliştirilmiştir. Bu problem cümlesi çerçevesinde de ‘Kazakistanlı kadınların evlenmeden önceki evlilikten beklentileri ne/nelerdir?’ ve ‘Kazakistanlı kadınların evlilik sürecinde evlilikten beklentilerinin gerçekleşme durumuna ilişkin düşünceleri nelerdir?’ şeklinde iki alt problem cümleleri oluşturulmuştur.

3.3.1. Kazakistanlı Kadınların Evlenmeden Önce Evlilikten Beklentileri

Kadınların Türk erkeği ile evliliğinden neler beklediğinin anlaşılması amacıyla ikinci problem cümlesi kapsamında da ‘Kazakistanlı kadınların evlenmeden önceki evlilikten beklentileri ne/nelerdir?’ şeklinde birinci alt problem cümlesi oluşturulmuştur. Bu problem cümlesi ve alt problem cümlesi çerçevesinde kadınların Türk erkeği ile evliliğinden neler beklediği kadınların gözünden anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede konu ile ilgili olarak 5 temaya ulaşılmıştır. Bu temalar aşağıda açıklanmıştır.

3.3.1.1. Sağlam ve Mutlu Bir Aile Kurmak: *Hayatta İstedğim İyi Bir Eşim Olsun, Mutlu Bir Ailem Olsun*

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinden beklentisinin neler olduğuna bakıldığında bu kadınların Türk erkeklerinden beraber sağlam ve mutlu, istikrarlı bir aile kurabilecek ve yürütebilecek özellikleri gördüğünü, dolayısıyla onlarla beraber sağlam ve mutlu bir aile kurmak, bu evliliği doğru yönde yürütmek beklentisinin olduğu farkedilmiştir.

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evlilik nedenlerine bakıldığında onların Türk erkeği ile tanıştıktan ve onun kişisel özelliklerini farkettikten sonra aşık olduğu ya da sempati duygusunu hissetmeye başladığı belli olmuştur. Dolayısıyla bu kadınların Türk erkek ile evliliğinden ilk beklentisi sevdiği ve güvendiği bir erkek ile sağlam evlilik kurmak ve yürütmek beklentisi olmuştur.

Aslında ben bir Türkle evleneceğim da, bir beklentilerim olsun, şartlarım gibi, böyle bir şey yoktu yani. Aşkla evlenince daha sağlıklı, daha sağlam bir aile bekledim herhalde (KzK2, 34 yaş).

Daha önce de vurgulandığı üzere Kazakistanlı kadınların Kazakistanlı erkeklerin evlilik ve aileye yönelik davranışları ve sorumluluklarından şikayetçi oldukları görünmüştür. Dolayısıyla Kazakistanlı erkeklerin boyundan göremediği aileye yönelik sorumluluğu Türk erkeklerinden gören kadınların bu erkeklerle sağlam bir evlilik kurmayı beklediği söylenebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle Kazakistanlı kadınların Türk erkeğinden sağlam aile kurabilecek bir erkek rolünü beklediği söz konusudur. Bu durumu daha öncesinde Kazakistanlı erkeklerin davranışlarından şikayetçi olan TrK8 (36 yaş) örneği daha iyi anlatabilmektedir:

Beklentilerim, her kadının beklentileri gibi sıradan beklentilerdi. Benim maddi bir çıkarım olmadı. Sadece sağlam bir aile kurmak istedim. Öyle bir insan istedim, sağlam aile kurabilecek (TrK8, 36 yaş).

Bunun dışında Kazakistanlı kadınların Türk erkeğini eş olarak seçmesinin bir nedeni Türk erkeğine yönelik güven hissetmesi olmuştur. Daha açık bir ifadeyle kadınlar bu erkek ile yaşadığı sürede güvende olabileceği kanaatinde olmuşlardır. Bu bağlamda kadınların Türk erkeğinin kendisini mutlu edebileceğine de güvendiği söz konusudur. Dolayısıyla onların Türk erkeği ile evliliğinden diğer bir beklentisi de mutlu bir aile kurmak ve mutlu yaşamak olmuştur. Bu açıklamayı KzK5 (33 yaş)'in örneği daha iyi anlatabilmektedir:

Aslında hiç bir korkum yoktu. Hiç bir şeyi düşünmedim. Mutlu edeceğine inandım. Güvendim (KzK5, 33 yaş).

Türk erkeği ile evliliğinin mutlu bir aile olmak beklentisi ile başlayan diğer bir katılımcı da eşinin onu mutlu edebileceğine güvenmiştir. Örneğin katılımcı TrK3 (50 yaş) eşi ile tanışmadan önce birçok zorluklarla tek başına mücadele ettiğini açıklayarak eşi ile tanıştıktan sonra rahatladığını, artık kendisini destekleyecek, 'arkasını dayanıp' kendisini güvende hissedebilecek bir 'kocaman dağın' olduğunu anlatmıştır. Dolayısıyla

katılımcı Türk eşi ile evlilikten sadece bir beklentisinin, mutlu olmak beklentisinin olduğunu, bu beklentinin de güvene dayanarak oluştuğunu belirtmiştir:

Kazakistanlı kadınların büyük bir kısmı Türk erkeği ile evliliğini aşkla başlattığı için bu evlilikten mutlu olmak, sevdiği eşi ile beraber yaşamak gibi daha çok manevi olan beklentileri olmuşlardır. Daha açık bir ifadeyle bu kadınların eşinden zenginlik içinde lüks bir hayat beklendiği söylenemez. Kadınlar için daha çok huzur ve mutluluk içinde sevdikleri ile beraber orta bir seviyede yaşam sürdürmek önemli bulunmuştur.

Ben aslında lüks hayat beklemedim kimseden. Çok büyük hayalim yoktu. Hayatta istediğim iyi bir eş olsun, mutlu bir ailem olsun, kimseye muhtac olmayan, kimseden fazla olmayan orta bir yaşamım olsun istedim. Öyle bir şeyler bekledim eşimden. Türkle evlenirken de öyle şeyler düşündüm (TrK10, 35 yaş).

Diğer bir taraftan Türk erkekle evlilik yapan Kazakistanlı kadınların arasında hayatını mükemmeliyetçi bakışıyla sürdürmekte olan bir katılımcı da bulunmuştur. Bu katılımcı kendi hayati felsefesini evliliği ve eşine de uygulamaya çalışmıştır. Daha açık bir ifadeyle Türk erkeği ile evliliği düşünen katılımcı bu evliliği filmlerdeki gibi bir mükemmel evlilik olarak hayal eder ve eşinden de bu şartlara uymasını beklemiştir.

Aslında ben mükemmeliyetçi bir insanım. Mükemmeliyetçi sendromu vardı bende. Her şey mükemmel olmalı. Her şey yerinde, güzel durmalı. Şimdi de var ama şimdi biraz bu karakterimden kurtuldum diyebilirim. Ben kendim böyle filmdeki gibi mükemmel bir aile hayal etmişim. Ailemizde kötü kelime konuşulmamalı, küfür söylenmemeli (TrK4, 38 yaş).

Katılımcılar Türk erkeği ile ilişkisinde sadece mutlu ve sağlıklı aile kurmayı beklememiştir. Katılımcılar eşleri ile arasında sevgi ve güvene dayalı olarak kurulmuş mutlu ve sağlıklı evliliği sonrasında doğru yönetmenin ve yürütmenin de önemli olduğunu, ayrıca yönetme ve yürütmenin de kadına bağlı olduğunu anlamışlardır. Daha açık bir ifadeyle Türk erkeği ile evlilik yapan Kazakistanlı kadınlar sağlıklı ve mutlu aile kurmanın kolay olmayacağını, ailede çeşitli sorunlar yaşanacağını farkında olarak bu evliliği doğru yürütmenin de önemli olduğunu anlamışlar ve evliliğe bu düşünceyle başlamışlardır. Dolayısıyla bu kadınların kendi yabancı ile evliliklerindeki bir başka beklentisi de bu evliliği doğru yürütmek ve yönetmek olmuştur.

Aslında nedenini bilmiyorum, gerçekten, böyle iyi yaşayalım, yani Türkiye'ye gidip yaşayalım gibi büyük şeyler hayal etmedim, işte yaşarken bakarız dedim. Önemli olan sonuçta karar verdim, kendim için dönüş yok, her ne olsa göreceğim diye düşündüm. Yani, nasıl diyim? Zorlukları göze alarak başladım evliliğime. Tabi, ilk hayalim evlendikten sonra bunu doğru yürütmektir (KzK1, 33 yaş).

Ben daha çok realist, optimistim galiba. Ben kendime güvendim. Ben sadece bu evliliği yürüteceğim diye planladım. Ben hep söylüyorum, kadınlar dünyayı yürütüyorlar. Ailede de öyledir (TrK4, 38 yaş).

3.3.1.2. Hayatını Beraber Geçirebilecek İyi Bir Eş Beklentisi: En Büyük Beklentim, Beraber Yaşlanmaktır

Kazakistanlı kadınlar Türk erkeği ile evliliğindeki nedenlerine ve beklentilerine bakıldığında onların ilk olarak evlilik yapmaya yönelik oldukları belli olmuştur. Dolayısıyla kadınların bu Türk erkeği ile evliliğinden beklentilerinden biri de, beraber yaşlanabileceği, beraber çocuk büyütebileceği, hiç bir zaman değişmeyecek iyi kalpli, güvenli, saygılı bir iyi insanla hayat geçirmek beklentisi olmuştur.

Kazakistanlı kadınlar daha önce de vurgulandığı üzere aşkla bir evlilik yaptıklarını belirtmişlerdir. Aşkla evliliklerini başlatan bu kadınların evlilikten beklentisi de, güvenebileceği ve sevdiği bir eşle beraber hayatını geçirmek, yaşlanmak, beraber çocuk büyütmek olmuştur. Bu bağlamda kadınların evleneceği eşinden beklentileri onun etnik kökeninden kaynaklanmadığı söylenebilmektedir. Başka bir deyişle, kadınların bu beklentileri kendilerinin de anlattığı üzere 'her bir kadının sıradan beklentileri' olarak açıklanabilmektedir. Daha açık bir ifadeyle kadınlara 'Türk erkeği ile evlilikten beklentileriniz neydi?' sorusu sorgulandığında onların 'Türk erkeği' tanımına odaklanmadığı, daha açık bir ifadeyle eşlerini bir yabancı olarak görmediği, dolayısıyla eşinden beklentileri özellikle bir Türk erkeğine odaklanmadığı belli olmuştur. Bu bağlamda da aşk ile evlilik yapan kadınların beklentisinde 'Türk erkeği' tanımının rol oynamadığı, onların daha çok sevdiği bir erkek ile evliliğinden beklentilerinin olduğu söz konusudur.

En büyük beklentim, mutlu olmaktı, beraber olmaktı, çocuklarımızı yetiştirmek, beraber yaşlanmaktı benim amacım (TrK3, 50 yaş).

Yani bir kadının istediği gibi sıcak bir yuva kurmak, yaşlanabileceğin bir adamı bulmak, rahatlıkla sırtını dayanabileceğin, güvenebileceğin, çocuklarını büyütebileceğin, güvende olabileceğin bir evlilikte benim kafamda (KzK3, 38 yaş).

Daha önce de Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evlilik nedenlerine bakıldığında onların Türk erkeğini iyi kalpli bir insan olarak tanıdığı ve onlara güvendiği, sonrasında evlenmeye karar verdiği belli olmuştur. Bu nedenle Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinden beklentisi iyi bir eşle yaşamını sürdürmek, erkeğin ilk başta tanıdığı gibi iyi insan olarak kalması, hiç değişmemesi olmuştur.

Büyük bir şeyler beklemedim herhalde. Ama her kadın evlilikten ne bekler? İyilik olsun. İyi birisi olsun. İyi birisi ile evlensem diyor her kız (KzK7, 37 yaş).

Bunun dışında daha öncesinde eşini iyi, sakın, eğlenceli bir insan olarak tanıyan diğer bir katılımcı için de bu erkekle evliliğindeki beklentisi erkeğin evlilikten sonra da böyle bir karakterli insan olarak kalması ve değişmemesi olmuştur.

İyi kalpli. Cimri değil. En önemlisi budur. Çok eğlenceli, gülümsüyor hep. Ben onun yanında hep gülüyorum. Kızmıyor. Çok sakın. ...Böyle karakterli bir insan olsun istedim, değişmemesini (TrK7, 37 yaş).

Kazakistanlı kadınlar Türk erkeğini tanımaya başladığında onları güvenli birisi olarak açıklamışlardır. Dolayısıyla kadınların bu erkekle evliliğinde önemli rol oynayan nedenlerin biri de bu erkeğe yönelik güven olmuştur. Bu çerçevede güvenli bir ilişki üzerinde evlilik kurmayı göze alan kadınlar için bu evlilikten diğer bir beklentisi de, evlilikten sonra ailesine ve çocuğuna sahip çıkabilecek bir erkekle yaşamını sürdürmek olduğu söylenebilmektedir. Bu açıklamayı kadınların Türk erkeği ile evliliğinden beklentisine yönelik sorulara verdiği ‘*Diyelim ki, evliliğimizde mutlu olmak, bana sahip çıkması*’ (KzK2, 34 yaş), ‘*Erkek çocuğuna ve ailesine sorumlu olmalı, sahip çıkmalı*’ (TrK11, 30 yaş) gibi cevapları kanıtlayabilmektedir.

Daha önce de vurgulandığı üzere Kazakistanlı kadınların arasında Türk erkeği ile evliliğinden önce başarısız bir evlilik tecrübesini yaşayanlarda bulunmuştur. Bu kadınların evlilik beklentilerine bakıldığında onların ikinci evliliğinden, yani Türk erkeği ile evliliğinden saygı ve sevgi beklentisinin olduğu göze çarpan bir durum

olmuştur. Bu kadınların anlatılarına bakıldığında onların eski eşinden saygı ve anlayış göremediği, dolayısıyla boşanmaya karar verdikleri belli olmuştur. Bu durumdan ise kadınların Türk erkeğinden evlilikte sevgi ve saygılı davranış beklemesinin nedeni anlaşılmaktadır.

Önemlisi beni sevmesini istedim, saygı olsun demiştim. Bu beklentim olmuştu (TrK7, 37 yaş).

Beni üzmecek, başkasına da izin vermez. Önemlisi saygı (KzK8, 36 yaş).

Daha öncesinde başarısız evlilik deneyimini yaşayan diğer bir katılımcı eski eşi ile evliliğinde anlaşmazlıkların olduğunu ve bu durumun onların evliliğini etkilediğini, sonrasında boşanmasına yol açtığını belirtmiştir. Dolayısıyla bu katılımcı için Türk erkeği ile evliliğindeki ilk beklentisi eşinin onu anlaması, anlayışlı bakması olmuştur.

Ben ilk evlendiğim kişi ile hiç anlaşamıyordum. Örneğin, onunla evliyken ben yerdeki sudan bahsediyorsam, o yağmurdan bahsediyordu. Ondan dolayı herhalde ben sadece beni anlayan bir kişi olsun demiştim (KzK6, 39 yaş).

3.3.1.3. Çocuk Sahibi Olmak: Annelik ve Çocuk Büyütmek İsteği: Kadının Amacı Evlenmek, Anne Olmaktır

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinden diğer bir beklentisi de kendisinin annelik rolünü yerine getirmesi, sevdiği bir erkek ile ya da evlendiği bir erkekle çocuk yapmak ve onu büyütmek olmuştur. Bu bağlamda Türk erkeği ile evliliğinden çocuk beklentisi olan kadınları iki grupta incelemek önemlidir. Bunlardan birincisi severek evlendiği bir erkekle çocuk yapmak ve büyütmek beklentisi olanlar, diğeri de yaş faktörünü dikkate alarak evlilik yapanlar, dolayısıyla daha çok kadın ve anne rolünü yerine getirmeye çalışanlardır. Daha açık bir ifadeyle evlilikten çocuk beklentisi olan kadınların cevaplarına bakıldığında onların bu beklentilerinin bu evliliği yapmak kararları ile ilişkili olduğu göze çarpan bir durum olmuştur.

Daha önceki altbölümde Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinde farklı nedenlerin rol oynadığını ortaya konulmuştur. Kadınların Türk erkeğini eş olarak seçmesinde çiftlerin bir birine karşılıklı hissettiği aşk ve sempati duygusunun önemli bir neden olduğu görünmüştür. Bu bağlamda genelde aşk ve sempati duygusuna dayalı olarak evlilik yapan kadınların sevdiği bir eşinden çocuk doğurmak ve beraber büyütmek isteğinin olması anlaşılabilir bir durumdur. Bu açıklamadan hareketle Türk erkeğine yönelik aşk ve sempati duygusunu baza alarak evlilik yapan Kazakistanlı kadınlar için de sevdiği eşi ile evliliğinde çocuk sahibi olmak ve onları beraber büyütmek beklentisinin olduğu söylenebilmektedir.

...tabiki iyi şeyler hayal ettik. Anne, baba olmak mesela (KzK1, 33 yaş).

En büyük beklentim, mutlu olmaktı, beraber olmaktı, çocuklarımızı yetiştirmek, beraber yaşlanmaktı benim amacım (TrK3, 50 yaş).

Yani bir kadının istediği gibi sıcak bir yuva kurmak, ...çocuklarını büyütebileceğin, güvende olabileceğin bir evlilikte benim kafamda (KzK3, 38 yaş).

Daha önce de vurgulandığı üzere Kazakistanlı kadınların bir kısmı Türk erkeğini eş olarak değerlendiriyorken kendilerinin yaşını da dikkate katmışlardır. Bu kadınlar için Türk erkeği ile evlilik yaştan dolayı yapılması gereken bir evlilik olarak açıklanabilmektedir. Daha açık bir ifadeyle yaşının evlenmek için uygun olduğunu ya da geç kalabileceğini düşünen Kazakistanlı kadınlar Türk erkeğinin iyi eş ve iyi baba olabileceğini de evlilik kararında hesaba katmışlardır. Zira bu kadınların evlilikten sonraki bir hedefi de çocuk doğurmak, annelik rolünü yerine getirmek olmuştur. Dolayısıyla bu kadınların Türk erkeği ile evliliğinden beklentisi, çocuk doğurmak ve onları büyütebilmek için bir aile kurmak olmuştur.

Yani normal yaşamaktı, bir evimiz olsun, çocuğumuz olsun (KzK4, 33 yaş).

...içinde sevgide büyüyecek çocuklarım olacak diye planladım (TrK4, 38 yaş).

Bunun dışında Ankara'ya eğitim için gelmiş olan ve Türk erkeği ile evlenen diğer bir katılımcı da evlilik nedenini açıklarken daha öncesinde Kazakistan'da evlilik teklifinde bulunan birisinin olmadığını ve yaşının da evlilik için uygun olduğunu dile getirmiştir. Bu bağlamda katılımcı Türk erkeği ile tanıştıktan sonra evlilik konusunu düşünürken

kendisinin bir kadın olarak anne atanmasının, öylece annelik rolünü yerine getirmesi gerektiğinin farkında olmuştur. Dolayısıyla bu kadının Türk erkeğinden beklentisi anne olmak olduğu söylenebilmektedir.

Ben okumaya geldim buraya, ama benim asıl amacım kadın olarak evlilik yapmak değil mi? Eğitim sonra da devam edilebilir. Ama kadının amacı evlenmek, anne olmaktır (TrK9, 29 yaş).

3.3.1.4. İyi bir yaşam beklentisi: Ben Öyle Zorluklar Bekleyen Bir Hayat İstemedim

Türk erkeği ile evlilik yapan Kazakistanlı kadınların arasında bu evlilikten iyi bir yaşamı bekleyenler de bulunmaktadır. Kazakistanlı kadınlar daha önce de vurgulandığı üzere lüks bir zenginlik içinde yaşamayı hayal etmemişlerdir. Ancak bu kadınlar için maddi açıdan zorluklar olmayan ve kimseye muhtaç etmeyen bir evliliği sağlayabilecek erkekle evlilik yapmak önemli olmuştur. Dolayısıyla bu durumda Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinden maddi açıdan zorluk çekmeyecek bir yaşamı beklediği söz konusudur. Örneğin, bu durum çocukluğunda maddi sıkıntıları çok çekmiş olan katılımcı TrK11 (30 yaş)' in örneğinde anlatılabilmektedir:

Aslında ne beklentim olabilir? Küçük bir kızdım. Sadece her kadının hayal ettiği gibi iyi yere gelin olmak istedim. Çünkü biz maddi olarak zor durumda büyüdük. Biz çok çocuklu bir aileyiz. Annem bizi tek başına yetiştirdi. Zorluklar çok oldu. Onun için ben öyle zorluklar bekleyen bir hayat istemedim. Hiç bir zaman. Öyle yaşamak istemedim. Onun için ben ailesinin durumunun iyi olduğunu gördüğüm için evlenmek istedim. Ama eşimi beğenmeseydim maddi durumunun iyi olmasına da bakmazdım, yani evlenmezdim. İkisi bir arada olduğu için seçtim bence. Şansıma göre öyle oldu (TrK11, 30 yaş).

Türk erkeği ile evlilik yapmayı düşünen diğer bir katılımcı da evlilikten sonra kendileri yaşayacak evini yeniden kendi tasarımıyla yapmak istemiştir.

Ama evlenirsem evimi kendim baştan yaparım diyordum. Yani oluyor ya kafanda bir ev hayali (TrK9, 29 yaş).

Türk eşi ile evliliğinden zengin bir yaşamı beklemeden, ancak kimseye muhtaç olmayan bir evlilikte yaşamını sürdürmeyi isteyen diğer bir katılımcılar TrK10 (35 yaş) ve KzK8 (36 yaş) bu durumunu şu şekilde anlatmışlardır:

Ben aslında lüks hayat beklemedim kimseden. Çok büyük hayalim yoktu. Hayatta istediğim iyi bir eş olsun, mutlu bir ailem olsun, kimseye muhtac olmayan, kimseden fazla olmayan orta bir yaşamım olsun istedim. Öyle bir şeyler bekledim eşimden (TrK10, 35 yaş).

...Maddi durumda da öyle. Ben aslında eşimden bir zenginlik beklemedim ama geçindirebilecek bir durumda olmasını istedim (KzK8, 36 yaş).

Türk erkeği ile evliliğinde eşinin maddi durumunun iyi olmasını dikkate alan diğer bir katılımcı da evlendikten sonra onun kendisini geliştirmesinde maddi ve manevi destekçi olacağını beklemiştir. Daha açık bir ifadeyle katılımcının kendisinin eğitim ve mesleki hayatını geliştirmek konusundaki planlarını Türk erkeği ile evlendikten sonra onun desteği ile gerçekleştirebileceğini düşündüğü söylenebilmektedir. Bu bağlamda katılımcının eşinden zengin bir yaşamdan daha çok kendisini geliştirmesi ve gerçekleşmesinde destek beklediğini belirtmek önemlidir. Zira katılımcı Türk eşinin yarattığı zengin bir hayatta kendisine maddi bir kapital kazanmak yerine geleceğine yatırım yapmayı seçmiştir.

Ben ilk geldiğimde 'ben kürk istiyorum, ben araba istiyorum, altın istiyorum' deseysen eşim bana sadece bunları verirdi. Ama bu sonunda boşanmaya yol açabilir. Çünkü ilişki maddiyata bağlı kalır. Ben başka acıdan da baktım. Kendime yatırım yapmaya çalışıyorum. ... eşim de evlenmeden önce bana sordu, 'benden ne bekliyorsun?' diye. 'Yarın anlaşmazlık olmaması için bilelim' dedi. Ben ona dedim 'Evlenirsem kendimi geliştirmek istiyorum, okumak, kendi işimi açmak istiyorum, gezilere çıkmak istiyorum' (TrK5, 36 yaş).

Diğer bir taraftan Kazakistanlı kadınların arasında Türk erkeği ile evliliğinden maddi açıdan büyük bir beklentisi olmamışsa da Türkiye'deki yaşamının daha kaliteli olacağını umut eden bir katılımcı bulunmuştur.

...Ama ben bildim yurtdışında yaşamak farklı olacağını. Bir adım olsa bile hayatım iyi olacak diye düşündüm, öyle bir umutla geldim (TrK10, 35 yaş).

Bunun dışında Kazakistanlı kadınların arasında Türk erkeği ile evlenmeden önce yurtdışında yaşamış olanları da bulunmaktadır. Bu kadınlar yurtdışındaki daha kaliteli

bir yaşamı teşvik ettikleri için Kazakistan'ın politikası ve yaşamına eleştirel bakışta olduğu onların cevaplarından farkedilmiştir. Böyle bir eleştirel bakışta olan kadınlar politika ile ilgili sorun yaşamakta olduğunu açıklayarak ilerideki hayatını bu ülkede sürdürmek istemediklerini de dile getirmişlerdir. Böyle bir düşüncede olan kadınlar ilerideki yaşamlarını yurtdışında yaşayacağını planlamışlardır. Akabinde Türk erkeği ile tanışan bu kadınlar yurtdışında yaşamak hayalini onunla evlendikten sonra gerçekleştirebileceklerini düşünmüşlerdir.

...yurtdışında yaşayacağımı biliyordum. Kazakistan'da yaşayamayacağımı bildim. Kazakistan'dan beklentim yoktu, siyaseti biliyoruz zaten, o değişmeyecek te, ben orda yaşamak istemedim. Durumu iyi bir ülkede yaşamak istedim. ...Kanada'da yaşamak istemiştim. İngiltere'den sonra. Bu benim hayalimdi. Bu hayalimi gerçekleştirmek için eşim tamam demişti (TrK7, 37 yaş).

Benim politika ile sorunlarım var. Yani ben bu ülkenin politikasını beğenmiyorum. Nasıl desem? Durumu beğenmiyorum. ...Belki yurtdışında yaşamaktı beklentim. Çünkü ben daha önce yurtdışında yaşadım. O tarafı daha çok beğeniyorum (KzK4, 33 yaş).

Diğer bir taraftan Türk erkekle evlenen Kazakistanlı kadınların arasında yurtdışında yaşamayı amaç etmemişler de dünyayı gezmeyi, dünya turu yapmayı hayal edenleri bulunmaktadır. Bu kadınlar da bu hayallerini Türk erkeği ile evliliğinde gerçekleştirebileceğini düşünmüşlerdir.

Çok şeyler hayal ettim. Diyelim ki evliliğimizde mutlu olmak, ... dünya turu yapmamız, onun gibi hayaller oldu yani. Büyük hayaller diyelim daha doğrusu (KzK2, 34 yaş).

Evlenmeden önce eşimle gemi ile dünya turu yapmak istiyordum. İsviçre'ye gitmek istedim (KzK5, 33 yaş).

3.3.1.5. Kadınların Beklentisiz Evlilikleri: Ben Kendi Hayallerimi Neden Başkasına Yüklemeliyim?

Kazakistanlı kadınlar Türk erkeği ile tanışmadan önce bir yabancı erkekle evlilik yapmayı düşünmemişlerdir. Bu bağlamda katılımcıların fikrinin Türk erkeği ile tanıştıktan sonra değiştiğini onların cevaplarından anlamak mümkündür. Daha açık bir

ifadeyle Kazakistanlı kadınlar Türk erkeği ile tanıştıktan sonra aşık olmaktan başlayarak çok farklı nedenlerden dolayı evlilik yapmaya karar verdiklerini söylemişlerdir. Ancak bu katılımcıların arasında net bir nedenden dolayı Türk erkeği ile evlilik yapanlar bulunmuşsalarda onların bu erkeklerle evlilikten beklentileri olmayanları da mevcuttur. Kadınların Türk erkeği ile evliliklerinden bir beklentisinin olmamasını farklı açıklamak mümkündür. Birincisi, Türk erkeği ile evliliği farklı nedenlerden dolayı yapmış olan kadınların bu evliliği riskleri göze alarak başlatmasıdır. Örneğin katılımcı TrK2 (33 yaş) Türk erkeği ile tanıştıktan sonra bu erkekle evlilik yapmasındaki farklı nedenleri göstermiş olsa da evlilik konusunu uzun süre düşündüğünü belirtmiştir. Bu katılımcının evlilik konusunu uzun süre düşünmesinin nedeni, Kazakistan'da evlilik yapmak isteğinden kaynaklanmaktadır. Ancak daha önce de vurgulandığı üzere Kazakistanlı erkeklerin evlilik konusunda henüz sorumluluğu almaya hazır olmadığı ve kendi yaşının evlilik için uygun olduğu düşünceleri bu katılımcının Türk erkeği ile evlilik yapmasına neden olmuştur. Diğer bir taraftan katılımcı Türk erkeği ile evlilik yapmaya karar vermiş olsa da onun bu evlilikten bir beklentisi olmamıştır. Kadının evlilikten beklentisinin olmamasının nedeni de katılımcının bu evliliği boşanmayı göze alarak başlatması olmuştur. Bu açıklamayı katılımcının 'Türk erkeği ile evliliğinden beklentisi', 'Türk erkeği ile evlilik nedenleri', 'Türkiyeli erkekle evli olmak', 'Türkiye'de yaşamak' konusuyla ilgili sorulara verdiği cevaplarından farkedilmiştir.

Hiç beklentim yoktu. Hatta tam tersi, burda okuyorken tüm Kazak öğrencilerimize 'Türk ile evlenmeyin, Kazakistan'a dönün' diyordum. Sonra kendim evlilik yaptım...Hiç düşüncem de yoktu. Kazakistan'a dönmemin de nedeni Türkiye'de evlenmemektir. Yoksa neden acil okulumu bitirdim? Neden işimi bıraktım? Annem de sürekli 'geri dön' deyip duruyordu. Ama döndükten bir ay sonra eşimle tanıştım. ...Sonra da bir arkadaşım demişti: neden çok düşünüyorsun. Beğenmezsen ayrılırsın. Geri dönersin demişti. Ben de sonra düşündüm ki hapse gitmiyorum. Beğenmezsem de çözüm her zaman var (TrK2, 33 yaş).

Türk erkekle evlilikten bir beklentisinin olmamasının ikinci bir nedeni, Kazakistanlı kadınların önünde onlardan önce Türk erkekle evlilik yapan ve bu tecrübeyi yaşayan kadınların örneklerinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu çerçevede Türk erkeği ile evliliğinden bir beklentisinin olmamasını önünde bir örneğin bulunmadığı ile ilişkilendiren kadınların birisinin Türk erkeği ile evlilik tecrübesinin 14 sene, diğerinin de 25 sene önce yapıldığı söz konusudur. Ayrıca görüşme yapılan diğer katılımcıların

cevaplarına da bakıldığında 14-25 sene önce bu tür evliliklerin Türkiye’de çok nadir yapıldığı ve o zamanlarda günümüzdeki gibi Türkle evlenen Kazakistanlı kadınların sosyal ağlarının zayıf olduğu farkedilmiştir. Türk erkeği ile evliliğinden bir beklentisinin olmadığını dile getiren katılımcılar bu evliliği aşk ve güven üzerine yaptıklarını belirtmişlerdir. Daha açık bir ifadeyle bu kadınlar aşk üzerine yapacakları evliliklerinde kendilerini ne beklediğini bilmemişler de, Türk erkeğinin onları mutlu edeceğine güvenmişlerdir.

Aslında hiçbir beklentim yoktu. Çünkü benim önümde bir örnek yoktu. Bir böyle aile daha önce görmemiştim. Sadece eşime güvendim. Eşim bana ‘evleneceğiz, mutlu oluruz’ dedi. Güvendirin güzel kelimeler söyledi bana. Ben güvendim (TrK1, 34 yaş).

Şimdi çok ilginç gelecek, ama o dönemlerde örnek olarak kimse yoktu. Hani Türkle evlenmiş, işte hayatı böyleymiş gibi hiç örnek yoktu, deli cesareti gibi bir şey herhalde, hiç düşünmedim, ‘benim hayatım nasıl olacak, evlenince nerde yaşarım, bu adam bana bakabilecek mi?’ veya hatta ben evlendiğimde burdaki eğitimimi daha tamamlamamıştım, dolayısıyla bunları hiç düşünmedim ben, aşık aldum, sevdim ve evlendim. Bunun sonrası ne olacak gibi şeyler düşünmedim hiç bir zaman (TrK3, 50 yaş).

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinden bir beklentisinin olmamasının üçüncü bir nedeni de, katılımcıların Türk erkeğinin yaşamı ile yakından tanışmış olmasındadır. Katılımcıların arasında Türk erkeği ile evlenmeden önce onun ailesi ve yaşam tarzıyla yakından tanışmış olanları bulunmaktadır. Daha açık bir ifadeyle bu katılımcılar evlenmeden önce Türk erkeğinin ailesi ile tanışır, evlerini ziyaret eder ve yaşam tarzlarının ne durumda olduklarını görmüşlerdir. Dolayısıyla bu katılımcılar Türk erkeği ile evlendikten sonra onları nasıl bir yaşam beklediklerini iyi anlar ve evliliklerine daha rasyonel düşüncede yaklaşmışlardır. Bu nedenle de katılımcılar Türk erkeği ile evliliğinde büyük beklentiler kurmamışlardır. Bu açıklamayı TrK9 (29 yaş) örneği daha iyi anlatabilmektedir:

Bilmiyorum. Bir beklenti olması mı lazım? Ben kader diyorum ya. Bilmiyorum. Her şey bir anda oldu. ...Ben 1 sene boyunca ailesine gidiyordum misafir olarak. Görüyordum onları. Belki bunun için de bir beklentim olmamıştır (TrK9, 29 yaş).

Benim ondan bana bir han sarayı inşaa edecek, beni uçaklarda uçuracak gibi bir beklentim olmadı. Ben sonunda bizim Türkiye’ye taşınacağımızı, çocuklarımızın burda okula gideceğini bildim. O bana ne araba, ne büyük bir ev söz verdi (TrK13, 38 yaş).

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinden bir beklentisinin olmamasının dördüncü nedeni de, onların evlilikte mutluluğu kendilerinin inşaa edebileceği kanaatinde olmasından kaynaklanmaktadır. Kazakistanlı kadınların arasında bu evliliği aşkla yaptıkları için her şey kendilerine bağlı olduğu düşüncesinde olanları da bulunmaktadır. Bu çerçevede bu katılımcıların evliliğe daha eşit bir bakışla yaklaştığı söz konusudur. Diğer bir taraftan Türk eşi ile evliliğinden bir beklentisi olmayan bu katılımcıların evlilikteki mutluluk için kendilerini sorumlu hissettiklerini de söylemek mümkündür. Onlara göre evlilikte bir beklenti olmamalı, zira eşlerin bir birinden beklentisi olunca hayal kırıklığı da yer alabilmektedir. Dolayısıyla bu kadınlar evlilikte eşinden bir şey beklemeyerek, mutluluğu kendileri inşaa etmeye çalışmaktadırlar.

Evlilik, bence iki insanın bir birine karşılıklı yardımı. Aslında evlilikte böyle olmalı zaten. Çünkü insanlar 'erkek bunu yapmalı, kadın şunu yapmalı' gibi beklentiler kuruyorlar. Sonra bu beklentileri gerçekleştirmeyince üzülüyorlar. Bu böyle olmamalı. Yani ben kendi hayallerimi neden başkasına yüklemeliyim? Neden benim beklentilerin için başka birisi sorumlu olmalı? Eğer ben bir şeyi hayal ediyorsam o zaman ben çabalamalıyım bu hayallerimi gerçekleştirmek için. ... Ben hiçbir zaman kimseye güvenmiyorum, kimseden bir şey beklemiyorum. Ben vermeyi severim. İnşaa etmeyi severim. Bence insan kendisi inşaa eden dünyada yaşayacaktır. Benim hiç beklentim olmadı (TrK13, 38 yaş).

3.3.2. Kazakistanlı Kadınların Evlilik Sürecinde Evlilikten Beklentilerinin Gerçekleşme Durumuna İlişkin Düşünceleri

Bir önceki alt bölümde Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinden beklentilerinin neler olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak Feschenko (2012) bireylerin evlilik hakkındaki ideal düşünceleri ve onların gerçek ilişkileri arasında her zaman önemli farklılıkların olduğunu ve olacağını belirterek, bu durumun da eşlerin evlilik memnuniyetsizliğine yol açabileceğini vurgulamıştır. Feschenko (2012) düşüncesinden hareketle bu alt bölümde de Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğindeki beklentilerinin evlilik sürecinde gerçekleşme durumuna ilişkin düşünceleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğindeki beklentilerinin gerçekleşme durumuna ilişkin araştırmanın ikinci problem cümlesi kapsamında ikinci alt problem

cümle ‘Kazakistanlı kadınların evlilik sürecinde evlilikten beklentilerinin gerçekleşme durumuna ilişkin düşünceleri nelerdir?’ şeklinde geliştirilmiştir. Bu problem cümlesi ve alt problem cümlesi çerçevesinde kadınların Türk erkeği ile evliliğinden beklentilerinin gerçekleşip/gerçekleşmemesi kadınların gözünden anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede konu ile ilgili olarak 4 temaya ulaşılmıştır. Bu temalar da aşağıda açıklanmıştır.

3.3.2.1. Katılımcıların sağlam aile kurmaya ilişkin beklentilerinin gerçekleşme durumu

Kazakistanlı kadınlar Türk erkeğinin kişisel özellikleri ve aileye yönelik sorumluluklarını gördükten sonra bu erkeklerin kendilerini evlilikte mutlu edebileceğine güvenerek onlarla evlenmeye karar vermişlerdir. Dolayısıyla bu kadınların Türk erkeği ile ilişkisinden ilk beklentisi, mutlu ve sağlam bir aile kurmak olmuştur. Bu bağlamda Türk erkeği ile mutlu ve sağlam aile kurmak beklentisi ile uzun bir evlilik yoluna çıkan bu kadınların tümünün beklentilerinin gerçekleştiği söylenebilmektedir. Zira görüşme esnasında katılımcıların ‘Türk erkeği ile evliliğinizdeki beklentileriniz gerçekleşti mi?’ sorusuna verdiği cevaplarından onların bazı beklentileri gerçekleşmemiş olsa bile, genel olarak hayal ettiği mutlu bir evliliği sürdürmekte olduğu anlaşılmıştır.

Hayal ettiğim evliliği sürdürüyorum. Mutluyum. İyi anlaşabiliyoruz. Bu konuda bir sıkıntı yok (KzK2, 34 yaş).

Türk erkeği ile evliliğinden mutlu olmak beklentisi olan katılımcılar evlilikten sonra hayatının iyi bir yönde değiştiğini, yanında kendisi istediği gibi hep destek verebilecek, güvенеbilecek bir eşinin olduğunu dile getirmişlerdir. Dolayısıyla bu kadınların da Türk eşi ile evliliğinden beklentilerinin gerçekleştiğini söylemek mümkündür.

Bence evet gerçekleşti. Çünkü hayatım değişti. Yanımda bir insan var hep destek veren, yardım eden. Kötü, iyi günlerde yanımda olan (KzK4, 33 yaş).

Bunun dışında Kazakistanlı kadınların arasında Türk erkeği ile evliliğinden büyük bir beklentileri olmasa da, bu erkeklerin kendilerini mutlu edebileceğine güvenerek evlilik yapmaya karar verenleri de bulunmuşlardır. Evliliklerini eşinin mutlu edeceğine dair

verdiği sözüne güvenerek başlatan katılımcılar bu kararlarından pişman değillerdir. Zira günümüzde evliliğini sürdürmeye devam ettirmekte olan bu katılımcılar bir zamanlar eşinin sözüne güvenerek bu evliliği başlattıklarından memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Eşim bana evleneceğiz, mutlu oluruz dedi. Güvendirken güzel kelimeler söyledi bana. Ben güvendim. İyi de güvenmişim. Çünkü hiçbir zaman sözünü boş bırakmadı. Sözünü tuttu (TrK1, 34 yaş).

Kazakistanlı kadınların büyük kısmı Türk erkeği ile evliliğini aşk üzerine kurmuş oldukları için bu evlilikten büyük bir beklentisi olmadığını, sadece sevdiği bir erkekle mutlu olmayı, mutlu bir aile kurmayı hayal ettiklerini belirtmişlerdir. Bu katılımcıların Türk erkeği ile evliliğinde mutlu olmaktan başka bir büyük beklentisi olmadığı için evlilikte başardığı diğer refahları mutlulukla karşılamışlardır. Dolayısıyla Türk erkeği ile evliliğinde sevdiği bir erkekle mutlu olmak beklentileri dışında elde edilen tüm başarılar bu kadınlar için onların evlilikteki beklentileri geçtiği anamına gelmektemiştir. Örneğin katılımcı TrK3 (50 yaş) Türk erkeği ile evliliğinde sevdiği eşi ile mutlu olmaktan başka beklentisinin olmadığını dile getirmiştir. Dolayısıyla evlilikten büyük beklentisi olmayan bu katılımcı evlilikten sonraki elde edilen tüm aile değerlerinin onun beklentisini geçtiği kanaatindedir.

Sağlam bir aile kurmayı hayal eden diğer bir katılımcı da bu özelliklere Türk erkeğinin sahip olduğunu görmüştür. Dolayısıyla Türk erkeği ile evliliğini sadece sağlam bir aile kurmak beklentisi ile başlayan bu katılımcı da evlilikten sonra eşinin aileye daha çok yönelimli olması, kadına özen gösterebilmesi gibi yeni özelliklerini keşfetmiştir. Öylece evliliğine daha az beklentileri ile başlayan bu katılımcı evlilikten beklediğinden de fazlasını almakta olduğunu belirtmiştir.

Evet, bence ben daha az aileye yönelimli olmuşumdur. Eşim bana çok şeyleri öğretti. Bence eşim olmasaydı ben hiç bir zaman evlenmeye bilirdim belki. Aslında eşimin bana daha çok özen göstermesi benim beklentilerimi geçti diye bilirim. Ben her gün eşimin iyi insan olduğunu anlıyorum. Özen gösteriyor, para konusunda da sorun çıkartmıyor. Destek veriyor. Tabiki biz de her ailedeki gibi kavga ediyoruz, ama böyle tarafsız bakınca ben benim ailemin başarılı bir aile olduğunu düşünüyorum (TrK8, 36 yaş).

Türk erkeklerle evlilik yapan Kazakistanlı katılımcıların arasında daha önce de vurgulandığı gibi, mükemmel bir aile kurmayı hayal eden katılımcı da bulunmuştur. Bu katılımcı kendi hayatının mükemmeliyetçi felsefesini yapacağı Türk eşi ile evliliğine de uygulamaya çalışmıştır. Bu çerçevede Kazakistanlı kadının Türk erkeği ile filmdeki gibi mükemmel bir aileyi hayal ettiği söz konusudur. Daha açık bir ifadeyle katılımcının Türk erkeği ile evliliğinden beklentisi, düzen konusunda olmuştur. Örneğin, evdeki eşyaların düzenin bozulmaması, ailede küfür söylenmemesi gibi. Diğer bir taraftan katılımcı evlendikten sonra bu mükemmeliyetçi bakışının abartılı olduğunu anlamış olup ve bazı konularda fikrini değiştirmişse de halen de bir mükemmel evliliği kendisi yaratmaya çalıştığını ve bu beklentilerinin de yavaş yavaş gerçekleşmekte olduğunu belirtmiştir.

Aslında ben mükemmeliyetçi bir insanım. Mükemmeliyetçi sendromu vardı bende. Her şey mükemmel olmalı. Her şey yerinde, güzel durmalı. Şimdi de var ama şimdi biraz bu karakterimden kurtuldum diyebilirim. Ben kendim böyle filmdeki gibi mükemmel bir aile hayal etmişim. Ailemizde kötü kelime konuşulmamalı, küfür söylenmemeli. O benimle konuşurken küfür söylediğinde ben küsüyordum. İşte böyle şeyleri yavaş yavaş düzettim. Şimdi beklentilerim yavaş yavaş gerçekleşiyor diyebilirim TrK4, 38 yaş).

3.3.2.2. Katılımcıların Hayatını Beraber Geçirebilecek İyi Bir Eş Beklentisinin Gerçekleşme Durumu

Kazakistanlı kadınlar Türk erkeğinden evlilikte hayatının kalan ömrünü beraber geçirebilecek iyi, güvenli, saygı gösterebilen eş olmasını beklemişlerdir. Bu kadınlar kurdukları sıcak yuvada hiç bir zaman değişmeyecek, kendileri evlenmeden önce tanıdığı gibi karakterle devam edecek bir erkekle evliliklerini sürdürmek istemişlerdir. Bu bağlamda böyle bir beklentiyle evlilik yoluna çıkan bu kadınların Türk eşinin bu beklentileri karşıladığı söz konusudur. Örneğin, sevdiği Türk erkeği ile sıcak bir yuva kurmak, onunla beraber yaşlanmak, ona ömür boyu güvenebilmek beklentisi olan katılımcı KzK3 (38 yaş) günümüzde 11 senelik bir evlilik tecrübesine dayanarak sevgi ve saygı yer alan bir evliliği kendisi hayal ettiği gibi devam ettirmekte olduğunu belirtmiştir:

Yani her bir kadının istediği gibi sıcak bir yuva kurmak, beraber yaşlanabileceğin bir adamı bulmak, rahatlıkla sırtını dayayabileceğin, güvенеbileceğin, çocuklarını büyütebileceğin, güvende olabileceğin bir evliliği benim kafamda. Nitekim de öyle oldu, çok şükür. Evet, gayet başarılı bir evliliğim var diye düşünüyorum. Çok şükür. Çünkü en başta karşılıklı sevgi ve saygı olmak zorunda bir evlilikte (KzK3, 38 yaş).

Bunun dışında daha önce bir evlilik yapıp, belli nedenlerden dolayı boşanmış olan Kazakistanlı kadınlar da Türk erkeği ile evliliğinde saygı ve sevgi olmasını beklediğini dile getirmişlerdir. Bu kadınlar için yapacakları ikinci bir evlilikte saygı ve sevginin önemli bir unsur olduğunu belirtmek önemlidir. Zira katılımcılar bundan önceki başarısız olan evliliklerinde saygı ve sevginin olmamasının boşanmaya neden olduğunu belirtmişlerdir. Bu çerçevede Türk erkeğinden evlilikte saygı ve sevgi bekleyen katılımcıların bu beklentisinin karşılandığını söylemek mümkündür.

Önemlisi beni sevmesini istedim, saygı olsun demiştim. Bu beklentim olmuştu. Seviyor, saygı gösteriyor. Bazen tartışmalar oluyor, ama genel olarak beklentilerimi karşılıyor (TrK7, 37 yaş).

Daha öncesinde başarısız evlilik tecrübesini yaşamış olan diğer bir katılımcı da yapacağı ikinci evliliğinde Türk eşinden anlayış beklemiştir. Zira katılımcı görüşme esnasında daha önceki eşinden anlayış göremediği için çok zorluklar çektiğini, bu nedenle ikinci kere evlenip te aynı riskleri yaşamak istemediğini anlatmıştır. Katılımcının bu açıklamalarından hareketle onun için evlilikte anlayışın çok önemli bir unsur olduğu söylenebilmektedir. Bu çerçevede Türk erkeği ile evliliğinde anlayışı ön plana çıkaran bu katılımcının beklentisinin gerçekleştiğini belirtmek önemlidir. Katılımcı Türk eşi ile evliliğinde gerçekleşen beklentisini eski evliliği ile karşılaştırarak anlatmıştır.

Kadın bir erkekle evlendikten sonra kendini mutlu hissediyorsa o zaman beklentileri gerçekleşmiştir. Ben her zaman söyliyorum etrafımdakilere, 'eğer benim tekrar eş seçme fırsatım olursa tekrar bu kişiyi seçerdim' diye. Ben ilk evlendiğim kişi ile hiç anlaşamıyordum. Örneğin, onunla evliken ben yerdeki sudan bahsediyorsam, o yağmurdan bahsediyordu. Ondandır dolayı herhalde ben sadece beni anlayan bir kişi olsun demiştim. Bu dileğim kabul oldu. Ben çocukluğumdan beri çok hasta oluyordum. Haftada iki üç kere başım ağrıyordu. Her şey karışıyordu. Tansiyonum yükseliyordu. Başka da nedenlerden dolayı başım ağrıdığımda bütün hastalıklarım üst üste geliyordu. Böyle durumlarda eşim 'sana beni Allahım göndermiştir' diyor. 'Çünkü ben hasta olan kişilere yardım etmeyi seviyorum. Acıyorum' diyor. Eski eşimle karşılaştığımda nasıldı? Ben o kadar kötü hasta olduğumda bile kendime iğne yapıp işime koşuyordum. Dayanamıyorsam bile işe koşmalıydım. Eski eşim ise 'sen sabahtan akşama kadar bir

ilaçlar kullanıyorsun sürekli' gibi beni eziyordu. Yaşadığımız yarım senede bana o kadar ağır kelimeler söylüyordu ki. Ama şimdiki eşim tam tersi. İlaçları zamanında içmemi, tansiyonumu sürekli kontrol ediyor (KzK6, 39 yaş).

3.3.2.3. Katılımcıların Çocuk Sahibi Olmak Beklentisinin Gerçekleşme Durumu

Türk erkeği ile evlilik yapan Kazakistanlı kadınların bu evlilikten diğer bir beklentisi, sevdiği eşinden çocuk doğurmak, onları beraber yetiştirmek, annelik rolünü yerine getirmek olmuştur. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların büyük kısmının Türk erkeği ile evliliğinde bu beklentilerinin gerçekleştiği söz konusudur. Hem Kazakistan'da hem Türkiye'de yaşamakta olan Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile ailesinde günümüzde çocuk sayısı 1 ve 4 çocuk aralığındadır.

Diğer bir taraftan evliliğinde sevdiği eşinden çocuk olmasını isteyen bir katılımcının bu beklentisinin bu güne kadar gerçekleşmemiş olduğu görüşme esnasında belli olmuştur. Katılımcı Türk eşi ile evliliğindeki beklentilerinin gerçekleşme durumunu anlatırken çocuk konusuna değinmemiş olsa da, bir sonraki cevaplarından onların ilişkisinde çocuk konusunun etkili bir konu olduğu anlaşılmıştır.

Çocuğumuz olsun istiyoruz şu an. Bence çocuk olunca çok şey değişecek (KzK4, 33 yaş).

3.3.2.4. Katılımcının İyi Bir Yaşam Beklentisinin Gerçekleşme Durumu

Türk erkeği ile evlilik yapan Kazakistanlı kadınların evlilikten beklentilerine bakıldığında onların bu evlilikten lüks bir hayat beklemediği, ancak kimseden eksik, kimseye muhtac olmadan, kendilerini orta seviyede geçindirebilecek durumda bir evlilik sürdürmek istediği belli olmuştur. Bu çerçevede Türk eşi ile evliliğinden iyi yaşam beklentisi olan Kazakistanlı kadınların maddi durumuna ve onların bu konuyla ilgili

verdiği cevaplara bakıldığında onların kendileri beklediği gibi orta seviyedeki bir yaşamı sürdürmekte olduğu söylenebilmektedir.

Beni yalnız bırakmaz. Maddi durumda da öyle. Ben aslında eşimden bir zenginlik beklemedim ama geçindirebilecek bir durumda olmasını istedim. Şimdi öyle (KzK8, 36 yaş).

...Evet, çok şükür. Hayatta istediğim iyi bir eş olsun, mutlu bir ailem olsun, kimseye muhtac olmayan, kimseden fazla olmayan orta bir yaşamım olsun istedim. Ben aslında lüks hayat beklemedim kimseden. Çok büyük hayalim yoktu. Öyle bir şeyler bekledim eşimden. Türkle evlenmemde de öyle şeyler düşündüm. Beklentilerim yavaş yavaş gerçekleşiyor (TrK10, 35 yaş).

Bunun dışında Kazakistanlı kadınların arasında Türk erkeği ile evliliğinden büyük bir maddi refahı beklememiş olsa da kendileri yaşayacağı evini yeniden kendi tasarımına göre yapmak isteyen bir katılımcının bulunmuştur. Görüşme esnasında katılımcı Türk erkeği ile evliliğindeki bu beklentisinin gerçekleştiğini hatta daha fazlasıyla gerçekleştiği dile getirmiştir.

Evet, ben her şeyi kendi ellerimle yaptım. Benim beklentilerim iki kat gerçekleşti. Benim beklemediğim şeyler de elde edildi. Örneğin maddi durum. Çeyiz bile aldırmadı bana. Her şeyi kendileri aldı. Ben şok oldum buna. Bu benim beklemediğim bir şeydi (TrK9, 29 yaş).

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinden maddi açıdan iyi yaşam dışında diğer bir beklentisi de maddi destek olmuştur. Daha açık bir ifadeyle kadınların Türk eşinden kendilerini gerçekleştirmek ve geliştirmek konusunda manevi destekle beraber maddi destek te beklediği söylenebilmektedir. Örneğin, katılımcı TrK5 (36 yaş) evlenmeden önce kendisini mesleki hayatında geliştirmeye çabalamıştır ve bu zamanlarda Türk erkeği ile tanıştığında bu erkekle beraber kendi hedeflerini gerçekleştirebileceğini net anlamıştır. Dolayısıyla bu kadının Türk erkeğinden beklentisi kendisini gerçekleştirmek konusunda hem maddi, hem manevi destek olmuştur. Katılımcı evlilikten beklentilerinin gerçekleşmesi durumunu anlatırken, Türk erkeği ile evliliğinden sonra bu beklentilerinin gerçekleştiğini, hatta beklentilerinin geçtiğini dile getirmiştir. Katılımcının 'beklentilerimi geçti' olarak açıklayan ifadesini onun çocuk beklentisi ile ilişkilendirerek kullandığı söylenebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle katılımcı daha önceki ilk evliliğinden olan çocuğu için Türk erkeğinin sorumluluğu

alabileceği konusunda şüpheli olmuştur ve bu çocuk konusunda eşinden büyük bir beklentileri olmamıştır. Ancak Türk erkeği evlendikten sonra kadına kendisini gerçekleştirmek konusunda destek vermekle beraber çocuğuna da her konuda destekçi olmuştur. Katılımcı Türk erkeği ile evliliğindeki beklentilerinin geçtiğini anlatırken, bu erkekten çocuk konusunda beklemediği desteği gördüğünü ima etmiştir:

Ben eşime 'okuyacağım' dedim. O kabul etti. ... Sonra tasarım kursuna başladım, kurs ucuz bir kurs değil ve onun malzemeleri de vardır alması gereken. Eşim bana 'oku' dedi. Bana eğitim konusunda destek oldu. Kızımı da kabul etti. Eğitimini, kurslarını, doktor masraflarını ödüyor. ...İlk geldiğimde hemen eşim okumaya izin verecek diye düşünmedim. Ve bir şey daha var. Kazakistanda kendi akrabalarımın biliyorum eşleri öyle okumasında yardım etmiyor. Kadın okuyor, sonra evde yemek hazırlıyor, poşet poşet yemek getiriyor marketten, çocuğa bakıyor. Kadın öyledir. Benim beklentilerimi geçti evliliğim. Çünkü ben bir sene okurken kızıma baktı eşim. ...Ben kendi akrabalarımın arasında öyle çocuğa bakan, yemeğini hazırlayan, yemek taşıyan marketten, dolabı dolduran, kadının gelmesini bekleyen erkekleri görmedim. Çok nadirdir bence öyle erkekler. Benim beklentim gerçekleşti ve geçti diyebilirim. Başka bir şey de kızımın 2 senedir okulunda yardım ediyor. Kızım geldiği ilk günden kızımın tüm ödevleri eşim yardım ediyor yapmaya, öğretiyor. İşinden yorgun gelse de o yardım ediyor. Okuldaki toplantılara katılıyor. Çocuk konusunda beklentilerim tamamen gerçekleşti, hatta geçti bile. Ben aslında düşünüyordum 'nasıl olur, kızıma nasıl bakar, ben kızımın okuluna nasıl yardımcı olurum?' diye. Eşim her sorumluluğu kendisi aldı (TrK5, 36 yaş).

Diğer bir taraftan Kazakistanlı kadınların arasında çocukluğunda yaşadığı maddi sıkıntılardan sonra kendisinin yapacağı evliliğinde böyle bir zorluklarla karşılaşmak istemediğini belirten bir katılımcı bulunmuştur. Böyle bir isteği olan katılımcı Türk eşinin ailesinin maddi durumunun iyi olduğunu gördüğü için onunla iyi bir yaşam sürdürebileceği beklentisi ile evlilik yaptığını da belirtmiştir. Bu katılımcı görüşme esnasında evlilikten sonra istediği gibi maddi sıkıntısı olmayan bir yaşamı sürdürmekte olduğunu belirtmiştir. Ancak Kazakistanlı kadına göre bu maddi sıkıntısı olmayan bir hayatı onlar eşinin anne babası sayesinde sürdürmekteymiştir. Bu bağlamda katılımcı Türk erkeği ile evliliğindeki maddi bir sıkıntısız yaşam beklentisinin kayın valide ve kayınpederi sayesinde olsa da gerçekleşmiş olduğunu dile getirmiştir. Ancak, katılımcı evlilikten beklentilerinin gerçekleşme durumunu açıklarken, ailesindeki elde edilen maddi refahın hepsinin kayın pederi ve kayın validesi sayesinde olmasını istemediğini, daha kaliteli bir yaşamı Türk eşinin sağlamasını beklediğini şu ifadeleri ile belirtmiştir: 'Aslında o çalışıyordu, ama ben onun daha çok çalışmasını istedim. Ben daha çok olmasını istedim her şeyin. Bence amaç olmalı, o gerçekleştirilmeli. Amaç-sonuç olmasını istedim'. Daha açık bir ifadeyle görüşme esnasında bu katılımcının bu

evlilikten daha iyi bir yaşam istediği ve bu yaşamı eşinin çok çalışarak elde etmesini beklediği belli olmuştur. Bu bağlamda Kazakistanlı katılımcının eşinden daha çok çalışkan olmasını beklediği de söz konusudur. Ancak Türk eşinin beklediği gibi çalışkan olmaması, aksine şımarık karakterli olması katılımcının beklentilerinin evlilikte gerçekleşmediğini düşünmesine yol açmıştır.

Yok, gerçekleşmedi. Ben aslında daha çok şey beklemiştim. Maddi durum konusunda da başka konuda da. Ben az önce söyledim eşim çalışkan olsun istedim. Ama ona sürekli gaz vermek lazım. Aslında bizde büyük bir maddi sıkıntımız yok. Çok şükür kendi evimiz var. Kayın pederimin sayesinde. Onlar bize hediye etti. Araba da öyle oldu. Kayın pederimin sayesinde her şey. Eşim biraz tembel. Şımarık. Başka... ben çok seyahat etmeyi seviyorum. Ama o tam tersi evde oturmayı sever. Ve bu konuda aramızda çok sorunlar çıkıyor. Biz evlenmeden önce anlaşmıştık bu konuyu, ama o kendi sözünü tutmuyor (TrK11, 30 yaş).

Kazakistanlı kadınların arasında kaliteli bir yaşam için daha gelişmiş bir ülkede yaşamayı hedef edenleri de bulunmuştur. Kadınlar Türk erkeği ile tanıştıktan sonra kendilerinin yurtdışında yaşamak hedeflerini bu erkekle evliliğinde gerçekleştirebileceğini düşünmüşlerdir. Ancak kadınların günümüzde yaşamakta olduğu bölgelerine bakıldığında bu kadınların Türk erkeği ile evlendikten sonra yurtdışına göç etmek konusundaki beklentisinin gerçekleşmediğini anlamak mümkündür. Örneğin evlenmeden önce Türkiye ya da başka bir gelişmiş ülkeye göç etmeyi hedef eden katılımcı KzK4 (33 yaş) günümüzde evlendiği Türk eşi ile Kazakistan'da yaşamını sürdürmeye devam ettirmektedir. Türk eşi ile Kanada'da yaşamayı hayal eden diğer bir katılımcı da hayatını Türkiye'de sürdürmektedir. Bu bağlamda birinci katılımcı için yurtdışında yaşamak konusundaki beklentisinin gerçekleşmemesi onun evliliğini etkilememekte olduğu söylenebilirken, diğer bir katılımcı için sorun yaratmıştır. Ancak bu katılımcı eşinin yurtdışında yaşamak beklentisini gerçekleştiremediği için ona küs olsa da, bu durumun boşanmak için büyük bir neden olmadığını anlamıştır.

Kanada'da yaşamak istemişim. İngiltere'den sonra. Bu benim hayalimdi. Bu hayalimi gerçekleştirmek için eşim 'tamam' demişti. Evlendikten sonra ben bütün belgeleri hazırladım taşınmak için, eşim o zamanda da 'tamam' dedi. Sonra eşime İngilizce öğretmek istedim, çünkü orda dil lazımdı. Dil öğrenmeye başladık, ama eşim sonra 'olmuyor' dedi. 'Yapamıyorum' diyor. 'Kanada'ya gidecek miyiz?' diyorum, 'gidemeyeceğiz' dedi. Doğup büyüdüğü yeri bırakıp gidemeyecekmış. Küstüm ben. Ama bunun için boşanmak büyük bir neden değildi (TrK7, 37 yaş).

Kazakistanlı kadınlar Türk erkeği ile evlenmeden önce eşi ile dünya turu yapmayı hayal etmişlerdir. Türk erkeği ile tanıştıktan sonra bu kadınlar dünya turu yapmak hayallerini bu erkekle evliliğinde gerçekleştirebileceğinin düşünmüşlerdir. Ancak Türk erkeği ile evliliğinden böyle bir beklentisi olan Kazakistanlı kadınlar görüşme esnasında çocuk doğumu gibi farklı nedenlerden dolayı bu beklentilerinin gerçekleşmediğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda kadınların dünya turu yapmak konusundaki beklentilerinin gerçekleşmemesinin onların evliliklerini etkilemediğini belirtmek önemlidir, zira kadınlar hayatının ileri dönemlerinde bu beklentisinin gerçekleşeceğini umut etmekteledir.

Dünya turu yapmadık tabi, ama inşallah yaparız (KzK2, 34 yaş).

Beklentilerim %100 olmazsa bile %80 gerçekleşti diyebilirim. Evlenmeden önce gemi ile dünya turu yapmak istiyordum. İsviçre'ye gitmek istedim. Şimdi bu hayallerim gerçekleşmedi. Çünkü çocuklarımız daha çok küçük. Ama eşim söz verdi yaparız diye (KzK5, 33 yaş).

3.3.3. Kazakistanlı Kadınların Evlenmeden Önceki 'Türk Erkeği' Ve Bir 'Türk Erkeği İle Evli Olmaya' İlişkin Düşünceleri ve Evlilik Sürecindeki Düşünceleri Arasındaki Farklılıklar

Tüm yabancı ile evlilik konusundaki tanımlara dayanarak yabancı ile evliliklerin, farklı kültür, farklı etnik köken, farklı bireysel yapı, farklı coğrafi sınırları içeren bir evlilik türü olduğu söylenebilmektedir. Dolayısıyla böyle bir çok farklılıkları kapsayan ve büyük bir ihtimalle başka bir ülkeye göçe neden olabilecek evliliği yapmaya karar vermek bireyleri düşündüren bir durum olması gerekir. Bu düşünceden hareketle bu alt bölümde Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evlenmeden önceki Türk erkeği ve Türk erkeği ile evli olmak konusundaki düşünceleri ve bu düşüncelerin evlilik sürecinde farklılık gösterip/göstermediği anlaşılmaya çalışılmıştır.

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evlenmeden önceki 'Türk erkeği' ve bir 'Türk erkeği ile evli olmaya' ilişkin düşünceleri ve evlilik sürecindeki düşünceleri arasındaki farklılıkların anlaşılması için 'Kazakistanlı kadınların evlenmeden önceki 'Türk erkeği'

ve bir ‘Türk erkeği ile evli olmaya’ ilişkin düşünceleri ile evlilik sürecindeki düşünceleri arasında bir farklılık var mıdır?’ şeklinde üçüncü alt problem cümlesi geliştirilmiştir. Alt problem cümlesi çerçevesinde 3 temaya ulaşılmıştır.

3.3.3.1. Evlenmeden Önce Kazakistanlı Kadınların ‘Türk Erkeği’ Hakkındaki Düşünceleri

Kazakistanlı kadınlar Türk erkeği ile tanıştıktan sonra genel olarak Türk erkeklerinin karakteristik özelliklerini anlamak amaçlı onlar hakkındaki bilgilerle ilgilenmeye başlamıştır. Daha açık bir ifadeyle kadınlar Türk erkeği ile tanışma aşamasında Türk erkeklerinin nasıl bir karakteristik özelliklere sahip olduğunu anlamak için sosyal ortamından bilgi toplamaya başlamışlardır. Bunun dışında Kazakistanlı kadınların Türk erkeğinin genel karakteristik özelliklerine dair bilgileri onların tecrübelerinden oluşmuştur. Başka bir deyişle Türkiye’den Kazakistan’a çalışmaya gelen Türk erkekleri ile daha öncesinde tanışma fırsatı olan bu kadınların kafasında Türk erkekleri hakkında genel bir imaj oluşturmuşlardır. Bu çerçevede Kazakistanlı kadınların kendi ilgisi ve tecrübeleri altında Türk erkeği konusundaki oluşan düşüncelerinin olumlu ve olumsuz olduğu vurgulanabilmektedir. Kadınların Türk erkeği hakkındaki oluşan olumlu düşünceleri onların Türk erkeği ile ilişkisinde olumlu bir rol oynamışken, olumsuz düşünceleri de bu ilişkiyi ilk tanışma dönemlerinde ters etkilemiştir.

Kazakistanlı kadınlar Türk erkeklerini potansiyel bir eş olarak değerlendirmeye başladığında onların çalışkan olduklarını düşünmüşlerdir. Başka bir deyişle kadınlar Türk erkeklerinin çok çalışkan olduklarını, dolayısıyla ileri dönemlerde ailesini maddi açıdan geçindirebileceğini düşünmüşlerdir.

Çalışkan. Beni aç bırakmaz diye düşündüm (KzK8, 36 yaş).

Ben aslında Türklerin çok çalışkan olduğunu, ailesine çok iyi baktığını duymuştum. O zamanlar ilgilenmeye başlamıştım Türkler hakkında ve duymuştum çalışkan olduğunu (TrK11, 3 yaş).

Bunun dışında Kazakistan'daki çalışan Türk erkeklerini tanıyan kadınların arasında bu erkekleri kadına yönelik davranışı iyi, saygı gösterebilen, medeni insanlar olarak düşünenleri de bulunmuştur.

Ama Türklerin iyi bir insanlar olduğunu düşünüyordum. Çünkü Kazakistanda çalışan Türkleri görüyordum, onlara ben saç kestirmeye falan gidiyordum. İyi bir insanlar olarak görüyordum. Etrafımdaki insanlar çok iyiydi. Kadınlara yönelik davranışları iyiydi. Medeni insanlar. Saygı gösterebilen (TrK10, 35 yaş).

Kazakistanlı kadınlara Türk erkeği ile evlilik yapmasında önemli rol oynayan nedenlerine bakıldığında onların evlendiği erkeklerini iyi kalpli, insani, yardımsever, erkek karakterli, iyi bir insan olarak karakterize ettiği farkedilmiştir. Bunun dışında kadınların nerdeyse tümü için Türk erkeklerinin kadına saygılı, güvenli, aileye sorumlu, aileye düşkün, sadık, olması onların evliliğine neden olmuştur. Bu bağlamda bu kadınların Türk eşlerini evlenmeden önce olumlu karakterli bir insan olarak tanıdığı söz konusudur.

Kazakistanlı kadınların bir kısmı Türkiyeli bir erkek hakkında olumlu düşüncede olmuşken, diğer bir kısmında da bu erkekler hakkında sinirli, ateşli, çapkın olduğuna dair önyargıları olmuştur. Katılımcıların Türk erkeği hakkındaki olumsuz düşüncelerinin oluşmasında Kazakistan toplumundaki Türk erkeği ile başarısız evlilik tecrübesini yaşayan kadın örneklerinin rol oynadığı söylenebilir. Dolayısıyla bu durum Türk erkeği ile ilk tanışan Kazakistanlı kadının erkeğe önyargılı davranmasına yol açmıştır.

... Aslında benim Türkiye ile tanışmam eşimden başladı. Ondan önce bende Türkler hakkında bir önyargı vardı, onlar ateşli, sinirli (patlayıcı) olarak gözükiyordu. Mentalite konusunda. Türkiye'ye evlenenler hakkında çok şeyler duymuştum. Türk erkekleri hakkında Kazakistan'da da bir önyargı vardır. Türk ile evlenenleri iyi kabul etmiyorlar. Buna da belki başarısız örnekler sebep olmuştur (TrK8, 36 yaş).

Bunun yanı sıra daha öncesinde Antalya'ya turist olarak gelen katılımcılar, ya da Türk halkı hakkında hiç bir bilgiye sahip olmayan katılımcılar da Türk erkeği ile tanıştığında onlara ilk başta önyargılı davranmışlardır. Daha öncesinde Antalya'ya gelen katılımcılarda bu şehirde servis alanında çalışan Türk erkekleri olumsuz bir izlenim bırakmışlardır. Daha önce Türk erkekleri ile karşılaşmayan Kazakistanlı katılımcıların

Türk erkekleri hakkındaki düşünceleri Antalya erkekleri örneğinde oluşmuştur. Dolayısıyla bu katılımcıların gözünde Türk erkekleri çapkın, sorumsuz, sinirli olarak iz bırakmışlardır. Bu nedenle katılımcılar Türk erkeği ile ilk tanıştığı zamanlarda onlara önyargılı davranmışlardır.

Son 3 senedir ben her yaz Türkiye'ye (Antalya) 10 günlüğüne tatile giliyordum. Ben Antalya'da hep garsonları, yani hizmet sektöründe çalışanları gördüm. Onlar hep bana yapıyorlardı, 'ne kadar güzelsin' gibi alışkan kelimeleriyle. Sonra bende bir önyargı oluştu Türk erkekleri çapkın gibi. Hafif gibi. Onlara sadece bir şey lazım diye düşündüm (TrK6, 30 yaş).

Genellikle bu önyargıları katılımcıların sosyal ortamının da oluşturduğu söz konusudur. Evlilik yapmadan önce katılımcıların kendileri için eşinin yabancı kökenli birisi olması önem taşımamışsa da, onların yakınları tarafından tartışılan bir konu olmuştur. Bu bağlamda kadınlar eşinin etnik kökeninden dolayı akrabalarının rahatsız olduğunu ve onları evlilikten vazgeçirmeye çalıştıklarını vurgulamışlardır. Akrabalarının etnik kökenle ilgili tedirginliği onların Türkiye ve Türk erkekleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmamasından kaynaklanmaktadır. Diğer bir taraftan da bu rahatsızlık onların başkalarından duyduğu bilgileri üzerinde oluşan önyargılara dayanmaktadır.

Nenem korkuttu. 'Belki Türkiye'de evlidir' diye korkuttu (KzK7, 37 yaş).

Ben evleneceğim kararımı aileme söylediğimde ben değil aslında benim annem ve akrabalarım korktu ilk başta. 'Onlar seni kapatacaklar, Arab ülkelerindeki gibi olacak' diye korktular (TrK11, 30 yaş).

3.3.3.2. Kazakistanlı Kadınların Evlenmeden Önceki 'Türk Erkeği İle Evli Olmaya' İlişkin Düşünceleri

Kazakistanlı kadınların Türk erkekle tanışmadan önce yabancı ile evlilik yapmak hedefi, başka bir deyişle Türk erkekle evlilik yapmak gibi bir planları, düşünceleri olmamıştır. Daha açık bir ifadeyle kadınlar evleneceği kişinin Kazakistanlı birisi olacağını düşünmüşlerdir. Bu bağlamda katılımcıların Türk erkeği ile karşılaşmadan önce Türk erkeği ile evlilik konusunda bir düşüncesinin olmaması doğal bir olgu olarak

kabullenilebilir. Genel olarak katılımcıların görüşme esnasında verilen cevaplar ‘Aslında bir Türkle evlenmek düşüncem yoktu...’ olarak başlamıştır.

Aslında ben bir Türkle evleneceğim de, bir beklentilerim olsun, şartlarım olsun gibi, böyle bir düşüncem yoktu yani KzK2 (34 yaş).

Aslında ben ne Türkle ne yabancı birisiyle evleneceğimi düşünmemişim. Kazakla evleneceğimi düşünüyordum (TrK6, 30 yaş).

...Aslında bir amacım yoktu. İlla bir Türk erkeği ile evlenirim gibi. Tanıştık. Güzel bir arkadaşlığımız vardı. Yani, en başta en yakın arkadaşım. Böyle kendiliğinden gelişen bir şey. Onun yerinde farklı bir ırktan birisi olsa da, o zamanda da yok sadece bir Türkle evlenirim gibi düşünmezdim. Amacım yoktu çünkü (KzK3, 38 yaş).

Eşim bir Türk olacak diye hiç düşünmemişim. Belki o beni etkilemiştir. Bilmiyorum. Alışyorsun ya. Onlar da bizim gibi insanlar. Hiç fark yok. Miliyet farklı diye bölmüyorum. Hepimiz aynı insanlarız (KzK7, 37 yaş)

Bazı katılımcılar için Türk erkeği ile evlilik düşüncesinin oluşmamasında onların ‘asla bir Türk erkeği ile evlenmeyeceğim’ prensipleri de rol oynamıştır. ‘Asla evlenmeyeceğim bir yabancı ile’ cümlelerini kullanılan katılımcıların görüşme esnasında birkaç kere ‘ben aslında bir milliyetçiydim’ kelimesini kullandığını vurgulamak önemlidir. Dolayısıyla bu katılımcıların Türk erkeği ile evlenmeden önce kendilerini milliyetçi olarak hissetmeleri onların bir Türk erkeğini eş olarak görmelerine engel olduğu tahmin edilebilir.

Ben hiç bir zaman Türk erkeği ile evleneceğimi düşünmemişim. Ben hep ‘hayır hiç bir zaman Türkle ya da yabancı birisi ile asla evlenmem’ diyordum. Diyorlar ya ‘büyük konuşma!’. Bu benim sadece fikrim. Ben yabancı birisiyle evlenmek istemiyordum. Milliyetçi olmuştumdur herhalde. Ben nasıl olsa bir Kazakla evlenirim diyordum. İçimden diyordum hep (TrK9, 29 yaş).

‘Asla bir Türkle evlenmeyeceğim’ düşüncesinde olan bir katılımcı da Türkle evlenmemek için Türkiye’deki okulunu tamamladıktan sonra, paralel olarak çalıştığı işini bırakıp Kazakistan’a döndüğünü belirtmiştir.

Türkle evliliği hiç düşünmemişim. Hatta tam tersi, Türkiye’de okuyorken tüm Kazak öğrencilerimize Türk ile evlenmeyim, Kazakistan’a dönün diyordum. Sonra kendim evlilik yaptım. Hiç düşüncemde yoktu aslında. Kazakistan’a dönmemin de nedeni Türkiye’de evlenmemektir. Yoksa neden acil okulumu bitirdim? Neden işimi bıraktım? Büyük konuşmayın demektir bu (TrK2, 33 yaş).

Katılımcıların bu ifadelerinden hareketle onların Türk erkeği ile tanışmadan önce özellikle bir Türk erkeği ile evlilik yapmak gibi bir planın olmadığını anlaşılmıştır. Bunun nedeni de bu kadınların Kazakistanlı bir erkek ile evleneceği kanaatinde olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer bir taraftan bu katılımcıların arasında kendilerini milliyetçi olarak hissedenleri de olmuştur. Onların bu milliyetçi özellikleri Türk erkeği ile evlilik konusunu düşünmesinde engel olmuştur.

Diğer bir taraftan, ‘asla bir Türkle evlenmeyeceğim’ kanaatinde olan katılımcılar için Türk erkeği ile tanıştıktan sonra, bu erkeklerin farklı etnik kökenden olmaları önemli bir sorun yaratmamıştır. Katılımcıların ifadelerine göre evlilik kararını almasında evlilik yapacak kişinin etnik kökeninden daha çok kişisel ilişkileri önemli rol oynamıştır. Kadınlar evlenmeden önce yapacak evliliklerini ‘Türk erkeği ile evlilik’ olarak algılamamışlardır. Onlar için evleneceği erkekle anlaşabilmeleri, karşılıklı duyguları hissetmeleri önemli olmuştur.

...Ankara’da yaşıyordum evlenmeden önce. Orda da bir arkadaşım var. O zaman o bir Türkle evliydi. Evlilikleri güzel gitmiyordu. Nitekim sonra bozuldular. O yüzden belki etrafıma bakmış olsaydım, belki evlenmezdim. Ama genel olarak insanları kendim değerlendiririm. Kendi kafamda analiz yaparım. Çünkü her ırkta iyi insan var, kötü insan var. ...Benim için ırk, etnik köken, din, hiç bir şey farketmez. Yeterki kafalar aynı yönde baksın. Hangi ırktan olursa olsun. Hangi dinden olursa olsun. Yeterki bir birine karşı anlayışlı olsun. Saygı olsun. Çünkü bunlar olmadan aynı dili konuşun, aynı mentaliteden olun, ama yine de mutsuz olabilirsiniz (KzK3, 33 yaş).

Hiç bir şekilde ben bir yabancı erkekle evleniyorum gibi düşüncem kesinlikle olmadı. Bir Kazakistanlı Kazak kızı Kazak erkeği ile nasıl rahat evleniyorsa, ben de Türkiye’deki bir Anadolu Türki ile rahat bir şekilde evlendim. Hiç bir şekilde yabancı gözüyle bakmadım. Çok rahattım evlendiğimde (TrK3, 50 yaş).

Diğer bir taraftan Kazakistanlı kadınlar için Türk erkeği ile evlilik konusunu ciddi bir şekilde düşündüren dönem de sevdiği erkeği tarafından yapılan evlilik teklifinden sonra başlamıştır. Bu dönemlerde kadınların yabancı ile evliliğinin nasıl olacağını ciddi düşünmeye başladığı söz konusudur. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınlar Türk erkeği ile yapmış olduğu evlilikte onun yabancı biri olmasından çok bu evlilikteki kültürel farklılıkların yaratacağı sorunlardan tedirgin olmaktadır.

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile yapacakları evliliğinde kültürel farklılıklardan dolayı uyum konusunda korkularının olduğu söylenebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle bu kadınlar Kazak ve Türk kültürleri arasındaki farklılıklardan dolayı Türk eşinin ailesinde nasıl gelinlik rolünü yapacağı, onlarla nasıl anlaşacağı ve Türk geleneklerine uyabileceği konusunda tedirgin olmuşlardır. Bu durum katılımcı KzK2 (34 yaş) örneği ile açıklanabilir:

Evlilikte daha çok düşündüğüm geleneksel farklılıklardı. Türkiye geleneklerini yapabilir miyim, becerebilir miyim? Akrabaları ile, kardeşleri ile anlaşabilir miyiz? Beni nasıl karşılar? Gelin olarak benim yapmam gereken şeyleri bilebilir miyim? Yani onları yapabilir miyim? Yaptığım şeyler hata olur mu? Nasıl karşılar? Anlar mı beni? Anlamaz mı? (KzK2, 34 yaş).

Kazakistanlı kadınları Türk erkekle evliliğinde düşündüren diğer bir konu yaşam tarzındaki yer alabilecek değişimlerle ilgili olmuştur. Örneğin katılımcı TrK9 (29 yaş) evleneceği Türk erkeğinin ailesini iyi tanımış olmasına rağmen yine de onların dini tutumlarına karışacağını düşünmüştür.

Bunun dışında kadınların arasında Türk erkeği ile evliliği düşünüyorken mentalite farklılıklarından dolayı eşi ile anlaşmazlık yaşayacağından korkan bir katılımcı da bulunmuştur. Katılımcının mentalite farklılığı dışında böyle bir korku yaşamasının sebebi de onun daha önce bir evlilik tecrübesi yaşaması olmuştur. Katılımcı yapacağı ikinci evliliğinde de anlaşmazlıklardan dolayı boşanmak riskini almak istememiştir.

Benim bir tecrübem vardı. Kokuyordum. Dikkat ediyordum. 'Bu kişi ile yaşayabilir miyim?' diye düşünüyordum. Bu kişinin ne kadar çabaladığını biliyordum. Ama ben kendimden şüpheleniyordum. Beni beğenmezse ne olacak? Mentalitemiz, kültürümüz farklıdır. Benim bir şeylerimi beğenmezse ne olacak diye düşünüyordum (KzK6, 39 yaş).

Türk erkeği ile evliliği düşünen diğer bir katılımcı da Türk kültürünü Doğu kültürü olarak algılamıştır. Bu nedenle katılımcı Türk kültüründeki gelin rolünü olumsuz düşünür ve tedirgin olmuştur. Bu çerçevede Kazakistanlı kadının Türk toplumundaki gelinin rolüne yönelik düşüncelerinin Kazakistan'da yayınlanmakta olan Türk dizilerinin etkisi altında oluştuğu söz konusudur.

Ben aslında Türkiye'yi bir Doğu ülkesi olarak düşünmüşüm. 'Akrabaları evimize gelecek, ben de gelin olarak çay yapmalıyım, sofraya hazırlamalıyım' diye düşünmüştüm. Sonra

herşey kapalı olacağını düşünmüşüm. Ben Türk dizilerini izliyordum ve ordaki kadınlara bakarak herkes öyle, yani hep bir birine misafir olarak giden, dedikodu söyleyen, bir birinin işine karışan insanlar olarak düşünüyordum (TrK6, 30 yaş).

Katılımcı TrK6 (30 yaş)'nın Türkiye toplumundaki gelin rölü konusundaki düşünceleri Türk dizileri sayesinde oluşmuşken, diğer bir katılımcının da Türkiye hakkında bir bilgisi olmamıştır. Dolayısıyla Türkiye hakkında bir bilgiye sahip olmayan katılımcının KzK7 (37 yaş) ta bu evliliğin geleceği için korktuğu söz konusudur.

Kendim biraz korkuyordum birtürlü. Bizde Türkiye hakkında bir bilgi yoktu. Korkuyordum (KzK7, 37 yaş).

3.3.3.3. Kazakistanlı Kadınların Evlenmeden Önceki 'Türk Erkeği' ve Bir 'Türk Erkeği İle Evli Olmaya' İlişkin Düşünceleri ve Evlilikten Sonraki Düşünceleri Arasındaki Farklılıklar

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evlenmeden önceki 'Türk erkeğine' ilişkin düşüncelerine bakıldığında onların düşüncelerinin iki gruba ayrıldığı farkedilmiştir. Birinci düşünce grubunda olan kadınlar Türk erkeği ile evlenmeden önce onları çalışkan, iyi kalpli, kadınlara yönelik saygılı ve medeni insanlar olarak tanımışken, ikinci grup düşüncesindeki kadınlar da onları çapkın, sorumsuz, sinirli olarak tanır ve önyargılı yaklaşmışlardır. Kazakistanlı kadınların evlenmeden önce Türk erkeği hakkındaki olumlu düşünceleri evlendikten sonra da değişmemiştir, aksine daha güçlenmiştir. Ayrıca Türk erkeği hakkında önyargıları olan kadınların da düşünceleri onlarla yakından tanıştıktan sonra olumlu yönde değişmiştir.

Kazakistanlı kadınlar Türk erkeklerini evlenmeden önce onları iyi kalpli, saygılı ve iyi davranışlı vd. insanlar olarak tanımışlardır. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların evlenmeden önceki Türk erkeği hakkındaki bu düşünceleri evlendikten sonra da değişmemiştir. Kadınlar evlendikten sonra da Türk eşlerini iyi kalpli, saygılı, güvenli, medeni, iyi insanlar olarak karakterize etmekteledir. Bu düşüncede olan tüm katılımcıların anlatılarını eşini 'mükemmel bir insan' olarak tanıtan katılımcı KzK9 (40 yaş) ifadesiyle açıklamak mümkündür:

Bizim şimdi ailemize hayran olanlar çok var. Hatta akrabalarım bile diyor bize sizin ne kavganızı ne sorunlarınızı, problemlerinizi görüyoruz. Gerçekten ben kimseye hiçbir zaman bir sorunumu anlatmamışım, iki taraf bir birine anlayışla bakarsa çözülmeyecek sorun yok. Türk erkeklerinin de içinde farklıları vardır. Ama eşime bazen söylüyorum 'sen altın adamsın' diye. Ona bazen bakıyorum ve kendim eşimde eksik bulamıyorum. Ona soruyorum 'senin bir eksiklerin var mı?' diye. Şimdi hatta eksiklerimizi bulmakta zorlanıyoruz. Belki eşim mükemmel birisi olduğu içindir bir büyük sorun olmamış ailemizde (KzK9, 40 yaş).

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evlenmeden önceki düşünceleri evlilikten sonra değişmemiş olsa da sadece bir kadının Türk erkeğinin çalışkan olması konusundaki düşüncesinin olumsuz yönde değiştiğini söylemek mümkündür. Başka bir deyişle Kazakistanlı kadın Türk erkeklerinin çalışkan olduğunu düşünerek ilerdeki evliliğinde eşinin iyi yaşam sağlayabileceğini beklemiştir. Ancak evlendikten sonra kadın tüm Türk erkeklerinin çalışkan olduğuna dair karakteristiğinin kendi eşinde olmadığını anlamıştır. Aksine kadın evlilikten sonra eşini karakterize ederken onun tembel ve şımarık olduğunu dile getirmiştir.

...Ama belli zaman geçtikten sonra eşimin tembel olduğunu anladım. O yüzden biraz sorunlar yaşadık bu konuda. Ben aslında Türklerin çok çalışkan olduğunu, ailesine çok iyi baktığını duymuştum. O zamanlar ilgilenmeye başlamıştım Türkler hakkında ve duymuştum çalışkan olduğunu. Ve karşılaştırmaya başladım. Ama anladım ki o kadar eşim çalışkan değilmiş. ...Eşim biraz tembel. Şımarık. (TrK11, 30 yaş).

Daha önce Türkleri sadece turistik bölgelerdeki erkekler, televizyondaki diziler, toplumdaki yaşanan olumsuz örnekler, üzerinden tanıyan katılımcılar Türk erkeklerini sinirli, çapkın, ateşli olarak düşünmüşlerdir. Türk erkeğinin üzerindeki bu olumsuz klişeler onlara yönelik Kazakistanlı kadınların önyargılı davranmasına neden olmuştur. Ancak Türk erkeği ile yakından tanıştıktan sonra kadınlar bu önyargılarının tamamen hata olduğunu anlamışlardır. Bu kadınlara göre Türk erkekleri hakkındaki önyargılar daha çok turistik bölgelerden oluşmaktadır, ancak onlar bu klişelerin başka şehirlerdeki Türk erkeklerine yansımadağı kanaatinde olduğunu da düşünmektemişlerdir. Daha öncesinde Türk erkeklerine önyargılı davranan kadınlar eş ile tanıştıktan sonra genel olarak Türk erkeklerinin ciddi, dostsever, sabırlı erkekler olduğunu düşünmeye başlamışlardır.

... Aslında benim Türkiye ile tanışmam eşimden başladı. Ondan önce bende Türkler hakkında bir önyargı vardı, onlar ateşli, sinirli (patlayıcı) olarak gözükiyordu. Mentalite

konusunda. Türkiye’de evlenenler hakkında çok şeyler duymuştum. Türk erkekleri hakkında Kazakistan’da da bir önyargı vardır. Türk ile evlenenleri iyi kabul etmiyorlar. Buna da belki başarısız örnekler sebep olmuştur, ama benim durumumda böyle olmadı. Benim bu önyargılarımı eşim bozdu. Onu tanıdıkça hatalı şeyler düşündüğümü anladım. Aslında bizim önyargılarımız tursitik bölgelerden oluşuyor, aslında Ankara’da insanlar farklıdır, dostsever, kendi işlerini bilen insanlar (TrK8, 36 yaş).

Son 3 senedir ben her yaz Türkiye’ye (Antalya) 10 günlüğüne tatile giliyordum. Ben Antalya’da hep garsonları, yani hizmet sektöründe çalışanları gördüm. Onlar hep bana yapıyorlardı, ‘ne kadar güzelsin’ gibi alışkan kelimeleriyle. Sonra bende bir önyargı oluştu Türk erkekleri çapkın gibi. Hafif gibi. Onlara sadece bir şey lazım diye düşündüm. Ama buraya geldiğimde farkettim, aslında burdaki Türkler de bizim Kazakistan’daki gibi sabırlı, ciddiler. Kendi işlerini bilen insanlardır (TrK6, 30 yaş).

Bir önceki alt bölümde Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evlenmeden önceki ‘Türk erkeği ile evli olmaya’ ilişkin düşüncelerine bakılmıştır. Söz konusu alt bölümde kadınların kültürel farklılıklardan dolayı yabancı eşinin ailesine uyum sağlamak konusunda tedirgin olduğu belli olmuştur.

Daha önce vurgulandığı üzere Kazakistanlı kadınlar Türk erkekle evlilik konusunu düşünüyorken Türk kültüründe gelin olmak konusunda endişelenmişlerdir. Yani yeni Türk ailesinde gelin olmak, görevlerini yerine getirmek, eşinin ailesi ve kardeşleri ile ilişki kurmak konusunda endişelendiği söz konusudur. Ancak bu endişeyi yaşayan Kazakistanlı kadınların Türk eşinin ailesinin gösterdiği anlayış ve sıcak karşılaması sayesinde bu endişelerini yaşamamışlardır.

Evlilikte daha çok düşündüğüm geleneksel farklılıklardı. Türkiye geleneklerini yapabilir miyim, becerebilir miyim? Akrabaları ile, kardeşleri ile anlaşabilir miyiz? Beni nasıl karşılar? Yani bir sürü şeyler düşünüyorsun da...pek bu konuda eşim sağolsun, hem arkadaş, hem akraba, çevresi onlar bana ters bakmadı, ama korktuğum, düşündüğüm şeyler bayağı oldu. Ama yine de çok zorluluk çekmedik. Sanıyorum daha doğrusu (KzK2, 34 yaş).

Diğer bir taraftan Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evlendikten sonra kendi dini tutumlarına karışabileceği konusundaki tedirginlikleri de gerçekleşmemiştir. Böyle bir endişe yaşayan kadınlar sonrasında Türk erkeğinin ailesinin modern bir aile olduğunu anlamışlardır.

Ama başta düşünmüştüm tabiki. 'Nasıl olacak, ben nasıl alışacağım, evlilikten sonra kapatırlar mı acaba?' diye. Ama tanıştıktan sonra anladım öyle insanlar değil. Modern insanlar (TrK9, 29 yaş).

Türk erkeği ile evlenmeden önce bu evliliğinde mentalite farklılığından dolayı anlaşmazlıklar yaşayacağını düşünen katılımcı da eşinin sayesinde bu korkusunu yaşamamıştır. Katılımcıya göre Türk eşi Kazakistan'da 10 seneden fazla yaşadığı ve kültürü içinden tanıdığı bu durumu kolaylaştırmıştır.

...Mentalitemiz farklıdır. Benim bir şeylerimi beğenmezse ne olacak diye düşünüyordum. Ama, yok bu kişinin Kazakistan'da yaşadığına 10 sene olmuştu. Ondan dolayı bu kişi ilk senelerde bana göre uymaya çalışıyordu. Beni çok düşünüyordu. Ve sürekli bana söylüyordu ben sana ihanet yapmayacam, benden korkma diye (KzK6, 39 yaş).

Türk erkeği ile evliliğinde Doğu kültürüne gelin olmakta Türk eşinin aile, akrabası ile arasında zorluklar olacağını tahmin eden diğer bir katılımcı da evlendikten sonra eşinin ailesi ile tanıştığında hatalı düşüncede olduğunu anlamıştır.

...Ama gerçek öyle değilmiş. Beki ben şanslıyım. Benim ailem öyle değil. Herkes kendi işiyle uğraşıyorlar. Ama saatlerce herşeyi konuşanları benziyor. Bir konuyu saatlerce konuşur sonra haftalar geçince bu konuya tekrar dönebilirler. Onlar için aile önemlidir. Kahvaltı önemli aile içinde (TrK6, 30 yaş).

3.4. KAZAKİSTANLI KADINLARIN TÜRK ERKEKLERLE YAPTIKLARI EVLİLİKLERİNDE, EVLİLİK YAŞAM MEMNUNİYETLERİNİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER

Bu çalışmada Kazakistanlı kadınlar ve Türkiyeli erkekler arasındaki evlilik yabancı ile evlilik olarak adlandırılmıştır. Daha önce de vurgulandığı üzere farklı sınırları, kültürleri kapsayan yabancı ile evliliklerdeki eşlerin evlilikten memnuniyetini farklı faktörler belirlemektedir. Bu açıklamadan hareketle bu bölümde Türk erkeği ile evlilik yaparak Kazakistan'da ve Türkiye'de yaşamakta olan Kazakistanlı kadınların Türk erkeklerle

yaptığı evliliklerinde, evlilik yaşam memnuniyetlerini belirleyen faktörler (eşle ilişkiler, kültür) neler olduğu anlaşılmaaya çalışılmıştır.

Kazakistanlı kadınların Türk erkeklerle yaptığı evliliklerinde, evlilik yaşam memnuniyetlerini belirleyen faktörler (eşle ilişkiler, kültür) neler olduğunu anlamak amaçlı bu çalışmada ‘Kazakistanlı kadınların Türk erkeklerle yaptığı evlilikte, evlilik yaşam memnuniyetlerini belirleyen faktörler (eşle ilişkiler, kültür) nelerdir?’ şeklinde problem cümlesi geliştirilmiştir. Bu problem cümlesi çerçevesinde de ‘Kazakistanlı kadınların evlilik sürecinde eşleri ile olan ilişkileri evlilik yaşam memnuniyetlerinde nasıl rol almıştır?’ ve ‘Kazakistanlı kadınların evlilik sürecinde eşlerinin ve kendilerinin kültürleri (inanç, gündelik yaşam uygulamaları, gelenekler, dil) evlilik yaşam memnuniyetinde nasıl rol almıştır?’ şeklinde alt problem cümleleri geliştirilmiştir. Problem cümlesi ile ilgili elde edilen temalar aşağı alt bölümlerde verilmiştir.

Bunun dışında, çalışmada Türk erkekle evlilik yapan Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyetini belirleyen faktörler iki ülkede, Kazakistan ve Türkiye’de yaşayan kadınların gözünden anlaşılmaaya çalışılmıştır. Bu çerçevede ‘Kazakistan’da yaşayan ve Türk erkeği ile evlilik yapan Kazakistanlı kadın’, ‘Türkiye’de yaşayan ve Türkiyeli erkekle evlilik yapan Kazakistanlı kadın’ ifadelerinin tez çalışmasında sürekli tekrarlanmaması açısından ilerdeki bölümlerde bu katılımcılara yönelik ‘Türkiye’de yaşayan katılımcı’, ‘Kazakistan’da yaşayan katılımcı’ kelimeleri yukarıdaki gösterilen kelimelerin eş anlamlısı olarak kullanılmıştır.

3.4.1. Kazakistanlı Kadınların Evlilik Sürecindeki Eşleri İle Olan İlişkileri ve Kadının Evlilik Yaşam Memnuniyeti

Yabancı ile evlilikler, farklı etnik gruplara ait, farklı kimliklere sahip iki bireyin arasında yapılan bir evliliğdir. Yabancı ile evlilikteki eşlerin sosyalleştiği toplumlarının sosyo kültürel, siyasi ve ekonomik yapısındaki farklılıkları onların evlilik ilişkilerinde rol oynayabilmektedir. Bu bağlamda farklı toplumlarda sosyalleşen Kazakistanlı kadının ve Türk erkeğinin yaptığı ortak evliliklerinde yer alan olaylara karşı gösterdiği

tepkilerinin de farklı olduğu, bu gösterdiği farklı tepkilerinin de onların evlilik ilişkilerinde rol oynadığı söz konusudur. Bu nedenle bu alt bölümde Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evlilik sürecindeki ilişkilerinde rol oynayan faktörlerin neler olduğu, bu ilişkilerin de kadınların evlilik memnuniyetini nasıl belirlemekte olduğu kadın gözünden anlaşılmasına çalışılmıştır.

Kazakistanlı kadınlar evlilik sürecindeki eşleri ile olan ilişkilerinin onların evlilik memnuniyetini nasıl belirlemekte olduğunu anlamak amaçlı bu bölümde ‘Kazakistanlı kadınların evlilik sürecinde eşleri ile olan ilişkileri evlilik yaşam memnuniyetlerinde nasıl rol almıştır?’ problem cümlesi geliştirilmiştir. Bu problem cümlesi çerçevesinde Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyetinde rol oynayan Türk eşleri ile arasındaki ilişkileri iki ülkede yaşayan, yani Kazakistan’da ve Türkiye’de yaşayan Türk erkeği ile evli kadınların gözünden karşılaştırarak anlaşılmasına çalışılmıştır.

3.4.1.1. Kazakistanlı Kadınların Evlilik Sürecindeki Eşleri İle Olan İlişkilerinde Rol Oynayan Faktörler

Kazakistanlı kadınlar Türk erkekleri ile evlilik süreçlerindeki ilişkilerini anlatırken bu ilişkilerde evlenmeden *öncesi ve sonrası yaşandığı değişimler* üzerinde durmuşlardır. Daha önce Kazakistanlı kadınlar ve Türk erkeklerinin evlilik hikayelerinde vurgulandığı üzere Kazakistanlı kadınların arasında Türk erkekleri ile kısa süreli ilişki sonrasında evlenmeye karar verenleri de bulunmuşlardır. Bu bağlamda Türk erkeği ile kısa sürede evlenmeye karar veren Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşleri ile evlilikten sonra daha yakından tanıştıkları belli olmuştur.

...Çünkü evlenmeden önce biz çok bir birimizi tanıyıp çıkma deniyor ya, sevgililer dönemimiz çok kısa oldu. Dolayısıyla ben karşılaştıramam. Çok kısa sürdü yani. Tanıştık. Arkadaş olduk ve evlendik. Biz evlendikten sonra bir birimiz daha iyi tanımaya başladık diyebilirim. Bizim evliliğimiz biraz değişik (TrK3, 50 yaş).

Evlenmeden önce bizim zaten ilişkimiz yoktu. Çok az buluştuk biz. Sonra evlendik. Biz evlendikten sonra tanıştık diyebilirim. Az tanımışım onu. Şimdi güliyorum nasıl ben geldim seni tanımadan, sana güvenmişim diye (TrK10, 35 yaş).

Türk erkekleri ile evlenmeden önce bir birini iyi tanımaya fırsatları olan Türkiye’de yaşayan kadınların da evlilik süreçlerindeki ilişkilerinin değişimlerine bakıldığında onların evlilik öncesi romantik ilişkileri yaşadığı belli olmuştur. Evlilik süreçlerinde ise evlediklerinin farkına varan ve sorumluluk yükünü alması gerektiğini anlayan çiftlerin bu ilişkide daha ciddi, sorumlu olmaya başladığını anlamak mümkündür. Örneğin Türk eşi ile evliliği sürecindeki ilişkisini evlenmeden önceki ilişkisi ile karşılaştırarak anlatan katılımcı TrK8 (36 yaş) evlilikten önce eşi ile arasındaki ilişkinin genç çiftlerin heyecan ve duyguya dayanan bir ilişki olduğunu, evlilikten sonra da bu ilişkinin olgun ve ciddi bir ilişkiye dönüştüğünü belirtmiştir.

Evet, ilişkimiz değişti, evlenmeden önce biz öğrenciydik. Duygularımız vardı. Ama evlilikten sonra görevlerimiz oldu, belki şimdi evliliğimizde eskisi gibi duygu baskın değildir, ama şimdi eşim daha çok ciddi oldu, özellikle çocuk doğumundan sonra. Şimdi o daha çok çalışıyor (TrK8, 36 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşi ile arasındaki ilişkileri evlendikten sonra daha çok aileye yönelimli olmaya başladığı söylenebilmektedir. Başka bir deyişle kadınların eşleri ile arasındaki evlenmeden önceki romantik ilişkilerinin evlendikten sonra daha çok ekonomik açıdan tasarruf yapmak amaçlı daha pratik davranışlı ilişkiye dönüşmüş olduğu da farkedilmiştir. Bu çerçevede katılımcı TrK9 (29 yaş)’ın eşi ile arasındaki romantik ilişkisinin evlendikten sonra daha aileye yönelimli olmasının nedenini maddi açıdan değerlendiren ifadesi söz konusu duruma örnek olabilmektedir.

Şimdi şaka olarak bazen ona söylüyorum, ‘evlenmeden önce farklydın’ diye. Evlenmeden önce bana özeni farklıydı. Her gün bir yerlere çıkıyorduk. Şimdi öyle değil. Şimdi her şeyi düşünüyoruz. Ev almamız lazım. Sorumluluk yükü var. Onları düşünüyoruz. Diğer bir taraftan ne zamana kadar öyle gezeceğiz? Yaşımız da büyüdü. Çocuğumuz olacak. Dolayısıyla paramızı artık eskisi gibi boş boş harcamıyoruz. Ama arada öyle ona şaka olarak söylüyorum ‘değiştin’ diye (TrK9, 29 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşi ile evliliğinin ilk senelerinde bir birine ve yeni sosyal ortamına alışmak, evlilik düzenini kurmak aşamalarında eşleri ile arasındaki ilişkisinde sorunlar yaşadığı da söylenebilmektedir. Kazakistanlı kadınlar bu yaşanan sorunların sonucunda ilişkilerinin de değiştiğini dile getirmişlerdir. Daha açık bir ifadeyle eşlerin evlilik sürecinde karakter uyumsuzluğu, gündelik yaşamdaki ev düzeni ve ekonomik sorunlar, üçüncü tarafın ortaya girişi gibi sorunlarla karşılaştığı ve bu

sorunlara çözüm bulmak aşamasında onların ilişkilerinin değiştiği söz konusudur. Örneğin, katılımcı TrK5 (36 yaş) Türk eşi ile evliliğinde gündelik yaşamdaki karşılaşılan ev içi sorunları, üçüncü tarafın evliliğine girişmesi sonucunda eşi ile arasında anlaşmazlık sorunlarını yaşadığını belirtmiştir. Bu çerçevede onların evliliğine girişen üçüncü tarafın evliliklerine girişmesi olarak kadının birinci evliliğinden kızının Türkiye'ye onların yanına taşınması, eşinin annesinin evliliklerini kontrol etmeye kalkması, evlerine misafirlerin gelmesi anlaşılabilir. Bunun dışında eşlerin evliliğinde yeni eve taşınmak, yeni evinin düzenini kurmak gibi gündelik ev sorunları ile de karşılaştığı söz konusudur. Katılımcı evliliğinde karşılaşılan bu sorunları çözmeye çalışırken eşi ile arasındaki romantik ilişkinin daha çok aileye yönelimli sorumlu bir ilişkiye dönüştüğünü vurgulamıştır.

Bunun dışında Türkiye'de yaşayan kadınların Türk erkeği ile evliliğinden sonra karakter uyumsuzluklarından dolayı ilişkilerinde sorunlar yaşadıkları vurgulanabilmektedir. Bu çerçevede eşlerin arasındaki karakter uyumsuzluklarından dolayı yaşadığı sorunları uyum sürecinde olduğu söylenebilmektedir. Bu sorun eşlerin bir birine uyum sağlamasını başardığı süreçte ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla Türkiye'de yaşayan kadınların günümüzdeki evliliklerindeki eşi ile arasındaki ilişkisi karşılıklı anlayışa dayanan bir ilişki olarak açıklanabilmektedir.

Evlenmeden önce çok kavgalar oluyordu. Çok anlaşmazlıklar oluyordu. Benim karakterim biraz patlayıcıydı. O da öyleydi. Belki genç olduğumuzdandır. O zamanda bir birimizi iyi tanımıyorduk. Sonra da her şey hemen iyi olmadı, ama şimdi birkaç senedir bir birimiz iyi anlamaya başladık. Eşimin bana yönelik ilişkisi değişti. Şimdi ön planda ben duruyorum (TrK11, 30 yaş).

Eskiden çok böyle dalga boynunu açtığı durumlar oluyordu, o da birazda benden kaynaklanan sorunlardı. Çünkü ben bir şeyi kafama koydum mu bu hemen olmasını istiyordum. Hemen olsun istiyordum. Herhalde o da benden kaynaklandığı için diyorlar ya bir yumruk atıyordu. ...günden güne bir birimiz daha iyi anlıyoruz. Artık huyumuzu suyumuzu iyice biliyoruz. Niye kızacak. Onları bildiğimiz için aramızda bir problem yok (TrK1, 34 yaş).

Türkiye'de yaşayan kadınlar Türk eşi ile evlilik sürecindeki ilişkilerini anlatırken evlilikten sonra eşlerinin davranışlarının da olumlu değiştiklerini belirtmişlerdir. Bu kadınlara göre onların Türk eşleri evlendikten sonra daha ciddi, daha sorumlu olmaya başlamışlardır. Örneğin, TrK4 (38 yaş) Türk eşinin evlenmeden önce biraz ciddi

kararlı olmadığını, sigara ve alkol kullandığını, evlilikten sonra da ağırbaşlı bir erkeğe dönüştüğünü, zararlı alışkanlıklarını bıraktığını dile getirmiştir.

Kazakistan'da yaşayan kadınların evliliği sürecindeki eşleri ile arasındaki ilişkilerine bakıldığında onların bir kısmının ilişkilerinin değişmediği belli olmuştur. Bu bağlamda kadınların evlilik sürecindeki Türk eşleri ile arasındaki ilişkisinin evlenmeden önceki gibi aynı ilişki halinde kaldığı söylenebilmektedir.

Evet, çocuk doğulduktan sonra eşimden daha çok çocuğa ilgim değişti. Ama aslında çocuk doğulduktan sonra çok çiftlerin arasında sevgi ya da aşk ikinci plana geçiyor ya. Bizde öyle olmadı. Evliliğimizin ilk yılındaki gibiyiz (KzK8, 36 yaş).

Değişen bir şey yok. Evlenmeden önce bana nasıl saygı gösteriyorsa, nasıl seviyorsa, nasıl anlaşıyorsak, aynısı, çok şükür diyelim. İleride de böyle olacak diye düşünüyorum (KzK2, 34 yaş).

Diğer bir taraftan Kazakistan'da yaşayan kadınların bir kısmının evliliği sürecinde eşleri ile arasındaki ilişkilerinin evlilik öncesindeki ilişkileri ile karşılaştırdığında değiştiğini anlamak mümkündür. Bu bağlamda Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk erkeği ile arasındaki ilişkilerinin evlendikten sonra daha çok sorumlu olmaya başladığı söz konusudur. Örneğin, katılımcı KzK4 (33 yaş) Türk eşi ile ilişkisinin evlenmeden önce ciddi olmadığını evlendikten sonra da bu ilişkinin daha çok aileye yönelimli, sorumlu olduğunu belirtmişlerdir.

Bunun dışında Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk erkeği ile arasındaki ilişkilerini ailede doğulmuş olan çocuğun da etkilediği söylenebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle eşlerin evliliğinde doğulmuş olan çocukları onların evliliklerine daha çok sorumlu davranmalarına sebep olmuşlardır.

Hiç bir şey değişmedi diyebilirim. Sadece çocuklarımız doğduğundan beri daha çok onları düşünmeye başladı. Eskide çok geziyorduk. Şimdi ise geleceğini, çocuklarını düşünüyor. Sorumluluğu arttı desem daha doğru olur (KzK5, 33 yaş).

Sorumluluğumuz arttı hayata bakışımız değişti. Çocuklar olunca da daha da sonuçta üzerimizde sorumluluk olduğumuzu anlıyoruz. Fark ediyoruz. Daha yani değişse de yani yalnız, kötü tarafa değişmedi. Olumlu değişti (KzK1, 33 yaş).

Bununla beraber Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk erkekleri ile arasındaki ilişkilerinin evlilikten sonra daha sıkı, samimi, olgun bir ilişkiye dönüştüğü de söylenebilmektedir. Ancak kadınların evlenmeden önceki eşi ile arasındaki ilişkilerinin evlilikten sonra sıkı ve samimi ilişkiye dönüşüm süreçleri farklılık göstermekte olduğunu belirtmek önemlidir. Bu bağlamda Kazakistan'da yaşayan kadınların bir kısmının evlenmeden önce de eşi ile arasında sağlam bir ilişkisi olduğu, evlilikten sonra bu ilişkinin daha samimi, daha olgun bir ilişkiye dönüştüğü söylenebilmekteyken, diğer bir kısmının da evlenmeden önce eşi ile arasındaki ilişkinin istikrarsız olduğu, evlilikten sonra da saygılı, olgun, anlayışlı bir ilişkiye dönüştüğü belirtilebilmektedir. Örneğin, katılımcı KzK3 (38 yaş) eşi ile evlenmeden önce onunla anlayış dolu iyi bir arkadaşlık ilişkisinin olduğunu, ancak bu ilişkiyi evliliğindeki rutin yaşamın bozmadığını, aksine evlilikten sonra bu ilişkilerinin daha samimi, karşılıklı anlayışa dayanan ilişkiye dönüştüğünü dile getirmiştir.

Şimdi biz evlenmeden önce eşim önceden çok iyi arkadaşımды. Her şeyi paylaşabileceğim, fikrimi beyan edebileceğim bir arkadaşımды. Evlendikten sonra da bu arkadaşlığımız sıkı oldu diyelim. Buna bi de eklemeler oldu. Nasıl desem fedakarlıklar. Arkadaşken farklı bazı şeyler, ama evlenince daha samimi. Arkadaşken günlük güzel her şey, ama evlendikten sonra aynı evde yaşamakta olulu, olumsuz şeyler de olabilir. Temzlik konusu gibi. Rutin diyelim. Bu rutinler eşleri genelde bir birinden soğutur. Ama bizim aramızda bu olmadı. Mesela ben yemek yapmayı sevmem. Ama o çok sever. O için bazı konularda biz bir birimizi tamamlayabiliyoruz. Bazı konularda o bana, bazı konularda ben ona yardımcı oluyorum. Şimdi de öyle devam ediyor. Şimdi hatta çocuklar babasının yaptığı yemekleri çok sever. Bizde evlilikten sonra her şey olumlu değişti (KzK3, 38 yaş).

Diğer bir taraftan katılımcı KzK7 (37 yaş) evlilikten önce eşi ile arasında karakter uyumsuzluklarından dolayı ilişkilerinde anlaşmazlıklar yaşadığını, bu anlaşmazlıkların da sayesinde daha sık çatışmaların olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda katılımcının ifadelerinden hareketle eşlerin arasındaki evlenmeden önceki istikrarsız bir ilişkilerinin evlendikten sonraki uyum sürecinde daha güçlü, uyumlu, olgun bir ilişkiye dönüştüğü anlaşılabilmektedir.

Kazakistan'da yaşayan kadınlar sadece Türk eşi ile arasındaki ilişkilerinin değişiminden değil evlilikten sonra eşlerinin de karakteristik özelliklerinin ve davranışlarının olumlu değiştiğinden bahsetmişlerdir. Örneğin katılımcı KzK4 (33 yaş) evlenmeden önceki sorumlu ve ciddi ilişkiyi göze almayan Türk erkeğinin evlilikten sonra olumlu değişimleri yaşadığını belirtmiştir.

Evlenmeden önce o çok içki kullanıyordu, çok gezmeyi seviyordu. Takılmayı. İlk tanıştığımızda bana karşı ciddi değildi. Sonra zaman geçtikçe değişti, şimdi benim gözümde o farklı bir kişi. Karşılaştığımızda tabiki fark var. İyi tarafa değişti (KzK4, 33 yaş).

Bunun dışında eşinin evlilikten sonra değiştiğini dile getiren katılımcı KzK6 (39 yaş) evlenmeden önce eşinin çok dindar ve bazı konulara bakışının sert olduğunu vurgulamıştır. Katılımcıya göre Türk eşi evlendikten sonra daha liberal bakışlı olarak değişmiştir.

Diğer bir taraftan katılımcı KzK6 (39 yaş) eşinin davranışlarının ve karakterinin ne evlenmeden önce ne evlilikten sonra değiştiğini belirtmiştir. Katılımcı Türk eşinin evlenmeden önceki tanıdığı halinde kaldığını, hiç değişmediğini belirterek, sadece ilişkilerinde kendisinin eşine yönelik güveninin arttığını vurgulamıştır.

Kazakistanlı kadınların ifadelerinden onların en mutlu ve evliliğinde istikrarı hissettiği günleri çocuklarının doğduğu günü olduğu, Türk eşi ile de arasındaki ilişkisinde en çok anlaşmazlık yaşadığı konuların da çocuk terbiyesi konusu olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların Türk eşleri ile evlilik süreçlerindeki ilişkilerinde en önemli rol oynayan faktörlerin biri de *çocuk* olduğu söylenebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğindeki ilişkisinde onların çocuk yetiştirme ve terbiyeleme konusundaki görevlerini yerine getirmesi/getirmemesi, çocukların geleceği ve terbiyesi konusunda anlaşılma/anlaşmaması, bu konularda sorunlarla karşılaşma/karşılaşmaması olumlu ya da olumsuz rol oynamıştır.

Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evlilik beklentilerine bakıldığında onların bu evlilikten beklentileri anne olmaktır. Bu durum Kazakistanlı kadınların evliliğini anlatırken en mutlu günleri olarak çocuk doğurduğu günü anlatmasının nedenini açıklayabilmektedir. Özellikle Türkiye’de yaşayan kadınların evliliğindeki en mutlu ve istikrarlığı hissettiği günleri çocuklarının doğduğu günleri olmuşlardır.

En mutlu ve istikrarlı günlerimiz, çocuğumuzun doğduğu günlerdir (TrK4, 38 yaş).

En mutlu günümüz, kızımızın doğduğu gündür (TrK6, 30 yaş).

İstikrarlı günlerimiz, çocuk doğduğu günlerden başlamıştır (TrK11, 30 yaş).

Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınlar evlilikteki en mutlu günleri olarak çocuk doğumu dışında çocukları ile beraber zaman geçirdiği ve çocuklarının başarılı olduğu günleri de dile getirmişlerdir. Örneğin katılımcı TrK10 (35 yaş) çocukları ile geçirdiği günlerini Türk erkeği ile evliliğindeki en mutlu günleri olarak anlatmıştır.

Çocuklarının başarılı olduğu günleri evliliğindeki en mutlu günlerinden biri olarak anlatırken diğer bir katılımcı TrK3 (50 yaş) çocuğunun üniversiteyi kazandığı günü dile getirmiştir.

Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınların Türk erkeği ile ilişkisinde çocuk yetiştirme konusunun da rol oynadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda kadınların evliliğindeki çocuk yetiştirme, çocuk terbiyesi konusunda eşleri ile anlaşır, anlaşmaması söz konusudur.

Türkiye’de yaşayan kadınların genel olarak Türk eşi ile çocuklarının iyi bir geleceği, eğitimi, iyi bir birey olarak yetiştirilmesi konusunda anlaştıkları söylenebilmektedir.

Çocuk yetiştirme konusunda. Eğitim vermek konusunda. İyi okula gitmesini istiyoruz. Gelişmesini (TrK6, 30 yaş).

Çocukların eğitimi konusunda her zaman ortak kararlar veririz ve iyi anlaşırız. Çocukları okutmak, yeterince kurslara götürmek, geliştirmek, hani dil açısından. Oğlumuzu Kazakistana gönderdik istediği bölümde okusun, dil öğrensin. Ve çocukların babası daha çok bunu kontrol eder. Hani eğitimi veya hatta bir yerlere gelmesi değil, en önemli olan insan olması der eşim her zaman. Dürüst, büyüklere saygılı olması, bunu çok iyi karşılırsınız biz. Şimdi bu konuda her zaman aynı fikirdeyiz (TrK3, 50 yaş).

Kazakistanlı kadınların Türk eşi ile çocuklarının dini terbiyesi konusunda da anlaştıklarını söylemek mümkündür. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların Türk eşi ile çocuğun inancı konusunda anlaşır olmasını dile getirmesinin nedeni onların eşlerinin hayatında dinin önemli bir rol oynadığını düşündüğünden kaynaklanmıştır. Örneğin katılımcı TrK13 (38 yaş) daha öncesinde Türk eşinin hayatında dinin önemli rol oynadığını söylemiştir. Dolayısıyla çocuk yetiştirme konusu anlatırken eşi ile çocuğunun inancı konusunda anlaştığını da dile getirdiği farkedilmiştir.

Çocuklarımızın dini konusunda. İkimiz de her şeyin orta düzeyde olmasının doğru olduğu kanaatindeyiz. Ben günah kelimesini sevmiyorum. Biz çocuklarımıza söylemiyoruz şunu yapmanız ya da yapmamanız günah diye. Bu konuyu akımına bırakıyoruz. Eşim çocuklarımızı havuza götürüyor, kurslara. Eşim çocuklarımızın en birincilerden olmasa da en iyilerinden olmasını istiyor (TrK13, 38 yaş).

Türk eşi ile çocuk yetiştirmekte onların inancı konusunda anlaşlığını vurgulayan diğer bir katılımcı TrK8 (36 yaş) de daha öncesinde eşinin dini mitolojiler üzerinde yetiştirdiğini belirtmiştir. Dolayısıyla katılımcı TrK8 (36 yaş) eşi ile çocuğunu doğurmadan önce çocuğunun inancına yönelik anlaşma yapmıştır.

Ben dindar değilim. Eşim daha az dindar olmaya başladı. Benim dine bakışım farklıdır. Ama ben başkalarının düşüncesine saygı duyuyorum. Ama ben dini başkasına uygulamasına karşıyım. Onun için çocuğumuz doğduğunda eşimle anlaştık çocuğumuz dinin etkisinde olmayacak. Eşim çok şükür anlayışlı birisidir. Kabul etti (TrK13, 38 yaş).

Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınlar Türk erkeklerini genel olarak çocuklarına sorumlu, onlarla çok ilgilenen ve yumşak davranışlı erkekler olarak tanımlamışlardır.

Çok yardım ediyor eşim. Beraber planlamıştık çocuğu. Ama ben daha çok çocukla ilgileniyorum. Ama Türk erkelerine ait ortak bir karakter, çocuklara çok yakın. Eşim çocuğa çok iyi bakar (TrK2, 33 yaş).

Bizde Kazakistan’da o zamanlarda böyle bir durum çoktu, erkekler boşandıktan sonra çocuklarına bakmıyordu. Benim kardeşimde de oldu böyle bir durum, onlar eşi ile boşandılar. Sonra eşi gelmedi bile. Yani ben öyle çok erkek gördüm sorumsuz olan. Benim için bu çok önemliydi. Erkek çocuğuna ve ailesine sorumlu olmalı, sahip çıkmalı. Bu konuda ben doğru seçim yaptım diye düşünüyorum (TrK11, 30 yaş).

Diğer bir taraftan Türkiye’de yaşayan kadınlar Kazak kültürüne göre Türk kültüründe çocukların terbiyesine demokratik davrandığı, daha açık bir ifadeyle onları ön plana koyduğu, daha çok şımarttığı ve yumşak davrandığı kanaatindedirler. Örneğin katılımcı TrK10 (35 yaş) Türk kültüründe çocukların terbiyesinde daha yumuşak davrandığı, Kazakistan’da ise terbiye konusunda çocuklara davranışın biraz daha sert olduğunu dile getirmiştir.

Onlar çocuklara çok önem veriyorlar. Örneğin çocuklarına yapma demiyorlar, bir yere misafir olarak gittiysek önce çocukları sofraya oturtuyorlar, kimse bir şey demiyorlar, önce çocukları yedirtiyorlar, sonra büyükler. Bizde öyle değil ya. Bizde çocuklara biraz

sert davranırlar. Terbiye konusunda. Ben ilk geldiğimde çocuklara bunu yapma şunu yapma diyordum, sonra baktım onların anne babası bana küsüyormuş (TrK10, 35 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınların ifadelerine bakıldığında onların Türk kültürü ve Kazak kültürü arasındaki çocuk yetiştirme ve terbiye verme konusunda farklılıkların olduğunu düşündüğü söylenebilmektedir. Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınların çocuk yetiştirme konusunda Türk eşi ile arasında bu farklılıklardan dolayı anlaşmazlıklar yaşadığı da belli olmuştur. Zira kadınlar Türk erkeği ile evlilik sürecindeki ilişkisini anlatırken en çok tartışılan konularından biri olarak çocuk yetiştirme konusuna değinmişlerdir. Bu bağlamda Türkiye’de yaşayan kadınların çocukların iyi bir birey olarak yetiştirilmesi için onların daha çok disipline uyması gerektiğini düşündüğü, dolayısıyla onlara sert davrandığı, Türk erkeğinin ise çocuklarını disiplin konusunda serbest bıraktığı, olması gerekeninden daha fazla şımarttığı söylenebilmektedir.

Tartışmaya gelince en çok çocukların şeyinde tartışıyoruz, biraz nasıl diyim? Herhalde Sovyet çocuğu olduğum için ben disiplin istiyorum çocuklardan, o rahat bırakmayı sever. Rahat bırakmamı söylüyor. Biraz bu konularda tartışıyoruz. İzin vermek istemiorum, o izin veriyor. Sonra ikimizin aramızda kalıyor çocuk. O konunun dışında ciddi bir sıkıntımız yok (TrK1, 34 yaş).

Ben çocuklara daha çok sert davranıyorum. Burda çocukları şımartıyorlar. Benim annem bize çok sertti. Ben de öyleyim. Ben örneğin kızımı AVM’lere gitmesine izin vermek istemiyorum, ben korkuyorum. Çok göç geldi bu sene ve ben korkuyorum. Sonra akıllı telefon konusunda, her sene yenisini ister, ama ben bu sene ona dedim ki bizim istediğimiz güzel bir okula puan kazan, o zaman alırsız dedim. Ama eşim kıyamıyor diyor ki çocuk istediği her şeyi alabilmeli (TrK13, 38 yaş).

Bunun dışında Kazakistanlı kadınların arasında Türk eşlerinin özellikle kız çocuklarını yetiştirme konusunda daha sert davrandığı ve bu konuda eşi ile arasında tartışmaların olduğunu da belirtenleri de bulunmaktadır.

Çocuk konusunda tartışıyoruz sadece. O biraz sert davranıyor. Ben çocukların özgür büyümesini isterim. Kız terbiyesi konusunda özellikle oluyor (TrK12, 55 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınların arasında Türk eşinin ideolojik bakışlarından dolayı da çocuk terbiyesi ile ilgili fikir ayrımcılığı yaşayanlar da bulunmaktadır. Örneğin katılımcı TrK2 (33 yaş) Türk eşinin Türkçülük bakışında olduğunu, dolayısıyla Kazak-Türk evliliğinde büyümekte olan çocuğunun da daha çok Kazak kültürüne yakın olması, Kazak kültürünü kapsamında büyümesi isteğinde olduğunu dile getirmiştir. Ancak

Türkiye’de yaşayan kadın kendisinin Kazak olmasına rağmen eşinin çocuklarını Kazak kültüründe yetiştirilmesi fikrini desteklemediği belirtmiştir. Katılımcının ifadesinden onun çocuklarını daha çok modern koşullarda yetiştirmek istediği anlaşılmıştır.

Oğlumuzun tusau keserinde (çocukla ilgili Kazak geleneği) Kazakça giyindirelim diyor. Ben tam tersi. Daha modern olmasını istiyorum. Eşim daha çok milli kültüre önem veriyor. Kültürünü unutmamalısn, çocuğa öğretelim, çocuğumuz Kazakistanda okusun diyor. Dilin unutmamalı diyor. Belki ideoloji, siyasi bakışa da bağlıdır bence bunlar. Örneğin Türkçü olan Türkler daha çok milli kültüre yakınlardır. Ama başka bakıştaki, partidekilerin durumları farklıdır (TrK2, 33 yaş).

Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşi ile evlilik sürecindeki ilişkisinde eşlerinin çocuk büyütme konusunda destekçi olup, olmamasının da önemli rol oynadığı farkedilmiştir. Bu bağlamda kadınların bir kısmının eşlerinin çocuklara bakmak, onlarla beraber zaman geçirmek, onların eğitimi ve sosyal hayatının başka da alanlarında gelişmesinde maddi ve manevi destekçi oldukları söz konusudur.

Eşim çocuklara iyi bakıyor. Anlaşıyoruz bu konuda (TrK10, 35 yaş).

Eşim çok yardım ediyor. Beraber planlamıştık çocuğu. Eşim çocuğa çok iyi bakar (TrK2, 33 yaş).

Eşim çocuklarımızı havuza götürüyor, kurslarına. Eşim çocuklarımızın en birincilerden olmasa da en iyilerinden olmasını istiyor (TrK13, 38 yaş).

... çocukla oynamak, ona bakmak konusunda super yapıyor bunları (TrK7, 37 yaş).

Daha önce de vurgulandığı üzere Türkiye’de yaşayan kadınların arasında birinci evliliğinden çocukları olanlar da bulunmaktadır. Bu katılımcıların da ilk evliliğinden beraber gelen çocuklarına Türk eşinin iyi bir babalık ettiğini, onların eğitimi, terbiyesi, gelişimi konusunda maddi ve manevi yardımcı olduğu söylenebilmektedir. Örneğin katılımcı TrK5 (36 yaş) ilk evliliğinden olan kızını Türk eşinin kabul etmesi konusunda evlenmeden önce tedirgin olduğunu, evlilikten sonra da onun kızının eğitimi, sağlığı, diğer alanlarda da gelişiminde destekçi bulunduğunu dile getirmiştir.

Diğer bir taraftan Türkiye’de yaşayan kadınların diğer bir kısmının durumundan da eşinin çocuk yetiştirmekte yardımcı bulunmadığı, çocukla ilgili tüm sorumlulukları

kadının üzerine yüklediği anlaşılmıştır. Bu çerçevede kadınların daha çok çocukların gelişimi ve onların sorunları ile ilgilenmek konusundan bahsettiği söylenebilmektedir.

Desteklemediği, çocuğa okul bulmak konusunda, ya da kreş bulmak gibi konularda bana itiyor her şeyi. Yani çocuk gelişimiyle ilgili her şeyi bana bıraktı. Ama ben ısrar edersem gelir (TrK7, 37 yaş).

Çocuğu bana güvendi. Dil bilmek konusunda ben yardımcı oluyorum, çocuk birkaç dil bilmeli. Terbiye konusunda, ilk başta benim annem geldi. Yardım etti. O herşeyi beğeniyor. Arada oluyor bu aslında çocuk konusu değil de sadece kavga etmek için oluyor (TrK8, 36 yaş).

Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk eşi ile evlilik sürecindeki ilişkilerine bakıldığında onların da çocuk konusuna değindiği farkedilmiştir. Kazakistan'da yaşayan kadınların bir kısmının Türk erkekleri ile evliliğinde uzun süre boyunca çocuk bekledikleri belli olmuştur. Bu nedenle Kazakistan'da yaşayan kadınlar için çocuklarının doğulduğu gün en çok mutlu günleri olarak açıklanabilmektedir.

Çocuğumun doğulması en mutlu günümüzdür (KzK8, 36 yaş).

En mutlu, çocuklarımızın olduğu dönemler. İlk oğlumuzu çok bekledik, eşim çok bekledi. Çocuk olduğu zaman çok mutluyduk. İkinci çocuğumuz da 6 seneden sonra geldi. Tabiki o da güzel günlerdi. Beraber doktora gidişimiz mesela (KzK3, 38 yaş).

Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk eşlerinin çocuk yetiştirmede nasıl bir rol oynadığına bakıldığında onların bir kısmının eşlerinin çocuk bakımında yardımcı oldukları söylenebilmektedir.

Çocuk yetiştirme, çocuk bakımı konusunda da yardımcı bana. ...Yorgun geldiğinde bile yapıyor. Çocuk bakmak, yemek hazırlamak gibi şeyleri (KzK5, 33 yaş).

Bunun dışında Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk erkekleri ile çocuklarının iyi ve mutlu bir geleceği konularında anlaştıkları vurgulanabilmektedir.

Şimdi çocuklarımız oldu. Biz onların geleceğini, iyi bir işi olsun, geleceği oldun diye düşünüyoruz. Ortak düşüncedeyiz şimdi. Şarkıcılık ben için çok önemli değil şimdi. Çocuklar önemli. Onların mutlu bir geleceği için çabalıyoruz (KzK7, 37 yaş).

Diğer bir taraftan Kazakista'da yaşayan kadınların çocuk yetiştirmek konusunda Türk eşi ile danıştığı, çocuklarının geleceği ile ilgili eşinin beklentilerine uyum sağladığı belli

olmuştur. Bu bağlamda Türk eşi ile çocuklarının geleceği konusunda daha çok eşinin isteği ve bakışına göre hareket eden kadınların eşleri ile arasında büyük yaş farkı ve onların daha önceki evliliğinden çocukları olduğu söylenebilmektedir. Dolayısıyla bu kadınların Türk eşinin tecrübesine dayanarak çocuğun geleceğini onların tavsiyeleri ve isteklerine uyarak yetiştirmeye çalıştığı vurgulanabilmektedir. Örneğin Türk eşi ile arasında 17 yaş farkı ve onun birinci evliliğinden çocukları olduğunu belirten katılımcı KzK1 (33 yaş) çocuk yetiştirmek konusunda eşinin tecrübesine güvendiğini anlatmıştır.

Çocuklar konusunda anlaşıyorum, anlaşmak değil, öğrenebilmek mi? Benim bilmediğim şeyleri eşimden sorabilirim. Fikir alabilirim. Hem çocukları yetiştirmek olsun. Planımız aynı, geleceğe bakışımız aynı olduğu için anlaşıyoruz (KzK1, 33 yaş).

Katılımcı KzK1 (33 yaş) ile aynı durumda olan katılımcı KzK2 (34 yaş) ta çocuğunun iyi bir geleceği için tüm koşulların sağlanması ve birkaç dil, özellikle Türkçe iyi öğrenmesi konusunda eşinin beklentisinin ve tavsiyelerinin olduğunu dile getirmiştir.

Çocuk daha küçük. Ama ileride, sadece bir şey söylüyim burda, eşim iki yaşından sonra İngilizce, sonra evimizde kızımızla daha çok Türkçe konuşmamızı rica etti. Her şeyi bilsin, öğrensin, bir çocuğa ne lazımsa onu vermeme daha çok benden bekliyor (KzK2, 34 yaş).

Diğer bir taraftan Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk eşi ile evliliğinde çocuk yetiştirme ve terbiyelemede yükümlülüğü ve sorumluluğunu daha çok kendilerine aldığı belli olmuştur. Bu çerçevede kadınların Türk eşleri ile çocuğun geleceği konusunda iyi anlaşmaları ve eşlerinin çocukların tüm masraflarını karşılamakta yükümlülüğü aldıkları, boş zamanlarında çocuklarla ilgilendikleri anlaşılırsa da onların eşlerinin daha çok işle meşgul oldukları için çocuğa daha fazla zaman ayırmaya fırsatlarının olmadığı söylenebilmektedir. Bu nedenle Kazakistan'da yaşayan kadınların çocukları yetiştirmek ve terbiyelemekte kendilerinin sorumluluğu aldıklarını söylemek mümkündür.

Çocuklar konusunda anlaşabiliyoruz. Ortak hareket ediyoruz sonuçta. Paylaşıyoruz görevlerimizi. Tabi anne daha çok ilgileniyor. Baba çalıştığı için, yoğun olduğu için, ama yeni de bana destek olabiliyor. Çocukları okuldan alabilir, bir yerlere götürebilir. Ama mesela çocuklarımıza yol göstermekte ortak düşünceden hareket ediyoruz (KzK1, 33 yaş).

Eşim sabah gidiyor akşam geliyor. Eşim maddi konuda çocukları destekliyor, her şey yeterli ama manevi yardım yetersiz. Eşim yorgun geliyor. Arada oluyor çocuklarla sohbet ediyor. Ama çoğunda ben bakıyorum çocuklara. Bizim çocuk terbiyesi konusunda bakışımız aynı (KzK9, 40 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınlar gibi Kazakistan’da yaşayan kadınlar da Türk erkeklerinin çocuk yetiştirmekteki bakışlarının kendilerinin bakışından farklı olduğunu belirtmişlerdir. Kazakistan’da yaşayan kadınlar da Türk erkeklerinin genel olarak çocuğa düşkün olduğu, onların geleceği, onların gelişmesi konularına daha çok önem verdiği ve çocukları fazla şımarttığı düşüncesindedir.

Çocuklara çok önem veriyor Türkler. Çocuğa yönelik düşkün oluyorlar. ‘Çocuk böyle büyümeli, böyle olmalı’ diyor. ‘Biz doğru yetiştiriyor muyuz? Doğru mu yapıyoruz’ diye merak ediyor. Biz öyle değiliz. Biraz çocuğun kendisine bırakıyoruz. Çok düşkün değiliz çocuğa (KzK7, 37 yaş).

Türk erkeklerinin çocuğa düşkün olduğunu belirten Kazakistan’da yaşayan kadınların evliliğinde çocuk yetiştirme konusunda eşleri ile bakış açılarının ve düşüncelerinin farklılıklarından dolayı anlaşmazlıklar yaşadıkları anlaşılmaktadır.. Bu noktada Kazakistan’da yaşayan kadınların karşılaştığı bu anlaşmazlıklar Türkiye’de yaşayan kadınların durumu ile aynıdır. Daha açık bir ifadeyle Kazakistan’da yaşayan kadınlar da Türk eşlerinin çocuklara daha yumuşak ve anlayışlı davrandıklarını, onları aşırı şımarttıkları düşüncesindedir. Bu durumda kadınların çocukların iyi bir birey olarak yetiştirilmesi için daha sert (katı) bir terbiye görmesi gerektiği düşüncesinde olduğu da farkedilmiştir.

Ben bilmiyorum çocuk yetiştirme konusunda biraz sertim. O tam tersi ‘çocuğa daha biraz anlayışlı, yumşak olmalıyız’ diyor. Ama ben sertim. Çünkü şehirde çocuklara şimdi sert olmazsan zor. Bizim evimizin tam yanında bilgisayar oyunları klübü var. Yani öyle şeyler şehirlerde çok. Çocuğunu biraz boş bırakırsan çocuğundan başka birisi çıkabilir. Ben ondan korkuyorum. Onun için biraz sert davranmaya çalışıyorum. Onlar biraz korksun birisinden diye. Babasına saygı göstermeli. Baba otoritesi olmalı (KzK6, 39 yaş).

Tamamen anlaşıyoruz diyemem. Bazen eşim çocukların bütün isteklerini karşılıyor. Her şeyi alıyor onlara. Böyle durumlarda ‘şımartma’ diyorum çocukları (KzK5, 33 yaş).

Türk kültüründeki ailelerin daha çok çocuk odaklı olduğunu ve onların çocuklarının geleceğine titiz baktığını düşünen diğer bir katılımcı da kendi evliliğinde bu farklılıkların sonucunu görmekte olduğunu belirtmiştir. Katılımcı KzK7 (37 yaş) Türk

eşinin çocuklarının geleceğine titiz baktığını belirterek, evliliğinde çocuklarını daha çok Türk kültürü kurallarına göre yetiştirmekte olduğunu, dolayısıyla çocuklarının hareketleri ve davranışlarının Kazak kültüründeki çocuklardan farklılık gösterdiğini dile getirmiştir.

Anlaşıyoruz ama o biraz titiz insandır. Ben de ona uymaya çalışıyorum. Türkçe terbiye vermeye çalışıyorum. Kazakistan'da olduğumuz için bizim terbiye de etkiliyor tabiki, ama eşim daha çok çocuklara önem vermeye çalışıyor. Masallar anlatıyor. Örneğim bizim çocuklara 'sus' deyince sessiz kalıyorlar ya, bunlarda öyle değil. Tam tersi. Çocuklar kendileri yönetmek istiyorlar (KzK7, 37 yaş).

Diğer bir taraftan Türk eşlerinin çocuklara daha yumuşak davrandığını, onları şımarttığını düşünen Kazakistan'da yaşayan kadınların bir kısmı eşlerinin bu davranışını onların etnik kökeni ve kültürü ile ilişkilendirmemektedir. Bu kadınlara göre Türk eşleri ailedeki erkeklik rolünü, yani maddi açıdan aileyi geçindirmek rolünü yerine yetirmek için zamanlarının büyük kısmını işe harcamaktadırlar. Dolayısıyla zamanlarının büyük kısmını işte geçiren Türk eşleri çocuklarına özlem duydukları için eve geldiğinde onları şımartmaktalardamıştır.

Eşim gibi baba herkesde olsa diyorum. Eşim çok iyi babadır. Ama bazen ben karşıyım çok şımartmaya. O biraz çocuğa yumuşak. Çok çalışıyor ya onun için çok göremiyor çocuğun, onun için şımartıyor (KzK8, 36 yaş).

Bunun dışında Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk erkekleri ile evlilik sürecindeki ilişkisinde çocuk yetiştirmek konusunda anlaşmazlık yaşadığı söylenebilmektedir. Bu anlaşmazlıkların nedeni çocuk terbiyesi konusunda eşlerin farklı bakışlara sahip olması dışında kadının annelik görevleri ile de ilişkilendirilebilmektedir. Çocuklarının terbiyesi konusunda eşleri ile arasındaki farklı bakış açısından dolayı anlaşmazlık yaşayan katılımcılardan birisi KzK3 (38 yaş) olmuştur. Katılımcının eşi ile arasında çocuk terbiyesi konusunda yaşadığı anlaşmazlıkları esas başka katılımcıların durumundan farklılık göstermektedir. Daha açık bir ifadeyle daha önce de belirtildiği gibi Kazakistan'da yaşayan kadınlar kendilerinin çocuk terbiyesinde sert davrandığını, eşinin ise tersine yumuşak olduğunu belirtmişken, katılımcı KzK3 (38 yaş) kendisinin çocukluk tecrubesine dayanarak çocuklarına sert olmamaya, tersine onlara daha çok anlayışlı, daha çok yumuşak olmaya karar verdiğini anlatarak, eşi ile bu konuda

anlaşmazlık yaşadığını dile getirmiştir. Katılımcının ifadesinden farkedildiği üzere Türk eşi ile çocuk terbiyesi konusundaki anlaşmazlıkları kendisinin çocuklara yumuşak ve anlayışlı olmasından, eşinin de tersine daha sert olmasından kaynaklanmaktadır.

Kazakistan'da yaşayan diğer bir katılımcı da Türk eşinin temizlik konusunda titiz olduğunu belirterek, kendisinin ailede annelik görevini tam anlamıyla yerine getiremediği için ailede temizlik konusunda eşi ile anlaşmazlıklar yaşadığını dile getirmiştir. Daha açık bir ifadeyle katılımcı KzK7 (37 yaş) 3 çocuk olduğundan dolayı hem aile üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamak, hem de evi temiz tutmak gibi kendisinin sorumluluğunda olan görevlerini yerine getirmekte yetişemediğini, dolayısıyla bu konuda, özellikle ev temizliği konusunda eşi ile arasında anlaşmazlıkların olduğunu anlatmıştır.

Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evlilik sürecindeki ilişkisinde *eşinin ve kendisinin ailelerinin* de rol oynadığı belli olmuştur. Daha açık bir ifadeyle Kazakistanlı kadınların Türk eşleri ile arasındaki ilişkisinde onların aileleri ile olan ilişkilerinin durumu, aileleri ile arasında yaşanan sorunlarının rol oynadığı söylenebilmektedir. Bu bağlamda eşlerin arasındaki ilişkisinde rol oynayan ailevi ilişkilerin bu kadınların evlilik memnuniyetini de belirleyip/belirlemediği söz konusudur.

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinde her iki tarafın aileleri ile olan ilişkilerine bakıldığında Türkiye'de yaşayan kadınların daha çok Türk eşinin ailesi ile arasındaki ilişkiden bahsettiği anlaşılmıştır. Bu çerçevede Türkiye'de yaşayan kadınların genel olarak eşinin ailesinin iyi olduğunu düşündükleri, onlarla aralarındaki ilişkiyi de olumlu değerlendirdiği, ancak evliliklerinin ilk senelerinde kültürel farklılıklardan dolayı bazı anlaşmazlıklar yaşadıkları belli olmuştur.

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evlilik nedenlerine bakıldığında onların evlenecekleri eşlerini değerlendirirken onların ailelerini de hesaba kattıkları, dolayısıyla onları da değerlendirerek karar verdikleri vurgulanmıştır. Bu nedenle Türkiye'de yaşayan kadınların eşlerinin ailelerini evlilikten sonra da olumlu değerlendirilmesi anlaşılabilir bir durumdur. Genel olarak Türkiye'de yaşayan kadınların Türk eşinin ailesini ve akrabalarını anlayışlı, modern, ilişki konusunda rahat

insanlar olarak açıkladıkları söylenebilmektedir. Bunun dışında kadınların ifadesinden onların özellikle eşinin annesi ve babasını olumlu karakterize ettiği, onların sayesinde kendilerini de o ailenin gelini olarak değil daha çok kızı olarak hissettikleri belli olmuştur.

Benim kaynanam ve kayınpederim çok iyi kişilerdir. Bana hep yardım ederler. Ben bir şey yapsam bile alttan alıyorlar. Beni kızı gibi görüyorlar (TrK11, 30yaş).

Kaynanam iyi birisi. Çocuğunu seviyor, bizim mutlu olmamızı istiyor. Bana sen bana kızından da fazla iyilik yapıyorsun diyor (TrK6, 30 yaş).

Kaynanam ve kayınpederim de çok iyi. Bana çok iyi bakıyorlar, kızı gibi bakıyorlar. Kayın pederim sürekli bana söylüyor sen bize anne babanın emanetisin diyor (TrK10, 35 yaş).

Eşimin akrabaları çok iyilerdir. Az ama iyiler. Habersiz eve gelmezler, olmaz şeyler için rahatsız etmez, karışmaz. Çok modern ve rahat insanlar. Aramız çok iyi (Tr2, 33 yaş).

Bununla beraber Türkiye’de yaşayan kadınların bir kısmı Türk eşlerinin ailesi ve akrabaları ile de arasındaki ilişkilerini de olumlu değerlendirmişlerdir. Bu bağlamda Türkiye’de yaşayan kadınların Türk ailesi ile arasında bir sorun yaşamadıkları, ilişkilerinin samimi olduğu, bir birine saygı ve değer verdikleri söylenebilmektedir.

Çok iyi. Hepsi ile aram çok iyi. Sorun yok. Herkesle de saygılı bir ilişkimiz var (TrK1, 34 yaş).

Evet, ben anne babasına saygı gösteriyorum, onlar bana. Ben onlar için değerliyim (TrK4, 38 yaş).

Diğer bir taraftan bu kadınların bir kısmının ifadesinden Türk eşinin aile ortamının geniş olmadığı, üstelik ailesinin ve akrabalarının yoğun olduklarından dolayı aralarındaki ilişkilerinin de mesafeli olduğu anlaşılmıştır.

Eşimin karakteri gereği çok fazla böyle akraba, arkadaş ortamında böyle her gün gidip gel karaktere sahip değil. Dolayısıyla herkesle mesafeli, böyle çok yakın değil kendi akrabalarıyla olsun, arkadaşlarıyla olsun. Hani buluşalım, oturalım, oraya gidelim diyen bir tip değil. O yüzden gerektiği zaman gideriz, gerektiği zaman buluşuruz. O kadar. Ha telefonda kendisi birebir görüştüğü çevresi var (TrK3, 50 yaş).

Akrabaları zaten az. Babası vefat ettikten sonra babası tarafıyla ilişkisi yakın değilmiş. Çok nadir. Annesi tarafından herkes çalışıyor. Onun için onları da çok az görüyorum. Senede bir kere. Telefonda da az konuşuyoruz. İlişkimiz çok nadir (TrK5, 36 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınların eşlerinin Kazakistan’daki ailesi ile arasındaki ilişkisine bakıldığında onların bir kısmının bu ilişkisini olumlu değerlendirdiği anlaşılmıştır. Daha açık bir ifadeyle kadınların bir kısmı Türk eşlerinin kendi ailesi, yani Kazakistan’daki ailesi ile arasındaki ilişkisinin samimi ve saygılı olduğunu düşünmektedirler.

Benim anne babama saygısı büyük. Kardeşlerimle araları iyi (TrK4, 38 yaş).

Benim akrabalarımın ilişkisi iyi. Hepsin de sever, görüşür. Zaten biz sık gidemiyoruz ya ama gittiğimiz zaman, bir ay falan kaldığımız zaman hepsi ile de görüşür, sever, anlaşır. Benim dışımda Kazakistan’a göreve gittiği zaman onları arar (TrK3, 50 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınların bir kısmı Türk eşlerinin kendi ailesi ile arasının iyi olduğu kanaatindeyken, diğer bir kısmının da bu düşüncede olmadığı farkedilmiştir. Kendi ailesi ve Türk eşinin arasındaki ilişkisinin samimi olmadığını düşünen kadınlar bu durumun nedenini de uzak bir mesafe ve dil farklılıklarından kaynaklandığını düşünmektedirler.

Benim o kadar çok akrabam yok. Benim annem var burda. Kazakistandaki akrabalarımız ile de telefonda konuşuyoruz. Araları iyi. Onlar damat diye saygı gösteriyor. Eşimin de bakışı iyi. Çok şey söylemek için bir arada kalmadı. Benim akrabalarım ile bir arada çok olmadı (TrK1, 34 yaş).

Eşimin benim ortamımla ilişkisi yok. Ailemle sadece. Google çeviriciyle konuşuyor (TrK6, 30 yaş).

Türkiye’deki yaşayan kadınlar eşinin ailesi ve akrabaları ile arasındaki ilişkilerini her ne kadar iyi bir ilişki olarak değerlendirmiş olsalar da onların bu ülkeye göç ettiklerinden sonra akrabalık ilişkilerde bazı kültürel farklılıklarla karşılaştığı belli olmuştur. Bu bağlamda kadınların Türk ailesinde çocuk odaklı olduğu, dolayısıyla çocuğunun eşine de fazla ilgi gösterdikleri, aile işlerine eşinin ebeveynlerinin, özellikle annesinin karışmamaya çabalaması, akrabalarının boş zamanlarına müdahale etmeleri gibi farklılıklarla karşılaştığı söz konusudur. Ayrıca bu farklılıklardan bahseden katılımcıların durumuna bakıldığında onların bu durumdan rahatsız oldukları anlaşılmaktadır.

Türkiye’de yaşayan kadınların bir kısmını bu ülkeye ilk göç ettikleri senelerinde en çok karşılaşılan sorunlarının biri, Türk eşinin ailesinin onların evlilik yaşamına müdahale

etmeye çalışması, fazla ilgi göstermesi ve boş zamanlarını beraber geçirmeye çalışması olduğu farkedilmiştir. Daha açık bir ifadeyle Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşinin anne babasının, onun akrabalarının haber vermeden misafir olarak evlerine gelebilmelerinden, sıkı ilişki kurmaya çalıştıklarından, ev işleri ve eşi ile arasındaki ilişkilerine karışmaya çabaladıklarından rahatsız oldukları belli olmuştur. Bunun dışında kadınların ifadelerinden Türk eşinin ailesinin onlarla sıkı bir ilişki kurması ve evliliklerine karışmasını onların yakın mesafede ikamet ettikleri de kolaylaştırmakta olduğu anlaşılmıştır. Örneğin, katılımcı TrK8 (36 yaş) Türkiye’deki ilk evlilik senelerini anlatırken eşinin anne ve babasının yakın bir mesafede ikamet ettiklerini, dolayısıyla uşımın kolay olduğunu belirterek onların kendisine yönelik aşırı ilgi gösterdiğinden, özellikle annesinin ilişkilerine karışmasından ve bu durumun onu rahatsız ettiğinden bahsetmiştir. Genel olarak kadının ifadelerinden anlaşıldığı üzere eşinin ailesinin sıkı bir ilişki kurmaya çalışması, onların ters bir niyetinin olduğunu belirtmiyor. Aksine Türk ailesinin yeni gelinle sağlam bir ilişki kurmaya çalıştığı söylenebilmektedir. Ancak bu durumu katılımcı TrK8 (36 yaş)’in alışkanlıklarının dışına çıktığı için ve karakterinin de böyle bir sıkı ilişkiyi gerektirmediği için onu yorduğu ve sıkıttığı vurgulanabilmektedir.

Bunun dışında katılımcı TrK6 (30 yaş)’nın örneğine bakıldığında Türkiye’de yaşayan kadınlar ile Türk eşinin ailesinin ve kardeşlerinin sıkı bir ilişki kurmaya çalışmasının altında asıl amaç bu evliliği kendi isteklerine göre kalıplaştırmak ve yönetmek olduğu anlaşılmıştır. Katılımcı TrK6 (30 yaş)’nın ifadelerine bakıldığında genel olarak onun eşinin ailesinden memnun olduğu, özellikle kaynanasının ters bir niyetinin olmadığını düşündüğü belli olmuştur. Ancak katılımcının yeni evlendiği senelerinde eşleri ile baş başa kalmayı ve onunla kendileri istediği gibi zaman geçirmeyi tercih ediyorken eşinin ailesinin onların zamanlarına dahil olmasından ve bu evliliği kendileri doğru bulduğu gibi yürütmelerine onların karışmasından rahatsız olduğunu anlamak mümkündür.

Kayın validesi ile arasındaki ilişkide sıkıntı yaşayan diğer bir Türkiye’de yaşayan kadının durumuna bakıldığında onun kayın validesinin de Türk eşi ile evliliğini kontrol etmeye çalıştığını belli olmuştur.

Annesi başka şehirde yaşıyor. Annesi arıyor, kontrol etmek ister bir şeyleri. Beni kontrol yapmaya çalışıyordu. Kavga arıyordu (TrK5, 36 yaş).

Türk eşinin ailesi ve akrabalarının sıkı ilişkisinden bahseden diğer bir katılımcı TrK13 (38 yaş)'in ifadesine bakıldığında onun da eşinin akrabalarının evine haber vermeden gelmelerinden şikayetçi olduğu anlaşılmaktadır. Bunun dışında katılımcının Türk eşlerinin akrabalarının haber vermeden evlerine gelmesi dışında kadının arkasından olumsuz konuştuklarından olumsuz etkilendiği söylenebilmektedir.

Burda geldiğimizde herkesin evimize haber vermeden gelmeleri, sonra ben hakkında 'evi dağınık' gibi bir şeyler söylediklerini benim duymam bana biraz şok oldu. ...Yani bana haber vermeden gelmeleri. Ben evde olmayabilirim ya. Ya da benim başka işlerim olabilir, ya da belki ben biraz dinlenmek istiyorumdur. Bizde Kazakistan'da bu çok iyi bir şey, yani haber vermeden gelmemeleri (TrK13, 38 yaş).

Bunun dışında kadınların ilk Türkiye'ye göç ettiği yıllarında Türk eşinin kardeşleri ve akrabaları ile arasında ciddi bir sorunlarla karşılaştığı söylenebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle Türkiye'de yaşayan kadınların eşlerinin kardeşleri ve akrabaları ile ev içi sorunlarından dolayı sorunlar yaşadığı söz konusudur. Bu bağlamda kadınların bir kısmının Türkiye'ye ilk göç ettiği senelerinde eşinin ailesi ve kardeşleri ile kısa süreli olsa da yaşamış olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda zaten eşi ile yeni evliliğinde kültürel farklılıklardan dolayı uyum sürecinde bazı anlaşmazlıklarla karşılaşmakta olan kadınlar için eşinin kardeşlerinin de bu süreçte aynı çatı altında bulunması ve onlarla da anlaşmazlıklar yaşaması büyük bir sorun yarattığı söylenebilmektedir. Örneğin katılımcı TrK7 (37 yaş) bu tür sorunlarla karşılaşan karılımcılardan birisidir. Katılımcı TrK7 (37 yaş) Türk eşi ile evliliğinin ilk senelerinde kaynısı ve görüncesiyle beraber aynı evde yaşamışlardır. Katılımcının ifadesinden farkedildiği gibi bu dönemler onun evliliğindeki en zor dönem olmuştur. Bu çerçevede katılımcının eşinin kardeşleri ile ev işleri ve karakter uyumsuzluğundan dolayı anlaşamadıkları ve bu noktada sorunlar yaşadığı vurgulanabilmektedir.

Türkiye'de yaşayan kadınların arasında Türk eşinin akrabaları ile arasında dil farklılıklarından dolayı sorun yaşayanlar da bulunmaktadır. Bu kadınlar Türkçeyi iyi bir seviyede anlamadıkları ve kendilerini istediği gibi tam anlamında ifade edemediklerinden dolayı eşinin akrabaları ile anlaşmazlıklarla karşılaşmışlardır. Dil farklılığından dolayı başlayan anlaşmazlıklar Türkiye'de yaşayan kadınların ve onların

eşinin akrabalarının arasında ciddi bir uzaklaşmaya, ötekileştirmeye yol açmıştır. Katılımcı TrK13 (38 yaş) bu durumu başından geçiren katılımcılardan birisidir.

...Biz Kazaklar nasıl varsa öyle söyleriz. Burda beyefendi gibi yumşatıcı kelimeler kullanıyorlar. Ben birilerine yani kötü niyetli değil de ama bir şey sorduğumda benim konuşmam onlara kaba geliyordu. Ve onlar bana da kaba cevap veriyordu. Ben yeni öğrendim efendim gibi kelimeleri kullanmayı. Akrabalarımızın arasında da oluyordu. Ben onlara kendimin yorgun olduğumu ve onların kendi evinde yemelerini rica etmek istediğimi bir kere onlara kaba söylemişim, evinize gidin, orda yemek yeyin, ben yorgunum gibi. Onlar bana çok kızmıştı. Sonra biz bu konuyu aramızda uzun zamandır tartıştık. Şimdi 7 sene içinde onlar alıştı bana ama hala da o benim dediğimi bana hatırlatıyor. Ben ilk taşındığımda bu benim için büyük sorun olmuştu. Herkes beni kaba insan olarak görüyordu. Onun için ben insanlar toplanan bir yerler gitmiyordum. Yani ben kaba birisi değilim ya ama ben böyle direk tercuman verdiğim için öyle görünüyormuşum. ...Akrabaları ile arada oluyor, onlar benim onlara kaba davrandığımı düşünüyorlar. Benim bu karakterim beni onlardan uzaklaştırıyor. Yumşak konuşmayı bilmediğim için (Tr13, 38 yaş).

Daha önce de vurgulandığı üzere Türkiye’de yaşayan kadınlar genel olarak Türk eşinin ailesini olumlu değerlendirmektedirler. Bu nedenle kadınlar eşinin aile ortamına uyum sağlamaya çaba göstermişlerdir. Daha açık bir ifadeyle kadınlar eşinin ailesi ile beraber zaman geçirmeye, onların değerlerini anlamaya, onların yaşam tarzına uymaya çalışmışlardır.

Ama şimdi bir şey var. Onu da bu kültürün bir parçası diye anlıyorum. Arada sırada komşularımız dışarıda toplanıyorlar, herkes evinden bir şey getirir. Ben de kaynanamı kırmamak için onlara katılıyorum. Arada sırada zaman ayıramıyorum, çünkü derslerim var. Onlarla zaman çok hızlı geçiyor. Onlar her şeyden bahsederler. Zamanımı çok alıyor. Ama kaynanam için gidiyorum, çünkü o seviniyor ben katılınca. Çünkü çok komşularımızın gelinleri katılmışyormuş. Bir apartmanda yaşayıp ta hiç kimseyle ilişkisi yok gelinler de varmış. Onların kaynanaları bazen diyorlar ‘keşke bizin gelinlerimiz de katılsa’. Kaynanam mutlu olunca anlıyorum kültür buymuş. Ben buna değer veriyorum (TrK9, 29 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınlar eşinin aile ortamına her ne kadar uyum sağlamaya çaba göstermiş olsalar da kendisinin sosyalleştiği ortamı ve gelin olduğu ortamı arasındaki kültürel farkın olduğunu görmüşlerdir. Bu farklılıklar da onların eşinin aile ortamına uyum sürecini yavaşlatmışlardır.

Türkiye’de yaşayan kadınlar Türk eşinin aile ortamına uyum sağlamakta karşılaştığı kültürel farklılıkları toplandığı ortam ile ilişkilidirmişlerdir. Daha açık bir ifadeyle Türkiye’de yaşayan kadınlar eşinin ailesi ve akrabalarının arasında, özellikle kadınların

sohbet için toplandığı ortamlarının olduğunu kültürün bir parçası olarak açıklamışlardır. Kadınların bir kısmı Türk eşinin ailesi ile daha iyi bir ilişki kurabilmek adına bu ortamlara katılmaktalardı. Bu ortamlara katılan kadınların sosyalleşen ortamından dolayı sohbet tarzlarındaki farklılıkların olduğunu düşünmekte olduğu anlaşılmıştır. Örneğin bu akrabaların toplandığı ortama katılan katılımcılardan biri TrK4 (38 yaş) sohbet ortamında Türk kadınların dinlemek etiketine sahip olmadığı ve başkalarına tavsiye vermeye çalıştıklarını farketmiştir.

...Buraya geldim, böyle ortama alışkın değilim, ben burda ne yapıyorum diye düşünüyordum. Onlar bir şey konuşuyorlar ya ben onları bölmeden dinliyorum. Ben konuşunca beni bin kere bölüyorlardı. Dinlemeyi mi bilmiyorlar. Sonra sana tavsiye vermeye başlıyorlar (TrK4, 38 yaş).

Diğer bir taraftan Türkiye’de yaşayan kadınların arasında Türk eşinin akrabalarına kendilerini kabul ettirmek ve sevdirmek amaçlı onlarla sıkı zaman geçirmeye başlayan kadınlar da bulunmaktadır. Örneğin katılımcı TrK13 (38 yaş) sadece kendi isteğinden dolayı değil eşinin de isteğinden dolayı Türk ailesine kendisini sevdirmek ve kabul ettirmek amaçlı onlarla daha yoğun zaman geçirmeye başlamıştır. Ancak bu katılımcı daha öncesinde kendisi sosyalleştiği ortamında bu tür sohbet ortamlarına katılım tecrubesini yaşamadığından dolayı bu ortamı yabancı bulmuştur. Daha açık bir ifadeyle katılımcı Türk eşinin ev hanımı akrabalarının sürekli bir birinin evine misafir olarak gitmeleri, sohbet etmelerini beğenememiştir.

O kendi akrabalarının bizi sevmesini istedi, ben de. ...O her zaman işte oluyordu. Ben onun akrabalarının benden hoşlanmasını istedim. Ama onun akrabaları...nasıl desem...ev hanımları. Ve onlar her gün bir birine misafir olarak gidiyordu. Ben de onlarla beraber gidiyordum. Ben aslında bunu hiç sevmiyordum. Birisinin evine gitmek, çay içmek, konuşmak bana göre değil (TrK13, 38 yaş).

Kazakistan’da yaşayan kadınların Türk erkeğinin ailesi ve akrabaları ile olan ilişkilerine bakıldığında onların arasında sıkı bir ilişkinin olmadığını anlamak mümkündür. Kazakistanlı kadınların Türk eşlerinin Kazakistan’da çalışmakta olmasından dolayı onların Türkiye’ye sıkça ziyaret etmek fırsatları olmamaktadır. Genel olarak çiftler Türkiye’yi senede bir kere tatil için, ya da ihtiyaca göre en fazla iki kere ziyaret etmekteledir. Bu durum Kazakistan’da yaşayan kadınların Türk eşinin akrabaları ile yakın ilişki kuramamasına bir nedendir. Bunun dışında kadınların Türkiye’de yaşayan yabancı ailesi de onların evliliklerine karışmadığı söylenebilmektedir. Bu çerçevede

genel olarak Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk erkeğinin ailesi ile arasındaki ilişkiyi ne sıkı ne uzak olarak açıkladığı söz konusudur. Bu açıklamadan hareketle bu kadınların eşinin ailesi ve akrabaları ile arasında samimi, ancak mesafeli bir ilişkinin olduğu vurgulanabilmektedir.

Hepsi ile iyi. Arada sırada gittiğimiz için herkesle iyi olmaya çalışıyorum. Uzaktan herkes iyi ya (KzK7, 37 yaş).

Türkiye'ye gittiğimizde akrabalarına ziyarete gidiyoruz. Akrabaları uzakta olduğu için çok iyi diyemem. Ama selamımız düzgün (KzK6, 39 yaş).

Akrabaları Ankara'da yaşadığı için yılda bir kere görüşüyoruz. En fazla iki kere. O da az zamanda olduğu için nezaket içinde meraba nasılsın deyip geçiyoruz (KzK3, 38 yaş).

Kazakistan'da yaşayan kadınların kendi ailesi ve Türk eşlerinin arasındaki ilişkiye bakıldığında onların aralarında samimi ilişkinin olduğu farkedilmiştir.

Eşimin de benim ailemle arası çok iyi. Eşim en sevimli damat, enişte (KzK8, 36 yaş).

Bunun dışında çiftler kendi ailelerinde Türk kültürünü devam ettirmeye çalışıyorsa da Kazakistan'da yaşadığı için kadının ailesi ile ilişkisinde daha çok Kazak kültürüne uymakta olduğu söylenebilmektedir. Başka bir deyişle Kazakistanlı ailelerdeki Türk damatlarının Kazak geleneklerine uyum sağladığı vurgulanabilmektedir.

Biz Kazakistan'da yaşıyoruz. Biz daha Kazakistan'ın geleneklerine, daha çok benim akrabalarımınla sık sık ilişki kuruyoruz, Türkiye'ye göre yani (KzK2, 34 yaş).

Bizde Kazaklarda bir gelenek vardır, damat evin büyüklerinin eline su döker. Aslında bu eski Türk kültüründe vardır. Ama günümüzdeki Türkiye'de bu kullanılmıyor. Büyük şehirlerde yaşayan ailelerin uzaktan yakından hiç alakası olmuyor. Mesela eşim hep Ankara'da yaşamış. Gayet Avrupalı bir ailede büyümüş. O yüzden geleneklerden çok uzaktır. Aktöbe'ye geldiği zaman ona söylüyorduk sen böyle yapmalısın gibi. Gözleri böyle açılıyordu. Ne oluyor falan. Ben diyorum yapman gerekiyor. Ama Allah razı olsun hiç bir zaman da kırmadı. Yapıyordu yani sonuçta çok zor bir şeyler olmadıkça. Yapılması gerekiyorsa yapıyordu. Kazaklarda göğüş veriliyor ya onu yemek zorunda damat. Eşim de yağlı şeyler yemiyor. Ama o da tam yağlı ya. Onu yemekte biraz zorlandı. Ben de ona 'yemek zorunda değilsin, sadece nezaketten küçükçük alırsın, yemiş gibi yaparsın' demiştim. Ondan sonra öylece alıştı zaten. Şimdi mesela Aktöbe'ye gittiği zaman onu daha çok bekliyorlar (KzK3, 38 yaş).

Bunun dışında Kazakistan'da yaşayan kadınlar kendi ailesi ile Türk eşinin ailesi arasındaki ilişkilerin de farklı olduğunu düşünmekteledir. Daha açık bir ifadeyle

Kazakistan'da yaşayan kadınlar kendi Kazak ailesinde akrabalık ilişkilerin daha samimi, daha geniş ve kalabalık olduğu kanaatindedirler. Dolayısıyla bu düşüncede olan kadınlar Türk erkeklerinin ailesindeki akrabalık ilişkileri Kazakistan'daki kendi ailelerindeki ilişki ile karşılaştırarak Türk ailelerinde akrabalık ilişkilerin daha zayıf olduğu düşüncesine varmışlardır.

Akrabamız, ondan sonra akrabalarımızın akrabaları, bilmem ne, yeğenler. Kazakistan'da daha geniştir yani. Çevre geniştir. Baba tarafı, anne tarafı. Onlarda...onlarda derken tüm Türkleri söylemiyorum. Benim eşimin ailesinde geniş ilişki yok. Yani bu bütün türklerin geleneğine dokunmuyor. Ama benim yaşadığıma göre ben daha geniş açarken, bunlar sana lazım mı? Onlar sana uzak değil mi? Ben sizi anlamıyorum gibi oluyor. Ama benim eşim bunlara çok takılmıyor aslında. Yine de bazı böyle konularla karşılaştığımız oldu. Tek tek gösteremiyorum. Çünkü pek yaşamadım böyle sorunlar (KzK2, 34 yaş).

Akrabalık ilişkiler uzaktır onlarda. Ben hala akrabalarımı tanımıyorum ordaki. Bilmiyorum, belki bizim ailemizde böyledir. Bizim ailemizdeki akraba ilişkileri biraz zayıf diyelim (KzK3, 38 yaş).

Onlar bizim gibi değil. Çok iyi ilişkileri, çok yakın ilişkileri yok. Sadece selamlaşıyor o kadar. Nasılsın gibi (KzK6, 39 yaş).

Bunun dışında Kazakistan'da yaşayan kadınların arasında Türk eşlerinin dini bakışlarından dolayı akrabalık ilişkisi konusunda anlaşmazlık yaşayanları da bulunmaktadır. Örneğin katılımcı KzK6 (39 yaş) eşinin dindar olduğu ve şariat kurallarına göre yaşadığı için kendi akrabaları ile arasındaki ilişkilerinin zayıfladığını dile getirmiştir. Daha açık bir ifadeyle katılımcı kendi akrabalık çevresinin geniş olduğunu belirterek uzak akrabaları ile ilişkisinde eşinden destek görmediğini belirtmiştir. Eşinin bu kalabalık ilişkiyi desteklememesinin nedeni de katılımcı şariatta çok yakın olmayan ilişkilere izin olmadığı ile ilişkilendirmiştir.

Akrabalık ilişki konusunda oluyor. Benim için en zoru akrabalık ilişki. Çünkü şimdi benim eskide çok yakın olan akrabalarım ile ilişkim eskisi gibi olmuyor çünkü eşim her bir hareketi, olayı şariata göre yorumluyor. Eğer şariatta izin varsa ona göre karar alıyor. Biz örneğin 7 babaya kadar akraba diye ilişki kuruyoruz ya. Bu kişi böyle şeylere karşı. Sadece babamın ve annemin en yakın akrabaları ile ilişki kurmaya izin veriyor. Ama uzaktan akrabalara izin yok. Çünkü ona göre bu haramdır. Özellikle erkeklerle (KzK6, 39 yaş).

Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile ilişkisinde rol oynayan diğer bir faktör de eşlerinin evlilikteki görevlerinin dağılımı ve yerine getirmesi olmuştur. Bu bağlamda

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinde kendisinin ve eşinin görevlerini yerine getirmesinin ya da getirmemesinin onların ilişkilerinde rol oynamakta olduğu söylenebilmektedir.

Genel olarak Türkiye’de yaşayan kadınların Türk erkeği ile evliliklerinde erkeğin ailenin ekonomik istikrarından, kadının da çocuk ve ev işlerinden sorumlu olduklarını anlamak mümkündür. Bu bağlamda Türkiye’de yaşayan kadınların bir kısmının evliliğinde hem eşlerinin hem kendisinin bu evliliklerdeki görevlerinin dağılımından memnun oldukları söylenebilmekteyken, diğer bir kısmının da evliliğinde bu görevlerin yerine getirilmesinden hem kendisinin hem eşinin bir birinden şikayetçi olduğu farkedilmiştir. Daha açık bir ifadeyle Türkiye’de yaşayan kadınların eşi ile arasındaki ilişkisinde ev işleri ve çocuk bakımı görevleri konusunda anlaşmazlıklar yaşadığı söylenebilmektedir.

Türkiye’de yaşayan kadınlar evliliğinde ev işleri konusunda Türk eşlerinin yardımcı olmadığından şikayetçi bulunmuşlardır. Bu bağlamda kadınların çalışmakta ya da sosyal hayatta aktif bir yaşam sürdürmekle meşhul oldukları, dolayısıyla ev işlerini yapmakta yetişemedikleri söz konusudur. Bunun dışında bu kadınların ilk evliliği yıllarında bir ataerkil kültüründe yetiştirilen kadın olarak ev işlerindeki tüm sorumlulukları ve görevleri kendilerine yüklediği, akabinde eşlerini bu duruma alıştırdığını da anlaşılmaktadır. Ancak bu kadınlar Türkiye’ye uyum sürecinde Türk kadınları ile tanışır ve onların evlilikteki görevlerinde eşlerinin yardımcı olduğunu anladığında kendi evliliklerindeki görevlerini tekrar değerlendirmeye başlamışlardır. Türk kadının evlilikteki görevlerini ve kendi evliliğindeki görevlerini karşılaştıran Türkiye’de yaşayan Kazakistanlı kadınlar Türk eşlerinin onlara ev işlerinde yardımcı olmadığını ve kendisinin ev işlerinde tüm sorumlulukları yüklendiğini anlamışlardır. Diğer bir taraftan da bu kadınlar genç yaşlarında bu işleri yapmakta zorluk çekmedikleri, ancak artık yaşları büyüdükçe bu işleri tek başına yürütmekte zorlandıklarının farkına varmışlardır.

Ben evlendikten sonra bir Kazak kızları kendi kocalarına nasıl davranıyorsa Kazakistan’da, burda da onu yaptım. Dolayısıyla eşim elini eteğini herşeyden çekti, her şeyi ben yaptım. Yemek, ev, evin dışındaki işler, çocuklar, çocuğun okulu. Ondan sonra elektrik, su faturalarının yatırılması, banka işleri, bunların hepsini ben yaptım, ben son

zamanlara kadar eşimin kredi kartının borçlarını bile ödüyordum. O hiç bir şey yapmıyordu. Bunu ben bir Kazak kızı olarak normal gördüm. Hiç bir zaman 'ben tek başıma yapıyorum, o niye yapmıyor?' gibi düşünmedim. Zamanla bunlar bana ağır gelmeyi başladı. Çünkü artık insan yoruluyor. Çocuklar oluyor. Onların büyüdükçe problemleri oluyor. Her şeye ben koşturarak, her şeyi ben düşünerek, benim planlayıp, benim kurgulayıp yapmamdan ben de artık, işimde yoğunlaşmaya başlayınca ben bundan sıkıldım, yoruldum. Bu seferde eşime 'vay sen bunu yapmıyorsun' deyince tabiki 10-15 yıl adam yapmamış, hiç bir zaman ben sesimi çıkarmamışım, şimdi de '15 yıldır yapıyordun, şimdi ne oldu?' geldi. ...Çünkü Türk erkekleri genelleme yapmak gibi olmasın ama genellikte evlendikten sonra her şeyi eşlerine yüklemeyi severler, ama eşleri bunu kabul etmeyip, 'hayır efendim' dediği zaman hemen yardımcı oluyorlar. Yani eşinin tavrına bakıyorlar önce. Ben öyle yapmadım, direk her şeyi ben yaptığım için 'oo' diye rahatladı O (TrK3,50 yaş).

Ben Kazakistan'dan geldiğimde tabiki doğu kültürünün kadını olarak geldim. Ben her görevi kendime aldım. O buna alıştı. Sonra ben Türk kadınlarına baktım, 'neden böyle?' dedim. Biraz düşünmeye başladım. 'Neden ben herşeyi tek başıma yapıyorum?' dedim. Sonra yavaş yavaş düzeltmeye çalıştım. Diğer bir taraftan ben genç değilim (TrK5, 36 yaş).

Bunun dışında Türkiye'de yaşayan kadınların bir kısmı çocuk büyütmek ve yetiştirmekte eşlerinin sadece maddi açıdan destek vermek görevini yerine getirdiğini, ancak çocuklarına ilgi ve zaman ayırmakta onların başarılı olmadığını düşündüğü söylenebilmektedir. Bu kadınlar Türk eşlerinin işlerinin yoğun olduğunu anlamış olsalar da eşlerinden en azında hafta sonlarında çocuk ile zaman geçirmesini beklemektelerdir. Örneğin katılımcı TrK6 (30 yaş) kadının evlilikte ev işleri görevleri dışında kendisinin de dış görünüşüne dikkat etmesi gerektiği kanaatindedir. Zira katılımcıya göre genel olarak kadınların dış görünüşü onların eşi ile arasındaki ilişkilerinde önemli rol oynamaktadır. Bu bakışta olan katılımcı çocuk bakımı ile sadece kendisi meşhul olduğu, çocuk bakımına eşinin zaman ayıramadığı için kendisinin dış görünüşüne önem veremediğini belirtmiştir. Bu bağlamda katılımcı TrK6 (30 yaş)'nın bu ifadelerinden eşinin çocuk yetiştirme görevini yerine getirmediğinden bahsettiği anlaşılmaktadır.

Erkek kadından fazla para kazanmalıdır. Hafta sonu çocuklarla zaman geçirmeli. Parka gitmeli en azında. Kadın kendisine dikkat etmeli. Güzelliğine. Kadın kendisine bakmazsa eşi dışarıya bakar. Ev temizliği, çocuklarının temizliği kadına bağlı. Kadın eğitilmiş olmalı. Bereketi korumalı. Eşini desteklemeli. Bizim ailede ben bu görevleri yapmaya çalışıyorum. Eşim çalıştığı için her zaman yapamıyor. Örneğin eşim hafta sonları kızımızla beraber zaman geçirirse ben kendime zaman ayırabilirdim. ...bazen kadın da çocuktan biraz dinlenmeli. Eşim de çocukla kalabilirse ben biraz alış veriş yapardım, hava alırdım (TrK6, 30 yaş).

Bu bahsedilen ifadelerden Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşlerinin ev işlerinde ve çocuk bakımındaki görevlerini yerine getirmekte yardımcı etmediğinden şikayetçi olduğu anlaşılmıştır. Diğer bir taraftan da Türkiye’de yaşayan kadınların bir kısmının ifadelerinden Türk eşlerinin de ev işleri görevlerini yerine getirmesi konusunda onlara yönelik şikayetlerinin bulunduğu farkedilmiştir. Daha açık bir ifadeyle Türk erkeklerinin Kazakistanlı kadınların ev işlerindeki görevlerini yerine getirmesinden memnun olmadığı söz konusudur. Bu açıklamaya katılımcı TrK8 (36 yaş)’in deneyimi örnek olabilmektedir. Katılımcının durumuna bakıldığında onun Türk eşinin ev işlerindeki görevlerinden memnun olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda katılımcı Türk toplumundaki kadınların ev işlerindeki becerilerinden bahsederek, kendisinin onlar gibi ev işlerinde başarılı olamadığının nedenini çocuk bakımı ile ilişkilendirmiştir.

Onlar güzel yemek hazırlayabilir (Türk kadınları), onlar evi ter temiz tutarlar, onlar özen gösterebilirler. Ve bu özellikler konusunda benim eşimin bana şikayeti var. ...Ama ben yetişemiyorum. Ben 3 yemek hazırlamak, salata hazırlamaya yetişemiyorum. Onlar gibi ter temiz yapamam. Yetişemiyorum. Bu konuda eşim şikayet ediyor (TrK8, 36 yaş).

Kazakistan’da yaşayan kadınların Türk erkekleri ile evliliklerindeki görevlerinin dağılımına bakıldığında eşlerin arasında bu konuda anlaşmazlıkların yaşanmadığı farkedilmiştir. Bu bağlamda Kazakistan’da yaşayan kadınların Türk erkeği ile evliliklerinde hem kadınların hem onların eşlerinin evlilikteki görevlerin dağılımından memnun olduğu, dolayısıyla bu durumun da eşlerin arasındaki ilişkisinde olumsuz bir rol oynamadığı söylenebilmektedir. Kazakistan’daki yaşayan kadınların evliliğinde genel olarak onların Türk eşlerinin aileni maddi açıdan geçindirmek görevine sahip olduğu, kadının da ev işlerinden sorumlu olduğu belli olmuştur. Diğer bir taraftan bu evlilikte Türk erkeklerinin ailedeki maddi refahı sağlamak görevi dışında kadınlara da ev işlerinde yardımcı bulunduğu anlaşılmıştır. Kazakistan’da yaşayan kadınların Türk erkekleri ile evliliğindeki görevlerin uyumlu bir şekilde paylaşıldığı katılımcı KzK5 (33 yaş) örneğinde daha geniş ibir şekilde anlatılabilmektedir.

Kadın ilk önce aileni organize eden kişidir. Eşinin kazandığını doğru harcamak, çocuklarına iyi bir terbiye vermek, onlara temizliği öğretmek kadının işidir. Bir kelime var ya erkek kızdığında kadın sessiz kalmalı. Akıllı çözmeli. Erkek ise ailenin maddi duruma sorumlu. Ancak erkek sadece maddi duruma sorumluyum dememeli, zamanı olduğunda karısına yardım etmeli. Örneğin benim eşim eve geldiğinde benim işlerimi paylaşıyor. Ben ev temizliği yapıyorsam O yemek yapar. Her şeyi paylaşıyor benimle. Çocuk yetiştirme, çocuk bakımı konusunda da yardımcı bana. Boş olduğunda ‘ben para

kazandım kalanı sende' demiyor. Ben de kadın olarak kendi rolümü oynuyorum. Eşim de kendi sorumluluklarını yerine getiriyor. Yorgun geldiğinde bile yapıyor. Çocuk bakmak, yemek hazırlamak gibi şeyleri (KzK5, 33 yaş).

Kazakistan'da yaşayan kadınlar evliliğinde Türk eşlerinin ailenin maddi refahından sorumlu olduğunu düşünmekteledir. Bu çerçevede Türk erkeklerinin de bu görevi kendilerine yüklediği ve onu yerine getirmekte olduğu söylenebilmektedir. Ancak Kazakistan'da yaşayan kadınların arasında Türk eşinin bu görevini yerine getirmediğini belirten kadın da bulunmaktadır. Bu kadının ifadesinden eşinin uzun bir süre çalışmamakta olduğu ve maddi açıdan ailesine katkıda bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda kadının eşinin görevini kendisine yüklediğinden dolayı bu durumdan memnuniyetsizlik duyduğu söz konusudur.

Şimdi ben dedim ya 5 aydır eşim maaş almıyor. Ve ben bu durumu beğenmiyorum. Önemli olan para değil. Onun para getirip getirmediği değil. Sadece ben kendimi erkek gibi hissetmeye başlıyorum. Eve yemek getiriyorum, çalışıyorum. Ve ben bunu beğenmiyorum. Ben ne kadar çalışıyorsam da erkek eve para getirmeli. Ben ona söylüyorum sana para vermiyorsa problemi çözmelisin. Çünkü ben kendimi erkek gibi hissetmeye başladım (KzK4, 33 yaş).

Diğer bir taraftan Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk erkekleri ile evliliklerindeki görevlerin dağılımı konusunda sadece kadınların değil Türk erkeklerinin de kadınların görevlerine yönelik şikayetlerinin olduğu söylenebilmektedir. Örneğin katılımcı KzK7 (37 yaş)'nin ifadelerine bakıldığında onun Türk eşinin ev işlerine yönelik memnuniyetsizliklerinin olduğu farkedilmiştir. Daha açık bir ifadeyle katılımcı KzK7 (37 yaş)'nin Türk eşi kadının ev işlerinde, özellikle temizlik konusunda becerikli olmadığını düşündüğü ve bu konuda öneride bulunduğu söylenebilmektedir.

Ben böyle kadınlar var ya....çok güzel yemek hazırlayan, evi temiz tutan. Ben kendimi öyle süper ev hanımıym diyemem. Eşim arada söylüyor bana 'öğreniver böyle işleri' diye. Ama ben 'evet evet' diyorum. Çabalıyorum açıkçası. Önemlisi çocuklarım aç değil, her şey iyi. Yemek hazırlamayı biliyorum. Belki Türkiye'ye gidersek onların yemeklerini öğrenirim. Bilmiyorum. Yemek, ev işleri konusu. 3 çocuk olunca ter temiz olmak mümkün değil. Oyuncakları var, sonra bir yerlere bir şeyler döküyorlar...bilmiyorum her ailede belki öyle değildir. Ama eşimin ailesi onu öyle büyütmişler. Her şey temiz olmalı. Her şey yerinde durmalı. Yani kuralları var onun. Bu konuda biraz küsüyor (KzK7, 37 yaş).

3.4.1.2. Kazakistanlı kadınların evlilik sürecinde eşleri ile olan ilişkilerinin evlilik yaşam memnuniyetlerindeki rolü

Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evliliklerindeki ilişkilerinde çocuk, akraba ve evlilik görevlerinin dağılımı gibi faktörlerin rol oynadığı belli olmuştur. Bunun dışında Kazakistanlı kadınlar Türk erkeği ile evliliğindeki ilişkilerinden bahsederken bu ilişkiyi evlilik öncesi ve sonrası olarak ta değerlendirmiştir. Bu açıklamadan hareketle Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinde eşi ile arasındaki ilişkilerin evlilik öncesi ve sonrasındaki hali, çocuk sahibi olmak, çocuk büyütmek, terbiyelemek, evlilik görevleri dağılımı ve akraba ilişkileri konusundan memnuniyeti onların eşleri ile olan ilişkilerinde olumlu/olumsuz rol oynamakta olduğu söylenebilmektedir. Diğer bir taraftan da kadınların eşleri ile olan ilişkilerini bu çerçevede değerlendirmesi onların evlilik memnuniyetini de belirlemektedir. Daha açık bir ifadeyle Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evlilik sürecindeki ilişkisini bu ilişkinin evlilik öncesi ve sonrasındaki hali, çocuk, akraba ve evlilik görevleri çerçevesinde değerlendirmesi onların evlilik memnuniyetini de belirlediği söz konusudur.

Türkiye’de yaşayan kadınların Türk erkekleri ile *ilişkisinde* bu ilişkilerinin evlilikten önceki halinin evlilikten sonrasında değişip, değişmemesinin de rol oynadığı vurgulanmıştır. Bu bağlamda Türkiye’de yaşayan kadınların evlilikten önceki ilişkilerinin romantik bir ilişki olduğu, evlilikten sonra da eşlerin evlilik sorumluluklarını anladığı, dolayısıyla onların ilişkide daha olgun ve ciddi olmaya başladığı anlaşılmıştır. Ancak eşleri ile arasındaki ilişkilerinin olgun ve ciddi ilişkiye dönüştüğünden bahseden kadınların durumuna bakıldığında onların bu ilişkiden şikayetçi olmadığı, aksine olumlu ve anlayışlı karşıladığı söylenebilmektedir. Kadınlar evlilikten sonra eşlerin arasındaki ilişkilerinin değişmesini olması gereken bir durum olarak kabul etmişlerdir.

Hafiflik yok, ama bence bu normal bir şey, öğrenci hayatımızdan evlilik hayatına geçince normaldir diye düşünüyorum. Ama evlilikten önce iyiydi evlilikten sonra şiddet gösteriyordu diyemem tabiki. Asla. Evlilikten önce biz daha çocuktuk, evlilikte biz daha çok ciddi olmaya başladık, sorumlu, olgun (TrK8, 36 yaş).

Ama anlıyorum değişmesi doğal bir şey. Evlendikten sonra eskisi gibi olmayacak ilişki. Sorumlu olmaya başlıyoruz (TrK9, 29 yaş).

Diğer bir taraftan bu kadınların evlilik sürecinde eşi ile arasındaki ilişkide yaşadığı değişimlerin onların evlilik memnuniyetini nasıl belirlemekte olduğuna bakıldığında, kadınların evlilikte bazı sorunlarla karşılaşması ve eşi ile bu konularda anlaşmazlıklar ve sorunlar yaşamasına rağmen genel olarak bu evlilikten memnun oldukları anlaşılmıştır. Bunun dışında bu kadınların evlilikten beklentilerinin neler olduğuna bakıldığında da onların bu evlilikten zaten ailesine sorumlu ve ciddi bir ilişkiye hazır eş beklentisi olduğu anlaşılmıştır.

Tabiki, biz de her aile gibi kavga ediyoruz, ama böyle tarafsız bakınca benim ailemin bir başarılı aile olduğunu düşünüyorum (TrK8, 36 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınların eşi ile arasındaki ilişkisinde yaşadığı bir sorun karakter uyumsuzluğundan kaynaklanan anlaşmazlıklar olmuştur. Daha açık bir ifadeyle Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşleri ile evlenmeden önceki ilişkilerinde karakterlerinin uyumsuzluğundan dolayı daha sıkı çatışmalar yaşadığı belli olmuştur. Bu bağlamda söz konusu sorunun eşlerin bir birine alışma süreçlerinde yer aldığı söylenebilmektedir. Dolayısıyla eşlerin evlilikteki uyum süreci başarılı geçtikten sonra onların arasındaki anlaşmazlık sorunların da ortadan kalkmıştır. Bu çerçevede Türkiye’de yaşayan kadınların günümüzdeki evliliklerindeki eşi ile arasındaki ilişkisi karşılıklı anlayışa dayanan bir ilişki olarak açıklanabilmektedir. Bunun dışında ilişkisindeki anlaşmazlık konusundan bahseden kadınların bu anlaşmazlık durumunun da kendisinin karakterinden dolayı yaşandığını anladığı dolayısıyla eşini bu konuda suçlamadıkları anlaşılmıştır. Bu bağlamda kadınların eşi ile arasındaki yaşandığı bu anlaşmazlıkların kadının evlilik memnuniyetini belirlediği söylenemez. Zira kadınların ifadelerinden bu tür düşüncelerin ya da ipuçların bulunduğu farkedilmemiştir, üstelik kadınların bu anlaşmazlıkları başardığı, artık her konuda anlaşmakta olduğu belli olmuştur. Bunun dışında kadınların evlilik memnuniyetine genel olarak bakıldığında onların bu yaptığı evliliğinden memnun oldukları anlaşılmıştır.

Eşimin bana yönelik ilişkisi değişti. Şimdi ön planda ben duruyorum. ...Ben bu durumumu beğeniyorum. Tam şimdiki durumdan ben memnum. Huzurumuz var (TrK11, 30 yaş).

...günden güne bir birimiz daha iyi anlıyoruz. Artık huyumuzu suyumuzu iyice biliyoruz. Niye kızacak. Onları bildiğimiz için aramızda bir problem yok. ...Çocuklarım yanımda, eşim yanımda, annem yanımda. Bundan büyük bir mutluluk yoktur (TrK1, 34 yaş).

Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk erkekleri ile ilişkilerine bakıldığında onların bir kısmının evlilikten önce ve sonrasındaki ilişkilerinin değişmediği söylenebilmektedir. Bu bağlamda kadınların eşleri ile ilişkilerinin evlilik sürecinde de evlenmeden önce olduğu halinde kaldığı söz konusudur. Dolayısıyla bu kadınların evlilik memnuniyetinde onların eşleri arasındaki ilişkilerin olumlu bir rol oynadığı söylenebilmektedir. Zira bu kadınların Türk erkekleri evlenme kararını da bu ilişkileri olumlu değerlendirerek verdiği vurgulanabilmektedir. Bu bağlamda evlilikteki eşi ile arasındaki ilişkilerinin aynı durumda devam etmekte olduğunu belirten kadınların bu konuda hayal kırıklığına uğramadığı söz konusudur.

Bunun dışında Kazakistan'da yaşayan kadınların arasında Türk erkeği ile ilişkisini evlenmeden önce ciddi bir ilişki olarak algılamayanları da bulunmaktadır. Bu kadınlar evlilikten önce Türk erkeği ile arasındaki ilişkiyi ciddiye almamış ve geleceğine yönelik bir beklentiler kurmamışlardır. Ancak kadınların bu düşünceleri evlilikten sonra olumlu değişmiştir. Zira bu kadınlar Türk erkeği ile evlendikten sonra aileye yönelik sorumluluğun iki taraf için de arttığını düşünmektedirler. Bu çerçevede de eşleri ile arasındaki ilişkiyi evlenmeden önce ciddi bir ilişki olarak düşünmeyen ve bir beklentileri kurarak yola çıkmayan kadınların da bu evliliğindeki memnuniyetini onların evliliklerinin geleceğine yönelik beraber planlar yapmaya başlaması, aile sorumluluklarını alması olumlu belirlemekte olduğu düşünülmektedir.

Kazakistan'da Türk eşi ile evlenmeden önceki ilişkilerinde karakter uyumsuzluğu ve dini bakışlarının farklılıklarından dolayı anlaşmazlıklar yaşadığını belirten kadınlar da bulunmaktadır. Bu kadınların Türk eşleri ile arasındaki yaşadığı anlaşmazlık sorunları evliliklerinin ilk senelerde de belli olmuştur. Bu bağlamda kadınların ilk evlilik senelerinde eşi ile arasında kavgalar ve tartışmalar olduğunu anlamak mümkündür. Ancak söz konusu durumdan bahseden kadınlar Türk eşleri ile evliliklerini aşk üzerine kurdukları için bu anlaşmazlıklar ve tartışmalar onların evlilik memnuniyetinde olumsuz bir rol oynamadığı düşünülmektedir. Zira bu kadınlar

evlilikteki iki çiftin arasında bu tür sorunların olabileceğinin farkında olmuşlar ve bu zorlukları sabırla bir birine anlayış göstererek başarmışlardır. Günümüzde ise kadınların eşleri ile arasında anlaşamayan bir konu olmadığını belirtmektedirler. Bu bağlamda kadınların eşleri ile arasındaki ilişkisinden memnun olması onların genel evlilikten memnun olduğunu açıklayabilmektedir.

Her şey güzel. Anlaşıyoruz. Susması gereken yerde susuyoruz. Aile olunca her şey olabilir. Ama kendimi mutluyum diyebilirim (KzK7, 37 yaş).

Eşim değişti, şimdiki eşimle eski eşimin arasında çok fark var. Arkadaşlarım, akrabalarım şaşırıyor bana o kadar sert, ciddi bir insanı nasıl böyle değiştirdin diye. Aslında eşimin yüzü ciddi sert olabilir, ama kalbi yumuşak. Şimdi sizin anlaşamadığımız sorun yok. ...Aslında mükemmel bir şey yok. Tam mükemmel olmasak ta ona yakın bir aileyiz. Bizim şimdi ailemize hayran olanlar çok var. Hatta akrabalarım bile diyor bize sizin ne kavganızı ne sorunlarınızı, problemlerinizi görüyoruz. Gerçekten ben kimseye hiçbir zaman bir sorunumu anlatmamışım, iki taraf bir birine anlayışla bakarsa çözülmeyecek sorun yok (KzK9, 40 yaş).

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile ilişkisinde rol oynayan diğer bir faktör, ailedeki çocuk olmuştur. Kazakistanlı kadınlar için Türk erkeği ile evliliğindeki en mutlu günleri, çocukların doğduğu günleri olmuştur. Diğer bir taraftan da Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile arasındaki ilişkisinde en çok gündeme gelen konu da çocuk yetiştirme ve terbiyeleme konusu olmuştur. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğindeki ilişkisinde onların çocuk yetiştirme ve terbiyeleme konusundaki görevlerini yerine getirmesi/getirmemesi, çocukların geleceği ve terbiyesi konusunda anlaşıp/anlaşmaması, bu konularda sorunlarla karşılaşp/karşılaşmaması olumlu ya da olumsuz rol oynadığı söylenebilmektedir.

Türkiye’de yaşayan kadınların Türk erkeği ile evliliğinde çocuklarının kaliteli bir geleceği, onların eğitimi, inancı ve sosyal yaşamın diğer alanlarına (spor, sanat, dil bilimi) katılması konusunda anlaştıkları daha önce söylenmiştir. Bu bağlamda Türk erkeği ile evlilik yapmadan önce onlardan çocuklarına sahip çıkan ve çocuklarından sorumlu olan iyi bir baba imajını gören Kazakistanlı kadınlar için çocuklarının geleceği, dini, eğitimi vd. konusunda eşleri ile aynı düşüncede olmaları onların evlilik memnuniyetlerini olumlu belirlemekte olduğu düşünülmektedir. Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşleri ile çocuklarının geleceği konusunda anlaşmış olmalarının bu

kadınların evlilik memnuniyetini belirlemekte olduğunu katılımcı TrK6 (30 yaş) ifadesiyel açıklamak mümkündür.

Çocuk yetiştirme konusunda. Eğitim vermek konusunda. İyi okula gitmesini istiyoruz. Gelişmesini. Benim çalışmam konusunda, eşi bana sen evde bunalıyorsun diyor. gelecek konusunda anlaşıyoruz. Kızımın babası bu kişi olduğu için mutluyum (TrK6, 30 yaş).

Diğer bir taraftan Türkiye’de yaşayan kadınlar Türk erkekleri ile çocuklarının geleceği konusunda her ne kadar anlaşıyor olsalar da onların eşleri ile çocuk terbiyesi konusundaki düşüncelerinin arasında farklılıkların olduğunu düşünmektemişlerdir. Bu bağlamda Türkiye’de yaşayan kadınların Kazak kültürüne göre Türk kültüründe çocukların terbiyesine demokratik davrandığı, daha açık bir ifadeyle onları ön plana koyduğu, daha çok şımarttığı ve yumşak davrandığını kanaatinde oldukları söz konusudur. Bu çerçevede Kazak toplumunda çocukların terbiyesine daha disiplinli, daha sert bakışlı olduğu kanaatindeki kadınlar kendisi ve eşi arasında çocuk terbiyesi konusunda kültürel bir farklılığın olduğu düşündükleri söz konusudur. Dolayısıyla bu düşüncede olan kadınların Türk erkeği ile ilişkisinde çocuk terbiyesi konusunda anlaşmazlıklar yaşamakta olduğu söylenebilmektedir. Bu bağlamda kadınların eşi ile çocuk terbiyesi konusunda farklı davrandıkları için çocuklarının annesi ve babasının arasında kaldıklarını belirttiği söz konusudur.

Türkiye’de yaşayan kadınların bir kısmının eşi ile arasındaki çocuk terbiyesinden dolayı ortaya çıkmış olan anlaşmazlıkları konuşarak, ortak bir karara gelerek çözmekte olduğu söylenebilmekteyken diğer bir kısmı için de bu açıklama geçerli bulunmamaktadır. Daha açık bir ifadeyle Türkiye’de yaşayan kadınların bir kısmının çocuk terbiyesi konusunda eşi ile arasında yaşayan anlaşmazlıkları onların arasında ciddi sorunlara yol açmıştır. Bu konuda Türkiye’de yaşayan kadınlar Türk erkekleri ile tartışmalar yaşamakta olduğunu, bazen de bu konunun kavgalara yol açtığını belirtmişken, katılımcı TrK7 (37 yaş) birkaç sene öncesinde eşi ile arasındaki çocuk terbiyesi konusunda sıkça yaşadığı sorunların onların evliliğinde saygının kaybolmasına, daha sonrasında da boşanma düşüncesine kadar büyüdüğünü dile getirmiştir.

Çocuktan da dolayı oluyordu. Çocuğa bunu yap, şunu yapma gibi. Bunlar büyüye büyüye büyük bir anlaşmazlık oldu. Nerdeyse saygı kayboldu, gitti. Ben çok üzülüyardum, artık boşanacağız diye. Boşanma düşüncelerine kadar gidiyordu (TrK7, 37 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınların Türk erkeği ile evlilik sürecindeki ilişkisinde çocuk terbiyesi konusunda yaşadığı anlaşmazlıkların onların evlilik memnuniyetini nasıl belirlemede olduğuna bakıldığında bu anlaşmazlıklar zamanında çözülmediği halde ciddi bir sorunlara yol açabileceği, dolayısıyla onların evliliklerini de olumsuz belirleyebileceği katılımcı TrK7 (37 yaş) örneğinde anlaşılmıştır. Diğer bir taraftan da kendi evliliğinde aynı anlaşmazlıklarla karşılaşan diğer kadınların durumuna bakıldığında onların eşleri ile arasında bu konuda kavga ve tartışmaları yaşamasına rağmen evlilik memnuniyetinde olumsuz rol oynamadığını düşünmekte olduğu belli olmuştur. Bu bağlamda kadınların eşleri ile arasında çocuk terbiyesi ile ilişkin anlaşmazlıkları büyütmediği, bu anlaşmazlıklara odaklanmadığı söz konusudur. Örneğin eşi ile çocuk terbiyesi konusunda farklılıklar olduğunu düşünen katılımcı TrK11 (30 yaş)’in durumuna bakıldığında eşi ile arasında bu farklılıktan dolayı anlaşmazlıkların olmasına rağmen kadının bu duruma odaklanmadığı, aksine anlaşmazlıkların farkında olmuş halde eşinin çocuğuna ve kendisine sahip çıkması durumunun daha önemli olduğunu düşündüğü belli olmuştur. Daha açık bir ifadeyle kadın ifadelerinden eşi ile arasındaki çocuk terbiyesine ilişkin anlaşmazlıklarını anlatırken eşinin kendisine ve çocuğuna sahip çıkmasını vurgulayarak bu durumun evlilik memnuniyetinde daha çok önemli olduğu ipucunu verdiği anlaşılmıştır.

Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınların bir kısmı Türk erkeklerinin evlilikte çocuklara bakmak, onlarla beraber zaman geçirmek, onların eğitimi ve sosyal hayatının başka da alanlarında gelişmesinde destekçi oldukları söz konusudur. Türk eşlerinin babalık görevlerini yerine getirmesi konusunda bahseden bu kadınların ifadelerinden onların eşlerinin bu desteğinden memnun olduğu anlaşılmıştır. Diğer bir taraftan eşlerinin çocuk bakımı ve gelişimi konusunda destekçi bulunmasından memnun olduğunu belirten kadınların arasında daha önceki evliliğinden çocuğu olan kadınlar da bulunmaktadır. Bu bağlamda kadınların bir kısmı Türk eşinin kendi çocuklarını büyütmede gösterdiği yardımından memnun olduğunu belirtmişken, bu kadınlar da birinci evliliğinden olan çocuğuna Türk eşinin kendi çocuğu gibi babalık etmesinden mutluluk duyduğunu belirtmişlerdir. Bu açıklamalardan hareketle kadınların Türk

eşlerinin çocuk bakımı ve gelişiminde destekçi bulunmasından memnun olması onların evlilikteki memnuniyetlerini de olumlu belirlemekte olduğu söylenebilmektedir.

Kızım geldiği ilk günden kızımın tüm ödevleri eşim yardım ediyor yapmaya, öğretiyor. İşinden yorgun gelse de o yardım ediyor. Şimdi kızım okulda yarışmalara katılıyor, geçen sene bir yarışmada yarım altın kazandı. Kızım çok başarılı. Eşimin sayesinde bu da. Sonra kızımı havuza götürüyor. Eşim okuldaki toplantılara katılıyor. Ben aslında düşünüyordum 'nasıl olur, kızıma nasıl bakar, ben kızımın okuluna nasıl yardımcı olurum?' diye. Eşim her sorumluluğu kendisi aldı. ...Kızıma böyle ilgi göstermesi, ödevlerine yardım etmesi, kendi çocuğu gibi davranması. Bu kadın için mutluluktur (TrK5, 36 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınların diğer bir kısmı da eşlerinin çocuk bakımı ve gelişimi konusunda yardımcı bulunmadığından bahsetmişlerdir. Bu kadınlar eşlerinin çocuklarını sevmesi ve boş zamanlarını beraber geçirmeye çalışmasına rağmen onların kendi görevlerini tam anlamıyla yerine getirmediğini düşünmekteledir. Daha açık bir ifadeyle kadınlara göre Türk eşleri çocukla ilgili tüm sorumlulukları onun üzerine yüklemiş ve çocuğun eğitimi, terbiyesinde aktif bir rol oynamamaktadırlar. Ancak bu kadınların ifadelerine bakıldığında bu durumun onların eşleri ile arasındaki ilişkilerine önemli bir şekilde yansımadağı anlaşılmıştır. Zira katılımcıların biri bu durumda eşinden yardım isteyebileceğini, istediğinde de onun için bir ucundan tutabileceğinden emin olduğunu belirtmişken, diğer bir katılımcı da eşi ile arasındaki tartışmalarda çocuk konusunun önemli bir neden olmadığını, bu tartışmayı açmak için sadece bir etken olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda kadınların eşi ile arasında önemli bir rol oynamayan çocuk konusunda eşin desteği kadınların evlilik memnuniyetini de ne olumsuz ne olumlu belirlediği söylenebilmektedir.

...Yani çocuk gelişimiyle ilgili her şeyi bana bıraktı. Ama ben ısrar edersem gelir (TrK7, 37 yaş).

... O herşeyi beğeniyor. Arada oluyor bu aslında çocuk konusu değil de sadece kavga etmek için oluyor (TrK8, 36 yaş).

Kazakistan’da yaşayan kadınların evliliğindeki çocuk yetiştirme, çocuk terbiyesi ve gelişimi konuların Türk eşi ile arasındaki ilişkisinde nasıl bir rol oynadığına bakıldığında genel olarak bu kadınların da Türkiye’deki kadınlarla benzer durumda oldukları söylenebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle Kazakistan’da yaşayan kadınların

da evliliğindeki çocuk gelişimi, terbiyesine yönelik kendisinin ve eşinin görevleri dağılımını konusundaki düşünceleri ve yaşadığı deneyimleri Türkiye'deki kadınların düşüncelerinden ve deneyimlerinden farklılık göstermemektedir. Ancak Türkiye'deki yaşayan kadınların bir kısmı için Türk erkekleri ile arasında çocuk terbiyesi konusundaki farklı düşüncelerinden, eşinin babalık görevlerini yerine getirmemesinden dolayı bazı yaşanan anlaşmazlıkları büyüttüğü, bu büyüyen sorunların da onların evlilik memnuniyetinde olumsuz bir rol oynadığı söylenebilmekteyken, Kazakistan'da yaşayan kadınlar için bu açıklamanın geçerli olmadığı söylenebilmektedir. Kazakistan'da yaşayan kadınların çocuk yetiştirmeyle ilgili durumuna bakıldığında onların da Türkiye'deki yaşayan kadınların karşılaştığı anlaşmazlıkları ve sorunları yaşamış olduğu, ancak bu anlayışlara ve sorunlara farklı tepki gösterdiği söylenebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle Kazakistan'da yaşayan kadınların eşi ile arasındaki ilişkide çocukla ilgili konuları büyütmediği, sorunları da kendi aralarında konuşarak, anlaşarak çözdüğü, çocuk yetiştirmek ve terbiyelemek konusunda daha çok eşinin önerilerine ve tavsiyelerine dayandığı belli olmuştur. Bu açıklamadan hareketle Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk erkeği ile evliliğinden memnuniyetinde onların kadına çocuk bakımı ve gelişimi konusunda destek göstermesi, aynı bakışta olması olumlu rol oynadığı, çocuk terbiyesi konusunda düşünce farklılıkları ve karşılaştığı anlaşmazlıkların ise ne olumlu ne olumsuz rol oynadığı söylenebilmektedir.

Daha önce de bahsedildiği üzere Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evlilik sürecindeki ilişkisinde *eşinin ve kendisinin ailelerinin* de rol oynadığı belli olmuştur. Daha açık bir ifadeyle Kazakistanlı kadınların Türk eşleri ile arasındaki ilişkisinde onların aileleri ile olan ilişkilerinin durumu, aileleri ile arasında yaşanan sorunlarının rol oynadığı söylenebilmektedir. Bu bağlamda Türk eşleri ile arasındaki ilişkisinde rol oynayan ailevi ilişkilerin bu kadınların evlilik memnuniyetini de belirleyip/belirlemediği söz konusudur.

Türkiye'de yaşayan kadınlar genel olarak Türk eşinin *aile ortamını* olumlu değerlendirmişlerdir. Bu kadınlar Türk eşinin ailesi ve akrabalarını anlayışlı, modern, ilişki konusunda rahat insanlar olarak açıklamışlardır. Ancak kadınlar bu düşüncede olması onların Türk eşinin ailesi ve akrabası ile arasındaki ilişkilerinin iyi olduğu

anlamına gelmiyor. Zira kadınlar genel olarak eşlerinin ailelerini ve akrabalarını olumlu değerlendirmişler de onlar ile arasında olan ilişkilerini farklı değerlendirmişlerdir. Bu açıklamadan hareketle Türkiye’de yaşayan kadınların eşlerinin ailesi ve akrabaları ile arasındaki ilişkilerini üç gruba bölerek değerlendirmek mümkündür. Bu çerçevede birinci gruptaki kadınlar için Türk eşinin ailesi ve akrabaları ile arasındaki ilişkisinin iyi olduğu ve bir sorun yaşanmadığı söylenebilmekteyken, ikinci gruptaki kadınlar için, onların Türk eşinin aile ve akraba çevresinin geniş olmadığı, dolayısıyla aralarında sıkı bir ilişkinin de görünmediği belirtilebilmektedir. Üçüncü gruptaki kadınlar için onların Türk ailesi ile akrabalarının iyi olduğu, ancak kültürel ve karakter farklılıklardan dolayı bazı anlaşmazlık sorunlarını yaşadıkları söylenebilmektedir. Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşinin ailesi ve akrabaları arasındaki ilişkilerinin onların evlilikteki ilişkilerini nasıl belirlemekte olduğunu anlamak için bu dört grubun durumunun ayrı değerlendirilmesi önemlidir.

Birinci gruptaki kadınların durumunda eşlerinin ailesi ve akrabaları ile arasındaki ilişkilerinin onların Türk erkeği ile evlilik sürecindeki ilişkilerinde olumlu rol oynamakta olduğu söylenebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle Türk ailesi ile arasında bir sorun yaşanmayan, samimi, saygı ve değer mevcut olan kadınların bu ilişkilerini onların eşi ile arasındaki ilişkiyi de olumlu belirlemekte olduğu düşünülmektedir. Zira Türk eşinin ailesi ile arasındaki ilişkiyi olumlu değerlendiren kadınlar eşinin ailesi ile arasında sorun yaşanmamadığı halde onların evliliklerinde de bir anlaşmazlık ve tartışmaların ortaya çıkmayacağı kanaatindedirler.

Hepsi ile aramız iyi. Bizi bu durum tabiki etkiliyor. Çünkü bu konuda eşim ile aramızda tartışmamız yok (TrK11, 3 yaş).

Bu açıklamadan hareketle de Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşleri ile ilişkisinde ailesi ve akrabaları ile olan ilişkilerinin olumlu rol oynaması bu kadınların evlilik memnuniyetini de olumlu belirlemekte olduğu söylenebilmektedir. Zira katılımcıların Türk erkeği ile evliliğindeki evlilik memnuniyetini açıklarken onların eşinin akrabaları ile arasındaki samimi ilişkilerinden dolayı da mutlu oldukları anlaşılmıştır.

Evlendikten sonra şımardım mı desem? Kaynanam ve kayın pederim kızları gibi bakıyorlar, istediğim şeyi alırım, yapmak istediğimi yaparım. Nasıl desem? Sırtımdan

birisinin desteklediğini hissediyorum, eskide herşeye kendim koşuyordum. Evde babam bile bana güveniyordu, ben 'bir şey yapacağım ya da başlarım' dediğimde bana güveniyordu. Hep ben kendim yapardım. Şimdi bu biraz düştü bende. Şimdi çünkü ben için bunu yapacak birisi var, beni koruyacak birisi var. Bu çok güzel bir şey. Ben şimdi bu dönemler hayatımdaki en güzel dönem diye düşünüyorum. Kızlara da diyorum evlenin. Çünkü evlilikte herşey değişiyor (TrK9, 29 yaş).

Ben anne babasına saygı gösteriyorum, onlar bana. Ben onlar için değerliyim. Çocuklara davranışı iyi. Yaptığım yemekleri iyi yiyor. Kadına ne lazım başka? (TrK4, 38 yaş).

ikinci gruptaki, Türk eşinin aile ve akraba çevresinin geniş olmadığı, dolayısıyla aralarında sıkı bir ilişkinin de görünmediğini belirten kadınların durumunda ise bu ilişkinin olmaması onların eşi ile arasındaki ilişkiyi belirlemediği söylenebilmektedir. Dolayısıyla bu durum Türkiye'de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde de ne olumlu ne olumsuz rol oynadığı vurgulanabilmektedir.

... Onun için onları da çok az görüyorum. Senede bir kere. Telefonda da az konuşuyoruz. İlişkimiz çok nadir. Yani onlar bizim evliliğimizde rol oynamıyorlar (TrK5, 36 yaş).

Üçüncü gruptaki kadınların, yani Türk ailesi ile akrabalarının iyi olduğu, ancak kültürel farklılıklardan dolayı onlar ile arasında bazı anlaşmazlık sorunlarını yaşadıklarını düşünmekte olan kadınların durumuna bakıldığında onların bir kısmının eşi ile arasındaki ilişkisinde bu durumun rol oynamadığı, diğer bir kısmı için de bu konuda eşi ile arasında anlaşmazlıklar ve sorunlar yaşamakta olduğu söylenebilmektedir.

Türk eşinin ailesinin ve akrabalarını olumlu değerlendiren, ancak onlar ile ilişkisinde kültürel ve karakter farklılıklarından dolayı anlaşmazlık yaşayan kadınların bu anlaşmazlıklarla evliliklerinin ilk senelerinde daha yoğun karşılaştıklarını söylemek mümkündür. Daha önce de vurgulandığı üzere onların karşılaştığı anlaşmazlıkları Türk eşinin ailesi ve akrabalarının bu kadınlarla sıkı ilişki kurmaya, onların evliliklerine karışmaya çalıştığından kaynaklanmıştır. Bu anlaşmazlıklarla karşılaşan kadınların bir kısmının Türk erkeği ile ilişkilerine bakıldığında onların evlilik sürecindeki ilişkilerinde bu durumun belirleyici bir rol almadığı söylenebilmektedir. Bu çerçevede Türkiye'de yaşayan kadınların Türk eşleri ile kendi arasında konuşarak, onların desteği sayesinde bu anlaşmazlıkları çözdükleri söz konusudur. Örneğin Türk eşinin ailesinin sıkı ilişkisinden ve fazla ilgisinden sıkılan ve rahatsız olan katılımcı TrK8 (36 yaş) bu

durumu önce eşi ile konuşarak, onun desteğinin sayesinde eşinin ailesi ile de anlaşarak çözdüğünü belirtmiştir.

Bu durum bizi direk etkilemiyor ama dolaylı olabilir. Anne babasının çok fazla ilgisini başta ben anlayamıyordum. İlk başta babası aradığında ben sinir oluyordum. Anlayamıyordum neden sürekli arıyor. Fazlaydı bu ilgi. Ben direk söyledim ama. Beni böyle aramayın dedim. Babası anlayışlı karşıladı. Ben kendim zorlanmak yerine söylemeyi tercih ettim. Bence ben burda yabancıyım. Benim burda hiç bir şeyim yok. Onun bütün akrabası, ortamı burda. Onun için ben kendi içimden kendime bu hakları veriyorum. Ama eşimi uyardım babasına söylemeden önce. Eşim 'direk söyle' dedi. Çünkü onun karakteri de öyle dik (TrK8, 36 yaş).

Bunun dışında eşinin ailesinin onlarla sıkça zaman geçirmeye, sürekli evliliklerine ve ilişkilerine karışmaya çalıştığından sıkılan ve memnuniyetsizliği duyan katılımcılardan biri TrK6 (30 yaş) ta eşi ile ilişkisinde bu durumdan dolayı sorun yaşamadığını, aksine eşinin desteği sayesinde bu sorunu ailesi ile konuşarak çözdüklerini belirtmişlerdir.

Türkiye’de yaşayan kadınların eşlerinin akrabaları ile olan anlaşmazlıkların onların eşleri arasındaki ilişkisini belirlemediği gibi kadınların kendilerinin de evlilik memnuniyetini de belirlememekte olduğu söylenebilmektedir. Zira kadınlar evliliklerindeki eşinin ailesi ve akrabaları ile ilişkilerindeki yaşanan olumsuz deneyimlerini anlatırken genel olarak onlar ile ilişkisinden memnun olduğunu, yaşanan anlaşmazlıkların da onların evlilik memnuniyetinde olumsuz rol oynamadığını belirtmişlerdir.

Aslında ben çok şanslıyım. Benim kaynanam iyi birisi. Arkamdan iş çevirmiyor, konuşmuyor arkamdan. Arkamdan iyi şeyler söylüyorlar. Onlar bizim beraber olmamızı, mutlu olmamızı istiyorlar. Ben onlara diyorum 'ben sizin çocuğunu sizden uzaklaştırmak istemiyorum ama biz arada beraber zaman geçirmek istiyoruz baş başa'. Bu durum evlilik memnuniyetimize değinmiyor. Ailelerimizin kötü olmadığını düşünüyorum. Var olduğu için mutluyum (TrK6, 30 yaş).

Evlilik memnuniyetime yansımıyor. Ama eşime ilk zamanlarda ben hakkında söylemişler akrabaları, 'o böyle, şöyle' diye. Eşim demiş ki 'evet, o öyle'. Bitti. Eşim benden hiç bir zaman daha iyi olmamı, daha yumuşak olmamı istemedi. 'Sen beğeniyorsan bu senin hayatın' diyordu. 'Ben seni böyle sevdim' diyor. Ve ben onun bana eşyası gibi değil bir birey olarak davranmasına değer veriyorum (TrK13, 38 yaş).

Diğer bir taraftan da Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşinin ailesi ve akrabaları ile arasında yaşanan anlaşmazlıkları onların eşi ile arasındaki ilişkilerini de dokunmuştur. Bu bağlamda kadınların Türk eşinin ailesi ve akrabaları ile arasında yaşadığı

sorunlarının onların ilişkisinde de tartışmalar ve sorunlar yarattığı söz konusudur. Türkiye’de yaşayan kadınların eşinin ailesi ve akrabaları ile arasındaki anlaşmazlıkların onların eşi ile arasındaki ilişkide rol oynamış olduğunu katılımcı TrK7 (37 yaş) örneğinde açıklamak mümkündür.

Kaynım ve görümcemle yaşadığımız zamanlar en en zor günlerdi. Görümcem bizim düzenimize uyuyordu. Ev işleri falan yapıyordu. Ama o erkek yapmıyordu. Uymuyordu. Bana bir kere kötü şeyler falan söyledi. Ben ağladım. Ondan sonra ister istemez ilişkiler bozuldu. O zaman eşim kardeşini destekledi. Ben küsüyordum. Kaynımla aramızda sorun var. Kaynımla ilişkimiz bozulduğunda eşimle de aramız biraz soğumuştur (TrK7, 37 yaş).

Eşinin ailesi ve akrabaları ile olan anlaşmazlıklardan dolayı eşi ile de arasında sorun olduğunu belirten kadınların evlilik memnuniyetine bakıldığında onların evlilikten memnuniyetinde de bu durumun olumsuz rol oynadığı farkedilmiştir. Bu bağlamda kadınlar genel olarak eşinin ailesi ile olan ilişkilerin kadının evlilik memnuniyetinde rol oynamakta olduğunu düşündükleri vurgulanabilmektedir. Dolayısıyla kendi evliliğinde de bu tür olumsuz deneyimle karşılaştığında evlilik memnuniyetlerini olumsuz değerlendirdikleri söylenebilmektedir.

Kaynımla aramızda sorun var. Soğuk aramız. Kalan herkesle aramız iyi. Evet, bu durum evlilik memnuniyetimi belirliyor, ailede huzur var. Dışarıda huzur var. İyi etkiliyor. Kaynımla ilişkimiz bozulduğumuzda eşimle de aramız biraz soğumuştur. Onun için bence etkiliyor (TrK7, 37 yaş).

Şöyle, akrabalarıyla bazı konularda sorun yaşadığımız için görüşmüyoruz. Bu biraz beni etkiledi. Onlar bizi madur ettiği için üzuldüm. Bizi borca soktukları için, madur ettikleri için ben etkilendim. Eşimle aramda şey oldu, sorun yaşandı, ondan dolayı etkilendim tabi (TrK3, 50 yaş).

Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınlar Türk erkeği ile ilişkisinden bahsederken Kazakistan’daki kendi ailesi ile eşinin arasındaki ilişkiye de değinmişlerdir. Bu bağlamda kadınların bir kısmı kendi ailesi ile Türk eşinin arasındaki ilişkilerin samimi olduğunu düşünmekteledir. Dolayısıyla bu kadınların ailesi ve eşinin arasındaki ilişkiden memnun oldukları söylenebilmektedir. Kadınların bu durumdan memnun olduğuna göre onların evliliklerinden de memnun olduğu vurgulanabilmektedir. Zira kadınlar kendi ailesi ve Türk eşleri arasındaki ilişkiyi açıklarken bu durumun onları mutlu ettiklerini belirtmişlerdir.

Türkiye’de doğum gün fazla kutlanmaz, ama bizde kesinlikle doğum günü atlanmaz. Bunu çok iyi bildiği için eşim Kazakistan’daki bütün kardeşlerimin doğum gününde mutlaka arar onları. Onlar bizi mutlaka arar. Dolayısıyla bunlar beni mutlu eden detaylar (TrK3, 50 yaş).

Benim akrabam konusunda eşimle çok iyi anlaşıyoruz. Ben de mutlu, o da mutlu. Yani akrabalarımı tatile göndermek, hediye göndermek, para göndermek konusunda. Bu konularda çok iyi anlaşıyoruz (TrK2, 33 yaş).

Bizi tabiki etkiliyor. Çünkü bu konuda tartışmamız yok. Aslında eşim ailemle her gün konuşmuyor ama ben ona söyledim saygı göstermelisin diye. Beni dinliyor. Saygı gösteriyor. Anneme anne diyor. Örneğin bugün anneme geliş ve gidiş biletini aldı. Her sene alıyor biletini (TrK11, 30 yaş).

Diğer bir taraftan Türkiye’de yaşayan kadınların arasında Türk eşinin dil bilmediğinden dolayı kendi Kazakistanlı ailesi ile aralarında ilişkinin olmadığını belirten kadın da bulunmaktadır. Bu durumda kadının Türk eşi ile arasında sorunlar yaşadığını anlamak mümkündür. Zira kadın kendi ailesinin ve eşinin arasında bir samimi ilişkinin olmasını istiyorken, eşi tersine bu konuda sorun çıkartmıştır. Daha açık bir ifadeyle katılımcı TrK6 (30 yaş)’nın anne babası Türkiye’ye ziyarete geldiklerinde onların Türk damadı ile anlaşamadığını dile getirilebilmektedir. Katılımcı bu anlaşma sıkıntısının ortaya çıkmasının Türk eşinin dil bilmemesi dışında onun iletişim kurmaya niyetli olmasığundan kaynaklandığını da düşünmektedir. Bu katılımcı eşi ve kendi ailesi arasındaki gergin ortamdan dolayı kendisini rahatsız ve mutsuz hissetmiştir. Bu bağlamda anne baba ve eş arasındaki anlaşmazlık sorunu ışığında katılımcının Türk eşi ile arasında da ciddi bir sorun yaşandığı söz konusudur. Katılımcı bu sorunlar ışığında Türk erkeği ile evlilik yaptığı için pişman olmuştur. Dolayısıyla bu açıklamalardan hareketle eşi ve ailesinin arasındaki ilişkinin kurulmaması ve sorunların yaşanması bu kadının evlilik memnuniyetine de olumsuz yansıdığı söylenebilmektedir.

Kazakistan’da yaşayan kadınların durumuna bakıldığında onların Türk eşinin ailesi ve akrabaları ile arasında sıkı bir ilişkinin bulunmadığı farkedilmiştir. Onlar bir birinden uzak mesafede yaşadıkları için aralarındaki ilişkiler de samimi ancak mesafeli bir ilişki olarak açıklanabilmektedir. Bu durumda Türk erkeklerinin Türkiye’de yaşayan ailesi ve akrabalarının kadınların eşleri ile arasına girişmediği, onların hayatında büyük bir rol oynamadığı söylenebilmektedir. Bu açıklamadan hareketle de genel olarak Kazakistan’da yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde eşlerinin ailesi ve akrabaları ile olan ilişkilerinin rol oynamadığı vurgulanabilmektedir. Diğer bir taraftan

Kazakistan'da yaşayan kadınların arasında Türk eşinin ailesi ve akrabalarının mutlu günlerinde yanında olamadığı ve düğün derneklerin heyecanlarını beraber yaşayamadığı için üzüldüğünü belirten bir katılımcı bulunmuştur. Bunun dışında bu katılımcı eşi ile ilk evliliği yıllarındaki evliliğe adaptasyon dönemlerinde de eşinin ailesinin yanında bulunamadığı için zorlandığını belirtmiştir. Katılımcı eşinin ailesi evliliğe adaptasyon süreçlerinde yanında olup, yardım ve destek verebildiğinde bu süreçlerini kolay başarabileceğini düşünmüştür. Bu bağlamda Kazakistan'da yaşayan katılımcı KzK9 (40 yaş)'ın ifadelerinden kendisinin yabancı ile evliliğini her ne kadar mutlu evlilik olarak açıklamakta olsa da Türk eşinin ailesinin yanında olamadığı için üzülmekten daha çok bu konuda Türk bir erkek ile evlendiğine pişmanlık hissetmekte olduğu anlaşılmıştır. Bu açıklamadan hareketle katılımcı KzK9 (40 yaş)'ın eşinin ailesinin yanında olmamasından dolayı hissettiği yalnızlığı ve pişmanlığı onun eşi ile arasındaki ilişkisini belirlememekte olsa da kadının evlilikten memnuniyetini belirlemekte olduğu söylenebilmektedir.

Bazen de düşünüyorum 'kendi milliyetimden olsa' gibi düşünce herkesin içinde oluyor gibi. 'Belki kendi Kazağımız olsaydı onun akrabaları yanımızda olurdu' gibi düşünüyorum. 'Kazak erkekle neden evlenmedim? Annem ve babama kaynanam, kayın pederimi tanıştırdım' gibi düşünceler oldu bende. Ondan dolayı tekrar bir şansım olursa belki Kazakla evlenirdim. ...Sadece eşimin akrabalarının yanımızda olmadığına üzüliyorum. Çünkü biz çok kardeşiz ve bizim ailede düğün dernek çok oluyor. Bende bir partiler falan yapmak isterim ve orda eşimin akrabalarını da görmek isterdim. Ama olmuyor işte. Bu konuda yalnızlık hissediyorum. ...Sonra yabancıyla evlendiğimdeki zorluluğu başka şehire taşındığımda hissettim diyebilirim. Çünkü akrabalarım gidemiyorum, burda da eşimin akrabaları yok. Yalnız kalmış gibiydim. O zamanlar biraz kriz olmuştu. Ama bence her kadında olur öyle evlilikteki adaptasyon dönemi. Aslında kendi kökeninden evlenen kadınların adaptasyonunda kolaylık doğduran şey eşinin ortamıyla sinmesinden başlıyor. Onlar eşinin ortamına alışır ve adaptasyon daha kolay olur. Ama bende öyle olmadı. ben kendi ülkemde yaşasam da başka şehire taşındığım için yurtdışına gitmiş gibi hissettim. Çünkü yanımda kimsa yoktu (KzK9, 40 yaş).

Bunun dışında Kazakistan'da yaşayan kadınların arasında Türk eşlerinin dini bakışlarından dolayı kendisi tarafından akrabalık ilişkisi konusunda anlaşmazlık yaşayanları da bulunmaktadır. Daha önce de vurgulandığı üzere katılımcı KzK6 (39 yaş) eşinin dindar olduğu ve şariat kurallarına göre yaşadığından dolayı kendi akrabaları ile arasındaki ilişkilerinin zayıfladığını dile getirmiştir. Bu bağlamda katılımcının günümüzdeki durumuna bakıldığında onun eşi ile arasındaki bu sorunun çözülmediği, ancak kadının bu konuyu büyük bir soruna dönüştürmediği farkedilmiştir. Zira kendisini de dindar olan bu katılımcı eşinin akrabaları konusundaki şartlarını haklı bulmaktadırlar.

Dolayısıyla bu kadının durumunda eşinin akrabalık konusunda destek göstermemesi onların kendi arasındaki ilişkisinde anlaşmazlıklara yol açmış olsa da büyük bir sorun oluşturmadığı söylenebilmektedir. Bu açıklamadan hareketle eşi ile ilişkisinde akrabalık ilişkiler konusunda anlaşmazlıklar yaşayan kadının evlilik memnuniyetinde bu durumun rol oynamadığı vurgulanabilmektedir.

Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile ilişkisinde rol oynayan diğer bir faktör de eşlerinin evlilikteki *görevlerinin dağılımı ve yerine getirmesi olmuştur*. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinde kendisinin ve eşinin görevlerini yerine getirmesinin ya da getirmemesinin onların ilişkilerinde rol oynamakta olduğu söylenebilmektedir. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliklerinde erkeğin ailenin ekonomik istikrarından, kadının da çocuk ve ev işlerinden sorumlu olduklarını anlamak mümkündür.

Türkiye’de yaşayan kadınların evliliğinde kendisinin ve eşinin görevlerini yerine getirip/getirmediği duruma bakıldığında onların bir kısmının evliliğinde hem eşlerinin hem kendisinin görevlerini yerine getirdiği ve evliliklerindeki bu görevlerinin dağılımından memnun oldukları söylenebilmektedir. Bu bağlamda kadınların Türk eşlerinin maddi açıdan aileyi geçindirmekte olduğu, boş zamanlarında da çocuk ile ilgilendikleri, çocuğun terbiyesi, onun gelişimine aktif katıldığı, kadının ihtiyacı olduğunda ona ev işlerinde de yardım ettiği vurgulanabilmektedir. Diğer bir taraftan kadınlar da evliliğinde çocuk bakımı, ailedeki bereketi korumak, ailenin ortak gelirlerini ve giderlerini idare etmek, ev işlerini yapmak gibi kendi görevlerini yerine getirmekte olduğu söz konusudur. Dolayısıyla bu evliliklerde kadınların eşi ile arasındaki görevlerinin dağılımından memnun olduğu söylenebilmektedir.

Evlilikte kadının ve erkeğin sorumlulukları eşit olmalı. Ağır işleri erkek yapmalı, ama ev temizliği, çocuk bakımı beraber yapılmalı, yemek kadın hazırlamalı. Kadın çalışıyorsa ev işleri beraber yapılmalı. Bizim ailede böyledir. Ben memnunum bundan (TrK7, 37 yaş).

Erkek hep erkeklerin görevlerini yapmalı. Akıllık kadın ailenin bereketini korumalı. ...Ben bizim görevlerimizden memnunum (TrK9, 29 yaş).

Türk eşi ile arasında evlilik görevlerini dağılımı konusunda sorun yaşamayan kadınların durumunda onların evlilik memnuniyetini de bu görevlerin olumlu belirlediği

söylenmektedir. Örneğin eşleri ile arasındaki görevlerin ve sorumlulukların dağılımından memnun olduğundan bahseden katılımcı TrK10 (35 yaş)'nın ifadesinden onun Türk erkeği ile evliliğinden de memnun olduğunu anlamak mümkündür.

Erkek aileden sorumlu, para getirmek, kadına ve çocuğa ilgi göstermek. Kadın ise ev işleriyle uğraşmalı. Kadın evde olursa bereket te olur. Bizim ailemizde bu görevlerin dağılımından ben memnunum. Ben şimdi evdeyim, çocuklarımın karnı tok. Giyisleri var. Kadına başka ne lazım? (TrK10, 35 yaş).

Türkiye'de yaşayan kadınların bir kısmı için onların Türk eşi ile evliliğindeki görevlerin ve sorumlulukların dağılımından memnun olduğu ve bu durumun onların evlilik memnuniyetini olumlu belirlemekte olduğu söylenebilmekteyken, diğer bir kısmı için bu açıklama geçerli bulunmamaktadır. Zira Türkiye'de yaşayan kadınların diğer bir kısmı evliliğindeki görevlerin eşit dağılmadığından ve bu konuda eşi ile arasındaki ilişkide anlaşmazlıklar yaşadığını belirtmişlerdir. Daha açık bir ifadeyle Türkiye'de yaşayan kadınların diğer bir kısmının evliliğinde görevlerin yerine getirilmesi konusunda hem kendisinin hem eşinin bir birinden şikayetçi olduğu farkedilmiştir. Bu çerçevede Türkiye'de yaşayan kadınların eşi ile arasındaki ilişkisinde ev işleri (yemek hazırlamak, ev temizliği) ve çocuk bakımı görevleri konusunda anlaşmazlıklar yaşadığı söylenebilmektedir.

Türk eşi ile arasındaki evlilik görevlerinin ve sorumluluklarının eşit dağılımda olmadığını düşünen kadınların bir kısmı eşlerinin onlara ev işlerinde yardımcı bulunmadığından şikayetçi olmuşlardır. Bu kadınların durumunda onların eşlerinin özellikle ev içindeki sorumlulukları, yani ev temizliği, yemek hazırlamak, evin masraflarını ödemek (faturalar) gibi sorumlulukları kadına yüklediği, bu sorumlulukları yerine getirmekte yardım etmediklerinden bahsetmekte olduğu anlaşılmıştır. Ancak bu kadınların ifadelerine bakıldığında eşlerinin ev işlerinde yardımcı olmaması onların arasında zaman zaman tartışmaların açılmasına neden olmuşsa da ilişkilerine ters yansıdığı söylenemez. Zira kadınlar bu konu çerçevesinde eşi ile arasında çözülmeyecek kadar büyük sorunlar, kavgalar yaşadıklarından bahsetmemektedir. Diğer bir taraftan da katılımcı TrK3 (50 yaş)'ün ifadelerine dayanarak bu durumun kadınların evlilik memnuniyetini olumsuz belirleyebileceği tahmin edilebilmektedir. Bu bağlamda katılımcı TrK3 (50 yaş) evlilikte kadın ev işleri

tek başına yaparken yıpranabileceğini, dolayısıyla kendi içinde bir memnuniyetsizlik duyabileceğini kendi örneğinde dile getirdiği söylenebilmektedir.

Bir kere eşlerin evlilikte her şeyi paylaşmaları gerekir. İş bölümü yapmaları şarttır. Benim yapamadığım şey bu. Çünkü kadın bunu tek başına yapamaz, hele çalışıyorsa, çocuğu varsa, gerçekten bu iş ayrı, bir de çocuk ayrı olmalı. Çünkü erkek bir yerde, kadın üç yerde çalışıyor oluyor. Dolayısıyla bu kadını çok yıpratır, kadını yıprattığı için kadın mutsuz olur, en ufak şeye sinirlenir, sinirlendiği için, suratı asık olduğu için bu kocasının işine gelmez, zoruna gider. Dolayısıyla en baştan iş bölümü yapması lazım. Evin, ailenin, hayatında yapılacak olan her işler ikiye bölünmeli. Erkek tabiki dışarıdaki işleri yapmalı. Akşam eve geldiği zaman salona geçip yemeğin hazır olmasını beklememeli, mesela kadın mutfaktaysa çocuklarla ilgilenmeli. Yani elinden yapabilecek ne geliyorsa onu yapmalı. Eşi çocuğunu kursa getirmesi gerekiyor mesela, baba götürmeli ki eşi evdeki işleri yapsın. İş bölümü yapılması gereken şey. Çünkü ben kendimden örnek vererek kadını aşırı derecede yıpratır, mutsuz olur, belli bir süreden sonra kadın her şeyi kendisi yaptığı için karşı tarafın onu kullandığını, kullanıldığını düşünür. Hani 'neden her şeyi ben yapıyorum? Neden ben köle gibiyim?', 'Karşımdaki benim sahibim mi?', 'Her şeyi yapan benim' gibi kendini kötü hisseder, kullanılmış hisseder. Bu kadın psikolojisini bozar. Dolayısıyla eşi güzel sürprizler yapmalı. Belli ki kadın artık rahatsız, yorgun işte, evde, çocuktan dolayı. Sabahlara kadar çocuktan dolayı uyumadığı dönemler oluyor. Bu zamanlarda en azından güzel söz ya da hiç bir şey yapmasa bile yanında oturup destekçi olması çok önemlidir. Çünkü gerçekten kadınların işi çok zor. Yanında mutlaka ve mutlaka destek olması lazım (TrK3, 50 yaş).

Katılımcı TrK5 (50 yaş) ifadesinden hareketle hem çalışmakta hem tek başına çocuk, ev işleri ile uğraşmakta olan kadınların her yere yetişmeye çalışırken kendisine zaman ayıramadığı, dolayısıyla kendisinden ve evliliğinden memnuniyeti azalabileceği düşünülmektedir.

Bunun dışında Türkiye'de yaşayan kadınların arasında kendilerinin ev işleri görevlerini yerine getirmesi konusunda Türk eşlerinin de onlara yönelik şikayetlerinin bulunduğunu dile getiren kadınlar bulunmaktadır. Daha açık bir ifadeyle bu katılımcının Türk eşinin onun ev işlerindeki görevlerini, yani yemek hazırlamak, evi temiz tutmak gibi görevlerini yerine getirmesinden memnun olmadığı söylenebilmektedir. Bu bağlamda katılımcının ev görevlerini Türk eşinin istediği gibi yerine getirememesi onların arasında tartışmaların yer almasına neden olmuştur. Dolayısıyla bu tartışmaların evlilikte yer alması çiftlerin arasındaki ilişkide ev işleri sorumluluğunun doğru yapılmamasının olumsuz bir rol oynadığını belirtmektedir.

Ama eşim bazı şeyleri beğenmiyor. Ben çocuk doğulduktan sonra hiç bir şeye yetişemiyorum. Bazen o istediği gömleği giymek ister. Ama o temiz olmaya bilir. Öyle

durumlarda biz kavga ediyoruz. Hepsi kirli olduğu da olmuyor. Ama o tam bu gömleği giymek ister. Ben görevlerimizden memnunum. Sadece eşimin her şey için çok endişelenmemesini isterdim. Her şeye çok endişeleniyor (TrK8, 36 yaş).

Diğer bir taraftan katılımcı TrK8 (36 yaş)'in eşi ile arasındaki ilişkide ev işleri konusunda yaşadığı tartışmaları onun evlilikten memnuniyetini belirlemede olduğu anlamına gelmiyor. Zira katılımcının ifadelerinden hem kendisinin hem eşinin karakterinin patlayıcı olduğunu, dolayısıyla ufak konularda bile tartışmalar yaşadığı belli olmuştur. Buna ek olarak katılımcının kendisi de bu yaşanan tartışmalara rağmen genel olarak kendisinin evliliğinden memnun olduğunu belirtmiştir.

Bunun dışında Türkiye'de yaşayan kadınların bir kısmı çocuk büyütme, terbiyelemek, yetiştirmekte eşlerinin sadece maddi açıdan destek vermek görevini yerine getirdiğini, ancak çocuklarına ilgi ve zaman ayırmakta onların başarılı olmadığını düşündüğü söylenebilmektedir. Bu düşüncede olan kadınlar eşlerinin daha çok ailenin ekonomik istikrarını korumaya çalıştığından dolayı daha çok işle ilgilindiği, bu nedenle çocuklarına zaman ayıramadığını anlamaktadırlar. Bu durumda kadınların Türk eşlerinin çocuk terbiyesi ve gelişimi konusunda yardımcı olmamasını büyük bir sorun olarak görmedikleri, zira bu konuda yardıma ihtiyacı olduğunda eşinin yanında bulunabileceğini düşündükleri söylenebilmektedir. Bu açıklamadan hareketle Türkiye'de yaşayan kadınların evliliğindeki çocuk ile ilgili görevlerin eşleri arasında eşit dağılmaması bu kadınların evlilik memnuniyetinde rol oynamadığı düşünülebilmektedir.

Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk erkekleri ile evliliklerindeki görevlerinin dağılımına bakıldığında hem kadınların hem onların eşlerinin evlilikteki görevlerin dağılımından memnun olduğu, dolayısıyla bu durumun da eşlerin arasındaki ilişkisinde olumsuz bir rol oynamadığı söylenebilmektedir. Kazakistan'daki yaşayan kadınların evliliğinde onların Türk eşlerinin ailenin maddi refahını korumak görevine sahip olduğu, kadının da ev işlerinden sorumlu olduğu belli olmuştur. Diğer bir taraftan bu evlilikte Türk erkeklerinin ailedeki maddi refahı sağlamak görevi dışında kadınlara da ev işlerinde yardımcı olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda Kazakistan'da yaşayan kadınların hem kendisinin hem eşinin evlilikteki görevlerinin dağılımından memnun

olması, bunun dışında Türk eşlerinin kadına ev işlerinde yardımcı olması bu kadınların evlilik memnuniyetini olumlu belirlemekte olduğu düşünülebilmektedir.

Diğer bir taraftan Kazakistan'da yaşayan kadınların arasında evlilikte Türk eşinin bazı görevlerini, özellikle ailenin ekonomik gelişimini sağlamakla ilgili görevlerini yerine getirmediğini dile getiren kadın da bulunmuştur. Daha açık bir ifadeyle katılımcı Türk eşinin birkaç aydır işteki sorunlarından dolayı aileye maddi katkıda bulunmadığını belirtmiştir. Katılımcının ifadelerine bakıldığında bu durumun eşi ile arasındaki ilişkisinde olumsuz rol oynamadığı belli olmuştur. Diğer bir taraftan yine katılımcının ifadelerinden onun erkeğin bu görevini kendisine yüklediği, dolayısıyla bu durumdan rahatsız olduğu anlaşılmıştır. Katılımcının bu durumdan rahatsız olmasının nedenine bakıldığında onun eşinin aileye maddi katkıda bulunmadığından değil daha çok evlilikteki kadın-erkek rollerin değişiminden rahatsız olduğu anlaşılmıştır. Bu çerçevede kadının her ne kadar söz konusu durumdan rahatsız olmuşsa da bunu geçerli bir durum olarak değerlendirdiği, dolayısıyla sabır sakladığı söylenebilmektedir. Ancak katılımcı eşinin bu durumu devam ederse ileri bir zamanlarda kendisinin de sabırının ve umudunun tükeneceğini belirterek bu durumun onun evlilik memnuniyetinde olumsuz rol oynayacağını düşünmekte olduğunu vurgulamıştır.

Şimdi ben dedim ya 5 aydır eşim maaş almıyor. Ve ben bu durumu beğenmiyorum. Önemli olan para değil. Onun para getirip getirmediği değil. Sadece ben kendimi erkek gibi hissetmeye başlıyorum. Eve yemek getiriyorum, çalışıyorum. Ve ben bunu beğenmiyorum. Ben ne kadar çalışıyorsam da erkek eve para getirmeli. Ben ona söylüyorum 'sana para vermiyorlarsa problemi çözmelisin. Çünkü ben kendimi erkek gibi hissetmeye başladım'. Böyle devam ederse evliliğimi olumsuz etkileyebilir bence. Şimdi bu durum geçerli diye düşünüyorum. Olumlu çözülecek diye bekliyorum (KzK4, 33 yaş).

Kazakistan'da yaşayan kadınların arasında da kendisinin ev işleri görevlerini yerine getirmesine yönelik Türk eşinin şikayetlerinin olduğunu belirten bir kadın da bulunmaktadır. Ancak bu kadının eşi ile arasındaki durumuna bakıldığında onun durumun aynı sorunla karşılaşan Türkiye'de yaşayan kadından farklı olduğu anlaşılmıştır. Daha açık bir ifadeyle Türkiye'de yaşayan kadının ev işlerine yönelik Türk eşinin şikayetine ters tepki vererek bu durumu kavgaya dönüştürmüşken, aksine Kazakistan'da yaşayan kadın eşinin şikayetlerine dikkat etmediği, bu konuyu büyütmediği söylenebilmektedir. Bu bağlamda Kazakistan'da yaşayan kadının eşinin ev

işlerine yönelik şikayetlerini ‘tamam’ diyerek konuyu kapattığı, bu şikayetlere önem vermediği farkedilmiştir. Bu açıklamadan hareketle Kazakistan’da yaşayan kadının Türk eşinin ev işleri konusundaki memnuniyetsizliği onların arasındaki ilişkiye olumsuz yansımamakta olduğu, dolayısıyla da kadının da evlilik memnuniyetini hiç bir şekilde belirlemediği anlaşılmaktadır.

Ben böyle kadınlar var ya....çok güzel yemek hazırlayan, evi temiz tutan. Ben kendimi öyle süper ev hanımıym diyemem. Eşim arada söylüyor bana öğreniver böyle işleri de diye. Ama ben evet evet diyorum. Çabalıyorum açıkçası. Önemlisi çocuklarım aç değil, her şey iyi. Yemek hazırlamayı biliyorum. Çocuklarıma her gün ‘kaşa’ yapıyorum. Türkler yapmıyor ya onu. Bilmiyorlar. Eşim onu anlamıyor. Ama çocuklarım alıştı ona. Belki Türkiye’ye gidersek onların yemeklerini öğrenirim. Bilmiyorum. Yemek, ev işleri konusu. 3 çocuk olunca ter temiz olmak mümkün değil. Oyuncakları var, sonra bir yerlere bir şeyler döküyorlar...bilmiyorum her ailede belki öyle değildir. Ama eşimin ailesi onu öyle büyütmişler. Her şey temiz olmalı. Her şey yerinde durmalı. Yani kuralları var onun. Bu konuda biraz küsüyor. Ama bunun için kavga falan yapmıyoruz. Ben tamam tamam diyorum, öyle geçiyoruz (KzK7, 37 yaş).

3.4.2. Kazakistanlı Kadınların Evlilik Sürecinde Eşlerinin ve Kendilerinin Kültürlerinin (İnanç, Gündelik Yaşam Uygulamaları, Gelenekler, Dil) Evlilik Yaşam Memnuniyetindeki Rolü

Farklı coğrafik bölgelerde ve farklı toplumsal ortamda yetiştirilmiş olan iki çiftin yaptığı yabancı ile evliliğinde kültürel farklılıkların yer alması doğal bir durumdur. Diğer bir taraftan yabancı ile evlilikteki eşlerin bu kültürel farklılıkları büyütmesi ve soruna dönüştürmesi ya da aksine evliliğine renk katan bir farklılık olarak olumlu/olumsuz değerlendirmesi onların bu evlilikteki memnuniyetini belirleyebilmektedir.

Bu alt bölümde Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile yaptığı yabancı ile evliliğinde kendilerinin veya eşinin kültürlerinin (inanç, gündelik yaşam uygulamaları, gelenekleri, dil) bu kadının evlilik yaşam memnuniyetinde nasıl bir rol oynadığı yaşadığı coğrafik bölgeleri dikkate alarak anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede Kazakistanlı kadınların yaşadığı coğrafik bölgeler olarak Kazakistan ve Türkiye sayılmaktadır. Kazakistanlı

kadınların evliliğinde karşılaştığı kültürel farklılıkların neler olduğunu, bu farklılıkların onların evlilik memnuniyetinde nasıl bir rol oynadığını anlamak amaçlı bu alt bölümde ‘Kazakistanlı kadınların evlilik sürecinde eşlerinin ve kendilerinin kültürleri (inanç, gündelik yaşam uygulamalar, gelenekler, dil) evlilik yaşam memnuniyetinde nasıl rol almıştır?’ şeklinde alt problem cümlesi oluşturulmuştur.

Bu konuları açıklayan alt bölümlerde ilk olarak Kazakistan’da ve Türkiye’de yaşayan kadınların Türk erkeği ile evliliğinde karşılaştığı kültürel farklılıkları anlatılmıştır. Kadınların karşılaştığı kültürel farklılıkları belirlendikten sonra bu farklılıkların onların evliliğinde nasıl bir rol oynadığı, sonrasında da onların evlilik memnuniyetine nasıl yansıdığı sistemli olarak açıklanmıştır.

3.4.2.1. Kazakistanlı Kadınların Eşlerinin ve Kendilerinin Kültüründeki Geleneksel Farklılıkları (inanç, gündelik uygulamalar, gelenekler, dil)

Türkiye ve Kazakistan halkının çoğunluğu müslüman olmasına rağmen bu ülkeler din açısından farklı tarihi süreçlerde gelişen ülkelerdir. Bu bağlamda iki ülke vatandaşları arasındaki yapılan yabancı ile evlilikte eşlerin *inanç ve dini değerlerinin, dini davranışlarının* farklılık gösterip, göstermediği ve bu faktörün onların evlilik memnuniyeti üzerindeki rolü bu bölümde tartışılmaya değer bulunmuştur.

Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyetindeki dinin rolünü anlamak amaçlı ilk olarak Türkiye’de ve Kazakistan’da yaşayan kadınların Türk erkeği ile evliliğindeki dini farklılıklarla karşılaşp karşılaşmadığına bakılmıştır. Kadınların Türk eşi ile evliliğinde dini farklılıklarla karşılaşp karşılaşmadığını belirledikten sonra bu evlilikte eşlerin dini farklılıklarını bir birine nasıl yansıttığına da bakılmıştır. Son olarak eşlerin bir birine dini farklılıkları yansıtması durumunu kadınların nasıl değerlendirdiğine bakılarak ta bu kadınların evlilik memnuniyetindeki dinin rolü açıklanmıştır. Daha açık bir ifadeyle Türkiye’de ve Kazakistan’da yaşayan kadınların evlilik memnuniyetindeki dini farklılıkların rolünü anlamak için onları üç gruba bölerek incelemek doğru görünmüştür. Bu çerçevede birinci grupta olan kadınların Türk erkeği ile evliliğinde dini farklılıkların

olduğunu düşünmediği; ikinci gruptaki kadınların dini farklılıkların olduğunu düşündüğü, ama evliliğine yansıdığı kanaatinde olmadığı; üçüncü gruptakilerin de dini farklılıkları gördüğü ve onların evliliğine de yansıdığını düşündüğü belli olmuştur.

Türkiye’de yaşayan Kazakistanlı kadınların dini normları, değerleri, davranışları ve tutumlarına bakıldığında onların kendilerini müslüman olarak tanıtmalarına rağmen dindar olmadıkları ve dini normları, değerleri, hareketleri gündelik yaşamlarında uygulamadıkları belli olmuştur. Bu kadınların Türk eşlerinin de inançları ve dini normları, değerleri kendi yaşamında uygulayıp, uygulamadığı kadınlara sorulduğunda onların da bir kısmının dini normlara uymadıkları, dindar birisi olmadıkları belli olmuştur. Bu bağlamda Türk eşleri dini normları gündelik yaşamında uygulamayan Türkiye’de yaşayan Kazakistanlı kadınların evliliğinde din açısından bir farklılık görmedikleri söylenebilmektedir. Bu kadınların durumunu katılımcı TrK7 (37 yaş) örneğinde açıklamak mümkündür:

Görmüyorum böyle farklılık. Dinimiz aynı. Eşim de dindar birisi değil. Camiye gitmiyor, oruç tutmuyor (TrK7, 37 yaş).

Diğer bir taraftan Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşleri ile arasında dini hareketler ve düşüncelerinde farklılıkları gördüğü de söylenebilmektedir. Bu bağlamda katılımcıların Türk eşi ile evliliğinde dinle ilgili karşılaştığı farklılıkları dini normlara uymak, kadının giyis tarzı, dini bilim konusunda olduğu görünmüştür.

Eşim 5 vakit namazını kılıyor (TrK2, 33 yaş).

Eski zamanlarda, ilk geldiğim zamanlarda oluyordu. ...Bana da bir pardesu diktirmiştir. Kapanmamı istemiştir (TrK1, 34 yaş).

Eşim nenesinin elinde büyümüş, onun için dini mitoloji üzerinde yetişmiştir. ...Bir şeyleri anlattığında belli oluyordu. O bazı şeylerin nedenini nenesi anlattığı gibi anlatıyordu. Dini bağlamda (TrK8, 36 yaş).

Kazakistan’da yaşayan kadınların Türk erkekleri ile evliliğindeki dinin/inançlarının rolüne bakıldığında onların Türkiye’de yaşayan kadınlardan daha çok eşi ile arasında dini bakışlarında ve davranışlarında farklılıkları yaşadığı görünmüştür. Kazakistanlı kadınlar Türk eşleri ile aynı dine mensup olmalarına rağmen, onların farklı ortamlarda sosyalleşmesinden dolayı dini bilgilerinin ve dini düşüncelerinin farklı olduğunu

belirtmişlerdir. Bu bağlamda kadınlar kendilerinin müslüman olduklarının farkında olmuşlar da Sovyet iktidarı altında yetiştirildiğinden dolayı dini tam anlamında mensup etmediklerini belirterek Türk eşlerinin de kendileri karşılaştığında daha çok dini bilgiye sahip olduklarını, bazıları da eşlerinin dindar olduklarını dile getirmişlerdir.

Sovyet birliğinde yaşadığım için müslüman olduğumu biliyorsam da dindar bir insan değildim. Bu konuda sorunlar oldu. Ama sonra kitaplar okumaya başladım. Eşim dindar kişi (KzK9, 40 yaş).

Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk eşleri ile arasında yaşadığı dini farklılıklar olarak neleri kastettiklerine bakıldığında onların dini bilimleri, dini normlara uyum sağlamak ve kadın-erkek ilişkileri, kadının giyis tarzı konusunda farklı bakışta olduğundan bu düşünceye vardıkları belli olmuştur. Daha açık bir ifadeyle Türk eşleri ile arasında dini bilimleri açısından farklılıkların olduğunu düşünen kadınlar Türk eşlerinin kendilerine göre daha çok dini bilgiye sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Din konusunda farklılıklar varmış, müslüman olmamıza rağmen bazı konularda farklılıklar olduğunu sonra farkettim. Ben din konusunda bazı şeyleri doğru anlamıyordum (KzK8, 36 yaş).

Bana göre onun dini eğitimi fazla (KzK6, 39 yaş).

Dini normlara uyum sağlamak konusundaki farklılıklar olarak kadınlar daha çok namaz kılmak konusundan bahsetmişlerdir. Daha açık bir ifadeyle kadınların kendileri namaz kılmadıkları için eşinin namaz kılmasını bir farklılık olarak gördüğü söylenebilmektedir. Diğer bir taraftan kadınların ifadelerine bakıldığında onların bir kısmının Türk eşlerinin 5 vakit namaz kıldıklarını, sadece Cuma namazına katıldıklarını da anlamak mümkündür.

Eşim namaz kılıyor, ama 5 vakit değil (KzK8, 36 yaş).

Boş zamanı varsa sadece Cuma namazına gidiyor (KzK5, 33 yaş).

Bunun dışında Kazakistan'da yaşayan kadınların arasında Türk eşinin dindar olmasından dolayı kadının giyis tarzına yönelik düşüncelerinde farklılıklarının olduğunu düşünmekte olan katılımcılar da bulunmaktadır. Örneğin, KzK9 (40 yaş) daha öncesinde Türk eşinin dindar olduğunu vurgulayarak sonrasında eşi ile arasında sadece

giyis konusunda değil eğlence konusunda da düşünce farklılıklarıyla karşılaştığını belirtmiştir.

Eskide eşimle giyim sorunları, eğlence konusunda sorunlar yaşadık. Ben akrabalarımızın düğünü falanlara gittiğimizde giyis meselesi tartışılırdı aramızda, ya da başka yabancı birisinin yanına oturduğumda. Mesela biz ilk evlendiğimiz sene benim erkek akrabalarım beni yüzümden öptüğümde eşim şaşırmişti. Neden öyle yaptı, neden elinden tuttu diyordu (KzK9, 40 yaş).

Diğer bir taraftan katılımcı KzK9 (40 yaş)'ın ifadelerine bakıldığında sadece giyis konusunda değil eşi ile arasında kadın-erkek ilişkileri konusunda da anlaşmazlıklar olduğunu görmek mümkündür. Bu katılımcı dışında daha öncesinde eşini dindar olarak tanıtan diğer bir katılımcı KzK6 (39 yaş) ta kadın – erkek ilişkilerinden dolayı eşi ile arasında anlaşmazlıkların yer aldığını belirtmiştir. Katılımcı KzK9 (40 yaş) eşi ile arasındaki bu anlaşmazlıkların erkek akrabalarından dolayı ortaya çıktığını belirtmişken, katılımcı KzK6 (39 yaş) ta bu sıkıntıyı sadece akrabaları değil komşularının da sayesinde yaşadığını dile getirmiştir.

Biz Kazak olduğumuz için ve şehirde yaşadığımız için evimize çok misafir geliyor. Eşim kadınlar gelince bir şey demiyor. Kendisi kadınların arasında oturmadığı için onun için sıkıntı yok. O arkadaşlarına gidiyor, evlenmeyen arkadaşları var, eve kadınlar geldiğinde o arkadaşlarında kalıyor. Ama erkek akrabalarım gelirse eve onun için bu bir sorun. Çünkü ona göre bu haram. En yakın akrabalar dışında. Çünkü bu şariata karşıdır. ... Belki Türkiye'de komşular dindar kadınlara selam vermiyor olabilir. Onlar neden sana selam veriyor diyor. Komşular dan bir erkek bir şey söylemek istiyorsa da neden kadınlara söylüyor bu evin erkeği var neden ona söylemiyor. Neden sana döndü gibi (KzK6, 39 yaş).

Kazakistan'da yaşayan ve Türkiye'de yaşayan Türk erkekle evli olan Kazakistanlı kadınlar evlilik memnuniyetlerini belirleyen kültürel farklılıklarını iki ülkenin kültürleri arasındaki kendileri rastlayan farklılıkları açıklayarak anlatmışlardır. Bu çerçevede Kazakistanlı kadınların Türk gelenekleri ve aderleri arasında *düğün dernek, misafir karşılama, çocuk doğumu* ile ilgili gelenekleri ve *bayram kutlama* törenlerindeki farklılıkları görebildiği söz konusudur.

Kazakistanlı kadınlar Türk erkeği ile evlendiklerinde düğünlerini iki kültürün, yani Kazakistan ve Türkiye'nin geleneklerine göre organize etmişlerdir. Daha açık bir ifadeyle Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile düğünleri Kazakistan'da, yani kızın

doğup, büyüdüğü evinde başlamıştır. Bu çerçevede Kazakistanlı kadınların doğup, büyüdüğü anne baba evinde Kazak kültürlerine uygun olarak en yakınlarının arasında sırğa salu (nişan) ve kız uzatu (kız düğünü) adetlerinin yerine getirildiği söz konusudur. Kazakistan'daki düğün adetleri yerine getirildikten sonra Türk erkekleri kadını Türkiye'ye getirmişler ve bu ülkede de Türk kültüründeki düğün adetlerini gerçekleştirmişlerdir. Kazakistanlı kadınların kültürel farklılıkları rastlaması da ilk olarak Türk kültüründeki *düğün geleneklerinden* başlamıştır. Bu çerçevede Türkiye'de yaşayan kadınlar için Türk kültüründeki düğün adetlerinden birisi sayılan kına gecesinin farklı geldiği söylenebilmektedir.

Sadece kına gecesi benim için farklı gelmişti. Evlilik gelenekleri farklı geldi bana (TrK7, 37 yaş).

Kına gecesinin Türkiye'de yaşayan kadınlar için farklı gelmesi onların bu adeti beğenmediği anlamına gelmiyor. Kazakistan kültüründe kına gecesi gibi bir adetin olmaması Kazakistanlı kadınların ilgilerini çeken bir durum olmuştur. Ancak Türkiye'de yaşayan kadınlar Türk erkeğinin kültüründe bu adetlerin yerine getirilmesi gerektiğini anladığı için ters bir tepki göstermemişler, aksine bu adete uymaya çalışmışlardır. Örneğin katılımcı TrK9 (29 yaş) Türk eşi ile evlenmeden önce Kazak kültüründe kına gecesi olmadığından dolayı, onu yapmak istememiştir ve eşi ile yapmayacakları konusunda anlaşabildiklerini belirtmiştir. Ancak Türk kültürü gerektiği ve eşinin anne babasının isteğinden dolayı düğünleri yapmayı kabul almışlardır. Katılımcı düğün adetlerinden birisi sayılan kına gecesini de bu geceye özel tasarlanan elbiseleri gördükten sonra yapmak istediğini belirtmiştir. Ayrıca katılımcı kına gecesini Türk kültürünün bir parçası olarak kabul ettiğini ve bu adeti beğendiğini de dile getirmiştir.

Türkiye'de yaşayan kadınlar Türk ve Kazak kültürlerindeki düğün geleneklerindeki farklılıkları maddi açıdan da karşılaştırmıştır. Örneğin katılımcı TrK13 (38 yaş) Kazak kültürüne göre düğün yapmanın Türk kültüründekiden daha çok masraflı olduğunu ve bu durumun yeni evlenen çiftler için etkisini dile getirmiştir.

Sonra düğün gelenekleri. Biz düğün yapmak için kredi bile çekiyoruz. Ben tanıdıklarımın arasında düğününü yapmak için kredi çekenler vardı ve onlar ayrılmıştı, ayrıldıktan sonra da bu krediyi ödüyordu. Bence bu finansal cehalettir bu. Burda nasıl? Düğüne

gidiyorsun sana bir kek ve kola ikram eder ve bitti. Aksine evlenen çiftler altınlarla dolu gider. Bu altına onlar sonra bir şey alabilirler ya da bir şeye yatırım yaparlar (TrK13, 38 yaş).

Kazak – Türk kültürlerindeki düğün geleneklerine maddi açıdan bakan kadınlar Türk kültüründeki yeni evlenen çiftlere ev düzenleme adetini de dile getirmişlerdir. Türkiye’de yaşayan kadınlar Türk kültüründeki yeni evlenen çiftlerin yaşayacağı evini yeniden düzenlemede eşinin anne babasının yardımcı olmasını olumlu bir adet olarak bulmuşlardır. Bu adeti, Kazak kültürü ile karşılaştıran kadınlar yeniden evlilikleri başlamakta olan çiftler için büyük bir yardım olarak algılanmıştır.

Örneğin Kazakistan’da gençler tecrübe biriktirmek için ya da ev alana kadar kayınana evinde kalıyorlar ya. Ya da kiraya ev alsada eşya almıyorlar ‘ev alınca alırız’ diye. Burda böyle değil. Tam tersi. Burda her eşyayı kendin alıyorsun. Ben şok olmuştum ilk öğrendiğimde. Çünkü biz kıştan başladık ev eşyalarını almayı, planlamayı. Burda kültür böyle. Annem ve babam geldi evimize. Annem ‘şükür’ dedi evimi görüp. Çünkü annem çeyiz yapmadı benim için. Lazım olan ufak şeyleri kendim param olunca alıyordum, sonra eşimin anne babası aldı kalan büyük eşyalarımızı. Evi onlar doldurdular. Şimdi hiç bir şeye ihtiyacımız yok (TrK9, 29 yaş).

Sonra Türklerin yeni evlilik yapan çiftlerin evlerini yeniden düzenlemelerini beğeniyorum. Onlarda ayrı çeyiz serme günü oluyor. Ne kadar güzel bir şey değil mi? Sen evlendikten sonra yeni bir eve gidiyorsun ve her şey hazır bir evde yaşamını başlıyorsun. Bizde ise yeni evlenenlerin sabah kalktığında kredi ödememiz lazım ev eşyaları almamız lazım gibi düşünceleri beni üzüyor. Bu hata bir şey (TrK13, 38 yaş).

Bunun dışında katılımcılardan birisi de Kazak kültüründe geline yönelik geleneklerinden biri olan ‘gelin çayı’¹ geleneğinin Türkiye’de olmadığını belirtmişlerdir.

Sonra gelin çayı gibi evlendikten sonra yapılacak geline yönelik gelenekler yokmuş (TrK5, 36 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınlar Türk kültüründeki *misafir ağırlamak* konusundaki geleneklerin de Kazak kültüründen farklı olduğunu dile getirmişlerdir. Misafir ağırlamak konusundaki farklılıklara değinen kadınlar Türk kültüründe misafir ağırlamak adetlerinin daha tasarruf ve rasyonel olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Örneğin iş ve çocuk bakımından dolayı zamanının yoğunluğunu dikkate alarak katılımcı TrK7

¹ Betaşar örfünden sonra (gelin eşinin evine geldiğinden sonra yapılan gelenek) eşinin ailesi, akrabalarının ve başka da misafirlerin yeni gelinin elinden ilk çayı içmesidir

(37 yaş) Türk toplumunda misafirlerin gelmeden önce haber vermesi, sofrta hazırlıkları yapmaktaki kolaylıkları gibi farklılıkları Kazak kültüründeki misafir ağırlamak adeti ile karşılaştırarak anlatmıştır.

Türk kültüründeki misafir ağırlamanın Kazak kültürünü göre daha tasarruf olduğunu belirten diğeri bir katılımcı TrK13 (38 yaş) Kazak toplumunun bu konuyu Türklerden benimsemesi gerektiğini doğru görmekteştir.

Sonra misafir geldiğinde evine, bizde nasıl karşıyorlar? Koyun kesmek, büyük hazırlıklar yapmak. Bu konuda biz Türklerden çok şey öğrenebilir. Onlar tasarrufu biliyorlar (TrK13, 38 yaş).

Bunun dışında diğeri bir katılımcı TrK5 (36 yaş) te Türk kültüründe misafirlere karşı Avrupalı bir davranışın olduğunu ve Kazak kültürü ile karşılaştığında daha az misafir karşıladığını belirtmiştir:

Kazak kültürü ve Türk kültürü konusuna gelince de farklılıklar vardır. Onlar bizim gibi sık sık misafir davet etmiyor. Biraz avrupalı davranış (TrK5, 36 yaş).

Türk kültüründeki misafir ağırlamak konusundaki farklılıklara dikkat eden katılımcıların daha tasarruf ve daha rasyonel olan bu adeti beğendiği ve benimsedikleri söylenebilmektedir. Diğeri bir taraftan katılımcıların arasında Türk erkeği ile 15 senelik evlilik tecrübesi olmasına rağmen Türk kültürüne göre misafir ağırlamayı benimsemeyen ve günümüzde de misafirleri Kazak toplumundaki gibi karşılamayı tercih eden katılımcı da bulunmuştur.

Eve gelen misafirler benden bir Türk gelini gibi hizmet bekliyorlar. Ama ben yine Kazakça hizmet göstermeyi tercih ederim. Ne varsa sererim önlerine mesela. Onlara tuhaf geliyor böyle şeyler. Ya da bizde bir kültür var. Misafir gelince sıkılmasın diye bir album verirsin. Resimleri gösterirsin (TrK1, 34 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınlar Türk erkeği ile evliliği sürecinde yaşanan kültürel farklılıklardan biri olarak bazı aile içi törenlerin farklılığını dile getirmişlerdir. Bu bağlamda Türkiye’de yaşayan kadınlar Kazakistan toplumunda aile için önemli sayılan tarihi günlerin ve bayramların Türkiye’de kutlanmadığını belirtmişlerdir. Kadınlar özellikle doğum gün ve Kazak kültüründe yer alan çocukla ilgili geleneksel törenlerin kutlanmadığını dile getirmişlerdir. Bu bağlamda Kazak kültüründe çocukla ilgili kursak

toy², besire beruv³, kırkınnan çıkaru⁴, besik toy⁵, tusavkeser toyu⁶, sündet toy gibi törenlerin olduğu söylenebilmektedir.

Doğum günü kutlamak gibi yok burda. Çocuklarla ilgili gelenekler yok burda. Kırk günlüğünü yapmak, yürüdüğünde yapılan gelenekler (TrK4, 38 yaş).

Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınlar Türk ailesinde uluslararası bayram olarak, 8 Mart, Yıl başı, Nevruz, 14 Şubat gibi bayramların da kutlanmadığını anlatmıştır.

Burda kurban bayramından başka bir bayram yok. Ben burdaki bayramları hissetmiyorum. Nevruz, Yıl başı, 14 şubat, 8 Mart bayramlarında ben üzülüyorum (TrK11, 30 yaş).

Tabiki, yıl başı, 8 mart kadınlar günü. Uluslararası bayramlar (TrK13, 38 yaş).

Türkiye’de yaşayan Kazakistanlı kadınların Türk kültürüne gelin olarak geldiğinde gördükleri geleneksel farklılıklar, düğün ve misafir karşılama konusundaki farklılıklar olmuştur. Diğer bir taraftan bu geleneksel farklılıkların Kazakistan’da yaşayan kadınların rastlama durumuna bakıldığında onların düğün dernek, misafir ağırlama, bayramların kutlanması gibi geleneksel farklılıklar konusunda Türkiye’de yaşayan kadınlar gibi sıkça bahsetmediği farkedilmiştir. Bu çerçevede Kazak ve Türk kültürlerindeki düğün geleneklerindeki farklılık konusunda sadece bir katılımcının

² Gelinin hamile olduğu ailesi tarafından ilk anlaşıldığında, mutluluklarını paylaşmak için eş, dost ve akrabaya haber verilir. Bu törene katılmak için gelenler şaşu getirir ve bu şaşuyu gelinin üzerinden atarlar. Bu gelenek gelinin iştahını açmak, bulantıdan dolayı yemek yiyememesini geçirmek, yani yemek iştahı kaçan gelinlere davet edilen kişilerin yemeklerinden yedirilerek bu durumun atlatılmasıdır (Çetin, 2018: 1090).

³ Çocuk doğduktan sonra onun aileye katılmasını kutlamak amacıyla ona bir belirli at, deve, tay, koyun, inek gibi hayvanlar hediye edilir. “Örfe göre, çocuğun kaderi ve sağlam yürümesi bu adağa bağlı olduğu için bu hayvana binilmeyecek, saygı duyulacak ve kimseye satılmayacaktır. Bu adağa besire denir. Çocuk büyüdükten sonra bu hayvanı teslim alır ve bizzat kendisi kullanır” (Erqalieva ve Şakuzadaulı, 2000: 88, akt. Çetin, 2018: 1091).

⁴ Yeni doğan çocuğa, kırk gün geçtikten sonra bazı halk pratikleri yapılır. Bu yapılan pratiklerden birisi de kırkınnan şığarudur. Çocuğu kırkı çıkarılırken köydeki, mahalledeki veya yakın şehirdeki tecrübeli, saygın kadınlar, akrabalar ve komşular çağrılarak küçük bir yemekli tören yapılır. Bu törende çocuğun ailesi elinden geldiğince zengin bir sofraya hazırlar. Bu kırkınnan çıkarma olayın “şerefine bir küçükbaş hayvan kesilir. Sonra çocuk, yemek sofrasının başına alınır ve onun sağlığı ve iyiliği için dua edilir” (Erqalieva ve Şakuzadaulı, 2000: 90, akt. Çetin, 1093).

⁵ Beşik, kutsal bir ve değerli bir mülk ve bebeğin altın yuvasıdır. Yeni doğmuş olan bebeği törensel bir şekilde beşiğe yatırmak da Kazak halkı için çok önemli bir gelenektir” (Kenceahmetulı, 1994: 15, akt. Çetin, 1093).

⁶ Çocuk beşikten çıkıp emekleme aşamasından sonra yavaş yavaş basmaya başlar. Öz ayağı ile doğduğu yerin toprağına basıp, iz koyup kendi gözüyle önünü görmeye başladığında yapılır. Yuvadan kendi kanadı ile uçan kuş yavrusu gibi çocuk da ilk birinci hayat mücadelesi başlar. Bunu öncelerden düşünen Kazak, çocuğunun geleceğine ak yol dileyip ‘tusavkeser’ töreni yapar (Tavulı, 2017: 59, akt. Çetin, 1094).

bahsettiği söylenebilmektedir. Bu katılımcı da Türk kültürüne göre Kazak kültüründe düğünlerin daha masraflı olduğunu belirtmiştir.

Bi de düğün gelenekler farklıdır. Kazaklar gibi düğünü çok masraflı yapmıyorlar (KzK5, 33 yaş).

Ayrıca aynı katılımcı tarafından Türk kültüründeki aile için özel bayramlarda hediye verme törenlerinin farklı olduğu dile getirilmiştir.

Bunlarda damat ve geline alındığı hediye varmış. Ve yeni doğulmuş çocuğa erkeğin annesi altın takıyormuş. Ve gelin ilk eve geldiğinde para veriyormuş ya da altın. Böyle bir gelenekleri varmış. Sen ilk kez o eve gelin olarak geldiğinde herkeze tanıştığında para veriyormuş (KzK5, 33 yaş).

Kazakistanlı kadınlar Türk erkeği ile evliliğindeki memnuniyetini belirleyen kültürel farklılıklardan bahsederken Türkiye ve Kazakistan toplumundaki *gelin görevlerindeki farklılıklara* da değinmişlerdir. Daha açık bir ifadeyle kadınlar iki ülkedeki gelin olmanın şartlarındaki benzerlikler ve farklılıklar konusunu dile getirmişlerdir.

Türkiye’de yaşayan kadınların bir kısmı Türk ailesi ve Kazak ailesinde gelin olmanın şartlarında farklılık görmemişlerdir. Bu kadınlar Türk kültüründe de gelinlerin Kazak kültüründeki gelinlerin yaptığı aynı görevleri yerine getirmekte olduğunu vurgulamışlardır. Ancak kadınlar iki kültürdeki gelin görevlerindeki farklılıklarını görmediğini belirtmişler de onların yorumlarından bu görevleri yerine getirmekteki toplumun taleplerin farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Örneğin katılımcı TrK9 (29 yaş) iki kültürde de gelinlerin yapması gereken görevlerin ve sorumlulukların aynı olduğunu belirtmiştir. Ancak bu katılımcının cevaplarından gelin görevlerini yerine getirmekte toplumun şartlarından dolayı değil, kendisi doğru bulduğu için yapmakta olduğu anlaşılmıştır. Başka bir deyişle katılımcının Türk ailesinin gelini olarak sorumluluklarını ve görevlerini bir zorunluk altında yerine getirmemekteymiştir, aksine kendi düşüncesindeki ‘gelin görevleri’ imajına uyarak yapmaktamıştır.

Diğer bir taraftan Türk kültüründe de gelinlerin Kazak kültüründeki gelinlerin yaptığı görevleri yerine getirmekte olduğunu vurgulayan katılımcı TrK7 (37 yaş)’nin bu konudaki yorumu bir önceki katılımcıdan farklılık göstermektedir. Bir önceki katılımcı Türk eşinin ailesinin ondan gelin görevlerini yapmasını beklemediğini belirtmişken,

katılımcı TrK7 (37 yaş) aksi durumda olduğunu vurgulamıştır. Katılımcıya göre Türk eşinin annesi ondan gelin hizmetlerini beklemektedir.

İki kültürde de gelin olmak benziyor aslında. Kaynanam köyde yaşıyor ya, arada hastaneye falan gitmek için bizde kalıyor, o zaman benden hizmet bekliyor tabiki. 'çay yap' falan gibi. Benim hoşuma gitmiyor tabiki, ama yapıyorum. Ben büyük bir faklılık görmüyorum. Çok benzerlikler var (TrK7, 37 yaş).

Türkiye'de yaşayan kadınların diğer bir kısmı da Türk ailesi ve Kazak ailesinde gelin olmanın şartlarındaki birçok farklılıkların olduğunu dile getirmişlerdir. Kadınların yorumlarından iki kültürdeki gelin olmanın şartlarını kolay-zor diktomisinde tartıştığı anlaşılmıştır. Başka bir deyişle, kadınların bir kısmı Türkiye'de gelin olmanın Kazakistan'da gelin olmaya göre daha kolay olduğu düşüncesinde olmuşken, diğer bir kısmı da tersine Kazakistan'da gelin olmanın avantajlı taraflarını göstermeye çalışmışlardır.

Türk ailesinde gelin olmanın Kazak ailesinden daha kolay olduğunu düşüncesindeki Türkiye'de yaşayan kadınlar Kazakistan'da geline daha çok yükümlülükler artıldığı kanaatindedir. Örneğin, katılımcı TrK5 (36 yaş)'in ifadelerinden Kazakistan'da gelinlerin birçok görevleri ve yükümlülükleri olmasıyla birlikte onlara toplumun davranışının da gerektiği bir seviyede olmadığı, Türkiye'de ise kadının kendisini bu konuda rahat hissettiği anlaşılmaktadır.

Kazakistan'da gelin olmak zordur biraz. Kazakistan'da gelin olunca sen herkese bir şey borçlusun. Herkes sana istediğini söyleyebilir, istediği gibi davranabilir. İstenmeyen sorular sorabilir. Bizde soru sormayı, birisinin hayatına karışmayı severler. 'Sen neden şimdi doğurmuyorsun?', birisini doğurunca 'ne zaman ikincisi?' gibi. Gelin çayı var. Yani bitmiyor. Sanki seni kullanmak için gelin etmişler gibi geliyor bana. Senden bütün enerjini alıyorlar. Burda öyle değil. Eşimin bir akrabası bile sen bunu yap, şunu yap demedi. Arasında annesi kavga yapmak istedi, o da olmadı. Başkaları eve geldiğinde beni rahatsız edecek sorular sormuyor. Benim ailem konusunda, başka konuda olsun. Türkler sevmezler özel konuları sormayı. Bu konuda ben rahatım. Benim kaynanam düğünden sonra gelmedi bizim eve. Ama biz senede bir kere gidiyoruz. Geçen sene gitiik 3 günlüğüne. 3 günde hiç bir şey yapmadım. 'Yemek yap, çay yap' demedi. Her şeyi kendisi yaptı. Ben gelin olarak hizmet yapmadım. Bana 'bunu yap, şunu yap' demedi kimse. Sadece kahvaltıda yardım ettim. Ama ben söyledim, 'yemek hazırlıyorum, pişiriyim' diye. 'Gerek yok' dedi. Gelin olarak bir şey yapmadım. Bilmiyorum, başka yerlerde faklıdır, ama bizde öyle olmadı. Benim kaynanam eğitilmiş birisi değil. Erken evlenmiş. Bütün hayatını evde geçirmiş çocuk bakarak. Ama gelin konusunda rahat birisi (TrK5, 36 yaş).

Türkiye’de gelin olmanın daha kolay olduğunu belirten diğer bir katılımcı da Kazakistan’da toplumun geline bakışın sert olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda Türkiye’de yaşamakta olan katılımcı Türk ailesinde gelinden bir hizmet beklenmediğini kendi örneğinde anlatmıştır. Katılımcı eşinin ailesinde kendisini gelini gibi değil kızı gibi hissettiğini anlatarak bu ailede gelin olmanın kolaylığının fikrini vermeye çalışmıştır.

Kaynana burda da var. Gelinlerin işine karışanları. Kazakistan’da ama daha sert bence geline bakış. Ben bunu beğenmiyorum. Burda ben her şeyi kendi içimden geldiği için yapıyorum. İstemiyorsam yapmıyorum. Kaynanama gittiğimde gider gitmez mutfağı temizlemeye başlıyorum. İstemiyorsam yapmam. Kaynanam beni bilir. Karakterimi biliyor. Kızı gibiyim. Evine gittiğimizde annem (kaynana) kendisi yemeğini hazırlar. Bize geldiğinde ben onları krallardan da değerli karşılarım. Onu du bilir (TrK4, 38 yaş).

Türkiye ile karşılaştırdığında Kazakistan toplumunda gelin olmanın bazı avantajlı taraflarının olduğunu gösteren Türkiye’de yaşamakta olan bir katılımcı da kaynana ve gelin ilişkisi üzerinde durmuştur. Katılımcıya göre Kazakistan’da kaynana gelinin annelik işlevlerini yerine getirmekte yardımcı statüsünde bulunmaktadır. Başka bir deyişle Türk toplumundaki akrabalık ilişkilerin Kazak toplumundaki gibi samimi olmadığını belirten katılımcı genelde Kazak toplumunda kaynananın torunları büyütmede yardımcı olduğunu vurgulamıştır. Diğer bir taraftan da katılımcının cevaplarından Türkiye’de ev işleri konusunda gelinlerin daha rahat olduğunu düşündüğü farkedilmiştir. Bu çerçevede katılımcı TrK11 (30 yaş)’in bu düşüncüyü kendi Türk ailesi örneğinde değil, toplumda gözlemlediği örnekler sayesinde oluşturduğunu söylemek önemlidir. Zira katılımcının Türk ailesi kendisine her konuda yardımcı olmakta olduğu da bu görüşme esnasında belli olmuştur.

Farklılıkları görüyorum. Ben kendimin ailem hakkında bir şey diyemem. Çünkü benim kaynanam ve kayınpederim çok iyi kişilerdir. Bana hep yardım ederler. Ben bir şey yapsam bile alttan alıyorlar. Beni kızı gibi görüyorlar. Ama ben başka burdaki kadınların ailesinden görüyorum, onlar iyi konuşmuyorlar. Bizim ülkede de vardır öyle iyi insanlar, kötü insanlar. Ama genelde kaynana geline yardım ediyor. Torunlarına bakıyor. İlişkilerine karışmıyor. Onun için Kazakistan’da gelin olmak daha kolay gibi. Burda kimse yardım etmiyor bu konuda. Ama bizde gelinin sorumlulukları var, ev temizlemek gibi. Burda bu konuda Türkiyede rahat /TrK11, 30 yaş).

Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınlar iki kültürdeki gelin görevlerinin farklılıklarını ve benzerliklerini anlatırken Türk eşinin de bu konudaki yerinden bahsetmişlerdir. Bu durumda Türk eşinin kadının gelinlik işlevlerine

karışıp/karışmadığı, bu konuda sorun yaratıp/yaratmadığı söz konusudur. Örneğin, katılımcı TrK6 (30 yaş) kenidinin gelinlik görevlerini yerine getirmekte Türk eşinin anlayış göstererek yardımcı olduğunu anlatmıştır. Katılımcıya göre Kazakistan'daki erkeklerle karşılaştığında Türkiye'de erkekler kadınlara daha anlayışlı davranmaktamıştır. Daha net bir ifadeyle katılımcı Türk erkeklerinin ailede kadının istemediği işleri yapması konusunda zor durumda bırakmayacağını vurgulamıştır.

Ama burda aile konusunda daha kolaydır. Bir şey yapmak istemiyorsan kimse seni zorla yaptırmaz. Örneğin ben bir yere gitmek istemiyorsam, eşimin annesine gitmek istemiyorsam eşim bana ısrar etmez. Ama Kazak erkekleri sen yapmalısın diyebilirdi. Bizde (doğduğu ve büyüdüğü şehirden bahsediyor) gelinler eşinin dediğini yaparlar. Örneğin eşi ailele kahvaltı yaparız derse sen gitmelisin ve hizmet yapmalısın. Burda öyle değil. Benin istemediğim bir şeyi asla eşim zorla yaptırmaz. Burda kadına daha çok değer veriyorlar. Eşim bana özen gösteriyor, yorulduysam 'uyu' diyor, yemeği dışarıda yiyebiliriz. Arkadaşları geldiyse 'yemek hazırlamaya zahmet etme, biz dışarıda yeriz' der. Bizim tarafta öyle değil, 'eşin yemek yap, şunu yap' diye misafır geldiğinde söyleyebilir. Burda anneye, kadına çok değer veriyorlar. Bir de burda insanlar yaşam keyfini çıkarabilirler. Kazakistan'da ise gelinin bir çok görevleri var (TrK6, 30 yaş).

Türk erkeği ile evlenip Kazakistan'da yaşamakta olan kadınların da Kazakistan ve Türkiye toplumundaki gelinin görevleri ve sorumluluklarındaki farklılıklar konusundaki düşünceleri ikiye bölünmüştür. Bu katılımcıların da bir kısmı iki kültürde de gelin olmanın şartlarının benzer olduğunu düşünüyorken, diğer bir kısmı da farklılıklar olduğu kanaatinde. İki kültürde de gelin olmanın şartlarının bir birine benzediğini belirten katılımcılar her iki kültürde de gelinin kendisine yüklenen işlevleri yerine getirmesi gerektiğini düşünmekte. Örneğin katılımcı KzK3 (38 yaş) bu toplumlarda gelinlerden hangi görevlerin yerine getirilmesini beklenmekte olduğunu anlatırken 'gelinin hamarat' olması gerektiğini belirtmiştir.

Yani bir Türk ailesi bir gelinden Türk kadınından beklediği şeyleri ister. Mesela bir gelin ne yapmalı? Duyduğum şeyleri konuşuyorum. Mesela, gelin dediğin erken kalkmalı, kahvaltı hazırlamalı. Ashında bu şeyler Kazak kültüründe de vardır. Hamarat olmalı. On parmağında on hamarat diyorlar ya onun gibi bir şey (KzK3, 38 yaş).

Diğer bir taraftan katılımcıların arasında Kazak toplumunda gelin olmanın yükünün ağır olduğunu belirtenleri de bulunmaktadır. Onlara göre Kazak kültüründe gelinlerin birçok yerine getirilmesi gereken görev yükümlülüklerine ek olarak uyması gereken kuralları da bulunmaktadır. Kazak gelinine yüklenen görevler ve kuralları dikkate alan katılımcılar Türk gelini olmanın daha kolay olduğunu düşünmekte.

Kazaklarda gelin kendisini özgür hissedemez. Yukarıya çıkmaz. Fazla konuşamaz. Türkiye’de gelinler kızları gibi. Çok rahatlar. Görevler konusunda da. Yemek yapmak istemiyorsan kaynanan yapabilir. Bizde öyle değil, bizde gelin fazla gülmez, fazla konuşmaz, fazla bir şey yapamaz. Eşinle el ele gezmek bizde ayıptır, onlarda öyle değil (KzK8, 36 yaş).

Kazakistan’da yaşayan kadınlar Kazak ve Türk gelinleri olmak arasındaki farklılıkları anlatırken Türk kültüründeki ‘el öpme’ geleneğinden bahsetmişlerdir.

Gelinden daha çok beklentileri var. El öpme gibi. Büyüklerin elini öpme. Yani ben saygı gösteriyorum, benim için biraz şey...saygı gösteriyorum, tabi doğru, yani belli bir kültürün beklentileri oluyor, yani küçüklerin büyüklere saygısı (KzK2, 34 yaş).

Kültürel farklılıklar konusunda Türkiye’de büyüklerin ellerinden öpmek var. Bizim selam vermek gibi. Sonra bana bu geleneği anlattılar (KzK8, 36 yaş).

Bunun dışında Kazakistan’da yaşayan kadınların arasında Kazak gelini olmanın daha zor olduğunu anlatan bir katılımcı da Kazak kültüründe geline büyük bir sorumluluk yükü artıldığı, aynı zamanda da bu gelinlerin büyük bir statüyü sahiplendiği düşüncesinde olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda katılımcı kendi anne baba ailesinde gördüğü örneklerle dayanarak Kazak kültüründe geline ‘ailenin devamını sürdürücü’ statüsü atfedilmekle beraber büyük bir saygı ve sorumluluğu da yüklemekte olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca katılımcı yine kendi tecrubesine dayanarak Türk kültüründe geline bu kadar büyük sorumlulukların yüklenmediğini belirtmiştir.

Aslında Kazak gelini olmak daha zor. Benim gözümde. Çünkü ben hep abiyimin ailesiyle karşılaştırıyorum. Abiyim tek çocuk. Ondan dolayı da yengeme artılan sorumluluk ta çok büyük. Abiyim ailenin en büyüğü ve tek erkek çocuğu olduğu için her Kazak ailesindeki gibi en büyük beklenti de erkektendir. Erkek ailenin devamını sürdüren taraf. O yüzden anneden sonraki kişi de gelin oluyor. Bundan dolayı ailede yenge ne diyorsa görümcüler ona uymalıdır. Bizim ailemizde öyle. O yüzden gelin bir şeyi söylüyorsa onun sözü sözdür. Örneğin bir düğün yapacağız, biz kız kardeşim ikimiz bunu şöyle yapsak dersek bile annem gider yengemin dediğine uyar. Abimin eşidir O, aileni devam ettiren de O. O yüzden burda Kazak gelinlerinden daha çok sorumluluk var. Abim de tek erkek ama onun üzerinde böyle sorumluluklar yok. Türkiye’de ise herkes kendi halinde yaşıyor. Belki eşimin ailesi böyledir. Bilmiyorum, belki başka ailelerde farklıdır. Birsürü arkadaşım var ama, kimse iç sırlarını paylaşmaz. Benim işim aslında daha kolay Kazak gelinlerine göre (KzK3, 38 yaş).

Kazakistanlı kadınlar Türk erkeği ile evlendikten sonra evliliğinde *gündelik yaşam uygulamaları* ile ilgili de farklılıklarla karşılaşmışlardır. Bu gündelik yaşam uygulamalarındaki farklılıklar ise sosyal ortamda sohbet etiketi, ev işlerini yerine

getirmek, giyim, eşlerin yetiştirilme tarzı, muzik, bakışları arasındaki farklılıklar olmuştur. Bu bağlamda Türk erkeği ile evliliğinde gündelik yaşam uygulamalarındaki farklılıklarla en çok Türkiye’de yaşayan kadınların karşılaştığını belirtmek önemlidir.

Türkiye’de ve Kazakistan’da yaşayan kadınlar kendi yabancı ile evliliğinde ev işlerini yapmak konusunda eşleri ile bakışlarının ve düşüncelerinin farklılık gösterdiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılar bu bağlamda Türk kadınlarının ev işlerinde daha başarılı olduğunu dile getirerek Türk eşinin de evlilikte Kazakistanlı kadından benzer şekilde ev işlerinin yapılması gerektiği talebinde bulduklarını belirtmişlerdir. Kazakistanlı kadınlar ise iş ve çocuk bakımının da yükümlülüklerinin altını çizerek, zaman yoğunluğundan dolayı evliliğinde eşine bir Türk kadının sunduğu konforu sunamadığını dile getirmişlerdir. Bu bağlamda Türk erkeğinin Kazakistanlı kadınlardan yemek hazırlamak ve ev temizliği konusundaki beklentilerinin olduğunu söylemek mümkündür.

Ben Türk kadınları öyle şöyle demem. Biz farklıyız tamam. Ama bizim iyi taraflarımız da var. Onlar güzel yemek hazırlayabilir, onlar evi ter temiz tutarlar, onlar özen gösterebilirler. Ve bu özellikler konusunda benim eşimin bana şikayeti var. O diyor biz öğrenci olduk o zamanlarda tamam farklıydık ama biz şimdi aileyiz. Ama ben yetişemiyorum. Ben 3 yemek hazırlamak, salata hazırlamaya yetişemiyorum. Onlar gibi ter temiz yapamam. Yetişemiyorum. Bu konuda eşim şikayet ediyor (TrK8, 36 yaş).

Ben böyle kadınlar var ya....çok güzel yemek hazırlayan, evi temiz tutan. Ben kendimi öyle süper ev hanımıym diyemem. Eşim arada söylüyor bana öğreniver böyle işleri de diye. Ama ben evet evet diyorum. Çabalıyorum açıkçası. Önemlisi çocuklarım aç değil, her şey iyi. Yemek hazırlamayı biliyorum. Çocuklarıma her gün yemek yapıyorum. Bilmiyorlar. Eşim onu anlamıyor. Belki Türkiye’ye gidersek onların yemeklerini öğrenirim. Bilmiyorum. Yemek, ev işleri konusu. 3 çocuk olunca ter temiz olmak mümkün değil. Oyuncakları var, sonra bir yerlere bir şeyler döküyorlar...bilmiyorum her ailede belki öyle değildir. Ama eşimin ailesi onu öyle büyütmüşler. Her şey temiz olmalı. Her şey yerinde durmalı. Yani kuralları var onun (KzK7, 37 yaş).

Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınlar Türk toplumundaki ortamda sohbet etmek etiketinin de farklılık gösterdiğini vurgulamışlardır. Bu kadınlar Türk aile ortamında ya da arkadaş ortamında özel konuların açılmaması ve özel soruların sorulmaması gerektiğini farketmişlerdir.

Benim büyüdüğüm şehir, Rus dilli bir şehirdir. Biz direk yüzüne söylüyoruz, bir şeyi beğenmediğimizde. Burda öyle değil. Burda özel konular sorulmaz. Bizde ne zaman evlenirsin falan soruyorlar ya. Burda özel konuları konuşmazlar. Ben arada kadınlar

toplandığında bazen soruyordum sorular. Eşim uyarıyordu böyle olmaz diye. Örneğin bizim komşumuz sürekli üşüyor. Ben ona bir kere sordum 'neden sürekli üşüyorsunuz, kombiyiniz mi çalışmıyor?' diye. Sonra o eşine baktı, 'eşim açmıyor' dedi (TrK6, 30 yaş).

Başkaları eve geldiğinde beni rahatsız edecek sorular sormuyor. Benim ailem konusunda, başka konuda olsun. Türkler sevmezler özel konuları sormayı (TrK5, 36 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınların gündelik yaşamda yaşadığı bir farklılık ta Türk muzikleri ile ilgili olmuştur. Katılımcı TrK8 (36 yaş) Türkiye’ye sadece Türk eşini sevdiği için taşındığını vurgulasa da bu ülkedeki muzik tarzına alışamadığını belirtmiştir. Katılımcının Türk muziğini sevmemesinin nedeni de onun kendisinin başka muzik tarzında büyümesinden kaynaklanmaktadır.

Aslında ben Türkiye’ye tesaduf geldim. Ben Türkiye hakkında hiç bir şey bilmiyordum. Beni Türkiye’ye sadece aşk getirdi. Ben eşimi seviyorum ama şarkıları sevedim. Bazen hatta beni sinir ediyor onun dinlediği şarkıları. Eşim benim sevmeydiğimi biliyor. Ben başka muzikte büyüdüm. Annem bize klasik muzikler dinletiyordu. Kaliteli şarkıları bilmemizi istedi (TrK8, 36 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınların karşılaştığı diğer bir farklılık ta toplumsal farklılıklar olmuştur. Başka bir deyişle kadınlar sosyalleştirildiği ortamın farklılıklarından bahsettiği söz konusudur. Örneğin katılımcı TrK5 (36 yaş) kendisinin Sovyet sisteminde yetiştirildiğini ve diğer bir taraftan da Doğu kültürünün de etkisinde terbiyelendiğini vurgulayarak Türk toplumuna gelin olarak geldiğinde kendisinin ortamındaki gördüğü bakış, düşünce, davranış farklılıklarından bahsetmiştir. Bu katılımcıya göre Kazakistan toplumundaki bireyler daha çok taraflı düşünceye sahip olmasına rağmen utangaç ve çekingenlerdir. Bununla birlikte katılımcı Kazakistanlı kadınların toplumsal statüsüne de değinmiştir. Katılımcı Kazakistanlı kadınlar eğitilmiş, güzel ve çalışkan olmalarına rağmen kendi değerlerini bilmediği kanaatindedir. Kazakistanlı kadın Türkiye’ye geldiğinde ilk olarak kadın statüsünün Türkiye toplumunda ve özellikle ailede daha yüksek olduğunu farkettiğini belirtmiştir. Katılımcı özellikle Türk toplumundaki kadınların daha demokratik ve özgür düşünceli olmasıyla beraber kendilerine daha çok değer verdiğini de vurgulamıştır.

Burda biraz Türk odaklı bir taraflı düşünce baskın gibi. Biz daha çok taraflı düşünüyoruz ben bunu farkettim. Benim eşim eğitilmiş, büyük şirkette çalışıyor. Ama iş yerindekileri ile konuşunda bizim insanların daha çok taraflı düşünceye sahip olduğunu fark ediyorum. Ama bizi Sovyet sistemi basmış, konuşturmamış, dolayısıyla biz konuşamıyoruz. Türkler özgür konuşmayı biliyorlar, biz bildiğimiz şeyleri söylemeye utanırız. Türkiye’de her insan bir bireydir. Biz güvensiziz, değerimizi bilmiyoruz. Bizim kızlara bakınca bile biz

kendimizin değerimizi bilmiyormuşuz. Ben Türk kadınlarıyla çok konuşuyorum. Onlarla ben halk eğitimi kurslarında tanıştım. Onlar köyden gelmiş, hiç bir şey bilmiyor, eğitimleri yok, hemen evlenen, dünya görmeyen, ama o bir kıraliçe, eşi onun için her şeyi yapıyor, evinde haklarını koruyor, eşine her istediğini yaptırabiliyor, eşi hatta ondan korkuyor, her söylediğini yapıyor. Araba kullanıyor. Bizim kadınlar nasıl? Eğitilmiş, çalışıyor, güzel, fiziksel olarak ta güzel, dünyayı görmüş, ama kendi istediğini yapamıyor. Kendisini küle gibi başını eğerek yaşıyor. Kaynanasından korkar, herkesden korkar sanki. Ve herşey öyle olması gerekiyor gibi kabul ediyorlar. Herkes sana istediği gibi davranır ama sen sakin ol, dayan gibi. Tüm işlevler kadının boynundadır (TrK5, 36 yaş).

Sosyalleşme konusundaki farklılıklardan bahseden diğer bir Türkiye’de yaşayan katılımcı TrK8 (36 yaş) eşi ile arasında sosyalleşme sürecindeki etkili olan unsurların farklılık gösterdiğini anlatmıştır. Daha açık bir ifadeyle katılımcı Türk eşi ikisinin farklı kültürde ve farklı ortamda yetiştirilmesinde dolayı ortak konularının bulunmadığından bahsetmiştir. Bu bağlamda katılımcı kendisinin post Sovyet çocuğu olarak büyüdüğünü, eşinin de nenesinin elinde büyüdüğü için de dini mitolojiler üzerinde yetiştirildiğini belirtmiştir.

Sonra çocukluğumuzdan gelen farklılıklar. Örneğin ben arkadaşlarımızla bulduğumda post sovyet zamanındaki çocukluğumuzu konuşabiliriz. Çocukluğumuzda neyi yediğimizi, ne izlediğimizi ortak konuşabiliriz. Yani geçmişimizi. Eşimin yaşam tarzı farklı olmuş, benim farklı. Bizim çocukluğumuz dair ortak konularımız azdır. Çocuğunda a bizim çocukluğumuz böyle değildi diye bitiriyoruz konuyu. Eşim nenesinin elinde büyümüş, onun için dini mitoloji üzerinde yetişmiştir (TrK8, 36 yaş).

Bunun dışında iki ülkede de yaşayan Kazakistanlı kadınların tümünün Türk erkeği ile evliliğinde mutfak konusunda farklılıklar yaşadığını dile getirmişlerdir. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların bahsettiği farklılıklar Orta Asya yemekleri ve Türk yemekleri arasındaki farklılıklar dışında at eti konusundaki farklılıkları anlattığı söz konusudur.

Eşim patates yemeye alışamadı. Türk yemeklerinde yeşillik çok koyuyorlar. Bizde et daha çok koyuyorlar. Eşim et yemeye, ben de yeşillik yemeye alışamadık (KzK8, 36 yaş).

Benim eşim yemek konusunda çok seçici. Bizim Kazakistanlı etleri sevmez. Biz çok seviyoruz (TrK9, 29 yaş).

At eti yemiyor Türkler (TrK1, 34 yaş).

Kazakistanlı kadınların büyük bir kısmı eşleri ile Kazakistan’da tanıştığı için anlaşma dili olarak ilk zamanlarda Rus dilini kullanmışlardır. Bu bağlamda Kazakistan’a gelen Türk erkeklerinin hepsinin orta seviyede olsa da Rusça konuşabildikleri söylenebilir. Türkiye’de tanışan kadınların bir kısmı ise Ankara’da eğitim

gördükleri için eşleri ile Türkçe, Antalya'ya tatile gelenler de İngilizce anlaştıklarını dile getirmişlerdir.

Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyetindeki *dilin* rolünü anlamak için onların Türkçe dilini kullanma ve anlama seviyesini belirlemek önemlidir. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınları Türkçe konuşma ve anlama seviyesine göre üç gruba bölmek mümkündür: birincisi, Türkiye'de eğitim gördüğü için yeterli seviyede dil bilen; ikincisi, kendi imkanları ile Türkçe öğrenen, ancak tecrubesi olmadığı için orta seviyede konuşmayı ve anlaşmayı bilen; üçüncüsü Türkçe ne anlaşmayı ne konuşmayı bilen kadınlar. Bu bağlamda Türkçe anlama ve konuşması orta olan ya da hiç Türkçe bilmeyen kadınların bu dili Türk eşi ile evlendikten sonra Türkçe dil kurslarına katılarak ya da eşi ve çocukları, eşinin akrabaları ile konuşarak geliştirdiği söz konusudur.

Kazakistanlı kadınların Türk eşi ile evliliğinde dil farklılıklarının rolüne bakıldığında birinci gruptaki, yani iyi bir seviyede Türkçeye sahip olan kadınların evlilik memnuniyetini dil farklılıkları olumsuz etkilemediği söylenebilmektedir. Aksine bu gruptaki kadınlar dil bilmenin eşi ile rahat bir şekilde anlaşmak konusunda faydasının olduğunu belirtmişlerdir. Zira daha önce de vurgulandığı üzere dil bilen kadınlar Türk erkeği ile rahat bir şekilde anlaşabildiği için onları bir yabancı olarak görmemişlerdir. Türkçe konuşma ve anlama seviyesi düşük olan ya da hiç Türkçe konuşamayan ve anlamayan kadınlar için dil faktörü eşi ve eşinin sosyal ortamı ile anlaşmak, yeni Türk ailesine alışmak, yeni topluma adapte olmak konusunda sıkıntılar yaratmışlardır. Bu bağlamda kadınların Türk dilini yeterli seviyede bilmemesi ya da hiç bilmemesi onların evlilik memnuniyeti ile ilişkili olarak tartışılabilir.

Türk eşi ile tanıştığı zamanlarda Türkçe anlaşma ve konuşma seviyesi düşük olan kadınların bir kısmı için dil evlilik memnuniyetini belirleyen bir faktör olmamıştır. Bu kadınlar Türk erkeği ile tanıştığında Rusça, Kazakça ve İngilizce dillerin birinde anlaşmış ve Türkiye'ye göç ettikten sonra Türkçelerini geliştirmişlerdir. Bu kadınlar Türkçeyi iyi bir seviyede öğrenene kadar da Türk ailesinde ya da evliliğinde bu konu ile ilgili bir sıkıntılarla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir.

Dil benziyor. Ben Türkçe biliyordum, onun için gayet rahattım. Türkiye'ye gelince de gelişti Türkçem. Yani bu konularda farklılık görmüyorum (TrK7, 37 yaş).

Ben üniversitede Türkçeyi seçmiştim. Arabça ya da Türkçe dediğinde ben Türkçeyi seçmiştim. Ama yarım dönem sadece okuttu bize. Ama şimdi gramer iyi bildiğimi anlıyorum. Eşimle evlendiğimde Türkçeyi çok iyi bilmiyordum. Onun kötü Kazakçası, benim kötü Türkçemle anlaşıyorduk. Çocuklarımızla Türkçe konuştum, Türkçemi geliştirmek için. Türkçe diziler çok seyrediyordum. Evlenlendikten sonra. Sonra kaynanam ve babam geldi yanımıza, onlarla konuştum, kaynım vardı yanımızda. Dil farkını hissetmedim, sorun oluşturmadı yani (TrK4, 38 yaş).

Türkçe. Az olsa bile yetiyordu anlaşmaya. Türkiye'ye gelince öğrendim Türkçeyi. Eşim Kazakça anlıyor. Dinde sıkıntı görmüyorum. dil konusuna gelince dil öğrenmeden önce anlatamadığım bazı şeyler oldu, ama eşim yardım ediyordu. O benim düşüncemin tercümanı olmuştu (TrK10, 35 yaş).

Türkiye'de yaşayan ve Türkçe bilmeyen kadınların durumuna bakıldığında onların ilk Türkiye'ye göç ettiği zamanlarında yeni topluma uyum sağlama konusunda sıkıntılarla karşılaştığı söylenebilmektedir. Örneğin katılımcı TrK10 (35 yaş) Türkiye'ye alışamamasının bir sebebi olarak dil bilmediğinden kaynaklandığını belirtmiştir. Kazakistanlı kadının dil bilmemesi yeni sosyal ortamda iletişim kurmaya engel olmuştur.

Türkiye'de yaşayan kadınlar ilk bu ülkeye göç ettiği senelerde dil bilmediği için toplumla temas kurmaktan da çekinmişlerdir. Zira kadınlar dili bilmediği için toplumda olumsuz bir tecrübeyle karşılaşacağından korkmuşlardır. Örneğin katılımcı TrK1 (34 yaş) ilk Türkiye'ye geldiği zamanlarda dil bilmediğinden dolayı gezmek ya da alışveriş yapmak için dışarıya çıkmaya korktuğunu belirtmiştir.

Katılımcılar dil bilmediği için toplumda korku dışında özgüvensizlik te yaşamaktadır. Zira katılımcıların gittiği yerlerde karşılaştığı ortamda istediği gibi kendisini anlatamaması ve ifade edemesi onların kendilerini özgüvensiz hissetmesine neden olmuştur.

Türkçeyi iyi öğrenmem lazım. Ben aslında evden çıktığımda kendimi özgüvensiz hissediyorum. Dili iyi bilseydim daha çok şeyler anlatabilirdim. Bilmediğim için kendimi özgüvensiz hissediyorum (TrK6, 30 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınlar en çok eşi ile anlaşmakta dil farklılığını hissetmişlerdir. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların Türk eşi ile iletişimde kendilerini istediği gibi ifade edemedikleri dışında bazı bilgileri ya da konuları doğru anlamamasından dolayı rahatsızlık duyduklarını anlamak mümkündür. Başka bir deyişle kadınlar Türk dilini ortam ile rahat bir şekilde anlaşabilecek derecede bilmediği için bir taraftan eşinin ve onun akraba, arkadaş ortamının konuşmalarını anlamadığını ve kendisini de istediği gibi ifade edemediği için hata yorumlamak ya da hata anlamak gibi sıkıntılar yaşamışken, diğer bir taraftan da kendilerinin duyduklarını ve hislerini, isteklerini Türkçede istediği gibi tam mağnasında ifade edemediği için de rahatsız olmuşlardır. Örneğin katılımcı TrK5 (36 yaş) eşi ile tanıştığı ilk zamanlarda dili yeterli seviyede bilmediğinden dolayı eşi ile ilerideki planları konusunda hata anlaşmalar yaptığını belirtmiştir. Daha açık bir ifadeyle Kazakistanlı kadın eşinin bulunduğu teklifleri, sorduğu soruları doğru anlamamışsa da kendisini daha çok rahatsız pozisyona düşürmemek için kabul etmiş olduğunu anlatmıştır. Katılımcı bazı anlaşmalarının hata olduğunu evlendikten ve Türkçeyi iyi anlamaya başladıktan sonra farketmiştir.

Dil konusunda farklılık var tabiki. Ben Türkçeyi iyi bilmiyorum. Başta çok şeyleri anlayamadığım için her şeye ‘tamam tamam’ demişim. ‘Beni kurcalamasın’ diye, ‘rahatsız etmesin, fazla soru sormasın’ diye çok şeylere ‘tamam’ demişim. Ama kendim anlamıyordum. Evlendikten sonra eşim bana sen bana bu konuda tamam demiştin diyor. Ben de ‘öyle mi?’ diyorum (TrK5, 36 yaş).

Diğer bir taraftan Türkiye’de yaşayan kadınlar dil farklılığından dolayı Türk eşleri ile anlaşmak konusunda sıkıntı yaşamamasının sebebi olarak ifadelerini istediği şekilde kendi ana dilindeki gibi iletemedikleri ile ilişkilendirmişlerdir. Bu bağlamda katılımcı TrK9 (29 yaş) ve TrK6 (30 yaş) eşleri ile iletişimde isteklerini tam mağnasında iletemediğini belirtmişken, diğer katılımcı TrK13 (38 yaş) da duygularını ve hislerini kendi ana dilindeki gibi derin mağnası ile aktaramadığı düşüncesinde olmuştur.

Dil konusunda belki ben Türkçeyi onlar gibi yeterli derecede bilseydim istediğim çok şeyleri anlatabilirdim. Rusça konuştuğum gibi. Bilmediğim için çok şeyleri anlatamıyorum (TrK6, 30 yaş).

Bunun dışında eşim ikimizin aramızda bazen dil farklılığından dolayı anlaşmazlıklar olabiliyor. Örneğin ben içimdekiyi istediğim gibi anlatamayabilirim. Ben çok inatçı insanım. Bazen oluyor istediğim gibi anlatmaya zorlanıyorum. Yoksa o benim istediğim gibi kabul etmeye bilir anlattığımı. Belki ben anlatamamış olabilirim aslında. Ben sonra

kızıyorum. Anlatmam bitti diyorum. İşte böyle dil sorunu var. Kazak olursa böyle bağırıp çağırıp olsa da anlatırsın ya (TrK9, 29 yaş).

Sonra eşim ile anlaşma konusunda da sıkıntılar oluyor. Örneğin, ben eşime derin mağınada bir şey söylemek istiyorum ama ben onu Türkçeye çevirdiğimde o biraz kuru hale dönüyor. Tam anlamını veremiyorsun. Direk söylüyorsun bazen (TrK13, 38 yaş).

Türkiye’de yaşayan Kazakistanlı kadınlar Türk eşinin ailesi ve akrabaları ile iletişimde de dil farklılıklarından dolayı anlaşmazlıklarla karşılaşmışlardır. Kadınların kendisini istediği gibi ifade edemediğinden dolayı Türk eşinin ailesi ve akrabaları arasında ortaya çıkmış olan anlaşmazlıkların gergin ortam yarattığı da söz konusudur. Bu bağlamda kadınların eşinin ailesi ve akrabalarını bilerek üzme ya da kırmak niyetinin olmadığı, sadece kendilerini doğru ifade edemediğinden kaynaklandığı söylenebilmektedir. Bu açıklamalardan hareketle kadınların yaşadığı dil sıkıntılarının iletişimdeki simgesel farklılıklardan dolayı yer aldığı vurgulanabilmektedir.

Dil konusunda oldu. Çok zorlandım. Anlamıyordum hiçbir şey. Anlaşma konusunda da olmuştum. Eşimin birinci evliliğinden 2 kızı bana ilk zamanlarda küsmüş. Ben neden küstiğini anlamıyordum. Eşime sordum ‘bana neden küsmüş?’ diye. Eşim diyor ki ‘sen onlara çok ağır bir kelime söylemişsin’. Aslında ben öyle bir şey dememiştim. Ama benim dediklerimi onlar farklı anlamışlardır. Öyle bir anlaşmazlıklar oluyordu (TrK12, 55 yaş).

Biz Kazaklar nasıl varsa öyle söyleriz. Burda beyefendi gibi yumşatıcı kelimeler kullanıyorlar. Ben birilerine yani kötü niyetli değil de ama bir şey sorduğumda benim konuşmam onlara kaba geliyordu. Ve onlar bana da kaba cevap veriyordu. Ben yeni öğrendim efendim gibi kelimeleri kullanmayı. Akrabalarımızın arasında da oluyordu. Ben onlara kendimin yorgun olduğumu ve onların kendi evinde yemeklerini rica etmek istediğimi bir kere onlara kaba söylemişim, evinize gidin, orda yemek yeyin, ben yorgunum gibi. Onlar bana çok kızmıştı. Sonra biz bu konuyu aramızda uzun zamandır tartıştık (TrK13, 38 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınlar Türk eşinin sosyal ortamı ile bir araya geldiğinde Türkçeyi iyi anlamadığı için sohbetlere katılmadığını ve kendilerini rahatsız hissettiklerini belirtmişlerdir.

Dili iyi bilseydim daha çok şeyler anlatabilirdim. Blmediğim için kendimi özgüvensiz hissediyorum. Eşimle de öyle. Ona çok şeyleri anlatmak istiyorum, bazen ailesi arasında konuşurken ben anlamıyorum, o zamanlar biraz kendimi rahatsız hissediyorum (TrK6, 30 yaş).

Kazakistan’da yaşayan kadınlar Türkiye’de yaşayan kadınlara göre dil farklılıkları ile daha seyrek karşılaştığı belli olmuştur. Zira Kazakistanlı kadınların Türk eşleri

Kazakistan'da yaşadıkları için Kazakça, Rusça bilmektedirler. Kazakistan'da yaşayan kadınlar Türk eşlerinin Kazakça, Rusça ve kendisinin de Türkçe bilmelerinden dolayı iki dilde konuşarak evliliklerini sürdürmektedirler.

Dil konusunda kendim Türkçe bildiğim için bana çok sorun olmadı. çocuğumla da evde 3 dilde (Kazakça, Rusça, Türkçe) konuşuyoruz (KzK8, 36 yaş).

Dil konusuna gelince. O Kazakistanda 15 senedir yaşıyor. Hatta Türkiye'ye gittiğinde Türkçeyi unutmuşum diyor. Çoğunda Kazakça ve Rusça konuşur kendisi (KzK5, 33 yaş).

Eşim Kazakça çok iyi biliyor. Ondan dolayı dil farklılığı hissetmiyorum (KzK6, 39 yaş).

Bunun dışında Kazakistan'da yaşayan kadınların arasında Türk eşleri ile Türkiye'de tanışıp, evlendiklerinden sonra Kazakistan'a göç ettikleri de bulunmaktadır. Bu bağlamda kadının Türk eşinin Kazakça bilmediği söylenebilmektedir. Kazakistanlı kadının kendisi Türkçe iyi bir seviyede bildiği için eşinin Kazakça bilmemesi sorun yaratmamıştır. Ancak Kazakistanlı kadının ailesi, özellikle annesi tarafından Türk eşine Kazakça öğrenmek konusunda şart koyduğu görüşme esnasında belli olmuştur. Bu bağlamda kadının Türk eşinin Kazakça iyi bir derecede öğrendiği söylenebilmektedir.

Dil konusunda... eşim Kazakistan'a geldiğinde Kazakça, Rusça bilmiyordu. Ama dili çok yatkın. İlk 5 ayda Kazakça öğrenmişti. Annem anlatmıştım, çok sert bir kadındır. İlk şartı bu damat benimle Kazakça konuşmalı olmuştur. Eşimde, öyle çocuk ruhlu diyorlar ya, tamam dedi. Bunu mu konuşacağız, öğreniriz dedi. Öğrendi. Şu an Kazakçası benden daha iyidir (KzK3, 38 yaş).

Diğer bir taraftan Kazakistan'da yaşayan kadınların arasında da Türkiye'deki yaşayan kadınların karşılaştığı dil farklılığından dolayı eşi ile arasında anlaşma sıkıntılarını da yaşayanlar bulunmaktadır. Bu katılımcı da düşüncelerini tam istediği halde ifade etmek ve anlatmakta zorluluk yaşamıştır.

Dil ilk senelerde rol oynadı. Onunla evlendiğimde güzel bir Türkçem yoktu. Ama 1-2 senede bu sorun ortadan kalktı. Ben Türkçe öğrendim. Benim eşim Kazakça konuşuyordu. Ben dil bilmediğim için Kazakça konuştuk, ama gündelik bir şeyleri kısaca anlatmak kolay ya, düşünceni istediğin gibi anlatmak zordur. Ben eşimin bazı dediklerini doğru anlamamışım ilk başta. Örneğin o başka bir anlamda söylemişken ben onu farklı anlamışım. Sözlerin astarını anlamak zordur. Dil bizim evliliğimizde ilk senelerde böyle bir anlaşmazlık doğdurmuştur (KzK9, 40 yaş).

3.4.2.2. Kazakistanlı Kadınların Evliliğindeki Eşlerinin Ve Kendilerinin Kültürel (İnanç, Gündelik Yaşam Uygulamaları, Gelenekler, Dil) Farklılıklarının Onların Evlilik Yaşam Memnuniyetindeki Rolü

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evlilik sürecinde karşılaştığı kültürel farklılıkların onların evlilik memnuniyetini nasıl belirlemekte olduğuna bakıldığında onların ilk evlilik yıllarında kültürel farklılıkları daha sık görmüş oldukları, bunlarla ilişkin evliliklerinde daha çok sorun yaşadıkları söylenebilmektedir. Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyetinde kültürel farklılıkların nasıl yansımakta olduğunu daha açık bir şekilde açıklayabilmek amacıyla bu kültürel unsurların (din, gündelik yaşam uygulamaları, gelenekler, dil) her birini ayrı değerlendirmek gerektiği düşünülmüştür.

Türkiye’de yaşayan ve Kazakistan’da yaşayan kadınların Türk eşi ile aynı dini mensup etmelerine rağmen evliliğinde en çok dini düşünce, hareket ve bilim konusunda farklılıklarla karşılaştığı söylenebilmektedir. Kazakistanlı kadınlar yabancı ile evliliğinde karşılaştıkları dini farklılıkların onların evlilik memnuniyetinde nasıl bir yer aldığını anlatırken daha çok eşinin dini farklılıklarının kendisine yansması durumundan bahsetmişlerdir. Kadınların açıklamalarından hareketle onların evlilik memnuniyetini eşleri arasındaki dini farklılıklar değil, bu farklılıkların eşlerin bir birine yansıtma durumu ve bu yansıtmaları onların nasıl karşıladığı belirlemekte olduğu söylenebilmektedir. Bu nedenle kadınların evliliğinde karşılaştıkları dini farklılıklarının onların evlilik memnuniyetini nasıl belirlemekte olduğunu anlamak için ilk olarak onların eşi ile arasındaki ilişkide bu farklılıkları bir birine yansıtma durumu ve bu yansıtmaları onların nasıl karşıladığı da tartışılmaya değer bulunmuştur.

Türkiye’de yaşayan kadınların bir kısmı Türk eşi ile arasında dini inançlarına yönelik bir farklılıkları görmemiş olsalar da bu farklılıkları sosyal ortamında hissetmişlerdir. Daha açık bir ifadeyle Türk eşi ile arasında din açısından bir farklılıkların olduğunu düşünmeyen kadınların bir kısmı Türk toplumunun daha dindar olduğunu farketmişlerdir. Bu bağlamda kadınlar ikamet ettiği bölge, eşinin ailesi ve akrabaları konusunda bahsettiği söylenebilmektedir. Kadınların Türkiye’deki sosyal ortamı her ne

kadar dindar olmuşsa da onların bir kısmının Türk eşleri bu ortamı desteklemediğinden dolayı bu ortama uyum sağlamadıkları söylenebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle Kazakistanlı kadınların Türk eşleri onların bu ortama uyum sağlamasını istememişlerdir. Örneğin, katılımcı TrK6 (30 yaş) ikamet ettiği bölgedeki ortamın daha dindar olduğunu belirtmiştir. Bu çerçevede katılımcının Türk eşinin onun dini ortamlarda bulunmasını desteklemediği, özellikle kadının dini tutumlarının değişmesini istemediği söylenebilmektedir.

Din aynı. Ama burda daha çok kuranı biliyorlar, daha kapalılar. Açık giyinemezsin. Eşim namaz okumuyor. Biz mamakta yaşıyoruz. Orda kapalı çok insan var. Eşim benim kapalı insanlarla çok ilişki kumamı istemiyor. Onun annesi namaz okuyor, 40 yaşından sora kapanmış, ama çok kapalı birisi değil. Babası da öyle. Onun annesi kuran kurslarına gidiyor. Eşim benim oralara gitmemi istemiyor. 'Çok fazla bilgi lazım değil' diyor (TrK6, 30 yaş).

Sosyal ortamının dindar bakışını kendisi üzerinde hisseden diğer bir katılımcı TrK4 (38 yaş) da bu durumda eşinin destekçi çıktığını, topluma karşı kendisini koruduğunu belirtmiştir.

Diğer bir taraftan katılımcıların arasında sosyal ortamını dindar olarak açıklayan bir kadın da bu ortama uyum sağlamakta itiraz etmemiştir. Ancak kendisinin yeni sosyal ortamına uymak isteğinin olduğunu belirten katılımcı bu ortama uyum sürecinde kendisinin dini bilgilerinin eksikliğinden dolayı sıkıntılar yaşamıştır. Bu durumda katılımcının Türk eşinin ona destekçi bulunduğu söylenebilmektedir. Katılımcının Türk eşinin desteği de ona dini konularda kitaplar aldığından ve din konusuna hakim olan çevreyi sağladığından görünmüştür.

Din konusunda, şöyle bir sorun olmuştu, kadınlar burda bir biri ile buluştuğunda ellerinden tutuyorlar sonra dua gibi bir şey söylüyorlar. Ben onlara sormuştum 'ne diyorsunuz?' diye. Onlar bana tuhaf bakmışlardı. Sonra bana sormuştum 'sen müslüman mısın?' diye. Ben kendimi kötü hissetmişim. Ama ben onların ne dediklerini hala da öğrenemedim. Namaz konusunda da öyle. Ben hiçbir şey bilmiyordum, ama sonra sohbetlere katılarak öğrendim. Eşim dini kitaplar alıyor bana, sonra bu konularda hakim olan kadınlarla görüşürüyordu. Ama eşimi de çok dindar birisi diyemem, ama din onun hayatında büyük rol oynuyor (TrK13, 38 yaş).

Türkiye'de yaşayan kadınların bir kısmı da kendisi ve Türk eşlerinin dini inançlarında farklılıkların olduğunu düşünmekteledir. Bu durumda kadınların Türk eşleri ile

arasındaki din açısından ortaya çıkmış olan farklılıkların onların evliliğinde nasıl bir rol aldığı söz konusudur. Bu bağlamda evliliğinde din açısından farklılıklarla karşılaşan Türkiye’de yaşayan kadınların bir kısmına Türk eşlerinin kendi dini değerlerini ve tutumlarını yansıtmadığı vurgulanabilmekteyken, diğer bir kısmına da yansıtmaya çalıştığı söz konusudur.

Türk eşinin dini normlara uyması onların yaşam tarzına yansımadığını belirten kadınlar eşinin dini tutumlarının evliliklerine karıştırmadığı kanaatindedir. Örneğin, katılımcı TrK2 (33 yaş) Türk eşinin beş vakit namaz kıldığını belirterek, bu durumun kendisinin yaşam tarzına yansımadığını dile getirmiştir:

Eşim 5 vakit namazını kılıyor. Ama beni etkilemez. Yani, ‘neden şarap içiyorsun, neden kısa giyiyorsun?’ dememiş bana. Dini bakışı beni etkilemiyor. Bir kere bile ‘sen uzun giymelisin’ dememiş, clublara gidiyorum gece beni almaya geliyor. Kendisi için namaz kılıyor. O erkeğe bağlıdır. Bazı erkekler vardır namaz kılan, kadınlarını kapatan. Her şey erkeğe bağlı. Erkek iyi birisi ise her erkekle yaşayabilirsin. Din, kültür, miliyeti önemli değil (TrK2, 33 yaş).

Diğer bir taraftan Türkiye’de yaşayan kadınların arasında Türk eşlerinin ve onları ailelerinin kendi dini değerlerini ve tutumlarını onlara da yansıtmaya çalıştığını vurgulayan katılımcılar da bulunmuştur. Örneğin katılımcı TrK1 (34 yaş) Türk eşi ile evlenip, Türkiye’ye göç ettiğinde eşinin ailesinin dindar bir aile olduğunu anlamıştır. Kazakistanlı evliliğinin ilk yıllarında kadının yeni Türk ailesi eşi dahil olmak üzere kadına baş örtüsü konusunda ısrarcı bulunmuşlardır.

Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınların arasında Türk eşinin dini sosyalleşmesinden dolayı evliliğinde fikir ayrımılığı yaşayan kadın da bulunmuştur. Örneğin katılımcı TrK8 (36 yaş) nenesinin elinde yetiştirilmiş olan Türk eşinin düşüncesinin daha çok dini mitolojilerle ilişkili olduğundan bahsetmiştir. Bu eşlerin arasındaki dini düşüncelerin farklılığı onların arasında fikir ayrımılığına da neden olmuştur. Diğer bir taraftan katılımcının ifadelerine bakıldığında onun dini düşüncesinin Türk erkeğinin dini düşüncesine yansıtmakta olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin eşinin çocukluğunda dini mitolojilerle yetiştirildiğini belirten katılımcı bir sonraki ifadesinde eşinin evlilikten sonra daha az dindar olmaya başladığını dile getirmiştir.

Kazakistan'da yaşayan kadınların bir kısmı Türk eşleri ile dini bakışları ve davranışlarında farklılıklar olduğunu dile getirmişler de onların eşlerinin kendi dini değerlerini ve tutumlarını kadına yansıtmadığı belli olmuştur. Bu açıklamayı katılımcı KzK8 (36 yaş)'in ifadesi daha iyi anlatabilmektedir.

Din konusunda farklılıklar varmış, müslüman olmamıza rağmen bazı konularda farklılıklar olduğunu sonra farkettim. Ben din konusunda bazı şeyleri doğru anlamıyordum. Sonra eşimden öğrendim onları. Eşim namaz kıyor, ama 5 vakit değil. İşten dolayı. İçki kullanmıyor. Ama sigara içiyor. Beni 'namaz kıl, kapan' gibi etkilemiyor (KzK8, 36 yaş).

Türk eşlerinin dindar olduğunu vurgulayan katılımcıların diğer bir kısmının durumuna bakıldığında bu eşlerinin dini değerleri ve tutumlarının onlara da yansımakta olduğu göze çarpan bir durum olmuştur. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların dini bilimlerini geliştirmek konusunda ters bir bakışının olmadığı da söylenebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle Türk eşlerini dindar olarak tanıtan Kazakistanlı kadınlar eşlerinden din konusunda daha çok bilgi aldıklarını ve bu konuda kendi bakışlarını genişlettiklerini dile getirmişlerdir.

O benden biraz daha dindar. Bana da arada öğretiyor. Bana hayatımda kimse öğretmemiş. Benim hata yaptığım yerlerde beni düzeltiyor (KzK4, 33 yaş).

Sovyet birliğinde yaşadığım için müslüman olduğumu biliyorsam da dindar bir insan değildim. Bu konuda sorunlar oldu. Ama sonra kitaplar okumaya başladım. Eşim dindar kişi. Eşimden çok şeyler öğrendim. Kendim de araştırmaya başladım. Şimdi çok şükür eşim kadar dindar olmasam da dinden haberim vardır. Dinin önemli olduğunu anladım. Şimdi sorun değil (KzK9, 40 yaş).

Benden göre onun dini eğitimi fazla. Bana sürekli bildiği şeyleri öğretiyor. Yol gösteriyor. Ben örneğin medreselerden eğitim alıyorum, sonra onları eve geldiğimde onunla paylaşıyorum. O ise benim hata anladığım yerleri düzeltiyor (KzK6, 39 yaş).

Bu açıklamalardan hareketle Kazakistan'da yaşayan kadınların dindar Türk eşlerinin onların dini düşüncelerini, bilimlerini ve hareketlerine kendi dini davranışlarını yansıtmakta baskı göstermediği söylenebilmektedir. Ancak daha öncesinde dini değerlerinde, davranış ve düşüncelerinde eşleri arasında farklılıklar olduğunu düşünen kadınların evlilik sonrasında din konusunda daha çok ilgilenmeye başlaması da bir tesaduf değildir. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların Türk eşinin dini davranışlarından ve düşüncelerini farkında olmadan kendisine aktardığı düşünülebilmektedir. Diğer bir

tarafından kadınların evlilik nedenlerine bakıldığında onların Türk erkeği ile aynı dinden olmasını bir neden olarak gösterdiği belli olmuştur. Bunun dışında Kazakistan'da yaşayan kadınların görüşme esnasında 'biz de müslümanız' gibi ifadeleri sık kullandığından hareketle onların zaten bilinç altında dini kimliğinin olduğu söylenebilmektedir. Bu açıklamadan hareketle bilinç altında dini kimliğinin farkında olan Kazakistan'da yaşayan kadınların bu konudaki ilgisini Türk erkeği ile evliliğinde güçlendirdiği vurgulanabilmektedir. Bu bağlamda Türk erkeği Kazakistanlı kadına kendi dini değerlerini ve davranışlarını kasıtlı olarak yansıtmaya çalışmamamış olsa da bu kadınların dine yönelik ilgisinin güçlenmesinde dolaylı olsa da katkıda bulunduğu bu evliliklerde görünen bir gerçektir.

Kazakistan'daki yaşayan ve eşi ile arasında dini düşünceleri ve davranışlarından dolayı farklılıklar yaşayan kadınların büyük kısmı Türk eşinden din konusunda daha çok bilgi alarak dine ilgi duymaya başlar ve öğrendiklerini de kendi yaşamında uygulamaya çalışmaktadırlar. Ancak bu kadınların arasında Türk eşinin dini biliminin kendisinden göre daha fazla olduğunu kabul ederek dine daha çok ilgi göstermeye başlasa da namaz kılmak konusunda eşinin teklifini kabul edemeyen bir kadın bulunmaktadır. Bu katılımcının ifadelerinden onun Türk eşinin dini normlara uymak konusundaki teklifini ters karşılamadığı, ancak onlara uymak konusunu beceremedi farkedilmiştir.

İlk yıllarda, sevgiliyken olmuştum. 'Namaz kıl' diyordu, hatta bana sözlerini yazıyordu, ama nerden? Ben onları doğru ezberleyemedim bile. Sabah kalkamıyordum. O beni sabah uyardırmaya çalışıyordu. Ama ben sonra dedim, yaşlanınca (KzK7, 37 yaş).

Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evliliğindeki dini farklılıklarının onların evlilik memnuniyetinde nasıl bir rol oynadığına bakıldığında birinci gruptaki kadınlar, yani dini farklılıklara karşılaşmadığını belirten kadınların evlilik memnuniyetinde bu farklılıkların rol oynamadığı söylenebilmektedir. İkinci gruptaki kadınların, yani Türk erkekleri ile evliliğinde dini farklılıklarla karşılaşan ancak bu farklılıkların evliliğine yansımadağını belirten kadınların da evlilik memnuniyetini dini faktörlerin belirlemediği farkedilmiştir. Üçüncü gruptaki kadınların, yani Türk eşlerini dindar olarak gösteren ve evliliğinde dini farklılıklarla karşılaştığını belirten kadınların durumuna bakıldığında onların bazılarının evlilik memnuniyetine yansıyan olumsuz

tecrubeler yaşadığı söylenebilmektedir. Ancak kadınların evlilik memnuniyetinde dini farklılıklardan dolayı yaşanan olumsuz tecrübelerin evliliğin ilk yıllarında görüldüğünü belirtmek önemlidir. Daha açık bir ifadeyle Kazakistanlı kadınlar Türk erkekleri ile evlendikten sonra yeni durumuna uyum sağlamak aşamasında dini farklılıklardan dolayı evliliğinde bazı sıkıntılarla karşılaşmıştır, ancak uyum sürecinde eşler bu sıkıntıları kendi aralarında anlaşarak çözdükleri belli olmuştur.

Türkiye’de yaşayan Kazakistanlı kadınların dini farklılıklardan dolayı evliliğinde karşılaşılan sorunlarına bakıldığında onların tesettür konusunda eşleri ve eşlerinin akrabaları arasında anlaşmazlıklar yaşadığı belli olmuştur. Örneğin, katılımcı TrK1 (34 yaş) evliliğinden sonra Türkiye’ye ilk göç ettiği zamanlarda Türk eşi ve onun akrabalarının tesettür konusunda ısrarcı olduğunu belirtmiştir. Katılımcının ifadelerine bakıldığında onlar bu durumdan memnun olmamış olsa da eşini kırmamak adına tesettür giymeyi kabul ettiği, ancak yeni giyis tarzına alışamadığı, kendisini rahatsız hissettiğini belirtmiştir. Bu çerçevede katılımcının evliliğinde tesettür konusundaki yaşayan anlaşmazlığın onun evlilik memnuniyetini nasıl belirlediğine bakıldığında kadının bu durumdan rahatsız olmasına rağmen evliliğinde bir sorun yaşamadığı, başka bir deyişle bu anlaşmazlığı eşi ile kendi aralarında çözdükleri görünmüştür. Bu açıklamadan hareketle din konusundaki evliliğinde ortaya çıkan anlaşmazlığın kadının evlilik memnuniyetinde rol oynamadığı söylenebilmektedir.

Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınların arasında toplumun dindar olduğundan dolayı Türk erkeği ile evliliğinde sorun yaşayanları da bulunmaktadır. Örneğin katılımcı TrK8 (36 yaş) yaşadığı bölgedeki camii sayısının çok fazla olduğunu belirterek ilk Türkiye’ye göç ettiği senelerde camiilerden gelen ezan sesinden rahatsız olduğunu dile getirmiştir. Bu durumdan olumsuz etkilenen kadın Türk eşi ile arasında bu konuda sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Diğer bir taraftan daha önce de katılımcının toplumun dindar olması dışında eşinin de dindar olmasından dolayı fikir ayrımcılığı yaşadığı söylenmiştir. Bu bağlamda zaten eşinin dindar olmasından dolayı rahatsızlıklar yaşamakta olan katılımcı için toplumun da aynı durumda olması sorun üstüne sorun katmıştır. Kazakistanlı kadına Türk toplumundaki norma olarak kabul edilen ezan sesinden rahatsız olmasının ve bu durumdan dolayı eşi ile arasında yaşanan sorunların onun evlilik memnuniyetinde nasıl bir rol oynadığı sorulduğunda katılımcının o

dönemlerde eşini boşanmayı bile göze aldığı ortaya çıkmıştır. Katılımcının bu açıklamasından hareketle eşinin dindar olması ile toplumun dindar olmasının bir arada çekişmesi Türkiye'deki uyum sürecinin ilk yıllarında onun evlilik memnuniyetine olumsuz yansıdığı söylenebilmektedir. Diğer bir taraftan kadının ifadelerine bakıldığında onun sadece din konusunda değil başka da kültürel farklılıklardan dolayı evliliğinden memnuniyetsiz olduğunu anlamak mümkündür. Bu nedenle katılımcının yabancı bir ülkede her göçmenin yaşadığı kültürel şoku yaşamakta olduğu düşünülebilmektedir. Bu durumda dini farklılıklar da bu kültürel şokun bir unsuru olarak açıklanabilmektedir. Oysa bu durumda katılımcının ilk yıllardaki kültürel şoktan dolayı büyüttüğü dini farklılıkları uyum süreci ilerledikçe kabullenebilecek bir duruma dönüştürüldüğü söylenebilmektedir.

Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk erkekleri ile evliliğinde karşılaştığı dini farklılıklarının evlilik memnuniyetini nasıl belirlemekte olduğuna bakıldığında onların da evlilik memnuniyetine dini farklılıkların yansımadağını anlamak mümkündür. Zira daha önce de vurgulandığı üzere Kazakistan'da yaşayan kadınlar kendi iradeleriyle Türk eşinin dini bakışlarını ve düşüncelerini kabul eder ve onlara göre uyum sağlamışlardır. Dini farklılıklarından dolayı evliliğinde sorunlarla karşılaşan kadınlar da bu durumun onların evlilik memnuniyetinde rol oynamadığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda bu kadınların da yaşadığı sorunlarının evliliğinin ilk senelerinde olduğu söylenebilmektedir. Eşi ile arasındaki dini farklılıklarından dolayı sorun yaşayan kadınlar da uyum sürecinde yaşanan bu sorunların zaman içerisinde geçtiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda bu kadınların da Türk eşinin dini bakışlarına ve düşüncelerine uymuş olduğu vurgulanabilmektedir. Genel olarak Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk eşinin sayesinde dini bilimlerini geliştirdiği, İslam dinine daha çok ilgi duymaya başladığı farkedilmiştir. Bu bağlamda katılımcıların hepsinin dini normlara uymaya başladığı söylenemezse de onların bazılarının namaza başladığı, bazılarının da bu konuyu düşünmekte olduğu, bazılarının da dini eğitimlere başladığı, diğerlerinin de dini kitaplarla ilgilendiği söz konusudur.

Ama sonra kitaplar okumaya başladım. Eşim dindar kişi. Eşimden çok şeyler öğrendim. Kendim de araştırmaya başladım. Şimdi çok şükür eşim kadar dindar olmasam da dinden haberim vardır. dinin önemli olduğunu anladım. Şimdi sorun değil (KzK9, 40 yaş).

Benden göre o dini eğitimi fazla. Bana sürekli bildiği şeyleri öğretiyor. Yol gösteriyor. Ben örneğin medreselerden eğitim alıyorum, sonra onları eve geldiğimde onunla paylaşıyorum. O ise benim hata anladığım yerleri düzeltiyor (KzK6, 39 yaş).

Ben namaz kılmayı niyet ediyorum. Ama hala düşünüyorum (KzK5, 33 yaş).

Türkiye’de ve Kazakistan’da yaşayan Türk ailesinin Kazak gelinlerinin karşılaştığı geleneksel farklılıkları onların hoşuna gitmişlerdir. Bu katılımcılar görüşme esnasında Türk erkek ile evliliğinde Kazak ve Türk gelenekleri arasındaki farklılıkların olumsuz rol oynamadığını, aksine Türk kültüründeki düğün ve ev düzenleme konusundaki tutumlarının yeni evlilik kurmakta olan çiftler için yararlı olduğunu belirtmişlerdir.

Ayrıca Türkiye’de yaşayan katılımcıların Türk kültüründeki misafir karşılama adetlerini daha rasyonel ve tasarruf bulduğu ve beğendiği de söz konusudur. Katılımcıların verdiği cevaplarından anlaşıldığı üzere gelin olmak dışında iyi bir uzman ve anne, eş olmak arasında çabalamakta olan bir kadın için Türk kültüründeki misafir karşılama tarzı uygun görünmektedir. Kazak kültüründeki misafir karşılamak için büyük hazırlıklar yapmak sadece maddi açıdan tasarruf olmamak dışında zaman açısından da kadınlara büyük bir yük katmaktanıştır.

...Burda misafir gelirse yemek hazırlamak zorunda değilsin, çay verirsin sadece. Mesela Kazakistan’da misafir gelirse büyük hazırlık lazım. 2-3 gün hazırlık yaparsın. Burdaki bu gelenek hoşuma gidiyor. Gelenekler benziyor, sadece misafir ağırlamak konusunda rahat burda. Salata, çorba ve ana yemek hazırlarsın. Kazakistan’da olsaydı bunu anlamazdı, bu ne derdi. Bu benim hoşuma gidiyor (TrK7, 37 yaş).

Sonra misafir geldiğinde evine, bizde nasıl karşılıyorlar? Koyun kesmek, büyük hazırlıklar yapmak. Bu konuda biz Türklere çok şey öğrenebilir. Onlar tasarrufu biliyorlar. Türk kadınları bu konuda çok çok pratiklerdir. Ben onların kekleri buzdolabında dondurduğunu duyduğumda şok olmuştum. Bu çalışan kadınlar için çok iyi bir şey. Şimdi ben de öyle yapıyorum yani derin dondurucuda saklıyorum ve misafir geldiğinde mikro dalgaya atarım. Çok hızlı hazır oluyor. Bir de bu çok parayı tasarruf ediyor (TrK13, 28 yaş).

Kazakistanlı kadınların büyük kısmı Türk kültüründeki geleneksel farklılıkları olumlu karşılamışlardır. Ayrıca Kazak kültüründen farklı olan bu gelenekler ilk başta kadınlar için farklı görünmüşse de evliliklerinde sorun yaratmamış, dolayısıyla onların evlilik memnuniyetini ne olumlu ne olumsuz belirlemiştir. Aksine katılımcıların cevaplarından bu geleneklerin gelinin hayatını daha kolaylaştırdığı anlaşılmışken, bir katılımcının

cevabınan da onun Türk kültürü geleneklerini beğendiğini, bu geleneklerin de onun evlilik memnuniyetine olumlu yansıdığı farkedilmiştir:

Bence geleneklerin olması güzel bir şeydir. Ben Türkiye geleneklerini ve gördüğüm farklılıkları çok güzel bir şey olarak kabul ettim. Bence bu benim evlilik memnuniyetimi de olumlu etkiledi diyebilirim. Başta biraz yabancı gelmişti, ama sonra olumlu kabul ettim (TrK9, 29 yaş).

Diğer bir taraftan Türkiye’de 15 senelik bir evlilik tecrubesi olan katılımcının cevaplarına bakıldığında onun Türk ailesinde de Kazak kültürüne göre bazı gelenekleri devam ettirmek olduğu belli olmuştur. Bu bağlamda sadece bu katılımcının Türk eşi ile arasındaki anlaşmazlıklar ve çekişmelerin yer almasına kadının Türk geleneklerini benimseyemediğinin sebep olduğunu görmek mümkündür. Ayrıca katılımcının yorumlarından onun Türkiye’de 15 sene yaşamış olmasına rağmen günümüzde de geleneksel farklılıklardan dolayı eşi ile anlaşmazlıklar yaşamakta olduğu farkedilmiştir.

Ben Türkle evli olsam bile Kazak terbiyesini gören kadını. Eve gelen misafirler benden bir Türk gelini gibi hizmet bekliyorlar. Ama ben yine Kazakça hizmet göstermeyi tercih ederim. ...ya da bizde bir kültür var. Misafir gelince sıkılmasın diye bir album verirsin. Resimleri gösterirsin. Öyle şeyleri ben hala tutunurum. Ama eşim buna kızar. Niye sen onlara album gösteriyorsun diye. Tutuşmazlıklar oluyor. Olsun canı sıkılmasın diye dyorum, ama o her şeyi gördü diyor eşim. Öyle bir anlaşmazlıklarımız oluyor. Ne de olsa kültür farklılıklarımız bazı yerlerde belli oluyor. Öyle bir durumlarda (TrK1, 34 yaş).

Türkiye’de yaşayan katılımcı TrK1 (34 yaş) kültürel farklılıklardan dolayı eşi ile arasında zaman zaman anlaşmazlıklar yaşadığını belirtmişse de bu farklılıkların onun evlilik memnuniyetinde olumsuz rol oynamadığını söylemiştir. Zira katılımcıya geleneksel farklılıklardan dolayı eşi ile yaşayan anlaşmazlıkların evlilik memnuniyetini nasıl belirlemekte olduğu konusunda sorulduğunda bu farklılıkların onların evliliğine tersine bir renk kattığını belirtmiştir.

Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınlar Kazak kültüründeki bazı bayramların ve örflerin yerine getirilmediğini de dile getirmişlerdir. Bu bayramlar ve örflerin katılımcılar için ne kadar önemli olduğunu ve onların kutlanmamasının katılımcıları ne kadar olumsuz yansıdığı görüşme esnasında kadınların yüz ifadelerinden ve verdiği cevaplarından anlamak mümkündür. Kadınlar bu bayramların Türk kültüründe olmadığını anlamışsalar da kendi ailesinde onları kutlamayı bir kurala dönüştürmeye çabalamamışlardır. Ancak kadınlar her ne kadar bu örfler ve bayramların havafısı

kendi ailesinde yaratmaya çaba göstermiş olsalar da bazı Yıl başı gibi uluslararası bayramların havasını dışarıda hissedemedikleri için üzüldüklerini belirtmişlerdir.

Doğum günü kutlamak gibi yok burda. Ben alıştırdım ona da şimdi kutluyoruz. Çocuklarla ilgili gelenekler yok burda. 40 günlüğünü yapmak, yürüdüğünde yapılan gelenekler. Bunları ben sadece büyük kızımda yaptırabildim (TrK4, 38 yaş).

Uluslararası bayramların Türk kültüründe kutlanmaması konusunda farklılıkları dile getiren katılımcılar bu durumun onların eşi ile arasındaki anlaşmazlıklara yol açtıklarını da belirtmişlerdir. Örneğin, katılımcı TrK13 (38 yaş) Yıl başı bayramını havasını evinde yaratmaya çalıştığını belirterek bu durumda eşinin anlayış göstermediğini belirtmiştir.

...Ben ama kendim evde yıl başı yemeklerini yapıyorum. Ve saat tam 00.00 de oturup şampanya içiyorum. Eşim bunu anlayamıyor. O bana diyor ki 00.00 den önce ne oldu, sonra ne oldu, ne değişti diyor. Anlayamıyor bunu (TrK13, 38 yaş).

Bayramlar konusundaki farklılıkları dile getiren katılımcıların evlilikten memnuniyetleri durumuna bakıldığında onların düşüncelerinin ikiye ayrıldığını görmek mümkündür. Bu bağlamda katılımcıların bir kısmı bu durumu kendileri idare etmeye çalıştıkları için evlilik memnuniyetlerinde rol oynamadığını belirtmişlerdir. Ayrıca bu düşüncede olan katılımcılar Türk toplumunun kültürlerine uyum sağlamaya çalışmakta olduklarından bahsetmişlerdir. Örneğin TrK13 (38 yaş) Yıl başı bayramını kutlamak konusunda eşinin anlaşmazlık tanıtmasına rağmen bu durum onun evlilik memnuniyetini belirlemediğini vurgulamıştır. Bunun nedenini kadın kendisinin Türk kültürüne alışmaya çalışmakta olduğu ile açıklamıştır.

Diğer bir taraftan Türk ve Kazak kültürlerindeki bayramlar konusundaki farklılıkları anlatan katılımcıların arasında bu durumun evlilik memnuniyetlerini olumlu belirlemede olduğunu dile getirenler de bulunmuştur. Örneğin katılımcı TrK3 (50 yaş) Türk eşinin kadın için özel olan günleri ve bayramları unutmaması ve hediye hazırlamasının onu mutlu etmekte olduğunu belirtmiştir.

Eşim benim önemli günlerimi asla atlamaz. O günü her zaman mutlu eder. Ayrıca sadece Türkiye'deki değil Kazakistan'da da kutlanan 8 mart günü gibi, onlarda da mutlaka hediye alır. Çiçek alır. Doğum günlerimiz hiç bir zaman atlamaz. Türkiye'de doğum gün fazla kutlanmaz, ama bizde kesinlikle doğum günü atlanmaz. Bunu çok iyi bildiği için

Kazakistan'daki bütün kardeşlerimin doğum gününde eşim mutlaka arar onları. Onlar bizi mutlaka arar. Dolayısıyla bunlar beni mutlu eden detaylar (TrK3, 50 yaş).

Türkiye'de yaşayan diğer bir katılımcı TrK11 (30 yaş) ise tersine Yıl başı havasını hissedemediği durumlarda ülkesine gitmek istediğini anlatırken, başka da diğer kültürel farklılıkları ek ederek evlilikten memnuniyetsizlik duyduğunu belirtmiştir. Başka bir deyişle katılımcı Yıl başı bayramı başta olmak üzere diğer kültürel farklılıklardan da dolayı bazen eşi ile anlaşmazlıklar yaşamakta olduğunu, bu anlaşmazlıkların da kavga ile devam edebileceğini dile getirmiştir.

Ben 14 şubat ve 8 mart bayramlarını bir şekilde çözüyorum, ama Yıl başı için ben ne kadar evde atmosfer yapсам bile dışarıda bu atmosfer olmadığı için üzülüyorum. Onun için tam böyle durumlarda ben çok evime gitmek istiyorum, orda yaşamak, o havayı hissetmek istiyorum. ...Evet, evlilik memnuniyetimi etkileyebiliyor. Herşey bir zorlululardan geçerek oluyor, yani kolay olmuyor. Böyle durumlarda moralim bozuluyor. Eşime küsebilirim, kızabilirim. Kavga ediyoruz bu konularda (TrK13, 38 yaş).

Diğer bir taraftan bu bölümde Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk ve Kazak toplumlarındaki geleneksel farklılıkları konusuna çok fazla değinmediği farkedilmiştir. Bu kadınların iki kültür arasındaki geleneksel farklılıkları görmemesinin nedeni de onların eşlerinin ve eşinin ailesinin modern bir bakışta olduğundan ve geleneklere göre yaşamadıklarından kaynaklanmaktadır.

Büyük şehirlerde yaşayan ailelerin uzaktan yakından geleneklerle hiç alakası olmuyor. Mesela eşim hep Ankara'da yaşamış. Gayet avrupalı bir ailede büyümüş. O yüzden geleneklerden çok uzaktır (KzK3, 38 yaş).

Türk geleneklerindeki farklılıklarla karşılaşacağı ve onları nasıl başarabileceği konusunda evlenmeden önce endişesi olan diğer bir katılımcı da evlilik sürecinde bu konuda hiç zorluluk çekmediğini, zira Türk eşinin ailesinin kendilerinin geleneklere uymadığını belirtmiştir.

...Beni bu konuda çok koruyan bir şey onun ailesi ve çevresi, onlar geleneklere pek uymuyorlar. Ailesi, kardeşi hep yurtdışında yaşıyorlar. Almanyada. Onun için daha Avrupa'ya yakın. Onun için Türklerin yapması gereken gelenekleri kendileri bile kullanmıyor (KzK2, 34 yaş).

Diğer bir taraftan Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk ve Kazak kültürleri arasındaki geleneksel farklılıklarla karşılaşmaması onların Kazakistan'da yaşaması ile direk

bağlantılı olabileceği tahmin edilebilmektedir. Bu açıklama katılımcıların Türk eşinin Kazakistan'da uzun süreli yaşadığı ve Türk eşinin ailesinde uzakta olduğu durumlarıyla ilişkilendirilebilir. Zira daha önce de bir katılımcının cevabından Türk eşi ile evliliğinde geleneksel ve mentalite farklılıklarından dolayı sıkıntılar yaşayabileceğini düşündüğü, ancak eşinin Kazakistan'da 10 sene yaşamakta olması sayesinde bu sıkıntıları yaşamadığını farkedilmiştir.

...bu kişinin Kazakistan'da yaşadığına 10 sene olmuştu. Ondan dolayı bu kişi ilk senelerde bana göre uymaya çalışıyordu. Beni çok düşünüyordu (KzK6, 39 yaş).

Her iki ülkedeki gelinin toplumsal statüsü ve sorumlulukları arasındaki farklılıklar ve benzerliklerin Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyetindeki rolüne bakıldığında, bu farklılıkların iki ülkede yaşayan kadınlar için de olumsuz yansımadığı belli olmuştur. Zira Kazakistanlı kadınlar Türk erkeği ile evlenmeden önce gelin olmak hariç birçok kültürel farklılıklarla karşılaşacağını farkında olmuşlardır. Dolayısıyla bu kadınlar Türk erkeğinin ailesindeki gelin olmanın şartlarını da anlayışla kabul etmişlerdir. Başka bir deyişle Kazakistanlı kadınlar bu kültürel farklılıkların onların Türk eşi ile evliliğinde nasıl bir rol alacağından sadece kendilerini sorumlu tutmuşlardır.

Başta biraz yabancı gelmişti, ama sonra olumlu kabul ettim. Aslında ben şunu söylemek istiyorum, ben bu aileye gelmeden önce bildim, nereye geliyorum, kiminle evleniyorum, yani kendimin geleceğimi bu aileyle beraber gördüm. Bu seçim benimdir. Onun için ben başka kadınları görünce eşinin hareketlerini beğenmeyen, yoksa kültürünü beğenmeyen anlayamıyorum. Kendin seçtin ya, evlenmeden önce biliyordun. Kültürel farklılıklar olur tabi, ama ben buna hazır olarak, bunları göz önünde bulundurarak evlendim. Neden ben kültürel farklılıklar için kendi aşkıma, kendi ailemin huzurunu bozmalıyım? Bunlar halledilecek şeyler (TrK9, 29 yaş).

Gelinin toplumsal rollerine ilişkin her iki ülkede de beklentilerin olduğunu belirten diğer bir katılımcı da bu beklentilerin gerçekleştirilmesi talebinde bulunan tarafı üçüncü taraf olarak adlandırmıştır. Katılımcıya göre üçüncü tarafın beklentilerinin gerçekleşmemesi durumu iki çiftin evliliğinde sorun oluşturabilmektedir. Bu çerçevede katılımcı bu sorunları büyütme ya da önemli saymamak eşlerin kendilerinin kararı olduğu imasını vermiştir.

Yok. Eşimle aramızda bizlerle ilgili bir sıkıntımız olmadı bugüne kadar. Üçüncü şahıslardan dolayı tartışma konulara geliyordu ama hep bir birimize 'bir dur' diyorduk.

'Şu an neyi tartışıyoruz? Sıkıntı benden mi, senden mi? Üçüncü şahısdansa o zaman bizim için ne kadar önemli?' diye hep bir birimiz frenlemiştir. O yüzden büyük bir sıkıntıya yol vermedik (KzK3, 38 yaş).

Kazakistanlı kadınlar gelin olmanın toplumsal şartlarının evlilikte eşlerin memnuniyetini belirlemede direkt etkili olmadığı düşüncesindedir. Kadınlara göre toplum ne kadar şartlar yaratmış olsa da bu şartları kabul etmek ve uymak, sonucuna katılmak ta eşlerin kendi aralarındaki ilişkiye bağlıdır. Örneğin gelin olmanın Türkiye ve Kazak kültüründeki farklılıklarını gösteren diğer bir katılımcı sorunları eşlerin kendilerinin yarattığını düşünmektedir. Katılımcının cevaplarından anlaşıldığı üzere bireyler sorunu kendi kafalarında yaratmaktadır, başka bir deyişle toplumsal bir şartların yerine getirilmesi sorun olduğu halde bu durumu eşlerin kabul etmesi ya da etmemesi bu sorunun kendisinden daha önemlidir.

İlk seneler çok kavga ettik. O zamanlar ben araştırmayı başladım. Aslında ben bir şeyi anladım her sorunu kendimiz yaratıyoruz. Sorunlar kafamızda. Şimdi ben kendim öyleyim, hiçbir zaman sorun yaratmamaya çalışıyorum (TrK4, 38 yaş).

Türkiye'deki gelinden yerine getirilmesi beklenen bir gelenek, el öpme olmuştur. Türk geleneklerinin arasında el öpme geleneğini farklı bulduğunu vurgulayan Kazakistanlı kadınlar için bu farklılık ilk başta hoş görünmemiştir. Kadınlar sevdiği Türk eşinin ailesinde el öpme örfünün önemli bir gelenek olduğu ve yerine getirilmesi gerektiğinin farkında olmuşlar da bu geleneğe farklı tepki göstermişlerdir. Örneğin KzK8 (36 yaş) bu geleneği Kazak kültüründeki 'selam vermek' örfüne benzetir ve büyüklere saygı göstermek olarak yorumlamıştır. Katılımcı için bu örfün sorun olmadığı ve evlilik memnuniyetine yansımadağı görüşme esnasında onun el öpme örfü ile ilgili yaşadığı tecrübesini gülererek anlattığından farkedilmiştir.

El öpme örfününü farklı bulan diğer bir katılımcı da bu örfü büyüklere saygı göstermenin bir işareti olduğunu bildiği halde tam anlamıyla kabullenemediğini belirtmiştir. Başka bir deyişle katılımcı Türk eşinin ailesinde sadece kaynanasının elini öpmek konusunda eşi ile konuştuğunu dile getirmiştir. Bu çerçevede katılımcı Türk kültüründeki el öpme geleneğinin farklı bulunması onun evlilik memnuniyetini

belirlemediğini düşünmektedir. Katılımcı bu durumu eşinin anlayış göstermesinin sayesinde kolaylaştırdığını belirtmiştir.

...Gelinden daha çok beklentileri var. El öpme gibi. Büyüklerin elini öpme. Yani ben saygı gösteriyorum, benim için biraz şey...saygı gösteriyorum, tabi doğru, yani belli bir kültürün beklentileri oluyor, yani küçüklerin büyüklere saygısı. Ama el öpme geleneğini pek kabul edemiyorum. Ama kaynanamın elini öpüyorum. Gittiğimizde. Abilerinin elini öpmüyorum.Evlilik memnuniyetimi etkiledi diyemem. Yok. Açık söylüyorum ben. Burda bir şey söylüyüm. Benim istemediğim şeylerde benim eşim ya da başkaları beni zor durumda bırakmıyorlar. Ben nasıl istiyorsam, ben nasıl varsam öyle kabul ediyorlar. Örneğin, ben açık söyledim. Kaynanamın elini öpiyim, diğerlerini öpmiyecem. Eşimde 'tamam, yani hiç öpmezsen de kimse seni zorlamaz' dedi. O ailede zorluluk şeyi yok, yani mutlaka yapmalısın, yapmak zorundasın gibi şeyler bizde yaşanmadı. İnşallah ta yaşanmaz bundan sonra (KzK2, 34 yaş).

Kazak ve Türk kültürleri arasındaki gündelik yaşam uygulamaları arasındaki farklılıkların Türkiye'de ve Kazakistan'da yaşayan Türk erkeği ile evli kadınların evlilik memnuniyetinde nasıl bir rol oynadığına bakıldığında onların bu konudaki düşüncelerinin farklı olduğunu görmek mümkündür. Başka bir deyişle kadınların bir kısmı bu farklılıkları dikkate almadıklarını belirtmişken, diğer bir kısmı da karşılaştığı farklılıklarının onların genel evlilik memnuniyetlerini belirlediğini, ancak eşi ile arasında bazı sorunları yarattığını dile getirmişlerdir. Örneğin, Türk toplumundaki ortamda sohbet etiketine yönelik farklılıklarla karşılaşan katılımcıların bunlara tepkileri de farklı olmuştur. Örneğin katılımcı TrK5 (36 yaş) Türk akraba ve aile ortamında özel konuların sorulması ve konuşulmasının iyi bir şey olduğunu ima ederek kendisinin bu farklılığı olumlu karşıladığını belirtmiştir.

Başkaları eve geldiğinde beni rahatsız edecek sorular sormuyor. Benim ailem konusunda, başka konuda olsun. Türkler sevmezler özel konuları sormayı. Bu konuda ben rahatım. Beğendim (TrK5, 36 yaş).

Türk toplumundaki sohbet etiketinden bahseden diğer bir katılımcı da kendi büyüdüğü ortamında merak edilen konuları direk karşındakisine sorarak ya da konuşarak çözümlerin normal kabul edildiğini belirterek Türkiye'ye geldiğinden beri bu konuda eşi ile arasında sıkıntılar yaşamakta olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca katılımcıya evlilikte hangi konuların kendisinin evlilik memnuniyetini belirlemede etkili olduğu sorulduğunda eşinin toplumsal ortamda konuşulması gereken konular hakkında sürekli uyarmalarının etkili olduğunu belirtmiştir.

Bazı sorular sorulmaması gerektiğini sürekli öğretiyor bana eşim. Bu beni kızdırıyor. Ben de diyorum sen o zaman ben ne sorabilir ne sormamalıyım onları yaz diyorum. Evlilikte 'Bu bu konuşulmaz, sorulmaz' demesi sorun oldu son günleri. Burda bazı şeyler konuşulmaz. Bu konu etkiliyor (TrK6, 30 yaş).

Daha önce de vurgulandığı üzere Türkiye'de ve Kazakistan'da yaşayan kadınlar evliliklerinde ev işlerini yapma konusunda eşleri ile bakış açılarının farklılık gösterdiğini dile getirmişlerdir. Bu farklılıkların kadınların evlilik memnuniyetini belirlemede ne kadar etkili olduğuna bakıldığında kadınların bir kısmı için bu konunun sorun olduğu, diğer birileri için önemli sayılmadığı farkedilmiştir. Örneğin katılımcı TrK8 (36 yaş) için Türk eşinin temizlik ve yemek hazırlamak konusundaki uyarımları onun evlilikten memnuniyetine olumsuz yansımadağını belirtmiştir. Zira katılımcıya 'Eşinizin bu konularda şikayet etmesi sizin evlilikten memnuniyetinizi etkiliyor mu?' sorusuna 'Evet, tabiki' diyerek cevabını başladığı söylenebilmektedir.

Evet, tabiki. O bana bunları söylediğinde ben küsüyorum. Kavga ediyoruz (TrK8, 36 yaş).

Diğer bir taraftan aynı farklılıkları gözetleyen Kazakistan'da yaşayan kadına aynı soru sorulduğunda eşinin ev işleri konusunda taleplerinin ve uyarımlarının olması onun evlilik memnuniyetinde rol oynamadığı belli olmuştur. Bu çerçevede katılımcı eşinin bu konudaki uyarımlarını ciddiye almadığını belirtmiştir.

Bu konuda biraz küsüyor eşim. Ama bunun için kavga falan yapmıyoruz. Ben 'tamam, tamam' diyorum, öyle hallediyoruz (KzK7, 37 yaş).

Bunun dışında Türkiye'de yaşayan katılımcıların arasında Türk muziklerini sevmediğini belirten bir katılımcı bulunmuştur. Katılımcı ilk Türkiye'ye ilk taşındı zamanlara sokaklarda ve evinde Türk şarkılarını duyunca sinirlendiğini, eşi ile bu konuda sürekli kavga ettiğini, ayrıca konunun boşanma düşüncesine kadar yol açtığını dile getirmiştir. Ancak katılımcı zaman geçince ve kavgaların sıklığı artınca durumu düzeltmesi gerektiğini, bir şekilde çözülmesi gerektiğini anlamıştır. Dolayısıyla katılımcı eşi ile ev içinde ve arabada Türk şarkılarını dinlememeye, sokaklardaki şarkıları ise ignor etmeye alışmıştır.

Biz ilk başta bildik bu farklılıklar bizde sorun oluşturabileceğini. Onun için baştan anlaştık. Biz beraberken bu musikleri dinlemiyoruz. Ama sokaklarda duyduğumda ignor ediyorum. İlk seneler benim için stresli olmuştu. İlk seneler aslında eşime çok zor oldu.

Musik sinir ediyordu. ...Ve biz bu durumdan dolayı eşimle kavga ediyorduk. Ben 'gideceğim' dedim. Ve o da 'git' diyordu. Biz ilk yıl çok kavga ediyorduk. Biz tam 1 sene kavga ettik. Sonra anladım ben bu ülkede yaşıyorum, her şey bana bağlı. Ben musik değiştiremem, onun için kendim bir şeyler yapmam lazımdı. Biz ailede musik dinlemiyoruz. Sadece arada içki kullandığımızda eşim 'bir musik dinlesem olur mu?' diyor, 'tamam' diyorum, 'ama ikinci musik benim olacak' diyorum. Biz öyle anlaştık (TrK8, 36 yaş).

Kazakistan ve Türkiye toplumunda düşünce ve bakış açısından da farklılıklar olduğunu dile getiren katılımcı TrK5 (36 yaş) bu farklılıkları olumlu karşıladığı ve kendisini de bu farklılıklara uydurmaya çalıştığını belirtmiştir. Türk toplumundaki kadınların daha demokrasi ve özgür düşüncede olduğunu belirten katılımcı Türkiye'ye göç ettiği ilk zamanlarda Doğu kültürü düşüncesindeki kadın olarak geldiğini belirtmiştir. Ancak katılımcı Türkiye'deki kadınlarla tanışıp, arkadaşlık kurduktan sonra onların olumlu taraflarını benimsemeye çalışmıştır. Bu bağlamda Türkiye'de yaşayan kadının boyundaki Türk kadınlarına ait olan karakterli farkedilen Türk eşi bu değişimi olumlu karşılamamıştır. Katılımcının eşinin bu durumu beğenmemesine rağmen kendisinin bu değişimi olumlu karşıladığını da belirtmek önemlidir. Zira kendisini geliştirmeye çaba göstermekte olan katılımcı Türkiye'ye geldiğinden beri bu konuda Türkiye Cumhuriyetinin sunduğu fırsatları dışında Türk kadınlarından da birçok konuda tecrübe kazandığını düşünmektedir.

Türkiye'de yaşayan kadınlardan biri eşi ile sosyalleşme süreci ile ilgili farklılıkları yaşadığını belirtmiştir. Bu konuda kadının eşi ile arasında çocuklukları hakkında ortak konularının olmadığını dile getirilmiştir. Ancak bu durum kadının evlilik memnuniyetini etkilememiştir. Farklı toplumda yetiştirildiklerinden dolayı çocuklukları ile ilgili ortak konuların olmadığını belirten katılımcı bu durumu boş zamanlarında eşi ile beraber filmler izleyerek telafe etmeye çalıştıklarını bir çözüm olarak anlatmıştır.

Evlilik memnuniyetimi etkilemiyor. Çok şükür netfliks var. Biz beraber filmler izliyoruz. O bu konuları arkadaşlarıyla konuşabilir (TrK8, 36 yaş).

Mutfak kültüründeki farklılıklar Türkiye'de yaşayan kadınlar için ilk göç ettiği zamanlarda özlem yaratmıştır. Kadınlar kendileri alışan yemeklere, özellikle at etine özlem duymuşlardır.

Yemek konusunda var farklılıklar. Et özlemiştim ilk senelerde (TrK10, 35 yaş).

En kötüsü de yemeklere özlemdir. Çay da yemek te evimdeki gibi olmuyor. Tadı farklı. İnsani ilişkilerde zorluluk olmadı. Sadece yemek konusu zor oldu (TrK12, 55 yaş).

Kazakistanlı kadınlar için mutfak kültüründeki farklılıklar evliliğinde sorun yaratmamışlardır. Kadınlar yemek konusundaki farklılıkları Türk eşleri ile anlaşarak çözdüklerini anlatmışlardır. Bu bağlamda Kazak-Türk ailesinde at etinden yemek yapılmıyorsa da Orta Asya ve Türkiye kültüründen yemeklerin eşlerin kendi arasındaki anlayış sayesinde sırayla yapılmakta olduğu söz konusudur. Örneğin KzK8 (36yaş) mutfak kültüründeki farklılığı çözmek amaçlı eşi ile sırayla yemek hazırlamak konusunda anlaşmışlardır.

Daha önce de Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşlerinin evlenmeden önce Kazakistan’da yaşadığı vurgulanmıştır. Dolayısıyla Kazakistan’da uzun süre yaşamakta olan Türk erkeklerinin Kazak mutfağına alışmış olduğu söylenebilir. Bu durum Kazakistanlı kadınların evlilikte mutfak kültürünü eşi ile anlaşmasında bir avantaj olmuştur. Örneğin katılımcı TrK4 (38 yaş) Türk eşinin Türkiye’ye taşındıktan sonra Kazak kültüründen yemeklerine özlem duyduğunu ve zaman zaman Kazak mutfağından yemekler hazırlamasını rica ettiğini anlatmıştır.

Türkiye’de yaşayan ve at etini özlediğini dile getiren diğer bir katılımcı da artık Türkiye’de yaşayacağını farkında olduğu için kendisi Türk kültüründeki yemeklere alıştırdığını anlatmıştır. Bununla birlikte katılımcı yemek konusundaki farklılıkların onun evliliğini olumsuz etkilemediğini belirtmiştir.

Yemek konusunda var farklılıklar. Et özlemiştim ilk senelerde. Ama bunlar beni ters etkilemedi. Çünkü burda kalacağım için mecburdum alışmaya (TrK10, 35 yaş).

Kazakistan’da ve Türkiye’de yaşayan kadınların Türk erkeği ile evliliğindeki dil farklılıklarına bakıldığında özellikle Türkçe dilini hiç bilmeyen ya da kendisini ifade edebilecek, karşısındakini anlayabilecek seviyede bilmeyen kadınların daha çok bu konuya değindiği söylenebilmektedir. Bunun dışında Kazakistan’da yaşayan kadınlara göre Türkiye’de yaşayan kadınların daha çok dil farklılığından kaynaklanan sorunlarla karşılaştığını vurgulamak mümkündür. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların Türkiye’ye ilk göç ettiği zamanlarda bu topluma alışmak sürecinde daha çok dil bilimi eksikliğini hissetmekte olduğunu belirtmek önemlidir. Kadınlar Türkçe dilini

kendilerini ifade edebilecek ve karşındakisini anlayabilecek seviyede bilmediğinden dolayı eşi, eşinin sosyal ortamı, toplumda iletişim sorunları yaşamıştır. Bu bağlamda kadınların dil faktöründen dolayı karşılaştığı sorunları onların evlilik memnuniyetini nasıl belirlemede olduğu tartışılması gereken bir konudur.

Türkiye’de yaşayan Kazakistanlı kadınlar evliliğinden sonra bu ülkeye göç ettiklerinde Türkçe iyi bir seviyede bilmedikleri için ilk olarak topluma alışmak konusunda sıkıntılar yaşamıştır. Daha önce de bahsedildiği gibi kadınlar Türkiye’de yanında birisi olmadan dışarıya çıkmaya korktuklarını, kendilerini toplumda güvensiz ve rahatsız hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu durum Türkiye’de yaşayan kadınların moralini ilk senelerde olumsuz etkilemiş olsa da, onların eşleri ile ilişkisini nasıl etkilediği sorgulandığında bu konuda etkisinin olmadığını söylemişlerdir. Zira kadınlar eşi ile bu ülkede yaşayacaklarını bildiği için zaman geçince bu sorunu çözdüklerini belirtmişlerdir.

Yok, etkilemedi. Eşim nerdeyse ben de ordayım düşüncesi vardı. 1-2 sene öyle zorluklar çektim. Sonra alıştım. Aynı yoldan gidiyordum. Aynı yoldan dönüyordum. Öylece alıştım (TrK1, 34 yaş).

Türkiye’deki kadınlar eşi ile anlaşma konusunda dil farklılığından dolayı sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Bu bağlamda söz konusu çiftlerin Türkçe dilini bilmemesi ya da bilmemesi değil, bu dili yatkın bir şekilde kullanamamasıdır. Günümüzde Kazakistanlı kadınlar Türkçeyi iyi ya da yeterli bir seviyede öğrenmiş olmalarına rağmen eşi ile arasında bazen dil farklılığından dolayı anlaşmazlıklar yaşamakta olduklarını belirtmişlerdir. Bu çerçevede kadınların daha çok kendi düşüncelerinin astarını güzelce eşine anlatamadığı söz konudur. Dil farklılığından dolayı eşi ile arasında anlaşmak yaşayan kadınların bir kısmı bu durumun onların arasında sorun yaratmadığını, ilişkilerini etkilemediğini belirtmişken, diğer bir kısmı da anlaşmazlıklardan dolayı eşi ile arasında kavgaların çıktığını dile getirmişlerdir. Katılımcı TrK9 (29 yaş)’ın bu konuyla ilgili yaşadığı tecrubesi durumu daha iyi anlatabilmektedir:

Bunun dışında eşim ikimizin aramızda bazen dil farklılığından dolayı anlaşmazlıklar olabiliyor. Örneğin ben içimdekiyi istediğim gibi anlatamayabilirim. Ben çok inatçı insanım. Evde sürekli inat yapıp konuşmayabilirim. Bazen oluyor istediğim gibi anlatmaya zorlanıyorum. Yoksa o benim istediğim gibi kabul etmeye bilir anlattığımı.

Ben sonra kızıyorum. Anlatmam bitti diyorum. İşte böyle dil sorunu var. Kazak olursa böyle bağırıp çağırıp olsa da anlatırsın ya. Bu durumda anlatamayacağım için kızıyorum. Bazen anlatmaya çalışıyorum, olmayınca inat yaparım, 'içimdekiyi bul' diye (TrK9, 29 yaş).

Kadınlar Türk eşi ile arasında dil farklılığından dolayı anlaşmazlık sorunları yaşamış olsalar da bu durumun onların evlilik memnuniyetini belirlemediği. Zira kadınlar bu sorunun çözümünü bulmak kendisi ve eşine bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda katılımcılar eşlerinin anlayışlı ve sabırlı davranışının altını çizerek, kendileri de bizzat sabırlı davranmaya çaba gösterdiği zaman bu sorunları kolayca çözeceği kanaatindedirler.

Bazen oluyor istediğim gibi anlatmaya zorlanıyorum. Yoksa o benim istediğim gibi kabul etmeye bilir anlattığımı. ...Bu benim hatam. Biliyorum. Eşim diyorki 'anlatmaya çalış'. Ben çalışmam anlatmaya hemen kızarım. Küserim. ...Dil konusundaki sıkıntılar o bana bağlıdır. Çözümü de bendedir. Ben kendim içimdekiyi bul diyen insanım. Onun için kendim zorlanıyorum. Direk anlatmam. Eşim anlamaz ondan (TrK9, 29 yaş).

Eşi ile anlaşma konusunda sıkıntı yaşayan diğer bir katılımcı da dilin eşler arasındaki iletişimde önemli olduğunun altını çizerek bu konuyu eşi ikisinin olgun davranışları sayesinde çözdüklerini belirtmiştir.

Hayattaki küçük bir şey olsa bile bu etkiliyor, örneğin sen bir şeyi anlamazsın, o anlamaz. Bu durumda kavga çıkar. Biz küçük olmadığımız için akla geliyoruz, 'tamam' diye bir birimizi anlamaya çalışıyoruz, ama böyle bakınca çok önemlidir bu konu. Dil bilmek lazım (TrK5, 36 yaş).

Türkiye'de yaşayan kadınlar dil farklılığından dolayı eşinin ailesi ve akrabaları ile iletişimde de sıkıntılarla karşılaşmışlardır. Bu kadınlar ilk Türkiye'ye göç ettiği zamanlarda eşlerinin ailesi ve akrabalarına kendilerinin düşüncelerini ve fikirlerini doğru ifade edemedikleri için akrabaları ile araları bozulmuşlardır. Bu durumda Kazakistanlı kadınlar ters bir niyetli olmamasına rağmen Türk eşinin ailesi ve akrabaları gözünde kaba bir insan imajını oluşturmuşlardır. Dolayısıyla kadınlar için bu durum gerginlik yaratmıştır. Ancak zaman geçince Türk eşinin ailesi ve akrabaları kadının bu kaba konuşmalarının nedenini dilden kaynaklandığını anlamışlardır.

Biz Kazaklar nasıl varsa öyle söyleriz. Burda beyefendi gibi yumşatıcı kelimeler kullanıyorlar. Ben birilerine yani kötü niyetli değil de ama bir şey sorduğumda benim konuşmam onlara kaba geliyordu. Ve onlar bana da kaba cevap veriyordu. Ben yeni öğrendim efendim gibi kelimeleri kullanmayı. Akrabalarımızın arasında da oluyordu. Ben

onlara kendimin yorgun olduğumu ve onların kendi evinde yemelerini rica etmek istediğimi bir kere onlara kaba söylemişim, evinize gidin, orda yemek yeyin, ben yorgunum gibi. Onlar bana çok kızdı. Sonra biz bu konuyu aramızda uzun zamandır tartıştık. Şimdi 7 sene içinde onlar alıştı bana ama hala da o benim dediğimi bana hatırlatıyor. Ben ilk taşındığımda bu benim için büyük sorun olmuştu. Herkes beni kaba insan olarak görüyordu. Onun için ben insanlar toplanan bir yerler gitmiyordum. Yani ben kaba birisi değilim ya ama ben böyle direk tercuman verdiğim için öyle görünüyordum (TrK13, 38 yaş).

Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşinin ailesi ve akrabaları ile yaşadığı bu sorunlar eşlerin evliliğinde sorun yaratmamışlardır. Zira Kazakistanlı kadınların dil farklılığından dolayı eşinin ailesi ve akrabası arasında olduğu gergin bir ortamda Türk eşleri onlara anlayışla bakmışlar ve destekçi bulunmuşlardır. Böyle bir sorunla karşı karşıya kalan kadınlara bu durumun onların evlilik memnuniyetini nasıl etkilendiği sorgulandığında, evlilik memnuniyetini hiç bir şekilde belirlemediği anlaşılmıştır.

Yok. Hiç etkilemedi. Ama eşime ilk zamanlarda ben hakkında söylemişler akrabaları, o böyle şöyle diye. Eşim demiş ki evet, o öyle. Bitti. Eşim benden hiç bir zaman daha iyi olmamı, daha yumuşak olmamı istemedi. Sen beğeniyorsan bu senin hayatın diyordu. Ben seni böyle sevdim diyor. ve ben onun bana eşyası gibi değil bir birey olarak davranmasına değer veriyorum (TrK13, 38 yaş).

Diğer bir taraftan Türkiye’de yaşayan kadınların arasında Türk eşinin ailesi ve akrabaları ortamında Türkçeyi anlamadığından ve bu ortamda hata Türkçesini onların düzeltmelerinden dolayı kendisini rahatsız hissettiğini belirten bir katılımcı da bulunmuştur. Bu bağlamda katılımcı zaten çekinerek konuşulduğu Türkçesini başkalarının düzeltmesine ters tepki gösterdiği söz konusudur. Katılımcı eşinin ve onun kardeşlerinin onun Türkçesini düzeltmeye çalışmalarından dolayı evliliğinde kavgaların sıklaştığını, bu durumdan dolayı da memnuniyetsizlik hissettiğini belirtmiştir.

Evet, etkiliyor. Benin hatamı düzeltmesi sinir ediyor beni. Ben bir kere bir şey anlatmak için ağzımı açarsam herkes, kardeşi, onun eşi beni düzeltmeye başlıyorlar. O zaman sinir oluyorum. Eşime söylüyorum, ‘ben zaten çaba gösteriyorum anlatmaya, neden beni düzeltiyorlar?’. Bizde öyle yok. İnsan çaba gösteriyorsa düzeltmemeli. Eşim de hep düzeltiyor. Ben bir şey söylersem, eşim bana ‘seni anlamadım doğru anlat’ diyor. O benim daha çok kelimelerle açık anlatmamı istiyor (TrK6, 30 yaş).

Bunun dışında katılımcı TrK6 (30 yaş) dil farklılığından dolayı Türk eşi ve kendi ailesi arasında da sıkıntı yaşadığını belirtmiştir. Bu bağlamda Türk eşinin Kazakça ya da Rusça bilmemesi, kadının ailesinin de Türkçe bilmemesi onların bir araya geldiği

zamanlarında sorun yaratmıştır. Bu durum ise eşlerin kendi aralarını da olumsuz etkilemiştir. Kadın eşine karşı bir zamanlar soğuduğunu, annesi ile de bu konuda ciddi bir konuşma geçirdiğini anlatmıştır.

Biz alışmışız Kazaklarda damat hep ailenin yanında olduğuna, oğlanı gibi davrandığına. Konuşmasını isterdim. O ama öyle yapmadı. Belki eşim onlar tarafından beklemiştir, onlar yaklaşır diye. Ben sonra sormuştum 'neden böyle yaptın?' diye. 'Ben onları anlamıyorum' diyor. Biraz karakterini gösterdi öyle. Ben o zaman doğum sonrası zaten doğum sonrası sinirim var, aileme öyle davranması bu da biraz gerginlik yarattı. ...Ailem gittikten sonra her şeyi söyledim ona. Ailem gidinceye kadar dayandım. Ama çok kızdım ona. Hep söylüyordum ailem gidinceye kadar dayanabilirdin diye. Konuşabilirdin diye. Soğuk davrandın demiştim. Ailem bana 'kendin karar ver' dediler. Onlar da hissediyordu. Babam bana 'biz sana bir şey mi yaptık, neden bize böyle davranıyorsun?' demişti. Ben ona biraz soğudum. Çünkü her insan için ailesi önemlidir. Benim ailem kötü bir aile olsaydı ben onlarla ilişkiyi kesebilecek kadar. Ama benim ailem çok iyi bir ailedir. Ben ona soğudum açıkçası. Saygısızlık olarak anladım bunu. Ben ona 6 aydır küs kaldım. Sonra kardeşim işte bir kaza geçirmiş. Annem o zaman bana 'biz kardeşini tedavi edeceğiz, bütün gücümüzü ona harcayacağız, senin kendi ailen var. Eğer sen bize ailenin sorunlarını anlatırsan bize daha da kötü olacağız. En azında bir insan ailemizde mutlu olsun' dedi. Ben eşimle konuştum. Onu affettim. Aramız düzeldi 6 aydan sonra. Güven, saygı kaybolmuştu (TrK6, 30 yaş).

Kazakistan'da yaşayan kadınların arasında sadece bir kadın, eşi ile evliliğinin ilk senelerinde Türkçeyi iyi bilmediğinden dolayı anlaşmazlık yaşadığını belirtmiştir. Evliliklerinin ilk senelerinde dil bir sorun olmuşsa da kadına göre bu sorun evlilik memnuniyetini belirlememiştir. Kadın Türkçeyi iyi bir seviyede anlamaya ve konuşmaya başladıktan sonra sorun ortadan kalkmıştır.

Dil ilk senelerde rol oynadı. Onunla evlendiğimde güzel bir Türkçem yoktu. Ama 1-2 senede bu sorun ortadan kalktı. Ben Türkçeyi öğrendim (KzK9, 40 yaş).

3.5. TÜRKİYE'DE YAŞAYAN KADINLAR İLE KAZAKİSTAN'DA YAŞAYAN KADINLARIN EVLİLİK YAŞAM MEMNUNİYETLERİ

Kazakistan ve Türkiye etnik kökeni, dini ve kültürü benzer ülkeler olmasına rağmen, bu ülkelerdeki sosyo demografik, ekonomik ve siyasi yapı ve durumunun farklı olduğu göze çarpan bir gerçektir. Bunun dışında daha önce de vurgulandığı üzere yabancı ile evlilik, iki farklı sosyo demografik, ekonomik ve siyasi ortamda sosyalleşen ve sosyo

kültürel ve psikolojik yapısı birbirlerinden farklı olan iki bireyin yaptığı evliliğdir. Yabancı ile evlilikler, klasik evliliklerden sınır özelliklerinden dolayı farklılık göstermektedir, dolayısıyla bu evliliklerde eşlerin birinin diğer eşin ülkesine göç etmesi, ya da iki eşin de başka bir ülkeye göç etmesi, Kazak-Türk evliliği örneğinde ise Kazakistanlı kadının Türkiye'ye, Türk erkeğinin de Kazakistan'a göç etmesi söz konusudur. Bu çerçevede farklı sosyo kültürel özelliklere sahip eşin, kendisinin yaşadığı toplumdaki sosyo demografik, ekonomik, siyasi vd. yapısı ile farklılaşan yabancı bir topluma göç etmesi, kişinin yaşamını tamamen olmasa da kısmen değiştirebilir. Bu değişimler göç ettiği ortama uyum, asimilasyon ve kültürleşme açısından ya da kültürü kabullenme açısından bireylerin yaşamını etkileyebilir. Ayrıca yabancı bireyin topluma adaptasyon sürecinde sadece kendisinin gösterdiği çaba değil, göç ettiği toplumun verdiği tepki ve o devletin yabancılara yönelik politikası da önemlidir. Bu bağlamda yabancı ülkeye göç eden eşlerinin birinin yeni topluma adaptasyon süreçleri eşlerinin evlilik memnuniyetinde rol oynayabilir.

Tüm bu bahsedilenlerin ışığında bu bölümde Türk erkeği ile evlilik yapan Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyetlerinin onların ikamet ettiği ülkelere göre farklılaşp farklılaşmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Türkiye'de yaşayan kadınlar ile Kazakistan'da yaşayan kadınların evlilik yaşam memnuniyetleri arasında farklılıkların olup olmadığını anlamayı amaçlayan bu bölümde 'Türkiye'de yaşayan kadınlar ile Kazakistan'da yaşayan kadınların evlilik yaşam memnuniyetleri arasında farklılık var mıdır?' problem cümlesi cevaplanmaya çalışılmıştır.

3.5.1. Türkiye'de Yaşayan Kadınların Evlilik Memnuniyeti

Türkiye'de yaşayan Türk erkekleri ile evli Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyeti, eşleri ile olan ilişkiler ve kültür (inanç, gündelik yaşam, dil) üzerinden daha önceki analizlerde ortaya konulmuştu. Burada Türkiye'de yaşayan kadınların *eşler arasındaki ilişkilerinin* bu ilişkinin evlilikten önceki ve sonraki hali, çocuk, eşlerin aile ve akraba

çevresi, evlilikteki görev ve sorumluluklar açısından evlilik memnuniyeti üzerindeki rolü anlaşılmalı çalışılmıştır.

Türkiye’de yaşayan kadınların bir kısmı Türk eşi ile olan *ilişkisinin* evlilikten sonra da aynı durumda kalması açısından evlilik memnuniyetinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Kazakistanlı kadınların evlilikten önce Türk erkeği ile ilişkisinde beğendiği ve değer verdiği özellikler evlilikten sonra da devam etmiştir. Bu değişmeme durumu onları bir nevi hayal kırıklığına uğratmamıştır. Kadınlar Türk eşleri ile varolan evlilik öncesi “ciddi, olgun ve bağlı” ilişkilerinin evlendikten sonra da artarak devam ettiğini ve anlamda evliliklerinden memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Türkiye’de yaşayan kadınlar eşi ile evliliğinde *çocuklarının* kaliteli geleceği, onların eğitimi, inancı ve sosyal yaşamın diğer alanlarında da (spor, sanat, dil bilimi) gelişimi konusunda anlaşmaktadır. Bu bağlamda Türk erkeği ile evlenmeden önce ondan iyi baba potansiyelini gören Kazakistanlı kadınlar için, çocuklarının geleceği, dini, eğitimi vd. konusunda eşleri ile aynı düşüncede olmaları onların evlilik memnuniyetini olumlu yönde artırmaktadır. Diğer bir taraftan Türkiye’de yaşayan kadınların arasında Türk eşi ile arasında çocuk terbiyesi konusunda kültürel farklılıklardan dolayı fikir ayrılığı olduğunu düşünen kadınlar da bulunmaktadır. Bu çerçevede fikir ayrılığından dolayı ortaya çıkmış olan anlaşmazlıkları büyüten ve bu soruna odaklanan kadınların evlilik memnuniyetinde bu durumun olumsuz rol oynadığı söylenebilir. Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınların bir kısmının evlilik memnuniyetini onların Türk eşlerinin çocuk bakımı ve gelişimi konusunda destek olması da belirlemektedir. Eşinden çocuk bakımı ve gelişimi konusunda destek görmeyen kadınların evlilik memnuniyeti sorgulandığında eşinin çocuk gelişiminde ve bakımında yardımcı olmaması evlilik memnuniyeti açısından yaşamlarında olumsuz yönde rol oynamamaktadır.

Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetini eşlerin aileleri ve onlarla olan ilişkileri de belirlemektedir. Bu bağlamda kadının ve erkeğin ikisinin de aile ve akraba ortamı söz konusudur. Kadının evlilik memnuniyetini hem kendisinin Türk eşinin ailesi ve akrabası ile arasındaki ilişkisi, hem eşinin Kazakistan’daki kendi ailesi ile ilişkisi belirlemektedir. Başka bir deyişle bu ilişkilerin iyi olması onların

evlilik memnuniyetini artırmaktadır. Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşinin ailesi ve akrabalarıyla ve Türk eşinin de kadının ailesi ve akrabalarıyla ilişkisinde yaşadığı sorunların kadınların bir kısmının evlilik memnuniyetinde de olumsuz rol oynadığı söylenebilir. Ancak kadınlar Türk eşinin ailesi ve akrabaları ile ilişkisinde sorun yaşadığı halde yanında eşinin olmasının, destek vermesinin onların evliliklerindeki memnuniyetsizliğin önüne geçtiğini de belirtmişlerdir.

Türkiye’de yaşayan kadınların evliliklerindeki eşler arasındaki görev ve sorumlulukların dağılımının onların evlilik memnuniyetinde nasıl bir rol oynadığına bakıldığında ise, evlilikte eşlerin üzerine düşen görevlerini yerine getirilmesinden memnun olan kadınlar için evlilikleri olumlu yönde ilerlemektedir. Türk eşlerin ev içi işlerinde yardımcı olmadığını düşünen kadınlar da bulunmaktadır. Bu konuda eşi ile anlaşmazlıklar yaşadığı, dolayısıyla ev içi görevlerini yerine getirmekte eşinin destek olmadığı durumlar evlilik memnuniyetini olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun dışında Türk eşlerinin kadının ev içi işlerini olumsuz değerlendirmesi ve bu konuda şikayetçi olması da kadınların eşleriyle bu konuda anlaşmazlık yaşamalarına neden olsa da kadınlar genel olarak evliliklerinden memnun olduklarını, bu konunun onlara olumsuz yansımadağını düşünmektedirler.

Türkiye’de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde rol oynayan diğer bir faktör de *kültürdür* ki bu çalışmada ele alınan *inanç/din, gündelik yaşam uygulamaları ve dildir*.

Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşi ile aynı dine mensup olmalarına rağmen evliliğinde en çok dini düşünce ve uygulama konusunda farklılıklarla karşılaştıkları belirtilmiştir. Bu karşılaşılan dini farklılıklar onların evlilik memnuniyetini nasıl belirlediğine bakıldığında, kadınlar evliliğe adaptasyon sürecinde bu farklılıklardan dolayı olumsuz tecrübeler yaşadıklarını belirtmişler ancak yine de bu durumun onların evlilik memnuniyetinde olumsuz bir rol oynamadığını ifade etmişlerdir.

Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınların Türkiye’ye göç ettikleri ilk yıllarında evliliğinde karşılaştığı düğün dernek, misafir karşılama gibi geleneklerle ilgili

farklılıkların onların evlilik memnuniyetlerinde hiç bir şekilde rol oynamadığı da anlaşılmaktadır.

Uluslararası bayramlar, başka bir deyişle Kazak kültüründe kutlanan bayramların Türkiye’de kutlanmaması Türkiye’de yaşayan kadınların karşılaştığı diğer bir kültürel farklılık olmuştur. Bu bağlamda bu bayramların Türkiye’de kutlanmaması dışında kendi evinde kutlanmasının eş tarafından destek görmemesi kadınların evlilik memnuniyetinde olumsuz rol oynamaktadır. Uluslararası bayramların ve Kazakistan’da kutlanan bayramların havasını evinde yaratmakta eşlerinin yardımcı ve destek olduğunu belirten kadınların evlilik memnuniyetine bakıldığında ise onların evlilik memnuniyetinde olumlu yönde rol oynadığı anlaşılmaktadır.

Kazakistan ve Türkiye toplumundaki gelinin toplumsal statüsü ve sorumlulukları arasındaki farklılıklar ve benzerlikler Türkiye’de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde ne olumsuz ne olumlu rol oynamakta olduğu söylenebilir.

Türkiye’de yaşayan kadınlar bu ülkeye ilk göç ettiği yıllarında mutfak kültürünün farklılığından dolayı kendi ülkelerine özlem duymuşlardır. Ancak Türkiye’deki kendi mutfağında Orta Asya kültürlerinden yemeklerin hazırlanmasına (at eti hariç) Türk eşlerinin karşı olmaması kadınların memnuniyetinde olumlu rol oynamıştır. Bu bağlamda Türkiye’de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde mutfak kültüründeki farklılıkların ne olumlu ne olumsuz rolü olduğu bir anlaşma zeminine oturduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye’de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde rol oynayan diğer bir kültürel faktör de dil olmuştur. Türkiye’de yaşayan kadınlar eşleri ve akrabaları arasında dil bilmedikleri ya da yeterli seviyede bilmedikleri için anlaşmazlıklar ve sorunlar yaşamışlardır. Bu anlaşmazlıkları çözmede Türk eşinin anlayış ve desteğini gören kadınların evlilik memnuniyetinde dil önemli bir rol oynamamıştır. Dil çerçevesinde yaşanan anlaşmazlıklarda eşin anlayışı ve desteği yok ise dil kadınların evlilik memnuniyetinde olumsuz rol oynamıştır.

Türk erkeği ile evlilik yaparak Türkiye’de yaşayan kadınlar ikamet ettiği bölgeleri beğenmediği durumda kendilerini mutsuz ve rahatsız hissettiklerini, akabinde evliliklerinde de sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunun dışında kadınlar sevmediği ve mutsuz olduğu ülkede ya da şehirde yaşayamayacakları düşüncesinde olduklarını da belirtmişlerdir.

Eğer ben Ankara’yı sevmeseydim, alışmasaydım bana evde oturmakta zor olurdu. Ben şimdi okula da gitmiyorum tatilden dolayı. Ankara’yı beğenmeseydim burda yaşayamazdım (TrK9, 29 yaş).

Ben yaşadığım ülkede, şehirde huzursuz olsaydım bu benim evliliğime de yansır. Çünkü devamlı eşime ‘vay ben mutsuzum, ben burayı istemiyorum’ gibi problemler yaşattırdım. O da sinirlenir gerilirdi. Ailede sorun çıkardı (TrK3, 50 yaş).

Tabiki, memnun olmasaydım mutsuz olurdu. Evliliğimizi de dolaylı olarak etkiler beni (TrK11, 30 yaş).

Olumsuz bir şekilde. Ankara’yı sevmeseydim, eşime söyledim sürekli. Ya da ben giderdim. Boşanabilirdim. Çünkü ben sevmediğim yerde kalmam (TrK7, 37 yaş).

Bu bahsedilen açıklamalardan da anlaşıldığı üzere Türkiye’de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetini belirleyen diğer bir faktör yaşanılan bölge faktörleridir. Bu faktör daha önceki bölümlerde ele alınmadığı için bu alt bölümde biraz daha geniş açıklanmaya değer bulunmuştur.

Türkiye’de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde yaşanılan bölgenin rolü incelendiğinde kadınların ikamet ettikleri bölgelerden memnun olup olmadığı sorgulanmıştır. Bu çerçevede Türkiye’de yaşayan kadınların bir kısmının Ankara ve İstanbul gibi büyük, gelişmiş ve medeni şehirlerde yaşamlarını sürdürmekten memnun oldukları görülmüştür.

Ben büyük şehirleri çok severim. Küçük şehirler sıkıcı bana (TrK13, 38 yaş).

Ankara’da çocuklarım da rahat. Ben de (TrK4, 38 yaş).

Türkiye’ye gelmeye istekli değildim. Bunun hepsi benim değil gibi geliyordu bana. Aslında eksilerden başladım. Sonra artılarını görmeye başladım. Onun için ben şimdi memnunum (TrK8, 36 yaş).

Ankara’yı sevdim tabiki. Biz evlenmeden önce Ankara’da yaşayacağımızı bildik. Ankara’ya geldiğimde çok kıskandım. Ankara’yı. Çünkü yolları çok güzel, 90. yıllarda

Kazakistan'da yol ne demek hiç bir şey yoktu. Işık yoktu, su yok. ama ben bunu kıskanmadım ben her yerde Türkiye bayrağının asılı durduğunu kıskandım. 'Bunlar ne kadar milliyetçi' demiştim. 'Ne zaman bizde böyle olacak?' diye hayal etmişim. Yol ve bayrak beni çok etkiledi. Ne zaman bizde öyle olacak diye düşünmüştüm (TrK12, 55 yaş).

Bunun dışında Ankara'da ve İstanbul'da yaşayan kadınlar arasında ikamet ettiği bölgelerinden memnun olmayanlar da vardır. Bu kadınların yaşadığı bölgelerinden memnun olmamasının nedeni onların Türkiye'yi ilk Antalya sayesinde tanımış olmasıdır. Başka bir deyişle daha öncesinde Antalya'ya tatil için gelen kadınlar bu şehirdeki Rusça konuşan, ilişkide rahat, Kazakistan hakkında bilgiye sahip olan bireylerle karşılaştığı için Türkiye'yi de bu şekilde tanımışlardır. Akabinde evlilikten sonra İstanbul ve Ankara'da yaşamaya başlayan kadınlar bu şehirlerin Antalya'dan farklı olduğunu anlamışlardır. Bu kadınlar yaşadıkları şehirleri “doğu kültürüne yakın, bireylerin Kazakistan hakkında daha az bilgiye sahip olduğu, yabancılara karşı rahatsız edici tepkilerin var olduğu” şehirler olarak değerlendirmişlerdir. Bu bağlamda kadınların yaşadığı bölgelerinde ırksal özelliklerinden dolayı rahatsız edici tepkilerle karşılaşması, kadınların Türkiye toplumu tarafından Çinli, Japon ya da Koreli sanılması, gittikleri yerlerde nereli olduğuna dair soruların sorularak meraklı ve ısrarlı bakışlarıyla rahatsız etmeleri kadınlar için olumsuz tanımlanan toplumsal tepkilerdir. Türkiye'de yaşayan kadınlar bu toplumda ötekileştirildiklerini düşünmekte ve bu durumun kendilerini “yabancı” olarak sürekli hissettirdiğini ve bu durumun kadınların Türk toplumuna uyum sürecini zorlaştırdığı söylenebilir.

Ama İstanbul'u beğenemedim ilk zamanlar. Farklı geldi bana. Önce ben Antalya'ya tanıdığım için öyle düşünmüşüm İstanbul'u da. Antalya modern bir şehir, İstanbul Doğu kültürüne yakın bir şehir. İnsanları farklı. Ben hayal kırıklığına uğramışım. 1 seneden sonra biz başka tarafa taşındık. Bu taraf farklıymış. Buraya alıştım. Ortam farklıydı. ...Tabiki ilk başlarda sokaklara çıktığımda bana soruyordu 'Çin misin, Japon musun?' diye. Başta biraz rahatsız oldum ama sonra alıştım (TrK10, 35 yaş).

Türkiye'de kolay olacak diye düşünmüştüm. Çünkü hep Antalya'ya geldiğimde Rusça konuşan Türkleri gördüm, birçok kendimizin insanları görüyordum. Pazara gitsen de Kazakları, Özbekleri görüyordum. Sonra düşündüm ki 'burda Kazakları herkes tanır, anlarız' diye. Türkiye'yi Antalya gibi tanımışım. Ama Ankara'ya geldiğimde herkes bana 'Çinli misin?' diyordu. Burda herkes Çinli, ya da Koreli sanıyorlar. Akrabalarının çocukları da bana sizin ülkede timsah var mı diyordu. Ben onlara hep anlatıyorum Kazakistan'ı (TrK6, 30 yaş).

İlk başta ben düşündüm, nerde yaşadığın önemli değil, önemlisi sevdiğin insanla yaşamak diye düşündüm, ama sonra metroda falan insanların bakışını görünce, bizim yaşadığımız bölge öyledir, buraya gelinceye kadar insanların bakışı var ya. Bazen

yanıma geliyorlar, 'bana ne yapıyorsun burda, neden herkes Türkiye'ye geliyor, burda ne var size?' diyorlar. Bir kere bir kişi bana hiç gözünü kırpmadan çok uzun baktı. Ben sonra ona sordum 'benim makyajım mı bozuldu?' diye. 'Yok' diyor. neden bakıyorsun dedim. Bazen dikkat etmemeye çalışıyorum, bazen sinir oluyorum. Eşimle bir yere gittiyssek herkes bize bakıyor. Çok rahatsız oluyorum. Maimun gibi bakıyorlar. Bu durum beni rahatsız ediyor. İzmir, İstanbul'da öyle değil. Orda insanlar daha rahatlar. İyi gibi. Onun için ben eşime sürekli taşınalım diyorum (TrK5, 36 yaş).

Türkiye'de yaşayan kadınlar Türkiye'ye ilk göç ettiği yıllarında sadece bu ötekileştirmeden dolayı değil, daha önce de bahsedildiği üzere yeni ortama uyum sürecinde karşılaştığı ve yaşadığı kültürel şok esnasında kendilerini yalnız ve yabancı hissetmişlerdir. Yabancı bir ülkede yalnızlık ve ötekileşmeyle karşı karşıya kalan kadınlar uyum sürecinde kademeli olarak bu yaşadığı şehirlerde 'kendilerinden' ortam bulmaya çalışmışlardır. Daha açık bir ifadeyle kadınlar yaşadığı şehirlerde Kazakistanlı vatandaşlarla iletişim kurmaya başlamışlardır. Bu bağlamda kadınların yaşadığı şehirlerden, yani Ankara ve İstanbul'dan memnun olmasalar da, kurduğu düzeni ve ortamından dolayı yaşadığı şehirlere alışmaya başlaması söz konusudur. Türkiye'de yaşayan kadınların daha çok kurduğu ortamından dolayı ikamet ettiği şehirlerine alıştıkları söylenebilir. Daha açık bir ifadeyle Ankara ve İstanbul şehirlerinin, Kazakistanlı vatandaşların en çok yerleştikleri bölgeler olmasından dolayı kadınların bu şehirlerden memnun olmasa da yaşanabilecek bir şehir olarak düşünmeleri söz konusudur. Söylenebilir ki Türkiye'de yaşayan kadınların bu topluma uyum sürecini ve dolayısıyla evlilikte uyum sürecini kolaylaştıran onların kendi aralarındaki sosyal ağlarıdır.

Aslında beni kurtaran işe başlamam olmuştur. Ben burdaki Kazak öğrencilerle çalışmaya başladım. Her gün kazakların ortamında oldum. Onlar olmasaydı ben depresyona girerdim. Bana çok zor olurdu. Onun için kolay oldu bana (TrK12, 55 yaş).

...ilk senelerde kimseni tanıımıyorum. Onun için zordu. Ama şimdi alıştım. Şimdi ortamım var burda. Kazak kızlar var (TrK10, 35 yaş).

Çok Kazakistanlı var burda. Çok kızlar var. Bizim grubumuz var. Hatta ayda bir günümüz var. ...Hepimizin kaderimiz aynı. Çocuklarımız melez, kocalarımız Türk. Çok görüşüyoruz. Her ay toplantılarımız oluyor (TrK1, 34 yaş).

Daha önce de vurgulandığı üzere kadınların evlilik memnuniyetlerini onların yaşadığı şehirlerin belirleyebileceği anlaşılmıştır. Zira kadınların ifadelerine bakıldığında onların yaşadığı şehirden memnun olmadığı halde eşleri ile arasında sorun yaşayabileceği, hatta

evliliklerinden de vazgeçebileceği düşüncesinde olduğu farkedilmiştir. Bu bağlamda Türkiye’de yaşayan kadınların bir kısmının Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerde, medeni, gelişmiş bir ülkede yaşadıkları için bu şehirlerden memnun oldukları, eşleri ile arasında ikamet ettiği şehir ya da ülkeden kaynaklanan sorunlar yaşamadıkları söylenebilir. Bu açıklamadan hareketle Türkiye’de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde onların yaşadıkları bölgelerden memnun olan kadınların evliliklerinden de memnun oldukları söylenebilir.

Diğer taraftan Türkiye’de yaşayan kadınların arasında ikamet ettikleri bölgelerden her ne kadar memnun olsalar da Kazakistan’da yaşamaya yönelik bir planları ve hayalleri olan kadınların bulunduğu söylenebilmektedir. Özellikle bu eğilim Türk erkeği ile 15-25 yıllık tecrübesi olan kadınların arasında farkedilmiştir. Türk erkeği ile 15-25 yıllık evlilik tecrübesi olan kadınların ifadelerine bakıldığında onların Kazakistan’la bağıni koparmak istemedikleri, ileride fırsat olursa yaşamlarını Kazakistan’da sürdürmek gibi hayallerinin olduğu anlaşılmıştır.

Kazakistan hakkında da düşüncem oluyor. Şimdi ben Türkiye vatandaşıyım. Kazakistan’a gittiğim rahat rahat kalabilecek bir yerin olmasını istiyorum. O yüzden annem hayattayken annemin adına ordan bir toprak ya da ev almayı düşünüyoruz. İlerde inşallah. Ondan sonra rahat rahat ailece gidip gelmeyi düşünüyoruz. Kazakistan’dan koparılmak istemiyoruz. Benim Kazakistan’da kalmamam Kazakistan’ı sevmiyorum anlamına gelmiyor. Kazakistan’ı çok seviyorum. Kazakistan’a gitme ihtimali olursa hemen uçup gideceğim. Bir de şöyle bir şey var benim eşim benden daha çok seviyor Kazakistan’ı. Ben eşime ‘tamam bu sene git gel’ dersem benden önce uçacak. Biraz ben sıkıyorum. ‘Ben bu kadar heyecanlı değilken sen nereye?’ diye. Ama o da çok istiyor. Gezmek istiyor. Gitmek istiyor. Kazakistan’ı çok seviyor. İnşallah ikimizin de öyle bir isteğimiz var çocuklarımız bizim gezdiğimiz yerleri gezsin, yürüdüğümüz yerleri görsün. Olabilir. Öyle bir planımız da var (TrK1, 34 yaş).

Şimdilik bir hayalimiz tabi Kazakistan’a dönmek. Çünkü çocuğumuz orda devam ederse, ya da ikinci çocuğumuzun başka yerde okuması gibi, emekli olduktan sonra daha sakin bir yere taşınmak gibi fikrimiz olabilir. Şimdilik hayalimiz Kazakistanda bir yerde geçirmek zamanımızı (TrK3, 50 yaş).

Bunun dışında bu kadınların arasında Türkiye’yi ve Türk eşini çok sevmesine, bu ülkede, bu eşi ile yaşamaktan memnun olmasına rağmen Kazakistan’a sevgisinin ve özleminin daha büyük olduğu anlaşılan bir kadın da bulunmaktadır. Bu çerçevede Türk eşi ile 25 yıllık evlilik tecrübesi olan bu kadının ifadelerine bakıldığında tekrar bir şans

olursa sırf Kazakistan'ı terk etmemek için bu evliliği yapmayabileceğini düşündüğü anlaşılmalıdır.

Tekrar yapar mıydım? Sadece ülkemden gitmemek için yapmazdım belki. Çünkü ben burda yoktan var yapıyorsam, orda daha çok başarılı olabilirdim. Daha çok şey yapardım. Bu benim evliliğimi etkilemiyor. Biz emekli insanlarız. Artık her yaptığımız işe cevap verebiliriz. Sadece demek istediğim o zamana geri dönersem ben Kazakistan'da kalırdım. Kendi ülkende yaşamaktan fazla mutluluk var mı? ...Biz burda planlıyoruz hayatımızı. Ama kim bilir ne olacağını? Aslında yaşlandığımda kendi ülkeme gitmek isterdim tabiki. Çocuklarım ayaklandığında. Ama şimdi planımız yok (TrK12, 55 yaş).

Kadınlar Türkiye'ye ilk göç ettikleri yıllarında kültürel şoktan dolayı eşleri ve akrabaları ile yaşadıkları anlaşmazlık ve sorunlardan dolayı zaten uyum sürecinde zorlanmaktayken toplumun onları ötekileştirmesi, yabancı olduklarını sürekli hatırlatmaları onların yaşadığı bölge ve şehirlerden memnun olmamalarına neden olduğu söylenebilir. Bu çerçevede Türkiye'de yaşayan kadınların bir kısmının yaşadığı bölge ve şehirlerden memnun olmamalarının eşleri ile arasında da sorun oluşturması söz konusudur.

İlk buraya taşındığımızda İstanbul'u beğenmiyordum. 'Başka yere taşınalım' diyordum. Bu konuda eşimle aramızda kavgalar oluyordu (TrK10, 35 yaş).

Bu açıklamadan hareketle Türkiye'de yaşayan kadınların ikamet ettiği bölgeden memnun olmamaları ve eşleri ile arasında bu konuda anlaşmazlık yaşamaları onların evlilik memnuniyetini de olumsuz belirlemiştir. Diğer bir taraftan ikamet ettiği bölgelerden memnun olmayan kadınlar toplumuyla ilgili her ne kadar sorun yaşamış olsalar da bu konuda eşinden anlayış ve destek gördüğü durumda onların evlilik memnuniyetini bu olayların olumsuz belirlemediği söylenebilir.

Evlilikte sorun olmadı. Eşime anlattığımda o sonuna kadar dinler sonra bana akıl veriri, nasıl yapmam gerektiği konusunda. Bir yere gittiğimde 'nerelisin?' diyorlar. Kafeye gittiğimizde de öyle. Bu beni çok sinir ediyordu. Şimdi ben de dalga geçerek cevap veriyorum. Ya da hiç dikkat etmemeye çalışıyorum. Biraz tuhaf geliyor, insanlar yabancıları görünce parmaklarıyla işaret edebilir yabancı yabancı diye. Sinir ediyor. Ama evliliğimi etkilemiyor. Ben alıştım artık. Başta zordu. Başta kendimi yabancı hissediyordum. Bana yabancı olduğumu hissettiriyordu insanlar, ama şimdi dikkat etmiyorum. Ben için eşimin desteği önemli, onun yanımda olması, ailemin sağlıklı olması önemli. İnsanlar her zaman konuşurlar. Ben artık dikkat etmiyorum (TrK6, 30 yaş).

Bunun dışında Türkiye'deki yaşadığı bölgelerden memnun olmayan kadınların bu bölgelere alışmasında ve kendi düzenlerini kurmaya başlamasında 'kendileri gibilerle' beraber oluşturduğu sosyal ağları destekçi olmuştur. Bu bağlamda Türkiye'de yaşayan kadınların ikamet ettiği bölgelerinden memnun olmamış olsa da bu şehirlerdeki Kazakistan vatandaşlarının daha çok yerleşmiş olmasından ve onlarla sıkı ilişki kurabilmesinden memnun olduğu söylenebilmektedir. Bu durum da onların evlilik memnuniyetini olumlu belirlediği düşünülmektedir. Zira kadınların ifadelerinde Kazakistan vatandaşlarının kendileri yaşadıkları şehirlerde olmasından ve onlar ile ailevi bir ilişki kurabilmesinde mutluluk duydukları da anlaşılmıştır.

Ankara'dan memnun değilim. Beğenmiyorum. Burda eğitilmiş, akıllı başında Kazaklar var. Daha kültür, medeni. Gazeteci, memur Kazaklar var. Onları beğeniyorum. Başka şehirlerde derece farklı diye düşünüyorum. Burdaki Kazaklar daha intellektüel. Onun için sadece Ankara'yı beğeniyorum. Başka bir neden yok Ankara'yı sevmeme (TrK5, 36 yaş).

İlk başta ters etkilemişti. Alışamadığım zamanlarda eşim de benim için endişe ediyordu. Ama şimdi alıştım ya Kazakistan'dan çok arkadaşlarım var. Onlarla da ilişkim çok iyi. Şimdi bana eşim diyor senin arkadaşların burda benimkinden fazla diyor

...Eşlerimiz hepsi Türk olmasına rağmen bir birine bacanak diyorlar. Çok Kazaklar var. Ben onların olmasından mutluluk duyuyorum. Çünkü biz burda beraber Kazak geleneğini de devam ettirmekteyiz, bir taraftan da Türk evliliğinin yani geldiğimiz yerin de geleneğini devam ettiriyoruz (TrK1, 34 yaş).

Ben Türkiye'yi çok seviyorum. ...Ankara'yı beğeniyorum. Tüm Kazaklar burda. Kök tuğ konusunu da eklemek istiyorum. Kök tuğ Kazak kültür dergesini kurduk. Türk erkeklerle evli Kazakistanlı kadınlar beraber. Öğrenciler de yardım etti. Genel olarak Kök tuğ kurulduğundan beri Kazak kültürüne daha çok yakınlaşmaya başladık. Bu çok güzel oldu bence. Ben çok seviyorum buna (TrK2, 33 yaş).

Tüm bu belirtilenlerden hareketle kadınların ikamet ettiği bölgeden memnun olması onların evlilik memnuniyetinde de olumlu rol oynamaktadır. Yaşadığı bölgeden memnun olmayan kadınların evlilik memnuniyeti ise eşlerinin anlayış ve desteği ile ve Kazak topluluklarıyla ilişki kurabilmesiyle sağlanmaktadır. Daha açık bir ifadeyle yaşadığı bölgeden memnun olmayan kadınların eşlerinden anlayış ve destek görebildiğinde ve Kazak toplulukları ile samimi ve sıkı ilişki kurabildiğinde evlilik memnuniyetlerini olumlu değerlendirmesi söz konusudur.

Sonuç olarak Türkiye’de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde rol oynayan faktörler bir araya getirildiğinde, bu kadınların evlilik memnuniyetini eşler arasındaki ilişkiler (evlilikten sonraki değişim, çocuk, eşlerin ailesi ve akrabaları ile olan ilişki, evlilik görevlerinin dağılımı), kültürel (bayramlar, dil) ve coğrafik (ikamet ettiği bölge) gibi faktörlerin olumlu/olumsuz belirlemede olduğu söylenebilmektedir. Diğer bir taraftan Türkiye’de yaşayan kadınlar her ne kadar evlilik memnuniyetini olumsuz belirleyen faktörlerden bahsetmiş olsalar da evliliklerini devam etmekte olup, üstelik evliliklerini genel olarak başarılı ve mutlu olarak değerlendirmekte olduğu vurgulanabilmektedir. Zira kadınlara son olarak ‘tekrar şansınız olursa bu evliliği yapar mıydınız?’ sorusu sorulduğunda onların Türkiye’ye göç ettiği günden itibaren tüm karşılaştığı zorlukları göze alarak tekrar bu evliliği aynı halinde yapacakları anlaşılmıştır.

Ben bir kere daha dünyaya gelirim, bir daha onunla evlenirim (TrK13, 38 yaş).

2 sene düşünmeyecektim. 1 haftadan sonra evet dedim eşime. Ve tekrar bu eşimi seçerdim. Ama iki sene düşünerek çok zorlamayacaktım onu (TrK2, 33 yaş).

Yapardım. Tam bu halinde yapardım. Çünkü ben başka bir evliliği göz önümde gerçekleştiremiyorum. Bilmiyorum nasıl olabilir. Böyle olmasını isterdim (TrK1, 34 yaş).

Ha şu andaki durumumu düşünürsek, belki de ben derim, ‘ben bir daha dünyaya gelsem Türkiye’ye gelir, eşimle evlenirdim’. Şimdi çok küçük bir şüphe dahil bir pişmanlık yok diyebilirim (TrK3, 50 yaş).

3.5.2. Kazakistan’da Yaşayan Kadınların Evlilik Memnuniyeti

Kazakistan’da yaşayan kadınların evlilik memnuniyetini belirleyen faktörler de Türkiye’deki kadınların evlilik memnuniyetinde rol oynayan faktörlerle eş olarak ele alınmıştır. Dolayısıyla bu bölümde Kazakistan’da yaşayan kadınların evlilik memnuniyeti eşler arasındaki ilişki, kültürel (inanç, gündelik yaşam uygulamaları, dil) gibi faktörler çerçevesine değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Kazakistan’da yaşayan kadınların eşleri ile olan ilişkisinde, akabinde evlilik memnuniyetinde rol oynayan

faktörler olarak bu *ilişkilerinin evlilik öncesi ve sonrası durumu, çocuk, eşlerin aile ortamı ile ilişkisi, evlilik görevlerin dağılımı* ele alınmıştır.

Kazakistan'da yaşayan kadınların bir kısmının Türk erkekleri ile ilişkileri evlilikten önce ve sonrasında da değişmediği söylenebilmektedir. Bu çerçevede kadınların Türk eşleri ile ilişkilerinin evlilik sürecinde de evlenmeden önceki halinde kaldığı söz konusudur. Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk erkekleri ile evlenme kararını aralarındaki ilişkileri olumlu değerlendirerek verdikleri düşünüldüğünde bu ilişkilerin değişmemesi onların evlilik memnuniyetinde de olumlu bir rol oynadığı söylenebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle evlilikteki eşi ile arasındaki ilişkilerinin aynı durumda devam etmekte olduğunu düşünen kadınların evliliklerinde hayal kırıklığına uğramadığı söz konusudur.

Bunun dışında Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk erkeği ile ilişkilerinin evlenmeden sonra ciddi bir ilişkiye dönüşmesi de onların evlilik memnuniyetini olumlu olarak değerlendirmesine bir neden olmuştur. Daha açık bir ifadeyle eşleri ile arasındaki ilişkiyi evlenmeden önce ciddi bir ilişki olarak düşünmeyen ve bir beklentileri kurarak yola çıkmayan Kazakistan'da yaşayan kadınların bu evliliğindeki memnuniyetini onların evliliklerinin geleceğine yönelik beraber planlar yapmaya başlaması, aile sorumluluklarını alması olumlu belirlemekte olduğu düşünülmektedir.

Kazakistan'da yaşayan kadınların eşleri ile arasındaki ilişkide karakter uyumsuzluğu ve dini bakışlarının farklılıklarından dolayı yaşadığı anlaşmazlıkları onların evliliklerini olumsuz belirlememekte olduğu söylenebilmektedir. Bu anlaşmazlıklar kadınların Türk erkeği ile evliliğinin ilk senelerinde yer aldığı için kadınlar evlilikteki iki çiftin arasında bu tür sorunların olabileceğinin farkında olmuşlar ve bu zorlulukları sabırla bir birine anlayış göstererek başarmışlardır.

Türk erkekle evlenen ve Kazakistan'da yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde eşlerinin onlara çocuk bakımı ve gelişimi konusunda destek göstermesi, bu konuda aynı bakışta olması olumlu rol oynadığı, çocuk terbiyesi konusunda karşılaştığı düşünce

farklılıkları ve anlaşmazlıkların ise ne olumlu ne olumsuz rol oynadığı söylenebilmektedir.

Daha önce de vurgulandığı üzere Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk eşlerinin ailesi ve akrabaları uzak mesafede yaşadıkları için onların ilişkisinde bir rol oynamamıştır. Dolayısıyla kadınların evlilik memnuniyetinde de eşlerinin ailesi ve akrabaları ile ilişkisi önemli bir rol oynadığı söylenemez. Diğer bir taraftan kendi Kazakistanlı ailesini geniş olarak karakterize eden kadınların durumuna bakıldığında Türk eşlerinin kendisi ve ailesi, akrabalarının Kazakistanlı ailesi ile ilişkilerinin zayıf olması bu kadınların evlilik memnuniyetini de olumsuz belirlemekte olduğu söylenebilmektedir. Zira kadınlar bu durumlarla karşılaştığında yabancı bir erkekle evlilik yapmasının doğru bir karar olduğuna şüphelendiklerini belirtmişlerdir.

Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk erkekleri ile evliliklerindeki görevlerinin dağılımına bakıldığında hem kadınların hem onların eşlerinin evlilikteki görevlerin dağılımından memnun olduğu, dolayısıyla bu durumun da eşlerin arasındaki ilişkisinde olumsuz bir rol oynamadığı söylenebilmektedir. Bu bağlamda kadınların evlilik memnuniyetini ailedeki evlilik görevlerinin dağılımı da olumlu belirlemekte olduğu düşünülmektedir.

Bunun dışında Türk erkeği ile evlenen ve Kazakistan'da yaşamakta olan kadınların evlilik memnuniyetinde rol oynayan kültürel faktörler olarak *inanç, gündelik yaşam uygulamaları, dil* ele alınmıştır.

Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk eşi ile evliliğinden memnuniyetini kültürel faktörlerin nasıl belirlemekte olduğuna bakıldığında bu faktörlerin Kazakistan'da yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde ne olumlu ne olumsuz rol oynamadığı farkedilmiştir. Kazakistan'da yaşayan kadınlar Türk ve Kazak kültüründe gelin olmak, gelinin toplumsal statüsü, geline yönelik geleneklerin farklı olduğunun farkında olsalar da evliliklerinde bu farklılıklarla ilişkin sorunlar yaşamamışlardır. Zira bu kadınlar Türk eşinin Türkiye'de yaşamakta olan ailesini senede bir ya da en fazla iki kere ziyaret ettikleri için onlar ile sıkı bir ilişki kurmamışlar ve Türk gelini olmanın farklılıklarını

kendilerinin üzerinde hissetmiş olsalar da onlarla ilişkin sorun yaşamamışlardır. Diğer bir taraftan bu kadınlar evliliklerinde gündelik yaşamı ve yaşam tarzını daha çok Türk eşinin kültürüne göre düzenlenmeye çabalamış olsalar da bu evlilik Kazakistan'da sürdürülmekte olduğundan dolayı Kazak kültürünün de yansıdığı, dolayısıyla ortaya bir karışık kültürün çıktığı söylenebilmektedir. Bunun dışında Kazakistan'da yaşayan kadınların evliliğinde iki toplum arasındaki kültürel farklılıklarıyla karşılaşmamasının diğer bir nedeni de onların Türk eşlerinin kadınlarla evlenmeden önce de birkaç seneler boyunca Kazakistan'da yaşadığı, dolayısıyla Kazak kültürü ile yakından tanışmış olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda Kazakistan'da yaşayan kadınlar evliliğinde kültürel farklılıkları yaşadığı halde de Türk eşlerinin kadınlara anlayışlı oldukları ve destek verdikleri anlaşılmıştır.

Kazakistan'da yaşayan kadınlar Türk gelini olmanın sorumlulukları ve görevlerine yönelik farklılıklarla ilgili sorunlar yaşamamış olsalar da Türk eşi ile gündelik yaşamlarında din ve dil farklılıklarından dolayı anlaşmazlıklar yaşamışlardır. Bu bağlamda Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk eşlerinin kendilerinden daha çok dindar olduğunu düşündükleri anlaşılmıştır. Ancak kadınlar Türk eşleri ile arasında dini düşünceler konusunda anlaşmazlık yaşamış olsalar da bu durum onların evlilik memnuniyetinde olumsuz bir rol oynamamıştır. Zira daha önce de vurgulandığı üzere kadınların kendilerinin de bilinç altında dine yönelik ilgilerinin olduğu ve eşinin dini bilgisinin kendisinden daha fazla olduğunu düşündükleri için onların sayesinde kendi dini bilgilerini geliştirmeye başlamışlardır.

Dil farklılığından dolayı anlaşmazlıklar yaşayan eşlere gelince onların da arasındaki anlaşmazlıklar kadının Türkçeyi kısa bir sürede öğrendiğinden dolayı ortadan kalkmıştır. Sonuç olarak Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk erkeği ile evliliğindeki evlilik memnuniyetini din, dil gibi faktörler ne olumlu, ne olumsuz belirlediği söylenebilmektedir.

Bunun dışında Kazakistan'da yaşayan kadınların evlilik memnuniyetini *yaşanılan bölge* faktörünün rolü incelenerek, ülkede yabancı birisi ile evli olmanın ne tür avantaj ve dezavantajı olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır.

Genel olarak Kazakistan'da yaşayan kadınların bu ülkede yabancı ile evliliklerini sürdürmekten hem kendilerinin hem eşlerinin memnun oldukları belli olmuştur. Bu bağlamda kadınların Türk eşleri Kazakistan'da evlenmeden önce de yaşamış olduklarından dolayı yeni aile ortamına uyum sürecinde büyük bir sorunlarla karşılaşmamış oldukları söylenebilir. Türk erkekleri evlenmeden önce Kazakistan'da yaşamış olduklarından dolayı bu ülkenin kültürünü az ya da çok tanımışlardır, bu neden onların evliliğe uyum sürecini hem kendileri hem Kazakistanlı eşleri için kolaylaştırmıştır. Diğer bir taraftan çiftler evliliklerine uyum sürecinde büyük bir sorun yaşamamış olsalar da, toplum tarafından evliliklerine yönelik olumsuz tepkilerle karşılaşmışlardır. Bu bağlamda Kazakistan'da yaşayan kadınların da Türkiye'de yaşayan kadınlar gibi Türk erkeği ile evliliğine yönelik toplum tarafından olumsuz tepkilerle karşılaştığı söz konusudur. Ayrıca bu ülkedeki kadınların yabancı biri ile evliliğinde karşılaştığı toplumsal tepkiler Türkiye'deki tepkilerden daha katı olarak değerlendirilmiştir. Bunun dışında Türkiye'de yaşayan kadınların örneğinde toplumun tepkisi sadece kadına yönelik olduğu söylenebilmekteyken, Kazakistan'da bu olumsuz tepkinin her iki çifte de yansıdığı anlaşılmıştır. Bu çerçevede Kazakistan'da yaşayan kadınları yabancı ile evliliğine yönelik medyadaki olumsuz haberler ve toplumun olumsuz bakış açısı onları mutsuz etmektedir.

Ben tabi illaki bir yabancı ile evleniyim gibi hayalim yoktu. Çevremde de yoktu farklı milletten evlenen arkadaşlar. Ben böyle düşünceye evlendikten sonra düşündüm, neden insanlar böyle karşı bakıyorlar? İnsanlar bir birini anlarsa öyle bir sorunlar olmazmış diye düşündüm. Çünkü televizyon, gazete, dergilerde de yazıyorlar böyle konular. Neden yabancıya gidiyor kazak kızları? İyi bakmıyorlar, sıcak bakmıyorlar. ...Tabi etkiliyor. Belki toplumun bakışının olumsuz olmasına da birilerinin yaşadıkları kötü örnekler sebep oluyordur. Ama tabi hemen...ben öyle yaşamasam da benim gibi hayattan alakalı olduğunu düşünüyorsun. O zaman üzülüyorum. Sadece medya değil kendi etrafımda da yaşadım, çok olumsuz şeyler duydum. Yani kolay da olmadı diye söyleyebilirim. (KzK1, 33 yaş).

Bu şehirde insanlar yabancı görünce sanki armut görmüş gibi bakıyorlar. Çok olaylar oldu. Ama ben yurtdışına gittiğimde orda çok farklıydı. Orda sana saygı gösteriyorlar. Öyle bir vahşilik yok. Bazen sinir oluyorum. Bir yerde oturduğumuzda Türkçe konuşuyorsan erkekler beğenmiyorlar. Ters bakıyorlar. Sanki fahişe gibi bakıyorlar. Çünkü başka yabancı ile birliktesin (KzK4, 33 yaş).

Kazakistanlı kadınlarla evlenerek Kazakistan'da yaşayan Türk erkeklerin de bu toplumun eleştirilerine ve baskılarına maruz kaldığı ve bu durumun kadınları ve evlilikleri olumsuz etkilediği söylenebilir. Türk erkeklerinin Kazakistan'da toplum tepkisinden dolayı yaşadığı olumsuz tecrübeleri Kazakistan'da yaşayan kadınların ifadelerinden anlaşılmıştır.

Sinir oluyor. Dikkat etmemeye çalışıyor. Akşam dışarı çıkmıyor. Çünkü kaç kere oldu öyle. Bıçak dayamışlar. Para istemişler dükkana girdiğinde. Sigara istiyorlar. Cevap verdiğinde görüyorlar yabancı olduğunu baskı gösteriyorlar (KzK4, 33 yaş).

Eşim geldiği zaman çok kiloluydu. Türkiye'de çok takmadı ona. Burda Kazakistan'da buna çok önem veriyordu. Şimdi spor salonuna gidiyor ona çok iyi alıştı. İlk geldiğinde bi de saçları uzundu. Sakalında boncuklar vardı falan. Kendine göre bir tarzı vardı. Yaşadığımız şehir çok küçük şehir olduğu için insanlar çok yadırgadılar. Çok önyargılılardı. Kimi buldun gibisinden bir laflar oldu. Çünkü bizim aile etrafında tanınan aileydi. İyi tarafından. Abiyim asker, ablam da profesör. Ben ise saçlarımın bir tarafının kazıklamıştım. Herkes beni eşimin etkilediğini düşünmüş. Kötü etkiledi diye. Halbuki öyle bir şey yoktu (KzK3, 38 yaş).

Kazakistan'da yaşayan kadınlar ve onların Türk eşleri toplum tarafından olumsuz tepkilerle karşılaşmış olsalar da onların evliliklerine bu durum olumsuz yansımamıştır. Zira kadınlar ileride de evliliklerini bu ülkede sürdürmeyi devam edeceklerini düşünmekteledir. Diğer bir taraftan onların Türk eşlerinin de işleri ve düzenleri bu ülkede kurulduğundan dolayı Türkiye'ye göç etmeyi yakın zamanlarda planlamadığı, aksine yaşamlarını bu ülkede geçirmeyi düşündükleri anlaşılmıştır.

Bu kişinin söylediğine göre onun bütün işi burda. İş güzel gidiyor. Ve onun yakın dönemlerde Türkiye'ye dönecek düşüncesi yoktur. O bana 'gelecek nasıl olacağını bilmiyorum, ama şimdiki gibi olursa her şey güzel olacak' dedi. Yani başka yere taşınmamız söz konusu olmadı. Yakında vatandaşlık alacak. Kendisi geldi bu karara. Çünkü çocukları da burda. Burda kalacak. (KzK6, 39 yaş).

Bu şehri seviyoruz. Ben bu şehirde yaşadığım için mutluyum. Eşim de seviyor burayı. Türkiye'ye gittiğimizde bile arkadaşlarına Kazakistandan bahsediyor, buraya gelin diye davet ediyor onları. Şimdilik taşınmak planımızda yok. Kazakistan'da bile başka şehire taşınmayı istemiyoruz (KzK8, 36 yaş).

Diğer bir taraftan Türk erkeklerinin Kazakistan'da evliliklerini sürdürmeyi planlaması onların kendi ülkelerinde yaşamak isteğinin olmadığı anlamına gelmemektedir. Kazakistan'da yaşayan kadınların ifadelerinden Türk erkekleri Kazakistan'da kendi ayakları üzerinde durmayı ve ailesini geçindirmeyi başarabildiği ve bu koşulları bırakıp

da kendi ülkesinde yeni bir yaşama başlamayı göze alamadıkları için de bu ülkede yaşamlarını devam ettirmeyi düşündükleri anlaşılmıştır. Ancak yine kadınların ifadelerine bakıldığında onların Türk eşlerinin Türkiye’de yaşamayı, çocuklarının kendi ülkesinde büyümesini, eğitim almasını istedikleri, Türkiye’yi özlemekte oldukları farkedilmiştir.

Ama erkek adam kendisi doğduğu toprakta yaşamayı ister, her zaman özlemi olur kendi ülkesine. O yüzden Türkiye’ye gitmeye sıcak bakıyoruz. Ama ne zaman olur net bilmiyoruz (KzK1, 33 yaş).

‘Türkiye’de yaşayacağım’ demiyor, ama özlüyor ülkesini, ama orda yaşamayı düşünmüyor (KzK6, 39 yaş).

Kazakistan’da yaşayan kadınların Türkiye’de yaşamak konusunda ne düşündüğüne bakıldığında onların iki taraflı düşünmekte olduğu farkedilmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi Kazakistan’da yaşayan kadınların kendileri ve akrabaları Türk erkek ile evlenmeden önce sadece Kazakistan’da yaşaması gerektiği konusunda bir şart koymuşlardır. Bu bağlamda kadınların evlenmeden önce Türkiye’ye taşınmak gibi bir isteğinin olmadığı söylenebilmektedir. Bu bağlamda evlenmeden önce Türkiye’ye taşınmayı istemeyen kadınların bir kısmının hala da aynı düşüncede kaldığı, yani Türkiye’ye göç etmeyi göze alamadıkları belli olmuştur. Diğer bir taraftan da kadınların bir kısmı Türk erkekleri ile evliliğinde çocukları doğulduktan sonra onların geleceği için ve onların baba toprağından kopmaması amacıyla kendileri istekli olmasa da Türkiye’ye göç etmeyi düşünmeye başladığı söz konusudur.

Biz isterdik, sonuçta çocuklar, anne kazak olabilir, baba türk olsa çocuklar da türktür. Kendi ülkesinden, kültüründen kopmasını istemezdik. Yani yaşamak isteriz Türkiyede. Şu anda burda çalıştık sürece, burda işimiz olduğu sürece burdan komple gitmek gibi planımız yok. Ama hiç olmazsa dengeli bir şekilde paylaşabilmek isteriz. Örneğin yaz tatilini komple orda geçirmek, daha sık gidebilmek gibi. Daha fazla kalabilmek. Ama bu da bir lüks, o da bir maddi duruma bağlı. Ama tabiki çocuklarımızın orda daha fazla kalabilmesi, okuyabilmesi, ordaki topluma erişebilmesi bizim için çok önemli. Yani isterdik. Böyle yabancı gibi olmaması (KzK1, 33 yaş).

Türkiye’de yaşamak konusunda, aslında ben gençken akrabalarımı düşündüm. Ben gitsem özleyeceğim, onlar beni özlerler diye. Ama şimdi Türkiye’de yaşamak konusunda daha fazla düşünmeye başladım. Çocuklarımın büyümesiyle. Çünkü onların okuması lazım, bir yere yerleşmeleri lazım. İki tarafta kalmasın diyorum. Onun için şimdi düşüncem değişiyor. İleride taşınmak konusunu konuşmadık. Belki çocuklar büyüyünce düşünürüz. Çünkü kendiniz de biliyorsunuz burda insan okuduktan sonra iş başlar, hayat işte öyle geçiyor. Onun için ben kendim düşünüyorum çocuklar büyüyünce okumaya

yaşamaya o Türkiye tarafa götürsem mi diye. Eskide düşünmüyordum bunu. Arada şimdi düşünüyorum bunları. Aslında bana kalırsa ben burda kalmak isterim ama ken çocuklarımın geleceğini bağlamak istemiyorum. Onlar karar verirse gitmeye hazırım (KzK9, 40 yaş).

Daha önce de Kazakistan'da yaşayan kadınların arasında Türk erkeği ile evlenmesinin bir nedeni, yurtdışında ya da Türkiye'de yaşamak olarak açıklayan kadınların bulunduğu vurgulanmıştır. Bu düşüncede olan kadınlar Kazakistan politikasını ve ekonomisi beğenmediklerinden dolayı daha gelişmiş bir ülkede yaşamını sürdürmeyi planladıkları belirtmişlerdir. Yurtdışında ya da Türkiye'de yaşamaya istekli olan kadınların durumuna bakıldığında onların bu düşüncelerinin evlilikten sonra da değişmediği anlaşılmıştır.

Yaşlandığımızda Türkiye'de yaşamayı düşünmüyoruz. Ona kadar burda yaşamayı düşünmüyoruz. Benim politika ile sorunlarım var. Yani ben bu ülkenin politikasını beğenmiyorum. Nasıl desem. Durumu beğenmiyorum. Her şey farklı. Her yerde rüşvet. Bir şey yapmak istersen para lazım. İşe kabul etmesi için de para vermelisin. Çocuklarımın başka yerde yaşamasını istiyorum. Türkiye'nin politikası farklı. Türkiye'de yaşayacam diye umut ediyorum. Evlenmesem de Türkiye'ye taşınırdım (KzK4, 33 yaş).

Genel olarak Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk erkeği ile evliliğindeki evlilik memnuniyetini coğrafik faktörün nasıl belirlemekte olduğuna bakıldığında ne toplumun olumsuz tepkisinin, ne Türk eşinin ülkesine özleminin onların evlilik memnuniyetinde olumsuz rol oynamadığı anlaşılmıştır. Kadınlar kendi ülkesinde, ailesi ve akabalarının yanında yaşamaktan her ne kadar memnun olsalar da bu memnuniyetin ya da toplumun yarattığı memnuniyetsizliklerin onların evlilik memnuniyetini olumsuz etkilemediklerini düşünmektedirler. Başka bir deyişle Kazakistan'da yaşayan kadınlar için evliliği nerde sürdürmenin değil, kiminle sürdürdüğünün önemli olduğu kanaatinde oldukları vurgulanabilir.

Evliliğimizi ters etkilemiyor. Buna anlayışlı bakıyorum. Her insan özler ülkesini, ailesini. Ben olsam da özlerim. Çünkü bilmiyorum, şu anda benim için söylemek kolay, belki ben başka ülkeye gidip, orda kalmadım, zorluklar çekmedim, zor günler olsa bile kendi ülkemde. Bir yabancı insan için başka ülkeye gitmek, zorluklar çekmek bu başka. Bunu kaldırabilen, kaldıramayanlar da var. Şükür benim eşim zorlukları kaldırdı, geçti. Ülkesiniz özleyebilir, her zaman özler, annesini özler. Kendi annesinin yaptığı yemeğini özler, annesinin yaptığı yemek en lezeli yemektir. Bence Türkler için genelde öyle. Ben de buna normal bakıyorum. Özlemesi ters etkilemiyor. Yani kırmıyor beni (KzK1, 33 yaş).

Benim için aile hindistan cevisi gibidir. İçi çok narin, dışı da serttir. İçine geçmek için dışını geçip içini kırmak gerekiyor. Bizim de ailemizi kırmak için ya eşimi ya beni kırmak gerekiyor. Öyle bir şeyin olabileceğini hiç düşünmüyorum. (KzK3, 38 yaş).

Evlilik memnuniyetimi etkilemiyor. Çünkü biz durumumuzdan memnunuz. Ve bu konu bizi etkilemiyor. Evlilik memnuniyeti bence ülkeyle bağlı değil. O daha çok evin içindeki duruma bağlı bir şey (KzK9, 40 yaş).

Yani evlilik memnuniyeti farklıdır. İki farklıdır. Evlilik hangi şehirde yaşadığına göre değişmez. Burda kalmamız şartlara göre, evlilik karı kocaya bağlı, evlilik memnuniyeti yediğinize, içtiğinize, yaşadığınız ülkeye göre değişmez. Ama evlilikte anlaşmak çok önemli. Tabiki Türkiye’de yaşamadım. Ama burda kalmamızın büyük bir sebebi ailemizin şartı sadece. Benim için evliliğimizin memnuniyetini şehir etkilemez (KzK2, 34 yaş).

Sonuç olarak Kazakistan’da yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde rol oynayan faktörler bir araya getirildiğinde, bu kadınların evlilik memnuniyetini eşler arasındaki ilişkilerin (evlilikten sonraki değişim, çocuk, eşlerin ailesi ve akrabaları ile olan ilişki, evlilik görevlerinin dağılımı) olumlu/olumsuz belirlemekte olduğu söylenebilir.

Bunun dışında Kazakistan’da yaşayan kadınların genel olarak Türk erkeği ile evliliklerinden memnun olduğu, hiç bir pişmanlık ya da şikayetlerinin olmadığı söylenebilmektedir. Yine Türkiye’de yaşayan kadınlara sorulduğu gibi Kazakistan’da yaşayan kadınlara ‘tekrar şansınız olursa bu evliliği yapar mıydınız?’ sorusu sorulduğunda, onların da hiç düşünmeden, tekrar bu evliliği yapacakları anlaşılmıştır.

Tekrar şansım olursa, yapardım. Göz kırpmadan yapardım (KzK3, 38 yaş).

Evet. Hiç düşünmeden bu evliliği tekrar yapardım. Çünkü ilk evliliğimden boşandıktan sonra Kazak erkeklerinin boşanan kadınlara yönelik bakışlarını farkettim. Hepsi demiyorum ama bana karşılaşan erkeklerin çoğu sadece bir günlüğünü düşünüyordu. Yani boşanmış bir kadın diye sadece birgünlük rahatını düşünüyorlardı. Sonra da benim Kazak erkeklerinden beklentim kesildi (KzK5, 33 yaş).

Evliliğimin tam böyle olmasını isterdim (KzK8, 36 yaş).

Evet, evet. Tekrar evlenirdim, tekrar evlilik yapardım. Her şeyi tekrar böyle yapardım. Şimdi düşünüyorum, beni o zamanlarda profesyonel şarkı söylemeye davet ediyorlardı. Düşünüyorum ki o zaman eğer o yolu seçseydim eşimi tanımazdım. Şarkıcı olarak belki başarırđım, ama yalnız kalır mıydım kim bilir? Ama Allahın verdiğiymiş, ben şarkıcı olmadım, ben ünlü olmadım, ama eşimi tanıdım. Ama eşim beni hep destekliyor, ben şarkı söylüyorken 7 yıl boyunca yanımdaydı. Destekliyor. Şarkı söylememe izin veriyor. O istiyor hatta. Her şey çok iyi (KzK7, 37 yaş).

3.5.3. Türkiye’de Yaşayan Ve Kazakistan’da Yaşayan Kadınların Evlilik Memnuniyetindeki Farklılıklar

Bir önceki bölümlerde Türkiye’de yaşayan ve Kazakistan’da yaşayan kadınların Türk erkekleri ile yaptığı evliliğindeki evlilik memnuniyetlerini belirleyen faktörlere ayrı ayrı bakılmıştır. Bu bölümlerden hareketle iki ülkede yaşayan kadınların evlilik memnuniyetlerini belirleyen faktörlerin farklılık gösterdiği söylenebilmektedir.

Türkiye’de ve Kazakistan’da yaşayan kadınların Türk erkekleri ile evliliklerinde eşleri ile olan ilişkilerine bakıldığında her iki ülkede yaşayan kadınlar için de bu ilişkinin evlilikten sonra daha ciddi ve olgun bir ilişkiye dönüşmesi onların evlilik memnuniyetini olumlu belirlemekte olduğu anlaşılmıştır.

Bunun dışında her iki ülkede yaşayan kadınların da Türk erkeği ile evlilik yaptıklarından sonra karakter uyumsuzluğundan dolayı eşi ile arasında anlaşmazlık sorunlarını yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Türk eşleri ile evliliklerini aşk üzerine kurmuş olan hem Kazakistan’da hem Türkiye’de yaşayan kadınların anlaşmazlıklarının ve sorunlarının evliliğe uyum sürecinde her çiftin karşılaşılabileceği sorunlar olarak algıladığı, dolayısıyla bu durumu büyütmedikleri görülmüştür. Bu nedenle her iki ülkede yaşayan kadınların eşi ile arasındaki yaşadığı bu anlaşmazlıkların kadınların evlilik memnuniyetlerini belirlediği söylenemez. Ayrıca uyum sürecini başarılı geçiren bu kadınların günümüzde bu sorunları da çözdüğü, artık eşleri ile her konuda çok iyi anlaşmakta olduğu dikkate alındığında onların günümüzdeki durumlarından memnun olduğu vurgulanabilir.

Türkiye’de ve Kazakistan’da yaşayan kadınların Türk erkeği ile evliliğinde en mutlu günlerinden biri, çocuklarının doğduğu gün olmuştur. Bu bağlamda her iki ülkede yaşayan kadınlar için çocuklarının doğumu ve onların başarıları mutluluk getirmekte olduğu söylenebilir. Bunun dışında her iki ülkede yaşayan kadınlar için Türk eşleri ile çocuklarının gelişimi ve eğitimi konusunda aynı yönde düşünmekte olmaları onların evliliklerini olumlu yönde etkilemektedir. Diğer taraftan hem Kazakistan’da hem

Türkiye’de yaşayan kadınlar Türk erkekleri ile çocuk terbiyesi konusunda fikir ayrılığı yaşamışlardır. Kadınların ifadelerinden farkedildiği üzere bu fikir ayrılığı iki kültürdeki çocuk terbiyesine yönelik tutumların farklılığından kaynaklanmıştır. Daha açık bir ifadeyle her iki ülkede yaşayan kadınların Kazak kültürüne göre Türk kültüründe çocukların terbiyesine demokratik davrandığı, onları ön plana koyduğu, daha çok şımarttığı ve yumuşak davrandığı, Kazak toplumunda ise çocukların terbiyesine daha disiplinli, daha sert bakıldığı, daha otoriter olduğu düşüncesi olduğu anlaşılmıştır. Kazakistan’da ve Türkiye’de yaşayan kadınların çocuk terbiyesi konusunda eşi ile arasında olan anlaşmazlıkların onların evlilik memnuniyetine nasıl yansıdığı karşılaştırıldığında bu anlaşmazlık büyümeden, eşlerin kendi aralarında anlaşarak çözdükleri her iki ülkedeki kadınların da evlilik memnuniyetini olumsuz belirlememekte olduğu görülmüştür. Diğer bir taraftan Türkiye’deki kadınların örneğinde çocuk terbiyesi ile başlayan anlaşmazlıkların zamanında çözülmediği ve eşler kendi aralarında ortak bir karara varmadığı ve bu anlaşmazlıkların daha ciddi sorunlara yol açabileceği, dolayısıyla kadınların evlilik memnuniyetlerini de olumsuz belirleyebileceği söylenebilir. Bunun dışında hem Kazakistan’da hem Türkiye’de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde Türk eşlerinin onlara çocuk bakımı ve gelişimi konusunda destek göstermesi olumlu rol oynamaktadır.

Türkiye’de yaşayan ve Kazakistan’da yaşayan kadınların Türk erkeğinin ailesi ve akrabaları ile olan ilişkilerine bakıldığında bu konuya Türkiye’de yaşayan kadınların daha çok değindiği farkedilmiştir. Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşinin ailesi ve akrabaları ile olan ilişkileri onların evlilik memnuniyetini hem olumlu hem olumsuz belirleyen bir faktör olmuştur. Daha açık bir ifadeyle Türkiye’de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetini eşinin ailesi ve akrabaları ile ilişkilerinin iyi olması olumlu belirlemektedirken, aksine aralarında sorun yaşayan ve bu durumda eşi tarafından destek göremeyen kadınların da evlilik memnuniyetini olumsuz belirlemekte olduğu söylenebilir. Bunun dışında Türkiye’de yaşayan kadınların Türk eşlerinin bu kadınların Kazakistanlı ailesi ile ilişkilerinin samimi olması onların evlilik memnuniyetlerini de olumlu belirlemektedirken, gergin bir ilişkide olumsuz belirlemektedir. Kazakistan’da yaşayan kadınların durumu Türkiye’de yaşayan kadınlardan farklılık göstermektedir. Bu çerçevede Kazakistan’da yaşayan kadınların Türk eşinin ailesi ile arasının mesafeli

ilişkilerinin olduğu, iki ailenin bir birinden uzakta yaşaması ve bir birinin evliliğe girişmediği, karışmadığından dolayı bu kadınların evlilik memnuniyetinde de eşlerinin aileleri ile olan ilişkinin rol oynamadığı vurgulanabilmektedir. Diğer bir taraftan da geniş aile ortamında yetiştirilen kadınların evlilik memnuniyetinde tam bu faktörün ters rol oynadığı anlaşılmıştır. Daha açık bir ifadeyle geniş aile ortamında yetiştirilen kadınlar için Türk eşinin ailesi ile arasınında samimi ve sıkı bir ilişkinin olmaması onların evlilik memnuniyetlerini olumsuz belirlemekte olduğu düşünülmektedir.

Türkiye’de ve Kazakistan’da yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde eşlerin arasındaki evlilik görevlerinin dağılımında, Kazakistan’da yaşayan kadınların bu evlilik görevlerinin ve sorumluluklarının eşleri ile arasındaki dağılımından memnun olduğu, dolayısıyla evlilik memnuniyetini de olumlu değerlendirdiği anlaşılmıştır. Bu konuda Türkiye’de yaşayan kadınların sadece bir kısmı Kazakistan’da yaşayan kadınlarla aynı düşüncede olduğu söylenebilmektedir. Türkiye’de yaşayan kadınların diğer bir kısmının da Türk eşlerinin ev içi işlerinde yardımcı olmadığından dolayı evlilik memnuniyetini olumsuz değerlendirmekte olduğu belli olmuştur. Diğer bir taraftan Kazakistanlı kadınların Türk eşlerinin onların ev içi görevlerine yönelik şikayetçi olması hem Kazakistan’da hem Türkiye’de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetini olumsuz belirlememekte olduğu vurgulanabilmektedir.

Türkiye’de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetini Türkiye’de uluslararası bayramların kutlanmaması da belirlemiştir. Daha açık bir ifadeyle bu bayramların Türkiye’de kutlanmaması dışında kendi evinde de kutlamakta eşi tarafından destek görmemesi kadınların evlilik memnuniyetini olumsuz belirlemekte olduğu söylenebilmektedir. Uluslararası bayramların ve Kazakistan’da kutlanan bayramların havasını evinde yaratmakta eşleri yardımcı ve destekçi olan kadınların evlilik memnuniyetine bakıldığında onların evlilik memnuniyetini bu durumun olumlu belirlemekte olduğu anlaşılmıştır.

Türkiye’de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde rol oynayan diğer bir kültürel faktör de dil olmuştur. Daha açık bir ifadeyle Türkiye’de yaşayan kadınların eşleri ve onların akrabaları arasında dil bilmedikleri ya da yeterli seviyede bilmediklerinden

dolayı yaşadığı anlaşmazlıklar ve sorunları çözmekte Türk eşi tarafından anlayış ve destek gördüğünde dil faktörünün onların evlilik memnuniyetinde rol oynamadığı, aksine dil çerçevesinde yaşanan anlaşmazlıklarda eşi anlayış ve destek göstermediği durumlarda dil kadınların evlilik memnuniyetini olumsuz belirleyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Kazakistan'da yaşayan kadınların da kültürel farklılıklardan dolayı eşi ile arasında bazı anlaşmazlıklar yaşandığı daha önce de vurgulanmıştır. Ancak bu anlaşmazlıklar onların arasında ciddi bir sorunlar yaratmadığı için Kazakistan'daki kadınların evlilik memnuniyetinde kültürel faktörlerin rol oynamadığı söylenebilmektedir.

Kazakistan'da ve Türkiye'de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetini kültürel farklılıkların nasıl belirlemekte olduğuna bakıldığında Türkiye'de yaşayan kadınların daha çok kültürel farklılıklarla karşılaştığı, dolayısıyla bu farklılıkların onların evlilik memnuniyetlerine daha çok yansıdığı farkedilmiştir. Kazakistan'daki kadınlar daha önce de vurgulandığı üzere kültürel farklılıklarla karşılaşmış olsalar da onların eşleri ile arasındaki ilişkisinde bu farklılıklar rol oynamamıştır. Bu iki ülkede yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde kültürel faktörlerin farklı rol oynamasının nedeni de Türkiye'de yaşayan kadınların Türkiye'ye göç etmesi ile ilişkilendirilebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle Kazakistan'da yaşayan kadınlar yabancı birisi ile evlilik yapmış olsalar da kendi alışkan ortamında, kendi ülkesinde, ailesi ve akrabalarının yanında evliliklerini sürdürmektedirler. Bunun dışında bu kadınların Türk eşleri de evlilikten önce Kazakistan'da yaşamış olduklarından ve Kazak kültürünü ve yaşamını yakından tanıdıklarından dolayı Kazakistanlı eşlerine evliliklerinin ilk yıllarında, yani uyum sürecinde anlayış göstererek ve destek vererek yardımcı olmuşlardır. Dolayısıyla bu kadınların hayatında evlilik statüsü dışında büyük bir değişimlerin yer almadığı, evliliğe uyum sürecinin de eşinin desteği ve anlayışı sayesinde kolay geçirdiği söz konusudur. Bu nedenle Kazakistan'da alışkan ortamında yaşamını sürdüren kadınların yabancı eşi ile arasında yer alan kültürel farklılıkları büyük bir sorun olarak algılamadıkları, ters tepki göstermedikleri düşünülmektedir. Diğer bir taraftan Kazakistan'da yaşayan kadınların Türk eşleri ile yaş farklılıklarına bakıldığında onların arasında büyük yaş farkının olduğu göze çarpan bir durum olmuştur. Bunun dışında onların ifadelerine

bakıldığında da bazı kültürel farklılıklarla karşılaştığında eşine kulak astıkları, onları dinledikleri farkedilmiştir. Bu nedenle bu kadınların evliliklerinde bazı karşılaştığı kültürel farklılıkları ve anlaşmazlıkları büyütmemesinin nedeni de eşleri ile arasındaki yaş farkından da kaynaklanmış olduğu düşünülmektedir. Türkiye’de yaşayan kadınlar ise alışık ortamını, vatanını, ailesini, akrabaları ve arkadaşlarını, iş yerini vd. hayatında önem taşıyan alışkanlıklarını terk edip yeni bir ülkeye geldiklerinde sadece yeni evlilik yaşamına değil, eşinin akrabalarına ve geldiği yeni topluma uyum sağlamak zorunda kalmışlardır. Bu bağlamda hem eşi, hem onun ailesi ve akrabaları, hem toplumun getirdiği şartlarına ve taleplerine uyum sağlamak esnasında bu kadınların daha önce de vurgulandığı gibi bu ülkede kendilerini yalnız ve dışlanmış hissettikleri söylenebilmektedir. Dolayısıyla kendilerini yalnız ve dışlanmış hisseden kadınlar evliliğinde de karşılaştığı kültürel farklılıkları da Kazakistan’da yaşayan kadınlar gibi kolay kabul edememişlerdir. Bu nedenle Türkiye’de yaşayan kadınların kültürel farklılıklardan dolayı eşi ile arasında yaşanan anlaşmazlıkları ve sorunları büyüttüğü, ciddi bir sorunlara dönüştürdüğü düşünülmektedir. Bu durumda zamanında doğru çözümünü bulmayan, akabinde ciddi bir soruna dönüşen anlaşmazlıkların da bu kadınların evlilik memnuniyetini olumsuz belirlemekte olduğu da düşünülmektedir.

Bunun dışında Kazakistan’da yaşayan ve Türkiye’de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetini coğrafik faktörün nasıl belirlemekte olduğuna bakıldığında Kazakistan’da yaşayan kadınların kendi toprağında ve ailesinin yanında yaşamasına rağmen ikamet ettiği bölgelerin onların evlilik memnuniyetini belirlememekte olduğu anlaşılmıştır. Türkiye’de yaşayan kadınların durumunda ise onların ikamet ettiği bölgeden memnun olmaları onların evlilik memnuniyetini de olumlu belirlediği vurgulanabilir. Diğer bir taraftan yaşadığı bölgeden memnun olmayan kadınların evlilik memnuniyeti de eşlerinin anlayış ve destek göstermesi, Kazak topluluklarıyla ilişki kurabilmesi olumlu belirlemektedir. Daha açık bir ifadeyle yaşadığı bölgeden memnun olmayan kadınların eşlerinden anlayış ve destek görebildiğinde ve Kazak toplulukları ile samimi ve sıkı ilişki kurabildiğinde evlilik memnuniyetlerini olumlu değerlendirdiği söz konusudur.

Kazakistan'da yaşayan kadınların kendi toprağında ve ailesinin yanında yaşamasına rağmen ikamet ettiği bölgelerin onların evlilik memnuniyetini belirlememekte olduğunun nedeni düşünüldüğünde onların 'eşim nerdeyse ben de orda mutluyum' kanaatinde olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda Türkiye'de yaşayan kadınların da Türkiye'ye göç etmeden ve Türkiye'de tüm bu bahsedilen sorunlarla karşılaşmadan önce aynı düşüncede olduğu söz konusudur. Ancak bu kadınlar Türkiye'ye taşındıktan sonra tüm bu bahsedilen kültürel farklılıklarla karşı karşıya kaldıklarında ikamet ettiği bölgenin onların evlilik memnuniyetinde önemli bir rol oynamakta olduğunu kendi tecrübelerinden anladıkları düşünülmektedir. Bu açıklamadan hareketle Kazakistan'da yaşayan kadınların aynı deneyimleri yaşamadıkları, gurbette yaşamının ne olduğunu kendi tecrübelerinde görmedikleri için yaşanan bölgenin evlilik memnuniyetini belirleyen önemli bir faktör olarak görmedikleri vurgulanabilir.

Sonuç olarak Kazakistan'da yaşayan ve Türkiye'de yaşayan Türk erkekleri ile evli olan kadınların farklı deneyimleri yaşamalarına rağmen genel olarak bu evliliklerindeki evlilik memnuniyetlerini olumlu değerlendirmekte olduğu söylenebilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Evlilik memnuniyeti konusunda ele alınan çalışmaların arasında yabancı ile evliliklerdeki evlilik memnuniyetini hem sosyolojik bakışta, hem nitel bir yaklaşımda araştıran çalışmalar nerdeyse yok sayılabilir. Yine Kazakistan ve Türkiye vatandaşları arasında gerçekleşen yabancı ile evlilik konusunu özellikle evlilik memnuniyeti açısından kuramsal ve ampirik olarak ele alan çalışmaların da hem Türkiye hem de Kazakistan literatüründe yeterli olmadığı hatta bulunmadığı söylenebilir. Bu çalışmada Türk erkekleri ile evlenen Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyeti bu evliliğin önemli aktörlerinden biri olan kadınların gözünden anlaşılmalı çalışılmıştır. Bu amaçla Türk erkeği ile evlilik yapan Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyeti, yaşanan ülke farklılığı dikkate alınarak bu kadınların evlilik yapma nedenleri, bu evlilikten beklentileri, evlilik sonrası yaşadığı deneyimleri, onların ‘Türk erkeği’, ‘Türk erkeği ile evli olmaya’ ilişkin hangi anlamlar yüklediği ve dolayısıyla kadınların evlilik memnuniyetini belirleyen faktörler ‘hayal kırıklıkları’ metaforu üzerinde tartışılmış ve betimlenmiştir. Araştırmanın sonuçları da bu ana odak çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Çalışmaya katılan Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evlilikleri onların Türk erkeği ile özellikle iş ortamında tanıştıktan sonra onların karakteristik özelliklerinden etkilenecek başlayan arkadaşlıkların evlilik kararına dönüşümü ile olmuştur. Kadınlar Türk erkekleriyle arkadaşlıklarının evliliğe dönüşmesinin nedenini gelecekte evlilik yaşamını iyi ve kaliteli yaşam biçimi olarak görmelerinde ve böyle bir evliliğe ulaşma hedefine Türk erkekleriyle ulaşabileceklerine inanmalarına bağlamışlardır. Kazakistanlı kadınların Türk erkekleriyle evliliğinde, erkeklerin ‘iyi karakterli, anlayışlı, destekleyici, aynı dine mensup olmaları, Kazaklara ve Kazak kültürüne saygı göstermeleri, ailesi ve arkadaş çevresinin beğenilmesi, eğitilmiş olmaları, modern bir eşle refah bir yaşam sürebileceklerini düşünmeleri, Batıya (Avrupa ülkeleri/Amerika) doğru hareket etmede bir köprü olarak görmeleri, kendilerini geliştirme fırsatını yakalayabileceklerine inanmaları, özellikle ‘eş’, ‘gelin’, ‘anne’ olmak noktasında her iki ülkede de benimsenen benzer toplumsal cinsiyet rollerini yerine getirebileceklerini düşünmeleri’ gibi nedenler ön plandadır. Diğer taraftan, bu kadınların Türk erkekleri ile evlilik yapmalarında hem Kazak kültüründeki hem de Türk kültüründeki ‘kadının

evlilik yaşının geç olmaması gerektiği' kabulü dolayısıyla 'evde kalma' durumunda olmak istememeleri ile 'kaderci' yaklaşımları da evlilik kararlarında önemli rol oynamıştır. İster Türkiye'de isterse Kazakistan'da yaşamış olsunlar Kazakistanlı kadınlar Türk erkekleri ile evliliklerini 'aşk' ve 'sempati' üzerine kurulan evlilikler olarak tanımlamaktadırlar. Ancak bu tanımlamaya rağmen Kazakistanlı kadınlar Türk erkekleriyle yapacakları evliliklerin onların yaşamına neler katacağı noktasında rasyonel bir arkaplanlamayla da evliliklerini değerlendikleri söylenebilir.

Kazakistanlı kadınlar Türk erkekleri ile tanışmadan önce Kazakistanlı bir erkek ile evlilik kuracaklarını ve Kazakistan'da her monokültürel evliliklerdeki gibi Kazak gelini olarak evliliklerini sürdürecekleri düşünürlerken, hatta bu düşünceleri katı bir şekilde 'asla yabancı biri ile evlenmeyi düşünmeme' kararlılığını taşısa da Türk erkekleri ile tanıştıklarında bu fikirleri değiştirmiştir. Bu kadınlar Türk erkekleriyle yaptıkları evlilikleri Kazak erkekleriyle yaptıkları evlilikleri ile kıyaslamışlar, Kazak erkeklerin aile kurmaya yönelik sorumluluk taşımaya henüz hazır olmadıklarını, erkeklerin aile yaşamında kendilerini kadınlardan daha üstün gördüklerini belirtmişler ve kendilerinin bu tür erkeklerle yaptıkları evliliklerde mutsuz olabileceklerini düşünmüşlerdir. Hatta Kazakistanlı kadınlar arasında Kazak erkekler ile evliliği sonlanmış ve ikinci evliliklerini Türk erkekleriyle gerçekleştirmiş kadınlar bulunmaktadır.

Ayrıca Türk geleneksel kültürüyle benzer bir şekilde Kazakistanlı kadınların da 'yaşı ilerlemeden/geçmeden evlenmesi gerektiği' şeklindeki geleneksel kabul Kazakistanlı kadınların yaşları geçmeden (evde kalmadan)⁷ evlenmesi gerektiği düşüncesini ön plana çıkarmaktadır. Kazakistanlı kadının yaşının evlilik için uygun olması ve toplum tarafından uygun bulunan evlilik yaşını kaçırmadan evlenmesi gerektiği şeklindeki toplumsal baskıyla karşılaşmaması için tanıştıkları Türk erkeklerini potansiyel bir eş olarak görmeleri söz konusudur.

Bu araştırmada Kazakistanlı kadının Türk erkeği ile evliliklerinin önemli bir nedeni de onların bekarken kendi ülkelerinde oldukça fazla görev ve sorumluluklardan bunaldıkları ve bu açıdan Türk erkeklerinin bu görev ve sorumlulukları kendileriyle

⁷ Kazakistan'da bu kavram geleneksel yaşam içinde bulunmaktadır ve bu kavram 'otırıp kalu' (отырып қалу) olarak kullanılmaktadır.

paylaşabilecekleri umudunu taşıyabilmeleridir. Bu çerçevede Kazakistanlı kadınların artık kendi sorunlarını kendileri çözmeye çalışmaktansa bu sorunları çözümünde Türk erkeklerinin kendilerine destek olacaklarını düşünmeleri söz konusudur. Diğer taraftan Kazakistanlı kadınlar Türk erkekleriyle yapacakları evlilikte maddi açıdan da yaşadıkları sıkıntılardan kurtulabileceklerini umut etmektedirlerdir.

Diğer taraftan Kazakistanlı kadınlar Kazakistan'ın siyasi ve ekonomik durumunun onların gelecek kaygılarını pekiştirdiğini ve bu noktada daha gelişmiş bir ülke olan Türkiye'den bir evlilik yapmanın avantajlı olacağını düşünmeleri de söz konusudur. Geleceğinden endişelenen Kazakistanlı kadınlar için Türk erkeği ile evlilik daha gelişmiş bir ülkede yaşamaya, kendisini geliştirmeye, özellikle kaliteli bir yaşamı başlatmaya bir umut kaynağıdır. Oysaki Kazakistan'da evliliklerini sürdüren kadınlar da ise durum biraz daha farklıdır. Bu kadınlar Türk erkekleri ile evlenseler bile Kazakistan'da yaşamını devam ettirmek istemekte ve bu arzularını Türk eşinin kabul ettirmişlerdir. Bulgulardan da anlaşıldığı üzere Türk erkeği Kazakistan'da istikrarlı bir işe sahip olduğu ve para kazandığı için Kazakistanlı kadınların bu isteğini kabul etmişlerdir.

Ayrıca Kazakistanlı kadınların Türk erkekleriyle yaptıkları evliliklerin arkasında yer alan rasyonel bir neden de Kazakistanlı kadınların değer verdikleri arkadaşlarının ve akraba çevresinin evliliği onaylamalarıdır. Diğer taraftan Kazakistanlı kadınların 'bu benim kaderim' diyerek evliliklerine herhangi bir rasyonel açıklama getirmeden 'kaderci' bir düşünceyle evlilik nedenlerini açıkladığı görülmüştür. Bu kaderci yaklaşımın geleneksel Türk kültüründe birçok kadın için geçerli olduğu söylenebilir.

Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evliliklerindeki evlilik memnuniyeti Li ve Fung (2011)'in 'dinamik hedefler kuramı' çerçevesinde tartışılabilir. Genel olarak evlilik hedefleri bireylerin evliliklerinde ulaşmak istedikleri hedeflerdir ki bu hedefler evlilik memnuniyetinin altyapısını oluşturmaktadır. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile gerçekleştirdikleri evliliklerindeki memnuniyet kadınların evlilik sürecinde yaşadığı deneyimleriyle ilgili gözükmektedir. Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyeti Li ve Fung (2011)'un belirttiği gibi üç hedef kategoride

değerlendirilebilir: Birinci hedef, eşlik (companionship); yani birinin sahipliği, kendini başka birine ait hissetmek. İkinci hedef; bireysel gelişim (personal growth goals); yani bireylerin evlilikte kendini geliştirme ve gerçekleştirme arzusu. Üçüncü hedef; araçsal hedefler; yani eşlerin, ailenin yönetimi ve çocuk yetiştirme gibi ev içi görev ve sorumluluklarda paylaşımcı olmaları. Tüm bu hedef kategoriler evliliği yapan her bir çift için evlilik memnuniyetini belirlemektedir. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların Türk erkeklerle evlilik sürecindeki deneyimleri Li ve Fung (2011)'un hedef kategorileri göz önünde bulundurulduğunda Türk erkeğinin kendisine ve ailesine sahip çıkması, evliliğin kendi kişisel gelişimine ve hedeflerine katkı sunması ve görev ve sorumlulukların paylaşılması noktalarında Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyetlerini belirlemektedir.

Kazakistanlı kadınların 'Türk erkeği ve Türk erkeği ile evli olma' üzerine düşünceleri incelendiğinde en dikkat çekici noktanın Türk erkekleri hakkında onlarla tanışmadan önce pek fikir sahibi olmadıkları, hatta zaman zaman önyargılı oldukları ve tanıştıktan sonra düşüncelerinin daha olumlu olmaya başladığını belirtmeleridir. Bu noktada Kazakistanlı kadınlar Türk erkekleriyle tanışıp, onları yakından gözlemlemeye başlamalarıyla Kazakistanlı kadınlar Türk erkeklerini 'iyi kalpli, yardımsever, güven veren, medeni, çalışkan, ailesine düşkün' erkekler olarak tanımlamışlardır. Buna bağlı olarak Kazakistanlı kadınlara göre evlilik teklifinde bulunan Türk erkekleri yapılacak evlilikleri 'iyi bir eşle mutlu ve güven veren bir evlilik hayatı geçirmek, mutlu bir aile yaşamına kavuşmak, çocuklarına iyi baba örneği sunabilmek, dolayısıyla kaliteli bir yaşamını ömür boyu sürdürmek' olarak tanımlamışlardır.

Feschenko (2012: 173)'nın da dediği gibi ailenin refahı, büyük ölçüde gençlerin hangi ideal düşüncelerle evlendiğine, evlilik mutluluğunu nasıl hayal ettiklerine bağlıdır. Bireylerin ideal düşünceleri ve onların gerçek ilişkileri arasındaki farklılıklar eşlerin evlilik memnuniyetini belirlemektedir. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğinden ne beklediğine bakıldığında dolayısıyla beklentilerinin gerçekleşip gerçekleşmediğine bakıldığında kadınların beklentilerinin 'mutlu, güven veren ve devam eden bir aile kurmak, iyi bir baba olabilecek eşten çocuk doğurmak, kaliteli bir evlilik yaşamı sürdürmek' şeklindedir. Diğer bir taraftan kadınların kaliteli

evlilik yaşamı sürdürmeyi açıklamadaki önemli vurgularından biri de ‘Avrupa ülkeleri, Kanada ve ABD gibi daha gelişmiş ülkelerde yaşama fırsatını yakalama, yurtdışına tur yapabilme ve bunları sağlayacak eşin çalışkan olmasına inanma’ olarak belirtmek mümkündür. Diğer taraftan Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile yaptıkları evliliklerde beklentilerinin karşılanması noktasında bazı mutsuzlukları da söz konusudur. Zira araştırmaya katılan kadınlar arasında bu beklentinin hala karşılanmadığını belirten özlemle yurtdışına turu yapmayı bekleyen yine yurtdışında yaşama umudunu kesmeyen kadınlar bulunmaktadır. Tüm bu açıklamalardan hareketle, Feschenko (2012)’nın da vurguladığı gibi beklentiler evlilik memnuniyetinde rol oynamakta buna göre Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile gerçekleştirdiği evliliklerinde evlilik öncesi beklentilerinin gerçekleşmesi, onların evlilik memnuniyetini arttırmış, gerçekleşmeme durumu ise evliliklerinde hayal kırıklıklarına yol açmıştır. Ancak buna rağmen bulgular göstermiştir ki, söz konusu beklentilerin gerçekleşmemesi onların eşleri ile arasında büyük sorun yaratmamaktadır.

Literatürde de sıklıkla belirtildiği üzere yabancı ile evlilik, eşlerin bireysel farklılıkları, farklı etnik gruba ait olmaları, etnik kimlikleri, kültürel özellikleri, eşlerin benimsedikleri değerler, toplumsal cinsiyet rolleri, yaşanan coğrafya gibi birçok iç içe girmiş bir yapıya sahip olan evliliğdir. Bu bağlamda yabancı ile evliliklerde, evlilik memnuniyeti eşler arasında kurulan ilişkilerin yanı sıra kültürel faktörler üzerinden de değerlendirilebilir. Bu çerçevede Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evliliklerinde evlilik memnuniyetini belirleyen faktörler Skowroński vd. (2014)’yin ekosistem kuramı üzerinden tartışılabilir. Bu çerçevede Skowroński vd. (2014)’ e göre *mikro sistem*, çiftlerin kendi arasında ortaya çıkan faktörleri kapsar. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınların Türk eşleri ile arasındaki ilişkileri *mikrosistem* düzeyinde tartışmak mümkündür. *Mezo sistem*, çiftlerin ilk elden deneyimlemediği sosyal ortamların kendi etkileşimlerini nasıl belirleyebileceğini açıklayabilir. Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evliliğinde onların evlilik memnuniyetini belirleyen faktörler olarak eşlerinin ve kendilerinin aile ve akaraba ortamı, çocukları, evlilik görevleri ve sorumluluklarının dağılımı bu düzeyi temsil edebilir. *Makro düzey* (makro sistem) bağlamın da ise, çiftlerin çevresindeki ortamdan kaynaklanan faktörler, başka bir deyişle evliliklere fazladan yük getiren yapısal faktörler söz konusudur. Makro

düzeyde Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyetini belirleyen faktörler olarak, kültürel faktörler ele alınabilir.

Kazakistanlı kadınların Türk eşleri ile evliliğindeki evlilik memnuniyeti *mikro sistem* çerçevesinde tartışıldığında onların Türk eşleri ile arasında karakteristik farklılıklardan dolayı anlaşmazlıklar yaşadığı anlaşılmıştır. Bu bulgu Kazakistan ve Türkiye'nin benzer etnik köken ve sosyo kültürel altyapıya sahip ülkeler olmasına rağmen farklı tarihi gelişimleri ve değişimleri yaşadıklarını dikkate alınarak tartışılması gerekmektedir. Zira farklı tarihsel gelişimleri yaşayan ülkelerde sosyalleşen çiftlerin büyüdüğü ortam, çocukluğunda ve gençliğinde yaşadıkları, eğitimi, dinlediği müzik, moda algısı, izlediği televizyon programlarının farklı olması onların düşüncelerinde, davranışlarında, hareketlerinde de farklılık yaratabilir. Dolayısıyla bu farklılıklar çiftlerin evliliklerinde anlaşmazlıklar yaşanmasını anlaşılabilir bir durum haline getirebilir. Araştırmanın bulguları Kazakistanlı kadınların hem kendilerinde hem de Türk eşlerinde evlenmeden önce bazı anlaşmazlıkların evliliklerinde olabileceğini düşünmüşlerdir. Bu nedenle eşler evliliklerindeki bazı anlaşmazlıkları kendi aralarında karşılıklı anlayış göstererek çözebildiklerini belirtmişlerdir. Diğer bir taraftan yabancı ile evliliklerdeki evlilik memnuniyetine yine mikro sistem çerçevesinde bakıldığında, kadınların evlilik memnuniyetinde eşlerin evlilik görevlerinin dağılımı belirleyici rol oynamaktadır.

Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyeti *mezo sistem* çerçevesinde tartışıldığında onların evlilik memnuniyetini 'ailede çocuğa verilen eğitim, eşlerin aile ve akraba çevresi' belirlemektedir. Kazakistanlı kadınların Türk erkekleriyle yaptıkları evlilikte onların memnuniyeti çocuk yetiştirme konusunda eşleri ile çatışma içine girmeme yatmaktadır. Zira çocuk gelişimi ve onların geleceği konusunda karşılıklı anlayış içinde olmaları evlilik memnuniyetini olumlu yönde belirlemektedir. Ancak belirtmek gerekir ki özellikle çocuk terbiyesi konusundaki eşler arası farklı düşünceler kadının dünyasında evlilik memnuniyetini olumsuz yönde şekillendirmektedir. Bunun dışında Kazakistanlı kadınlar Türk erkeklerinin hem kendi hem de onların aile/ akrabalarıyla kurduğu olumlu ilişkilerinden memnun olduklarını belirtmeleri ve kültürel farklılıklardan kaynaklanan anlaşmazlıkların zaman zaman yaşandığı ancak bu durumun çözülmez bir sorun yaratmadığı da yine mezo sistem içinde değerlendirilebilir. Diğer taraftan

Kazakistanlı kadınların hem Türk eşleriyle hem de onların aile ve akrabalarıyla anlaşmalarında dil farklılığı da evlilik memnuniyetinde rol oynamaktadır. Zaman zaman ilişkilerin kurulmasında zaman zaman da eşin kendini tam olarak ifade edebilmesinde dil kullanımındaki yetersizliğin başka bir ifadeyle dil farklılığının önemli olduğu anlaşılmıştır. Diğer bir taraftan aile ve akraba ilişkilerinin özellikle Türkiye’de yaşayan kadınlar için daha zor bir süreç olduğu söylenebilir. Bunun nedeni olarak Türk eşinin ailesi ve akrabalarının karşılıklı görüşmelerinin sık olmasını istemeleri, bunun için aile ve akraba üyelerinin sık sık girişimde bulunmaları hatta karı koca ilişkilerine karışmak istemeleri Kazakistanlı kadınlar ile Türk eşleri arasında anlaşmazlıklar yaratabilmektedir. Dolayısıyla mezo sistem üzerinden düşünüldüğünde eşler arasında ortaya çıkan bu anlaşmazlıklar kadınların evlilik memnuniyetini olumsuz yönde belirlemektedir.

Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evliliğindeki evlilik memnuniyeti *makro sistem* çerçevesinde tartışıldığında ise evlilik memnuniyeti kültürel faktörlerin, yani eşlerin inançları, gündelik yaşam uygulamaları, gelenekler üzerinden belirlenebilir. Bu bağlamda belirtilen faktörler Kazakistan’da yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinden çok Türkiye’de yaşayan Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyetinde daha belirgin olmuştur. Bu çalışmada Türkiye’de yaşayan kadınlar kendilerinin alışık olduğu ortamını, vatanını, ailesini, akrabalarını, arkadaşlarını, iş yerini, hayatında önem verdiği gündelik alışkanlıklarını terk etmek durumunda kalarak yeni bir ülkeye evlilik yoluyla göç ederek uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’ye göç eden kadınlar sadece yeni evlilik yaşamına değil, aynı zamanda yeni bir topluma uyum sağlamak zorunda kalmaktadırlar. Dolayısıyla Kazakistanlı kadınlardan bulunduğu toplumun kültürel yapısında hakim olan rol ve sorumluluklar beklenmektedir. Kazakistanlı kadınlar uyum sağlama sürecinde yaşadıkları yabancı ülkede kendilerini zaman zaman yalnız ve dışlanmış hissedebilmektedirler. Bu durumda Türkiye’de yaşayan ve kendilerini zaman zaman yalnız ve dışlanmış hisseden Kazakistanlı kadınların evlilik memnuniyetinde kültürel farklılıklarla başedebilmede yaşadığı zorluklar Kazakistan’da Türk erkekleriyle evliliklerini sürdüren kadınlara göre daha fazladır. Buna bağlı olarak bulgular göstermiştir ki Türkiye’de yaşayan Kazakistanlı kadınların kültürel farklılıklardan dolayı eşleriyle yaşadıkları sorunlar ve

anlaşmazlıklar noktasındaki tepkileri Kazakistan'da yaşayanlara göre daha sorunu büyütücü yöndedir. Bu durum şüphesiz kadının evlilik memnuniyetini olumsuz yönde etkilemektedir. Kazakistan'da yaşayan kadınların evlilik memnuniyetlerini belirleyen öznel faktörler arasında ise farklı kültürden biriyle evlilik yapmış olsalar da kendi alışkanlıklarını sürdürebildikleri bir ortamda yaşamlarına devam etmeleri, hiç bir konuda yabancılaşma çekmemeleri, Türk eşlerinin zaten kendileriyle evlenmeden önce Kazakistan'da çalıştıkları için ortama aşina olmaları, Kazakistanlı kadınların hayatında evlilik statüsü dışında büyük bir değişimin yaşanmaması, yaşamını Kazakistan'da sürdüren kadınlar için yabancı eş ile evliliklerindeki kültürel farklılıkların büyük bir sorun oluşturmaması sayılabilir. Dolayısıyla Kazakistanlı kadın için bu durum evlilik memnuniyeti açısından olumsuz bir rol oynamamıştır. Bu açıklamalardan da anlaşıldığı üzere özellikle alışkanlıklar, gelenekler açısından Kazakistanlı kadınların evlilikleri makro sistem içinde değerlendirilebilir.

Diğer bir taraftan Türkiye'de yaşayan kadınların evlilik memnuniyetinde kültürel faktörlerin belirgin rol oynaması yine Skowroński vd. (2014)'ne göre açıklanabilir. Skowroński vd. (2014) yabancı bir ülkeye göç eden bireylerin göç ettiği ülkedeki kültürleşme süreçlerinde genellikle dört temel kültür stratejisinden (ayırma, asimilasyon, marjinalleştirme veya entegrasyon) birini kullanarak yanıt verdiklerini dile getirmişlerdir. Bu çalışmada Kazakistanlı kadınların Türkiye'ye göç ettiği ilk yıllarda belirtilen dört stratejiyi de deneyimledikleri söylenebilir. Buna göre Kazakistanlı kadınlar evliliğinin ilk yıllarında adeta kültürel şok yaşayarak karşılaştığı kültürel farklılıklara olumsuz tepkiler vererek evliliklerinde sıklıkla sorun yaşamışlardır. Onlar bu ilk yıllarda kendileri tarafından topluma 'kendileri' ve 'ötekiler' bakışı ile tepki verirken, aynı tepkiyi toplum ve çevresi tarafından da hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu çerçevede bu kadınların ayırma ve marjinalleşme süreçlerini baştan geçirdiği, dolayısıyla evlilik memnuniyetlerini de olumsuz değerlendirdiği söylenebilir. Zaman geçtikçe Türkiye'ye göç eden kadınlar bu ülkede hayatını geçireceklerinin farkına varırlar ve toplum ile daha sıkı ve uyumlu teması başlamışlardır. Kazakistanlı kadınlar bu teması ilk olarak kendileri gibi evlilik yolu ile ya da eğitim için göç eden Kazakistanlı topluluklarla kurmuşlardır. Kadınlara göre 'kendilerinden olanlarla' bir sosyal ortam oluşturması onların Türkiye'deki uyum sürecini kolaylaştırmıştır. Bu

bağlamda kadınların zaman geçtikte adeta Türk toplumun bir parçası olma yönünde bulunduğu toplumun kültürünü kabullenerek, topluma asimile ve entegre olmaya başladığı söylenebilir. Belirtmek gerekir ki Kazakistanlı kadınlar Türkiye toplumuna kültürleşme sürecinde zorluklarla karşılaşmış olsalar da genel olarak bu kadınlar Türkiye’de yaşamaktan memnundurlar. Zira kadınlar Türk toplumunu ‘daha demokratik, daha gelişmiş, insan hakları korunan ve kadına saygılı bir toplum’ olarak tanımlamaktadırlar.

Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evliliğindeki evlilik memnuniyetini ‘hayal kırıklığı’ metaforü üzerinden değerlendirmek gerekirse, bu kadınların yabancı biri ile evliliğinde birçok hedeflerinin ve beklentilerinin olduğu söylenebilir. Kadınların evliliklerinde onları evlilik memnuniyeti açısından olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen her iki topluma ait farklı sosyo kültürel özelliklerin olduğu yadsınamaz. Kazakistanlı kadınlar zaman zaman Türk erkekleri ile gerçekleştirdikleri evliliklerinde sosyo kültürel farklılıklardan dolayı olumsuz bazı deneyimler yaşamış olsalar da ve kendilerinin doğup, büyüdüğü topraklara, anne babalarına/ailelerine duydukları özlem onların evliliklerine sona erdirmede önemli bir rol oynamamıştır. Yine kadınların zaman zaman eşlerinin aileleri ile/akrabalarıyla ya da sosyal ilişkilerde yaşadıkları sorunları onların evliliklerinde çözülemeyecek sorunlara ve evlilik sürecinde mutsuzluklarına yol açmamıştır. Bu bağlamda sosyo kültürel farklılıkların yabancı ile evliliklerde başarısızlık riskini artırdığı, sorunları aşamama olasılığını yükselttiği dolayısıyla yabancı ile evliliklerin sıklıkla boşanma ile sonuçlandığını vurgulayan araştırmacıların (Solsberry, 1994; Chan & Smith, 1995; Donovan, 2004; Nomura, 2007; Okitikpi, 2009) aksine bu araştırmanın sonucu Kazakistanlı kadınlar ile Türk erkekleri arasında gerçekleşen yabancı evliliklerde sosyo kültürel farklılıklara rağmen benzerliklerin de rolüyle bu farklılıkların evlilik memnuniyetsizliği yaratmadığı söylenebilir. Zira hem Türkiye’de hem de Kazakistan’da yaşayan Kazakistanlı kadınların yabancı ile evliliklerinde sosyo kültürel farklılıklara rağmen evliliklerinde deneyimledikleri sorunlar onları boşanmaya itmemiştir. Bunun temel nedenini araştırma bulgularında da sıklıkla vurgulandığı gibi aile, inanç, gündelik uygulamalar ve dil ortaklıkları üzerinden yorumlamak mümkündür. Dolayısıyla hem Kazakistan hem de Türk kültüründeki geleneksel bazı benzerlikler Kazakistanlı kadınların hangi coğrafyada olursa olsun

evliliklerini devam ettirmeleri yönünde kararlıklarını ön plana çıkarmaktadır. Bu kültürel benzerlikler ile iki ülke vatandaşlarının bir birinden haberdarlığı konusunda yapılan bazı çalışmalarda (Şimşir, 1993; Ertürk vd.) oranlar çok yüksek olmamakla birlikte Kazakistanlı vatandaşların Türkiye ve Türk kültürü hakkında fikir sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Örneğin Şimşir (1993: 60) çalışmasında Sovyet Cumhuriyetlerinin dağılmasıyla bağımsızlıklarına kavuşan birçok devletin yavaş yavaş dış dünyaya açılmaya başladığını dile getirmiştir. Şimşir (1993)' e göre bu dönemlerde bu devlemlerle Türkiye arasında karşılıklı olarak yüksek oranda ziyaretler ve kültürel alışverişler söz konusu olmuştur. Bu karşılıklı ilişkiler her iki ülke vatandaşları arasında da benzerlikleri pekiştirmiştir.

Bu çalışmada Kazakistanlı kadınların yabancı ile evliliklerindeki memnuniyetleri onların kendi evlilik hedeflerine ve beklentilerine ulaştıklarını belirtmeleri, evliliklerinde eşlerinin onları mutlu etmek için hemen hemen tüm fırsatları kullandıklarını düşünmesi, eşlerine yönelik günden güne artan bağlılıkları ile yaşadıkları sorunlarla başetmelerini sağlamış ve böylece onların evlilik memnuniyetlerini de artırmıştır. Bu bağlamda Kazakistanlı kadınlar bir şansları daha olsa aynı kişilerle evliliklerini gerçekleştirebilecekleri kanaatindedirler. Tüm bunların ışığında Kazakistanlı kadınların Türk erkekleri ile evliliklerinde beklentileri ve gerçeklikleri/deneyimleri açısından bir hayal kırıklığı yaşamadıkları, ancak kendi ülkelerine olan özlemleri açısından evliliklerinde hayal kırıklığı yaşadıkları anlaşılmıştır.

Kazakistan ve Türkiye vatandaşları arasındaki evlilikler, Kazakistanlı kadınların Türk erkeği ile evlilik nedenleri, onların bu evlilikten beklentileri, bu beklentilerinin gerçekleşip gerçekleşmemesi, Kazakistanlı kadınların 'Türk erkeği', 'Türk erkeği ile evli olmaya' ilişkin düşünceleri, kadınların yabancı ile evliliklerindeki evlilik memnuniyetleri hem Türkiye, hem Kazakistan literatüründe daha önce ele alınmamıştır. Bu çalışma, her iki ülkenin literatürüne katkı sunmayı ummaktadır.

Son olarak belirtebiliriz ki yabancı evliliklerle ilgili yapılan çalışmalar sıklıkla kadının iş ve evlilik göçü üzerinden incelenmiştir. Bu çalışma farklı olarak, yabancı evliliğin

Türkiye için eğitim, turizm üzerinden evlilik göçü olduğunu, Kazakistan için iş/çalışma üzerinden evlilik göçü olduğunu göstermiştir. Sonuçlar genelleyeci olmamakla birlikte, bu çalışmada görülmüştür ki hem Kazakistan hem de Türkiye için evlilik üzerinden göç devam eden bir süreçtir. Göç sürecini yaşayan toplumlar şüphesiz sosyo demografik, sosy ekonomik, sosyo kültürel ve sosyo siyasal birtakım değişimler yaşamaktadır. Bu bağlamda Kazakistan gibi nüfusu zaten az olduğu kabul edilen bir ülke için Kazakistanlı kadınların yurtdışına özellikle evlilik yoluyla göç etmesi ülkenin demografik krizine yol açabileceği söylenebilir. Bilindiği gibi göçmenler uluslararası para transferini harekete geçiren aktörlerdir. Bu durum göç kabul edici sayılan iki ülke için ekonomik açıdan bazı sonuçlar yaratabilmektedir. Bu bağlamda evlilik göçünü açıklayıcı ve anlayıcı çalışmalara ihtiyaç vardır. Ayrıca araştırmanın bulgularından hareketle ileride yapılacak çalışmalarda yabancı ile evliliklerin nedenleri incelenirken hem kadın hem de erkek açısından da araştırmaların yapılması önemlidir. Kazakistan'da özellikle kadınların yabancı ile evliliklerinin son zamanlarda artış gösterdiği göz önünde bulundurulduğunda Kazakistanlı sosyologlara önemli görevler düşmektedir. Bunun dışında yine Kazakistanlı kadınların evlilik yaptıkları yurtdışı ülkeleri hangi ülkeler olduğu dikkate alınarak, onların evlilik nedenleri kültürlerarası (cross cultural) çalışmalarla tartışılmalıdır.

Belirtilenlerle birlikte yabancı evlilik araştırmalarında 'evlilik memnuniyeti' odaklı çalışmalar önemsenmeli, kadınların ya da erkeklerin evlilikten beklentileri, bu beklentilerinin gerçekleşme durumu öznel ve nesnel faktörlerle bir arada incelenmelidir. Bu çalışmada kadınların evlilik memnuniyetlerini belirleyen öznel faktörler arasında nicel olarak yapılmış birçok çalışmanın aksine sadece ekonomik gösterge/gelir durumu değil, aynı zamanda her iki ülke arasındaki benzer kültürel özelliklerin (inanç, gündelik yaşam uygulamaları, dil), eşlerin uyumlu ilişkilerinin, aile ve akraba ilişkilerinin ve sosyal çevrenin anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır. Evlilik memnuniyeti bugüne kadar yapılan birçok çalışmada nicel yöntemlere ölçülmeye çalışıldığından dolayı araştırmacıların sonuçları daha çok nesnel göstergelere bağlı kalmıştır. Bu bağlamda bu çalışmada olduğu gibi nitel yaklaşım ile de evlilik memnuniyetinin öznel anlamlarını veya mekanizmalarını açığa çıkaracak çalışmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

- Irastorza ve Devoretz. (2009). Factors Affecting International Marriage Survival: A Theoretical Approach . *Seminar On Bilingualism*, (S. 20).
- www.365info.Kz Bilgi Portalı (2015). Kazahstanki Vse Tsashe Vyhodyat Zamuj Za İnostrancev. <https://365info.Kz/2015/05/Kazaxstanki-Vse-Chashhe-Vyxodyat-Zamuzh-Za-İnostrancev/> Adresinden Alınmıştır
- Abuzahra, K. G. (2004). *Understanding Resilience İn Muslim-American Immigrant Women: An Examination Of Protective Processes*. Unpublished Doctoral Dissertation, Alliant International University.
- Ahmadi, H., ve Sadeghi. (2016). The Role Of Socio - Economic Status İn Marital Satisfaction. *Turkish Journal Of Psychology* , 31 (77), S. 43-47.
- Aida, Y., ve Falbo, T. (1991, Ocak). Relationships Between Marital Satisfaction, Resources, And Power Strategies. *Sex Roles. A Journal Of Research* , 1-2 (24), S. 43-56.
- Aistov, A. V., ve Leonova, L. A. (2012). Semeinyi Status i Udovletvorennost Zhiznyu. *Vestnik KGU im. N.A. Nekrasova* (6), S. 5-10.
- Akın, A., ve Yalnız, A. (2015). Yaşam Memnuniyeti Ölçeği (Ymö) Türkçe Formu: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (54), S. 95-102.
- Ali, B. K., ve Abdikhalik, A. A. (2008). Ultralıq Nekedeki Bilingvizimnin Otbası Jane Qogamdyk Qatynastarga İkpali. http://www.rusnauka.com/15_NPN_2013/Psihologia/7_138832.doc.htm Adresinden Alınmıştır
- Almakayeva, A. M. (2006). Subektivnoe Kachestvo Zhiznyi: Osnovnye Problemy İssledovanya. *Vestnik SamGU*, S. 41-47.

- Altun N. Ve Dinç A. (2016). Yabancı Gelinlerin Türk Ailesi İçindeki Yerine Sosyolojik Bir Bakış. *Halk Kültüründe Aile Uluslar Arası Sempozyumu*.
- Altunel, M. C., ve Akova, O. (2017). Yaşam Memnuniyetini Etkileyen Faktörler Üzerine Kapsamlı Bir Model Önerisi. *Yaşam Memnuniyetini Etkileyen Faktörler Üzerine Kapsamlı Bir Model Önerisi* (27), S. 217 - 235.
- Anaşkina, G. P., ve Pogodina, S. A. (2009). Brak s İnostrantsem Kak Novaya Model Adaptatsyi Rosyiskih Zhenshin v Usloviyah Perehodnogo Obshestva. *Etno-Zhurnal*. Ulyanovsk, Rossya.
- Antonov, A. İ., Lebed, O. L., ve Sokolov, A. A. (2010). Udovletvorennost Zhiznyu, Semya i Brak v Rossyi i Evrope. *Monitoring Obshestvennogo Mnenya*, 3 (97), S. 61-69.
- Argynbayev, K. A. (1975). Semya i Brak u Kazakhov. *Dissertatsyonnaya rabota (Tez çalışması)*, Almaty.
- Arvas, F., ve Hökelekli, H. (2017, Aralık). Dindarlık İle Evlilik Doyumu Ve Evlilikte Sorun Çözme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15 (34), S. 129-160.
- Aubakirova, Z. S., ve Zhunusova, E. R. (2017). Interracial Marriage In Kazakhstan: Evolution And Practice. *Ползуновский Альманах*, 4 (4), S. 48-51.
- Bachofen, J. (1861). *Materinskoye Pravo*. (E. V. Ryazanova, Çev.) Stuttgart.
- Bahmani, M., Aryamanesh, S., Bahmani, M., ve Gholami, S. (2013). Equity And Marital Satisfaction İn Iranian Employed And Unemployed Women. *Social And Behavioral Sciences* (84), S. 421 – 425.
- Balatskyi, E. V. (2005). Faktory Udovletvorennosti Zhiznyu: İzmereniye i İntegralnye Pokazateli. *Monitoring Obshestvennogo Mnenya*, (4 (76)), S. 42-52.
- Batıgün, A. D., ve Sunal, A. B. (2017, Haziran). TV Dizilerinde Yer Alan Karakterlerle Kurulan Parasosyal Etkileşim: Evlilik Doyumu, Psikolojik Belirtiler ve Bazı

- Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından Değerlendirme. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32 (79), S. 52–62.
- Baudiyarova, K. B. (2016). Qazaqstandagi Neke jane Otbasi Maselesinin Zertteluyi: Ontustik Qazaqstan Aymagi Materiialdari Negizinde. (A. B. Kalysh, Dü.) Almaty: Al-Farabi Qazaq Ulttyq Universiteti.
- Baudiyarova, K. B. (2015). Otbasyndagi Qarama-qaishylyq zhane Odan Shigudyn Zholdary. *Otan Tarihy – Obshestvennaya İstorya*, 2 (70), S. 175-179.
- Baudiyarova, K. B., ve Isayeva, A. I. (2015). Semeinyi Dosug – Odin iz Faktorov Braka. *Vestnik KazNU im. Al-Farabi. Serya İstorya*, 3 (78), S. 201-204.
- Belal, G. A.-S., ve Gaheen, M. A. (2016). Factors Affecting Marital Satisfaction Among Primigravida Women İn Tanta City, Egypt. *Iosr Journal Of Nursing And Health Science (Iosr-Jnhs)*, 5 (6), S. 71-78.
- Belous, E. V. (2011). Vzaimosvyaz Udovletvorennosti Brakom s Faktorami Sovmestimosti Suprugov. *Vestnik Samarskoi Gumanitarnoi Akademiyi. Serya 'Psikhologiya'*, 1 (9), S. 94-103.
- Berry, R. E., ve Williams, F. L. (1987). Assessing The Relationship Between Quality Of Life And Marital And Income Satisfaction: A Path Analytic Approach. *Journal Of Marriage And Family*, 1 (49), S. 107-116.
- Beşel, F. (2015). 2013 Yılı Yaşam Memnuniyeti Araştırması Sonuçlarının İl Bazlı Ekonomik, Sosyal Ve Siyasi Analizi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (5 (2)), S. 227-236.
- Beskova, T. V. (2013). Life Satisfaction And Attitude To Success And Failures Of Others: Gender And Age Aspects. *Teorya i Praktika Obshestvennogo Razvitiya*, S. 92-96.
- Bochkareva, E. V. (2017). Feminnost Zhenshin i İh Udovletvorennost Brakom. *Vestnik Magistratury*, 11-2 (74), S. 34-38.

- Bogomolova, T. (2012, Oktyabr 23-25). Dizayn İssledovanya v Sotsyalnykh Naukah: Podhody i Realizatsya. *Sotsyologiya i Obshestvo: Globalnye Vyzovy i Regionalnoe Razvitie: Meteryaly IV Ocerednogo Vserossyiskogo Sotsyologicheskogo Kongressa*. Ufa: Url: <http://Www.Ssarss.Ru/Files/File/Congress2012/Part73.Pdf>
Adresinden alınmıştır
- Boniwell, L. (2009). *Time For Life: Satisfaction With Time Use And İts Relationship With Subjective Wellbeing*. Saarbrucken, Germany: Vdm, 2009.
- Borisevko, V. P., ve Gukalenko, O. V. (2014). İstitut Semyi i Semeinaya Politika v Sovremennoi Rossyi: Problemy, Tendencyi i Perspektivy. *İnternet-Zhurnal 'Naukovedenye'*, 5 (24), S. 1-23.
- Borodina, V. N., ve Wacker, E. A. (2014). The Interrelation Between Strategies Of Spouses' Behavior In Conflict And Their Marital Satisfaction. *Siberian Pedagogical Journal* (5), S. 111-115.
- Botha, F., ve Booyesen, F. (2014). Family Functioning And Life Satisfaction And Happiness İn South African Households. *Social Indicators Research*, 1 (119), 163–182.
- Bradbury, T. N. (1995). Assessing The Four Fundamental Domains Of Marriage. *Family Relations* (44), S. 459-468.
- Bradbury, T., Fincham, F., ve Beach, S. (2000). Research On The Nature And Determinants Of Marital Satisfaction: A Decade İn Review. *Journal Of Marriage And The Family* (62), S. 964–980.
- Brinkerhoff, D. B., ve White, L. K. (1978). Marital Satisfaction İn An Economically Marginal Population. *Journal Of Marriage And Family*, 2 (40), S. 259-267.
- Broman, C. L. (1988). Satisfaction Among Blacks: The Significance Of Marriage And Parenthood. *Journal Of Marriage And Family*, 50 (1), S. 45-51.

- Bui, K.-V. T., Peplau, L. A., ve Hill, C. T. (1996). Testing The Rusbult Model Of Relationship Commitment And Stability İn A 15-Year Study Of Heterosexual Couples. *Personality And Social Psychology Bulletin* (22), S. 1244-1257.
- Buluş, M., ve Bağcı, B. (2016). Evlilik Doyumu: Aile Yılmazlığı Ve Etkili İletişim Becerilerinin Rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (40), S. 136-152.
- Burchinal, L. G., Hawkes, G. R., ve Gardner, B. (1957). Personality Characteristics and Marital Satisfaction. *Source: Social Forces* , 3 (35), S. 218-222.
- Burova, S. N. (2010). Sotsyologya Braka i Semyi: İstoriya, Teoreticeskye Osnovy, Personalyy (BGU B).
- Campbell, A., Converse, P., ve Rodgers, ,. W. (1976). *The Quality Of American Life: Perceptions, Evaluations, And Satisfactions*. New York: Russell Sage Foundation.
- Canel, A. (2013). The Development Of The Marital Satisfaction Scale (Mss). *Educational Sciences: Theory ve Practice* (13 (1)), S. 97-117.
- Carroll, S. H., Hill, E. J., Yorgason, J. B., Larson, J. H., ve Sandberg, J. (2013). Couple Communication As A Mediator Between Work–Family Conflict And Marital Satisfaction. *Contemp Fam Ther* (35), S. 530–545.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması*. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Çetin, H. (2018, Kasım). Kazaklar Türklerinde Çocuk İle İlgili Gerçekleştirilen Törenler ve Çocuk Terbiyesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi* , 6 (15), S. 1088-1101.
- Çevik, N. K., ve Korkmaz, O. (2014). Türkiye’de Yaşam Doyumu ve İş Doyumu Arasındaki İlişkinin İki Değişkenli Sıralı Probit Model Analizi. *Niğde Üniversitesi İibf Dergisi*, 7 (1), S. 126-145.

- Chadwick, B. A., Albrecht, S. L., ve Kunz, P. R. (1976). Marital And Family Role Satisfaction. *Journal Of Marriage And Family* , 3 (38), S. 431-440.
- Chan, A. Y., ve Smith, K. R. (1995). American Families: Race And Ethnicity . C. K. Jacobson (Dü.) İçinde, *Perceptions Of Marital Stability Of Black-White Intermarriages*. (S. 369-386). New-York: Guilford.
- Chee, H. L., Yeoh, B., ve Vu, T. K. (2012). From Client To Matchmaker: Social Capital İn The Making Of Commercial Matchmaking Agents İn Malaysia. *Pacific Affair* , 1 (85), S. 91-115.
- Copen, C. E., Daniels, K., Vespa, J., ve Mosher, W. D. (2012). *First Marriages İn The United States: Data From The 2006-2010 National Survey Of Family Growth*. . Natl Health Stat Report.
- Coşkuner, S. (2013). *Akademisyenlerin İş Ve Aile Karakteristiklerinin Evlilik, Aile Ve Yaşam Tatmini İle İlişkisi: İş Ve Aile Çatışmasının Aracı Rolü*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Crohn, J. (1995). *Mixed Matches: How To Create Successful Interracial, Interethnnic And Interfaith Relationships*. New York: Fawcett Columbine.
- Daneshpour, M. (2009). Bridges Crossed, Paths Traveled: Muslim Intercultural Couples. T. A. Karis, ve K. Killian (Dü) İçinde, *Intercultural Couples: Exploring Diversity İn Intimate Realtionships* (S. 103). New York: Routledge Taylor ve Francis Group.
- Demaris, A., Sanchez, L. A., ve Krivickas, K. (Tarih Yok). Developmental Patterns İn Marital Satisfaction: Another Look At Covenant Marriage. *Journal Of Marriage And Family* , 5 (74), S. 989-1004.
- Deniz, A., ve Özgür, M. E. (2013, Şubat). Antalya'daki Rus Gelinler: Göçtan Evliliğe, Evlilikten Göçe. *Sosyolojş Dergisi* , 3 (27), S. 151-175.

- Derebaşı, I. (İzmir). *Evlilik Doyumu Ölçeğinin (Mst-R) Madde-Cevap Kuramına Dayalı Olarak Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi Ve Adaptasyon Çalışması*. Ege Üniveristesi, Psikoloji, 2004.
- Dinç, S. Y., ve Şar, H. (2015). Polislerde Evlilik Doyumu İle Mesleki Tükenmişlik Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *International Journal Of Social Science* (40), S. 485-507.
- Donahue, K. C., ve Ryder, R. G. (1982). A Methodological Note On Marital Satisfaction Varia- Bles. *Journal Of Marriage And The Family* (44), S. 743-747.
- Donovan, S. (2004). *Stress And Coping Techniques İn Successful İntercultural Marriages* (Master's Thesis).
- Dorofeyeva, N. (2018, Mayıs 10-11). Vzaimosvyaz Lokusa Kontrolya Licnosti i Udovletvorennosti Brakom v Supruzheskoi Pare. *Sotsyalnaya Psikhologiya: Voprosy Teoryi i Praktiki. Materialy III Ezhegodnoi Nauchno-Prakticeskoi Konferentsyi Pamyati M.Yu.Kondratyeva*, S. 22-24.
- Dubovskih, O. V., ve İlynsky, S. V. (2015). Vliyanye Obraza Semyi Suprugov na ih Udovletvorennost Brakom. *Vestnik Samarskoi Gosudarstvennoi Akademiyi. Serya 'Psikhologiya', 1* (17), S. 138-151.
- Dudley, M. G., Frederick, A., Kosinski, ve Jr. (1990). Review Of Religious Research. *1* (32), S. 78-86.
- Durualp, E., Kaytez, N., ve Girgin, B. A. (2017). Evlilik Doyumu Ve Maternal Bağlanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* (18 (2)), S. 129-138.
- Elshansky, S. P., Anufriyev, A. F., Kamalitdinova, Z. F., Saparin, O. E., ve Semenov, D. V. (2016). Udovletvorennost Brakom Kak Pozitivnoe Licnostnoe Kachestvo. (V. S. Belgogradskiyi, O. V. Kasheeva, V. V. Zotova, ve İ. V. Antonenko, Dü) *Gumanitarnye Osnovanya Sotsyalnogo Progressa: Rossya i Sovremennost:*

Sbornik Statei Mezhdunarodnoi Nauchno-Prakticheskoi Konferentsyi. V 8 Tcastyah. Tcast 7, S. 177-181.

Ertürk, E.E., Beşirli, H., Dursun, T., (2004). Türk Cumhuriyetleri Öğrencilerinin Türk Dünyasına Bakışları. Siyasal Kitabevi, Ankara. S. 251

Esensariyeva, Z. G. (2012). Rol Zhenshiny v Kazakhskoi Semye. Qainar Universitetinin Qabarshisy (2), S. 88-91.

Eskin, M. (2012). Evlilik Terapisi İçin Başvuran Çiftlerin Evlilik Doyumu Ve Evlilik Terapisiyle Hakkındaki Görüşleriyle İlişkili Etmenler. *Klinik Psikiyatri* (15), S. 226-237.

Evans, M. R., ve Kelley, J. (2004). Effect Of Family Structure On Life Satisfaction: Australian Evidence. *Social Indicators Research* (69), S. 303-349.

Fard, M. K., ve Shahabi, R. (2012). Religiosity And Marital Satisfaction. *World Conference On Psychology And Sociology* (82), S. 307 – 311 .

Fatehizadeh, M., ve Ahmadi, A. (2006). The Relationship Between Marital Satisfaction And Communication Patterns Of Couples İn Asfahan University. *Journal Of Family Research* (1 (2)), S. 109-20.

Feschenko, E. M. (2012). Rolevye Ozhidanya i Prityazanya Suprugov na Raznykh Etapakh Razvitiya Semyi. *Vestnik Bryanskogo Gosuniversiteta*, 2 (1), S. 172-175.

Fincham, F. D., ve Bradbury, T. N. (1987). The Assessment Of Marital Quality: A Reevaluation. *Journal Of Marriage And Family* , 4 (49), S. 797-809.

Fincham, F. D., Beach, S. R., ve Kemp-Fincham, S. I. (1997, 6 27). Marital Quality: A New Theoretical Perspective. *Satisfaction İn Close Relationships* , S. 275-304.

Fowers, B., ve Olson, D. (1993). Enrich Marital Satisfaction Scale: A Brief Research And Clinical Tool. *Journal Of Family Psychology* , 7 (2), S. 176-185.

- Frisco, M. L., ve Williams, K. (2003, Ocak). Perceived Housework Equity, Marital Happiness, And Divorce In Dual-Earner Households. *Journal Of Family Issues* , 1 (24).
- Fu, X., Tora, J., ve Kendall, H. K. (2001). Marital Happiness And Interracial Marriage: A Study In A Multi-Ethnic Community In Hawaii. *Journal Of Comparative Family Studies* , 1 (32), S. 47–62.
- Galloway, S. C. (2006). Communication Behaviors, Perception Of Criticism, Changes In Emotional State, And Relationship Satisfaction In African American And Caucasian Heterosexual Couples. *Family Science Theses And Dissertations*.
- Gavrilenko, T. V. (2014). Refleksya Obshenya Suprugami i Udovletvorennost Brakom. *Tselovek. Soobshestvo. Upravlenye: Vzglyad Molodogo Issledovatelya: Materiyaly XIV Vseros. Nauch.-Prakt. Konf. / Pod. Red. S.D. Nekrasova. Krasnodar: Kubanskyi Gos. Un-t*, S. 24-26.
- Gelles, R. J. (1995). *Contemporary Families: A Sociological View*. Thousand Oaks: Sage.
- Göker, G. (2015). *Göç, Kimlik, Aidiyet: Kültürlerarası İletişim Açısından İsveçli Türkler*. Konya: Literatürk Academia.
- Gökmen, Ç. E. (2011). Türk Turizminin Yabancı Gelinleri: Marmaris Yöresinde Turizm Sektöründe Çalışan Göçmen Kadınlar. *Çalışma Ve Toplum* (1), S. 201-232.
- Golod, S. I. (1984). *Stabilnost Semyi. Sotsiologicheskiye i Demograficheskiye Aspekty*. L.: Nauka
- Gorsheneva, T. A. (2012). Problema Udovletvorennosti Zhiznyu Zhenshin na Raznykh Vozrostnykh Etapakh v Period Posle Razvoda. *Nauchnye Vedomosti*, 6 (125, 13), 217-220.

- Gottman, J. M. (1994). *What Predicts Divorce? The Relationship Between Marital Processes And Marital Outcomes*. Hillsdale, Nj: Laurence Erlbaum Associates, Publishers.
- Gray-Little, B., ve Burks, N. (1983). Power And Satisfaction İn Marriage: A Review And Critique. *Psychological Bulletin* (93), S. 513-538.
- Greenstein, T. N. (2016). Gender, Marital Status And Life Satisfaction: A Cross-National Study. *American Sociological Association*, S. 1-17.
- Grote, N. K., ve Clark, M. S. (2001). Perceiving Unfairness İn The Family: Cause Or Consequence Of Marital Distress? *Journal Of Personality And Social Psychology*, 2 (80), S. 281-293.
- Güngör, A. (2009). *Evli Bireylerin Sahip Oldukları İletişim Çatışması Türü, Romantik Kıskançlık Ve Duygusal Zeka Düzeylerinin Evlilik Doyumları Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Psikoloji, Ankara.
- Gurko, T. A. (1987). Udovletvorennost Brakom Kak Pokazatel Supruzheskikh Otnosheni. M.
- Gürsakal, S., ve Öngen, B. (2008). 2007 Yaşam Memnuniyeti Anketinin İstatistiksel Yöntemler İle Analizi . *İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 1-14.
- Gusarova, V. V., Krolevets, O. P., ve Chernobrovkina, S. V. (2016). Attributive Style Of Spouses As The Factor Of Satisfaction With Marriage, Role Expectations And Claims In Marriage. *Sbornik Konferentsyi: Aktivnost i Otvetstvennost Lichnosti v Kontekste Zhiznedeyatelnosti*, S. 96-99.
- Güven, N., ve Sevim, S. (2007). İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ve Algılanan Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumunu Yordama Gücü. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi* (28), S. 49-61.

- Hamarta, E., Deniz, M., Dilmaç, B., ve Arslan, Ç. (2015). A Study On Marital Relationship And Marital Life Satisfaction With Regard To Values Of Marital Couples. *International Journal Of Human Sciences* , 12 (1), S. 55-69.
- Harchenko, K. V. (2011). Odovletvorennost: Metodologya i Opyt Munitsypialnykh İssledovanyi. M.: Alperya.
- Haylı, R. G., Durmuş, E., ve Kış, A. (2017). Evlilik Doyumunun Cinsiyet Açısından İncelenmesi: Bir Meta-Analiz Çalışması. *Journal Of Human Sciences* , 4 (14), S. 3329-3342.
- Haylı, R. G., Durmuş, E., ve Kış, A. (2017). Evlilik Doyumunun Cinsiyet Açısından İncelenmesi: Bir Meta-Analiz Çalışması. *Journal Of Human Sciences* , 4 (14), S. 3328-3342.
- Heshmati, H.; Behnampour, N.; Arabameri, S.; Khajavi, S.; Kohan, N. (2016). Marital Satisfaction İn Refereed Women To Gorgan Health Centers. *Iran J Psychiatry* (11 (3)), S. 198-200.
- Hosseinkhanzadeh, A. A., ve Yeganeh, T. (2013). The Effects Of Life Skills Training On Marital Satisfaction. *Social And Behavioral Sciences* (84), S. 769 – 772.
- Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Tarama Merkezi (2019). <https://tez.yok.gov.tr/Ulusaltezmerkezi/> Adresinden Alınmıştır
- Hughes, D. M. (2004). The Role Of 'Marriage Agencies' In The Sexual Exploitation And Trafficking Of Women From The Former Soviet Union. *International Review Ofvictimology*. (11), S. 49-71.
- Hünler, O., ve Gençöz, T. (2003). Boyun Eğİci Davranışlar Ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi* , 18 (51), S. 99-108.
- Hurley, J. R., ve Palonen, D. (1967). Marital Satisfaction And Child Density Among University Student Parents. *Journal Of Mar Riage And The Family* (29), S. 483.

- İmamura, A. (1990). Strangers In A Strange Land: Coping With Marginality In International Marriage. *Journal Of Comparative Family Studies* (Vol. 21, No. 2), S. 171-191.
- 'Russkiy Mir' Bilgi Portalı. (2008). Brak s İnostrantsami: Prestuplenye ili Nakazanye? <https://www.russkiymir.ru/publications/85184/> Adresinden Alınmıştır
- Jones, G., ve Shen, H. (2008, February). International Marriage In East And Southeast Asia: Trends And Research Emphases. *Citizenship Studies* (Vol. 12, No. 1), S. 9–25.
- Kabakova, M. P., ve Musa, K. M. (2012) K Voprosu o Neobhodimosti Sotsyalno-Psikhologicheskogo İssledovanya Polietnicheskoi Semyi v Kazakhstane. *Vestnik KazNU im. Al-Farabi. Serya Psikhologiyi i Sotsyologiyi*, 2 (41), S. 64-67.
- Kabasakal, Z., ve Soylu, Y. (2019). Evli Bireylerin Evlilik Doyumunun Cinsiyet Ve Eş Desteğine Göre İncelenmesi. *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* , 5 (4), S. 208-214.
- Kalmijn, M., Graaf, P. M., ve Janssen, J. (2005). Intermarriage And The Risk Of Divorce In The Netherlands: The Effects Of Differences In Religion And In Nationality, 1974–94. *A Journal Of Demography* , 1 (59), S. 71-85.
- Kalysh, A. B. (2013). *Semya i Brak v Kazakhstane*. Almaty: Arys.
- Karataş, S. (1990). Yaşlılıkta Yaşam Doyumu Ve Etkileyen Etmenler. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi* , 8 (1-3), S. 105-114.
- Kastoryano, R. (2000). *Kimlik Pazarlığı: Fransa Ve Almanya'da Devlet Ve Göçmen İlişkileri*. (A. Berktaş, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kauanova, K. A. (1982). *Obraz Zhiznyi i Byt Rabochikh Semei: (Na Materiyalakh Kazakhstana)* Almaty: Nauka.

- Kaya, A., ve Bozkur, B. (2015). Kadercilik Eğilimi Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlilik Çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 11 (3), S. 935-946.
- Kayabol, B. A. (2017). Relationship Maintenance Behaviours And Marital Satisfaction: The Mediator Roles Of Relational Equity And Appreciation. *Doktora Tezi*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası. (1995). Official Site Of The Republic Of Kazakhstan: https://www.akorda.kz/kz/official_documents/constitution Adresinden Alınmıştır
- Khachatryan, L. A. (2011). Sovremennyyi Brak – Rezultat Evolyutsyi Semeino-Brachnykh Otnosheniy. *Vestnik Permskogo Universiteta. Filosofya. Psikhologiya. Sotsyologiya* (1 (5)), S. 89-100.
- Khafızova, L. İ., ve Kalinina, N. V. (2017). Osobennosti Udovletvorennosti Zhiznyu u Podrostkov s Razlichnymi Tipami Agressivnogo Povedenya. *Psikhologiya v Sovremennom Mire: Sbornik Statei Mezhdunarodnoi Nauchno-Prakticheskoi Konferentsyi. RGU im. A.N. Kosygina*, S. 154-157.
- Kim, H. G. (2009). Factors Impacting On The Crossborder Married Women's Life Adaptation İn Rural Area, Gyungbook Province. *Rural Sociology* , 1 (19), S. 83-120.
- Kırpık, C. (2009). *Şehzade Evliliklerinde Değişim*. Asosindex.Com/Cache/Articles/Article-1423910754.Pdf Adresinden Alınmıştır
- Kishinets, V. M. (1986). Udovletvorennost Brakom i Stabilnost Sovremennoi Gorodskoi Semyi: Problemy Empiricheskogo İssledovanya. *Dissertatsya (Tez çalışması)*, Moskva.
- Klyueva, N. V. (2012). Vliyanye Semeinogo Stsenarya na Udovletvorennost Brakom. *Vestnik YaRGU. Serya Gumanitarnye Nauki*, 2 (20), S. 128-134.

- Kobayashi, M., Kobayashi, M., ve Okumura, T. (2016). Sharing Housework Between Husbands And Wives: How To Improve Marital Satisfaction For Working Wives In Japan. *Journal Of Labor Policy* , 5 (18), S. 2-15.
- Köksal, B., ve İlhan, T. (2018). Evlilik Rol Beklentileri Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Ege Eğitim Dergisi* , 1 (19), S. 300-319.
- Koludiarova, S. V. (2012). Demograficheskiye Posledstviya Brakov s İnostrantsami Dlya Rossyi. *Sbornik Konferentsyi NİTS Sotsiosfera* (38), S. 100-102.
- Koludiarova, S. V. (2010). Mezhnatsyonalnye Braki Kak Pokazatel *Migratsyonnogo Protsessa*. *Sbornik Konferentsyi NİTS Sotsiosfera*, S. 55-56.
- Koo, C. S. (2007). Study On The İnterracially Married Female İmmigrant's Adaptation Of Multicultural Family. *Korean Journal Of Family Social Work* (20), S. 319-360.
- Korableva, N. B., Antonova, N. L., ve Gerasimova, M. B. (2005.). Klientki Brachnogo Agentstva: Shtrikhi k Portretu. *Sotsyologicheskyye İssledovanya* (№ 11.), S. 142-144.
- Korneeva, S. V. (2006). Mezhnatsyonalnye Braki s İnostrannim Partnerom v Sovremennykh Uslovyakh Rossyiskogo Obshestva: Sotsyologicheskyyi Analiz. *Uchebnye Zapiski* (1), S. 106-110.
- Kornyukh, A. O. (2014). Mezhnatsyonalnyi Brak v Kontekste İzucheniya Transformatsyonnykh İzmeneniy İnstituta Semyi i Braka. *Almanakh Sovremennoi Nauki i Obrazovaya* (12 (90)), S. 62-64.
- Korosteleva, E. A., ve Nas, S. (2011). İssledovanye Otnositelno Problem v Russko-Turetskikh Smeshannykh Brakakh. *Vestnik Magistratury*, S. 28-35.
- Kovalyov, E. M., ve Steinberg, İ. E. (2009). Kachestvennyye Metody v Polevykh Sotsyologicheskikh İssledovaniyakh. (İ. Shteinberg, Dü.), Aletya.

- Kozlov, V. (2017). Kazakhstan i Estonya: Otsenka Predpochtenyi Pri Vstuplenyi v Mezhnatsyonalnye Braki. *Naselenye i Ekonomika*, 1 (1), S. 71-88.
- Kulaykin, V. I., Zadesenets, E. E., ve Zarakovskyi, G. M. (2008). Kontseptsiya Kachestva Zhizni Kak Instrument Upravleniya Sotsiyalno-Ekonomicheskim Razvitiyem Rossyi. [Http://Www.Rusrand.Ru/Dokladi2/Kulaikin.Pdf](http://Www.Rusrand.Ru/Dokladi2/Kulaikin.Pdf) Adresinden alınmıştır
- Kwan, Y.-K. (2008). Life Satisfaction And Family Structure Among Adolescents İn Hong Kong. *Social Indicators Research* , 86 (1), S. 59-67.
- Kye, S.-J., Kang, H.-K., ve Jeong, M.-S. (2009). The Study On The Marital Life Factors For The Multi-Culture Families: Focused On The Case Study Of Multi-Culture Family İn Younsan-Gu. *Journal Of Korean Family Resource Management* , 3 (13), S. 31–57.
- Land, K. C., ve Ferriss, A. L. (2006). *The Sociology Of Social Indicators*. [Http://Www.Soc.Duke.Edu/~Cwi/Section_I/I19thesociologyofsocialindicators.Pdf](http://Www.Soc.Duke.Edu/~Cwi/Section_I/I19thesociologyofsocialindicators.Pdf).
- Larson, J. H. (2000). *Should We Stay Together?: A Scientifically Proven Method For Evaluating Your Relationship And Improving Its Changes For Long-Term Success*. San Francisco: Josse- Bass A Wiley Company.
- Lastochkina, M. A. (2012). Faktory Udovletvorennosti Zhiznyu: Otsenka i Empiricheskyi Analiz. *Sotsyologicheskyye Obsledovaniya* (5), S. 132-141.
- Lavner, J. A., ve Clark, M. A. (2017). Workload And Marital Satisfaction Over Time: Testing Lagged Spillover And Crossover Effects During The Newlywed Years. *Journal Of Vocational Behavior* (101), S. 67-76.
- Lawrence, E., ve Nylen, K. (2007). Prenatal Expectations And Marital Satisfaction Over The Transition To Parenthood. *Journal Of Family Psychology* (21), S. 155–164.

- Lebaron, A., Kelley, H., ve Jason S. (2018). Money Over Marriage: Marriage Importance As A Mediator Between Materialism And Marital Satisfaction. *Journal Of Family And Economic* (39), S. 337–347.
- Lee, H., Williams, L., ve Arguillas, F. (2016). Adapting To Marriage Markets: International Marriage Migration From Vietnam To South Korea. *Journal Of Comparative Family Studies* (Vol. 47, No. 2), S. 267-28.
- Lee, H.-K. (2008). International Marriage And The State In South Korea: Focusing On Governmental Policy. *Citizenship Studies* , 107-123.
- Lee, W.-S., ve Mckinnish, T. (2018). The Marital Satisfaction Of Differently Aged Couples. *J Popul Econ* (31), S. 337–362.
- Lee, Y.-J. (2006). The 3rd World Congress Of Korean Studies In Jeju, Korea . *Increasing International Marriages In Korea: A Sociological Analysis* , (S. 1-20).
- Li, T., ve Fung, H. H. (2011). The Dynamic Goal Theory Of Matital Satisfaction. *Review Of General Psychology* , 15 (3), S. 246–254 .
- Litvinova, İ. A. (2011). Spetsifika Sotsyalnykh Setei Migrantov. *İdei i İdealy*, 2 (3(9), S. 63-69.
- Luckey, E. B. (1964). Marital Satisfaction And Personality Correlates Of Spouse. *Journal Of Marriage And Family* , 2 (26), S. 217-220.
- Luckey, E. B., ve Bain, J. K. (Tarih Yok). Children: A Factor In Marital Satisfaction. *Journal Of Marriage And Family* , 1 (32), S. 43-44.
- Luehrmann, S. (2004). Mediated Marriage: İnternet Matchmaking In Provincial Russia. *Europe-Asia Studies* , 56 (6), S. 857–875.
- Lysenko, L. M. (2015). O Roli Zhenshiny v Sovremennom Obshestve. *Nauchno-İzdatelskiy Tsentr Sfera:*
[Http://Sociosphaera.Com/Publication/Conference/2015/100/O_Roli_Zhenwiny_V_Sovremennom_Obwestve/](http://Sociosphaera.Com/Publication/Conference/2015/100/O_Roli_Zhenwiny_V_Sovremennom_Obwestve/) Adresinden Alınmıştır

- Madanian, L., ve Syed Mansor, S. M. (2013). Marital Satisfaction And Demographic Traits İn An Emigrant Sample: Rasch Analysis. *Social And Behavioral Sciences* (102), S. 96 – 103.
- Makarova, İ. A. (2014). Mezhetnicheskyi Brak: Kontseptualizatsya Ponyatya. *İsvestiya Rossyiskogo Gosudarstvennogo Pedagogicheskogo Universiteta* (164), S. 150-154.
- Maxwell, J. (2012). *Qualitative Research Design: An Interactive Approach, Edition 3*. Sage Publications.
- Mcfadden, J., ve Moore III, J. L. (2001). Intercultural Marriage And İntimacy: Beyond The Continental Divide. *International Journal For The Advancement Of Counselling* (23), S. 261–268.
- Mclennan, J. F. (1865). *Primitive Marriage* . Edinburg: Adam And Charles Black.
- Miles, M., ve Huberman, A. (1994). *Qualitative Data Analysis (2nd Edition)*. Thousand Oaks, Ca: Sage Publications.
- Miller, B. C. (1975). Child Density, Marital Satisfaction, And Conventionalization: A Research Note. *Journal Of Marriage And Family* , 2 (37), S. 345-347.
- Minnotte, K. L., Pedersen, D., ve Mannon, S. E. (2010). The Emotional Terrain Of Parenting And Marriage: Emotion Work And Marital Satisfaction. *The Social Science Journal* (47), S. 747–761.
- Mirfardi, A., Edalati, A., ve Redzuan, M. (2010). Relationships Between Background Factors And Female Marital Satisfaction. *Journal Of Social Sciences* (6 (3)), 447-452.
- Morgan, C., Hoffmann, J. P., ve John, P. H. (2007). International Marriages In Japan: A Prefecture-Level Analysis. *International Journal Of Sociology Of The Family* (Vol 33, No. 1), S. 157-182 .

- Morgan, L. H. (1877). *Ancient Society. Researches In The Lines Of Human Progress From Savagery, Through Barbarism To Civilization*. New-York: Henry Holt And Company.
- Morris, A. (2015). *A Practical Introduction To In-Depth Interviewing*. Sage.
- Mósmann, C., Wagner, A., ve Feres-Carneiro, T. (2007). Qualidade Conjugal: Mapeando Conceitos. *Paideia*, S. 777-784.
- Narimani, M., Porzoor, P., Atadokht, A., ve Abbasi, M. (2015). The Role Of Spiritual Well-Being And Religious Adherence In Predicting Marital Satisfaction Among Nurses. *Journal Of Clinical Nursing And Midwifery*, 3 (4), S. 1-10.
- Necheporenko, O. P., ve Samchenko, E. M. (2014). Features Marriage Satisfaction And Role Expectations Of Spouses With Occasional Separation. *Вестник Омского Университета. Серия «Психология»*. (1), S. 52–58.
- Negy, C., ve Snyder, D. K. (2000). Relationship Satisfaction Of Mexican American And Non-Hispanic White American Interethnic Couples: Issues Of Acculturation And Clinical Intervention. *Journal Of Marital ve Family Therapy* (26), S. 293-304.
- Neuman, L. (2014). *Social Research Methods: Qualitative And Quantitative Approaches*.
- Nomura, T. (2007). *Perceptions Of Marriage: Recent Japanese Immigrant Women In The Greater Toronto Area (Master's Thesis)*.
- Nugayev, R. M., ve Nugayev, M. A. (2003). Kachestvo Zhizni v Trudakh Sotsyologov SSHA. *Sotsyologicheskoe Issledovanye* (6), S. 100-105.
- Okitikpi, T. (2009). *Understanding Interracial Relationships*. Dorset, Uk: Russell House Publishing Ltd.
- Olson, D. H., ve Fowers, B. J. (1989). *Enrich Marital Satisfaction Scale: Reliability And Validity. Unpublished Manuscript, Department Of Educational And*

Psychological Studies, P. O. Box 248065, University Of Miami, Coral Gables, FL 33124.

Orathinkal, J., ve Vansteenwegen, A. (2006). Religiosity And Marital Satisfaction. *Contemp Fam Ther* (26), S. 497–504.

Oshio, T., Nozaki, K., ve Kobayashi, M. (2013). Division Of Household Labor And Marital Satisfaction İn China, Japan, And Korea. *J Fam Econ Iss* (34), S. 211–223.

Osinowo, H. O., ve Oyefeso, A. (1990). The Development Of A Scale Of Marital Satisfaction For Women. *International Journal Of Sociology Of The Family* , 2 (20), S. 229-236.

Osipov, G. V. (1979). Teorya i Praktika Sotsyologicheskogo İssledovanya v SSSR. M.: Nauka.

Pakravan, E., Haghayegh, S., Nshatdoust, H., ve Molavi, H. (2014). Efficacy Of Problem Solving Method On The Marital Satisfaction And Psychological Profile Of The Couples Of Brojen City. *Culture Counseling* . , 4 (16), S. 15-31.

Pakravan, E., Haghayegh, S., Nshatdoust, H., ve Molavi, H. (2014). Efficacy Of Problem Solving Method On The Marital Satisfaction And Psychological Profile Of The Couples Of Brojen City. *Culture Counseling* . , 4 (16), S. 15-31.

Parlaz, S. (2013, Eylül). Osmanlı Hanedan Evlilikleri Üzerine Bazı Notlar. *Tarih Okulu Dergisi* (15), S. 57-89.

Pedersen, D., ve Minnotte, K. L. (2012). Dual Earner Husbands And Wives: Marital Satisfaction And The Workplace Culture Of Each Spouse. *J Fam Econ Iss* (33), S. 272–282.

Petrenko, V. F. (2011). Kostruktivism Kak Novaya Paradigma v Naukakh O Tcheloveke. *Voprosy Filosofyi* (6), S. 75-81.

- Piper, N. (2003). Wife Or Worker? Worker Or Wife? Marriage And Cross-Border Migration İn Contemporary Japan. *Int. J. Popul. Geogr.* (9), 457–469.
- Pochagina, O. (2008). Transgranichnye Braki: Kitai i Yuzhnaya Korea. *Problemy Dalnego Vostoka* (2), 125-137.
- Polatcı, S. (2015). Örgütsel Ve Sosyal Destek Algılarının Yaşam Tatmini Üzerindeki Etkisi: İş Ve Evlilik Tatmininin Aracılık Rolü. *Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 11 (2), S. 25-44.
- Polatcı, S. (2015). Örgütsel Ve Sosyal Destek Algılarının Yaşam Tatmini Üzerindeki Etkisi: İş Ve Evlilik Tatmininin Aracılık Rolü. *International Journal Of Economic ve Social Research* , 2 (11), S. 25-44.
- Poluhina, E. (2017). Dizayn Sotsyologicheskogo İssledovanya: Kratkyi Obzor Sovremennykh Praktik. (V. V. Semenova, Dü.) *Sovremennye İssledovatel'skiye Praktiki v Sotsyologii: Sbornik Materialov Konferentsyi Molodykh Uchenykh*, S. 45-56.
- Rebello, K., ve Et. (2014). Fundamental Factors In Marital Satisfaction:An Assessment Of Brazilian Couples. *Psychology* (5), Pp. 777-784.
- Reiter, M. D., Richmond, K., Stirlen, A., ve Kompel, N. (2009). Exploration Of İntimacy İn The İntercultural And İncultural Romantic Relationships İn College Students. *College Student Journal* , 4 (43), S. 1080-1083.
- Renalds, T. G. (2011). *Communication İn Intercultural Marriages: Managing Cultural Differences And Conflict For Marital Satisfaction*. (Master's Thesis).
- Roach, A. J., Frazier, L. P., ve Bowden, S. R. (1981). The Marital Satisfaction Scale: Development Of A Measure For Intervention Research. *Journal Of Marriage And Family* , 3 (43), S. 537-546.
- Rollins, B. C., ve Feldman, H. (1970). Marital Satisfaction Over The Family Life Cycle. *Journal Of Marriage And Family* , 1 (32), S. 20-28.

- Romano, B. (1988). *Intercultural Marriage: Promisses And Pitfalls*. Me: Yarmouth. Intercultural Press.
- Romanova, E. V., ve Sherbakova, A. S. (2011). Vliyanye Opyta Vzaimootnoshenyi v Roditelskoi Semye na Formirovanye Supruzheskykh Otnoshenyi i Udovletvorennost Brakom. *Vestnik SPBGU. Ser. 12.* (3), S. 121-128.
- Rosario, T. (2005). Bridal Diaspora: Migration And Marriage Among Filipino Women. *Indian Journal Of Gender Studies* (12), 253-273.
- Rostami, A. M., ve Gol, H. C. (2014). Prediction Of Marital Satisfaction Based On Spiritual Intelligence. *Social And Behavioral Sciences* (116), S. 2573 – 2577.
- Sağlam, F. (2006). Türk - Alman Örnekleminde Karma Evli Çiftlerin Çocuklarındaki Dilsel Gelişim Üzerine. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* , 23, S. 231-241.
- Savenysheva, S. S., ve Engeltgardt, E. E. (2016). K Voprosu o Faktorakh Udovletvorennosti Brakom Suprugov v Sovremennoi Rossyiskoi Semye. *Peterburgskiy Psikhologicheskiy Zhurnal* (14), S. 82-100.
- Seah, M. (2012). 'The Family' As An Analytical Tool: Cases From International Marriages And Marriage Migration İn East Asia. *International Journal Of Sociology Of The Family* (Vol. 38, No. 1), S. 63-84.
- Seidman, I. (2013). *Interviewing As Qualitative Research: A Guide For Researchers İn Education And The Social Sciences* (Fourth Edition B.). New York: Teachers College Press.
- Semenova, B. B. (1998). *Kachestvennye Metody: Vvedeniye v Gumanisticheskuyu Sotsyologiyu: Ucheb. Posobiye Dlya Studentov Vuzuv*. Dobrosvet.
- Serdyukova, E. F. (2016). İssledovanye Vzaimosvyazi Mezhdü Udovletvorennostyu Brakom i Udovletvorennostyu Professionalnoi Deyatelnostyu v Blagopoluchnykh

- i Neblagopoluchnykh Semeinykh Parakh. *Ízvestiya Chechenskogo Gosudarstvennogo Universiteta*, S. 71-76.
- Shachar, R. (1991). His And Her Marital Satisfaction: The Double Standard. *Sex Roles* , 7-8 (25), S. 451-467.
- Shin, Y.-K., ve Chang, J.-K. (2010). A Case Study On Adaptability Factors In Family Life For Vietnam Multi-Cultural Families In Korea In Terms Of The Inter-Culturalism. *Korean Family Resource Management Association* , 3 (14), S. 109-122.
- Shiryayev, E. P. (2017). Íssledovanye Stepeni Udovletvorennosti Brakom i Íyerarkhyi Semeinykh Ustanovok Suprugov. *Sbornik Konferentsyi Vesennye Psikhologo-Pedagogicheskiye Tchtenya*, S. 141-144.
- Silayeva, K. A. (2018, Mayís 10-11). Zavisimost Udovletvorennosti Brakom Ot Sovmestnogo ili Razdelnogo Prozhvaniya s Roditelyami. *Sotsyalnaya Psikhologiya: Voprosy Teoryi i Praktiki. Materialy III Ezhegodnoi Nauchno-Prakticheskoi Pamyati M.Yu.Kondratyeva*, S. 205-207.
- Skowroński, D. P., Othman, A. B., Wen Siang, D. T., Wei Han, G. L., Jia Yang, J. W., ve Waszyńska, K. (2014). The Outline Of Selected Marital Satisfaction Factors In The Intercultural Couples Based On The Westerner And Non-Westerner Relationships. *Polish Psychological Bulletin* , 3 (45), S. 346-356.
- Smagulov, K. (2011). Sovremennaya Religioznaya Situatsiya v Kazakhstane. *Tsentralnaya Azya i Kavkaz*, 14 (3), S. 53-73.
- Smoleva, E. O., ve Morev, M. V. (2016). *Udovletvorennost Zhiznyu i Uroven Schastya: Vzglyad Sotsyologa*. Vologda, Rossya: ÍSERT RAN.
- Snyder, D. K. (1979). Multidimensional Assessment Of Marital Satisfaction. *Journal Of Marriage And Family* , 4 (41), S. 813-823.

- Solsberry, P. W. (1994). Interracial Couples In The United States Of America: Implications For Mental Health Counselling. *Jurnal Of Mental Haelth Counselling* (16), S. 304-317.
- Sopun, S. M., ve Liders, A. K. (2007). Psikhologicheskaya Sovmestimost Supruzheskoi Pary i Udovletvorennost Brakom. *Sotsyalnaya Psikhologiya* (27), S. 156-162.
- Sorokin, P. (1916). Krizis Sovremennoi Semyi. *Ezhemesyachnyi Zhurnal Dlya Vsekh* (2-3), S. 166.
- Stolyarskaya, E. V., ve Zhuk, O. G. (2010) Vzaimosvyaz Udovletvorennosti Brakom i Urovnya Samoaktualizatsyi Lichnosti Suprugov Na Raznykh Etapakh Zhiznennogo Tsikla Semyi. *Psikhologicheskiy Zhurnal*, 41-46.
- Sung, B. L. (1990). Chinese American Intermarriage. *Journal Of Comparative Family Studies* , 3 (21), S. 337-352.
- Sung, M., Chin, M., Lee, J., ve Lee, S. (2013). Ethnic Variations In Factors Contributing To The Life Satisfaction Of Migrant Wives In South Korea. *Family Relations* (62), S. 226–240.
- Suzuki, N. (2007). Marrying A Marilyn Of The Tropics: Manhood And Nationhood In Filipina-Japanese Marriages. *Anthropological Quarterly* , 80 (2), S. 427-454.
- Şimşir, B., N. (1993). Yeni Türk Cumhuriyetleri ve Türkiye 1991 Yılındaki Gelişmeler. *Değişen Dünyada Türkiye ve Türk Dünyası Sempozyumu (Bildiriler)*. Ankara
- Kartashova T. (2009). Young People's Marriage Motivation. *Uchenye Zapiski SPBGİPSR*.
- Tangalycheva, R. K., ve Tsoy, T. E. (2011). Kulturnye Razlichya v Koreisko-Rossyskikh Smeshannykh Brakakh. *Vestnik SPBGU. Ser.*, 12 (3), 299-309.
- Tavakol, Z., Moghadam, Z. B., Nasrabadi, A. N., Iesazadeh, N., ve Esmaili, M. (2016). Marital Satisfaction Through The Lens Of Iranian Women: A Qualitative Study. *Pan African Medical Journal*. (25:208), S. 1-7.

- Tay, D. J., Wan, M. H., Ying, C. T., ve Fernandez, T. M. (2012). *Comparison Of Couple Dynamics And Family Factors Between Singaporean Monocultural And Intercultural Couples*. Temasek Polytechnic, Singapore.
- Temirgalyeva, Y. E. (2010). Udovletvorennost Brakom i Predstavlenye Suprugov o Semeinom Schastye. *Vestnik KRSU*, 10 (11), S. 95-99.
- Tengri News. (2007). Kazakhstanki Predpochitayut Vykhodit Zamuzh za İnostrancev iz Dalnego Zarubezhya: https://Tengrinews.Kz/Kazakhstan_News/Kazahstanki-Predpochitayut-Vyihodit-Zamuj-İnostrantsev-200702/ Adresinden Alınmıştır
- Tezer, E. (1996). Evlilik İlişkisinden Sağlanan Doyum: Evlilik Yaşamı Ölçeği. *Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi* , 2 (7), S. 1-7.
- Tezer, E. (1992). Evlilik. Doyumu Ve İş Doyumu T Bir Ön Çalışma. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* , 1 (3), S. 24-26.
- Ting, K.-F. (2014). The Changing Pattern Of Marital Satisfaction İn Hong Kong. *Journal Of Comparative Family Studies*, 1 (45), S. 113-126.
- Tolstaya, S., ve Topal, L. (2009). Udovletvorennost Brakom v Period Krizisa Srednego Vozrasta. *Studia Universitatis*, 9 (29), S. 185-189.
- Troost, A. V., Matthijs, K., Vermulst, A. A., Gerris, J. R., ve Welkenhuysen-Gybels, J. (2006). Effects Of Spousal Economic And Cultural Factors On Dutch Marital Satisfaction. *Journal Of Family And Economic Issues* , 2 (27), S. 235-260.
- Tsallagova, İ. V. (1996). Voprosy Zhenskoi Migratsyi v Sredstvakh Massovoi İnformatsyi. *Gendernye Aspekty Sotsyalnoi Transformatsyi*, S. 25-256.
- Tüik. (2016). *Yaşam Memnuniyeti Araştırması*. Haber Bülteni.
- Tyuryukanova, E. V. (1996). Migratsya Zhanshin İz Rossyi: Eshe Odnă ‘Strategya Uspekha?’. *Gendernye Aspekty Sotsyalnoi Transformatsyi*, S. 84-103.

- Ualiyeva, S. K. (2017). Tendencies Of The İnterethnic Marriages İn Kazakhstan. *World Of Great Altay*, 3 (3), S. 405-413.
- Ualiyeva, S. K., ve Edgar, E. (2011). Mezhetnicheskiye Braki, Smeshannoe Proiskhozhdenye i ‘Druzhba Narodov’ v Sovetskom i Postsovetskom Kazakhstane. *Neprikosnovennyi Zapas* (6), S. 234-244.
- Ubesequera, D. M., ve Luo, J. (2008). Marriage And Family Life Satisfaction: A Literature Review. *Sabaramuwa University Journal*, 6 (1), S. 1-17.
- Popova V.V., ve Vereshagina M.V., (2015). The Concept Of Religious And Ethnic Identity. *International Research Journal*, 6 (37), S. 55-56.
- Vagapova, A. R., ve Perova, S. A. (2015). Semeynaya İdentichnost Suprugov i ih Otsenka Stepeni Udovletvorennosti Brakom. *İzv. Sarat. Un-ta. Nov. Ser. Akmeologya Obrazovanya. Psikhologya Razvitya*, 4 (1 (13)), S. 72-76.
- Vaijayanthimala, K., Kumari, K. B., ve Panda, B. (2004). Socio-Economic Heterogomy And Marital Satisfaction. *J. Hum. Ecol*, 1 (15), S. 9-11.
- Veenhoven, R. (1996). Developments In Satisfaction-Research. *Social Indicators Research*, 37, S. 1-46.
- Voronovich, D. V. (2010). İzmemenye Udovletvorennosti Brakom i Dominiruyushikh Sfer Supruzheskikh Konfliktov v Processe Razvitya Semyi. *Vestnik BDU. Ser. 3.* (3), S. 52-55.
- Voskovskaya, L. V., ve Haladzhiyeva, D. S. (2016). Osobennosti Predstavleniy o Brachnom Partnere Kak Faktor Udovletvorennosti Brakom. *Evrasyiskiy Soyuz Uchevykh (ESU)*, 1 (22), S. 124-127.
- Vural Batik, M., ve Kalkan, M. (2017). Evlilikte Algılanan Sorun Çözme Becerileri Ve Evlilik Doyumu. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6 (5), 2630-2646 .

- Wallin, P. (1957). Religiosity, Sexual Gratification, And Marital Satisfaction. *American Sociological Review*, 3 (22), S. 300-305.
- Whisman, M. A., ve Jacobson, N. S. (1989). Depression, Marital Satisfaction, And Marital And Personality Measures Of Sex Roles. *Journal Of Marital And Family Therapy*, 15 (2), S. 177-186.
- Yang, O. K., Song, M. K., ve Im, S. W. (2009). A Study On Acculturation Stress Of Internationally-Married Female Migrants In Seoul. *Journal Of Family Relations*, 1 (14), S. 137-168.
- Yem, N. B. (2013). Zhenshinyi Tsentralnoi Azyi v Brake Migratsyi Yuzhnoi Korey (Polovye Disproportsyi Kak Faktor Brachnogo Rynka Mezhnetnicheskogo Braka). *Vestnik KazNU im. Al-Farabi. Serya Mezhdunarodnye Otnoshenya i Mezhdunarodnoe Pravo*. (1 (61)), S. 64-70.
- Yem, N. (2015). Uroven Udovletvorennosti Semeinoy Zhiznyu Brachnymi Migrantami v Yuzhnoi Koree: Faktory Vliyanya na Primere Etnicheskikh Koreitsev SHG. *KazNU Bulletin. Oriental Series, №2 (72)*, S. 58-63.
- Yi'en, C. (2012). Transnational Masculinities In Situ: Singaporean Husbands And Their International Marriage Experiences. *Area* (Vol. 44, No. 1), S. 76-82.
- Yıldız, M. A., ve Çevik, G. B. (2016). Evli Bireylerin Evlilik Doyumlarının Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *International Journal Of Human Sciences*, 13 (1), S. 227-242.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar Ve Görgül Çalışmalar. *Aile Ve Toplum Dergisi*, 1 (4).
- Zaheri, F., Dolatian, M., Shariati, M., Simbar, M., Ebadi, A., ve Azghadi6, S. (2016). Effective Factors In Marital Satisfaction In Perspective Of Iranian Women And Men: A Systematic Review. *Electronic Physician*, 8 (12), S. 3369-3377.

- Zainah, A. Z., Nasir, R., Hashim, R. S., ve Yusof, N. (2012). Effects Of Demographic Variables On Marital Satisfaction. *Asian Social Science*, 8 (9), S. 46-49.
- Zhanazarova, Z. Z. (2012). Rol Zhenshinyi v Kazakhskoi Semye. *Vestnik Universiteta Kainar* (2), S. 88-91.
- Zimmerman, T. S. (2000). Marital Equality And Satisfaction In Stay-At-Home Mother And Stay-At-Home Father Families. *Contemporary Family Therapy Volume* (22), S. 337–354.
- Zolotnyik, L. (2014). A Sociological View On Marital Satisfaction: Measuring Capabilities. *Russian Sociological Review*, 12 (2).
- Zurabyan, M. M. (2014). Regulyatsya Emotsyonalnogo Napryazheniya Suprugami i Udovletvorennost Brakom. (S. D. Nekrasov, Dü.) *Tchelovek. Soobshestvo. Upravlenye: Vzglyad Molodogo Issledovatelya: Materialy XIV Vseros. Nauch.-Prakt. Konf.*, S. 35-37

EK 2. ETİK KURUL

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172-300
Konu : Zhanar NAKIPBAYEVA Hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Sosyoloji Anabilim Dalı doktora programı öğrencilerinden **Zhanar NAKİĞBAYEVA**'nin **Prof. Dr. Esra Burecu SAĞLAM** danışmanlığında yürüttüğü "**Umutların ve Hayal Kırıklıklarının Sosyo- Kültürel Arka Planı: Türk Erkekleriyle Evlenen Kazakistanlı Kadınların Evlilik Memnuniyeti Üzerine Nitel Bir Çalışma**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **6 Kasım 2018** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup,etik açıdan uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden **35853172-300-E.00000323797** kodu ile erişebilirsiniz. Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta:yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Duygu Didem İLFRİ

EK 3. GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Umutların ve Hayal Kırıklıklarının Sosyo-Kültürel Arka Planı: Türk Erkekleriyle Evlenen Kazakistanlı Kadınların Evlilik Memnuniyeti Üzerine Nitel Bir Çalışma

Sayın katılımcı,

Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde Prof. Dr. Esra Burcu-Sağlam danışmanlığında yürütülmekte olan Doktora Tezi için bir araştırma süreci planlanmıştır ve bu araştırma süreci için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan gerekli onay alınmıştır. Yukarıda başlığı bulunan tez hakkında aşağıda detaylı bilgiler yer almaktadır. Tez kapsamında yapılan araştırmaya katılacak gönüllülerin öncelikle bu bilgileri okuması beklenmektedir. Verilen bilgilerden anlaşılmayan kısımlar araştırmacıya sorulabilir.

Araştırmanın amacı, Türk erkeklerle evlilik yapan Kazakistanlı kadınların evlilikteki yaşam memnuniyeti incelemektir. Araştırmaya Türkiye'de ve Kazakistan'da yaşayan, Türk erkeklerle evlilik yapan Kazakistanlı kadınlar katılacaktır. Araştırmada veri toplama metodu olarak derinlenmesine görüşme kullanılacaktır. Görüşme için sorular araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Katılımcılarla daha iyi anlaşabilmek ve bilgileri yeterli yorumlayabilmek için görüşme Kazakça ve Türkçe (gerek olduğunda Rusça) yürütülecektir. Derinlenmesine görüşmeye katılacak gönüllüler kar topu örneklemeyle seçilecektir. Araştırma sürecinde elde edilen verilere bağlı olarak katılımcıların sayısı artış ya da azalış gösterebilir. Her görüşmenin süresi en az 1, en çok 1,5 saat sürmesi beklenmektedir. Görüşme süreleri, katılımcıların paylaşımlarına bağlı olarak daha uzun sürebilir. Görüşmeler sırasında verilerin sağlıklı toplanması amaçlı ses kaydı yapılacaktır. Verilerin güvenilirliğinin ve geçerliliğinin daha yüksek olması ve katılımcının kendisini rahat hissetmesi amacıyla görüşme sadece katılımcı ve görüşmeci arasında yapılacaktır. Bunun dışında araştırmacı tarafından görüşmeden sonra anlaşılmayan ya da net olmayan cevaplar olursa, onları netleştirmek amaçlı katılımcıya geri dönüş

yapılabilir. Bu görüşme iki tarafa da rahatlığı konusunda uygun bir mekanda gerçekleşecektir.

Araştırma kapsamında toplanan bilgiler bilimsel amaçlı kullanılacak olup yalnızca araştırmayı yürüten Zhanar Nakipbayeva ve tez danışmanı Prof Dr. Esra Burcu-Sağlam tarafından incelenecektir. Katılımcılar, araştırmanın herhangi bir aşamasında araştırmadan ayrılmayı talep edebilirler. Bu durum kendileri için herhangi bir sorun yaratmayacaktır. Araştırma sorularının tamamı uygulanmadan ayrılan gönüllülerin bilgileri araştırmaya dâhil edilmeyecektir. Ayrıca araştırma sürecinde kendilerini rahatsız hissedecek herhangi bir durum meydana geldiğinde bunu araştırmacı ile paylaşabilir ve düzeltilmesini talep edebilirler. Katılımcıların isimleri ve iletişim bilgileri hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Araştırma metni içinde kendilerinden takma isimler ile söz edilecektir.

Sayın katılımcı, araştırma hakkında verilen bu bilgileri tarafınızdan anlaşılmış olması önemlidir. Eksik kaldığı düşündüğünüz noktaları sorabilir ve yanıtlanmasını talep edebilirsiniz. Bu bilgilendirme sonucunda araştırmaya katılıp katılmamayı tercih etmek sizin kararınıza bağlı olacaktır. Bu belgeyi imzalayarak şahsınıza ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan etmiş olacaksınız.

Tarih:

Katılımcı

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

İmza:

İmza:

Araştırmacı

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

e-posta:

EK 4. GÖRÜŞME SORULARI

Umutların ve Hayal Kırıklıklarının Sosyo-Kültürel Arka Planı: Türk Erkekleriyle Evlenen Kazakistanlı Kadınların Evlilik Memnuniyeti Üzerine Nitel Bir Çalışma

Sosyo - Demografik Bilgiler:

1. Adı:
2. Yaşı:
3. Doğum Yeri:
4. Yaşadığı ülke, şehir:
5. Eğitimi:
6. Mesleği:
7. Çocuk sayısı:
8. İstihdam türü:
9. Evlilik Deneyimi (kaç sene):
10. Hanede yaşayan kişi sayısı:

Görüşme Soruları

5. Eşinizle nasıl ve nerde tanıştınız?
6. Evlilik yaptığınızda kaç yaşındaydınız?
7. Türk erkekle evliliğiniz ilk evliliğiniz midir?
8. (Değilse) İlk eşinizin etnik kökeni nedir?
9. Çevrenizde sizin gibi Türk erkekle evlilik yapan arkadaşınız var mıydı? Onlar sizin bu evlilik kararınızda rol oynadı mı?
10. Bu evliliği yapmanızda önemli rol oynayan nedenleri açıklayabilir misiniz?
11. Evlenmeden önceki yaşadığınız yaşamınızı bugünkü yaşamınızla ne kadar sıklıkla karşılaştırıyorsunuz?
12. Evlenmeden önce Türkiyeli bir erkekle evlilik yapmaktaki beklentiniz neydi?
13. Evlenmeden önce 'Türkiyeli erkekle evli olmak' ve 'Türkiye'de yaşamak' ile ilgili ne ne düşünüyordunuz?
14. Sizce bu evlilikten beklentileriniz gerçekleşti mi?
15. 'Türkiyeli erkek', 'Türkiye'de yaşama', 'Türkiyeli erkekle evli olmaya / eş olmaya' ilişkin düşünceleriniz evlilikten sonra değişti mi?
16. Eşiniz ile aranızdaki ilişkiyi evlilikten önce ve sonrası olarak karşılaştırır mısınız?
17. Evliliğinizde en çok karşılaşılan/karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
18. Evliliğinizde kültürel farklılıkların olduğunu düşünüyor musunuz ve bu durumun sorun oluşturduğunu söyleyebilir misiniz?
19. En çok hangi konularda eşinizle anlaşır mısınız?
20. En çok hangi konularda eşinizle tartışıyorsunuz?
21. Evliliğinizde değiştirmek istediğiniz bir şeyler var mı?
22. Genel olarak evliliğinizin beklentilerinizi karşıladığını düşünüyor musunuz?
23. Tekrar şansınız olsa bu evliliği yeniden yapar mıydınız?

24. Eşiniz ile aranızda dil, din, eğitim seviyesi vd. konularda farklılıkların olduğunu düşünüyor musunuz? Size göre bu farklılıklar en çok hangi konuda yoğunlaşıyor? Bu farklılıklar evlilik yaşamınızı etkiliyor mu?
25. Ailenizin ekonomik durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?
26. Sizce ailenizin toplam geliri ailenin giderlerini karşılamakta mıdır?
27. Sizce ailenizin toplam geliri sizin giderlerinizi karşılamakta mıdır?
28. Size eşiniz maddi durumda destek veriyor mu? Destek veriyorsa, hangi durumlarda?
29. Sizin istihdam durumunuz?
30. (Çalışıyorsa) Ekonomik olarak aktif ve bağımsız olmanız sizce önemli mi? Neden? Bu durum evliliğinizde olumlu ya da olumsuz olarak rol oynuyor mu?
31. Çocuk sahibi olmak, çocuğu yetiştirmek konusunda eşinizle anlaşıyor musunuz?
32. Eşinizin sosyal ortamı ile (akraba, arkadaşlar) sizin aranızdaki ilişkinin nasıl olduğunu düşünüyorsunuz? Bu ilişki sizin evlilikteki memnuniyetinizi etkiliyor mu?
33. Evliliğinizin en mutlu, istikrarlı ve en zor dönemlerini evlilik süreciniz içinde anlatabilir misiniz?
34. Evliliğinizde karşılaştığınız sorunları nasıl çözüyorsunuz?
35. Eşinizin sizi en çok hangi konularda desteklediğini düşünüyorsunuz? Ya da tam tersi size hangi konularda destek vermediğini düşünüyorsunuz?
36. Sizce kadının ve erkeğin evlilikteki görev ve sorumlulukları neler olmalı? Bu görev ve sorumlulukların dağılımından memnun musunuz?
37. Eşinizin sizi hedeflerinizi gerçekleştirmede ya da yaşamınızın herhangi bir ilgi alanında desteklemesinin evlilikteki memnuniyetinizde rol oynadığını ya da oynayacağını düşünür müünüz?
38. Gelecekte ikamet yerinizi değiştirmek gibi planlarınız var mı? Varsa, bu kararınızda hangi faktörler rol oynamaktadır?
39. Siz bu ülkede ya da bu şehirde yaşamınızdan memnun musunuz?
40. Bu ülkede/şehirde yaşama memnuniyetiniz sizce evlilikteki memnuniyetinizi belirliyor mu?

